

STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY

NO. 10808

TEVYE DER MILKHIKER

Sholem Aleichem

THE MAX PALEVSKY
YIDDISH LITERATURE COLLECTION

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS

NATIONAL YIDDISH BOOK CENTER
AMHERST, MASSACHUSETTS
413 256-4900 | YIDDISH@BIKHER.ORG
WWW.YIDDISHBOOKCENTER.ORG

MAJOR FUNDING FOR THE
STEVEN SPIELBERG DIGITAL YIDDISH LIBRARY
WAS PROVIDED BY:

Lloyd E. Cotsen Trust
Arie & Ida Crown Memorial
The Seymour Grubman Family
David and Barbara B. Hirschhorn Foundation
Max Palevsky
Robert Price
Righteous Persons Foundation
Leif D. Rosenblatt
Sarah and Ben Torchinsky
Harry and Jeanette Weinberg Foundation
AND MEMBERS AND FRIENDS OF THE
National Yiddish Book Center

The *goldene pave*, or golden peacock, is a traditional symbol of Yiddish creativity. The inspiration for our colophon comes from a design by the noted artist Yechiel Hadani of Jerusalem, Israel.

The National Yiddish Book Center respects the copyright and intellectual property rights in our books. To the best of our knowledge, this title is either in the public domain or it is an orphan work for which no current copyright holder can be identified.

If you hold an active copyright to this work – or if you know who does – please contact us by phone at 413-256-4900 x153, or by email at digitallibrary@bikher.org

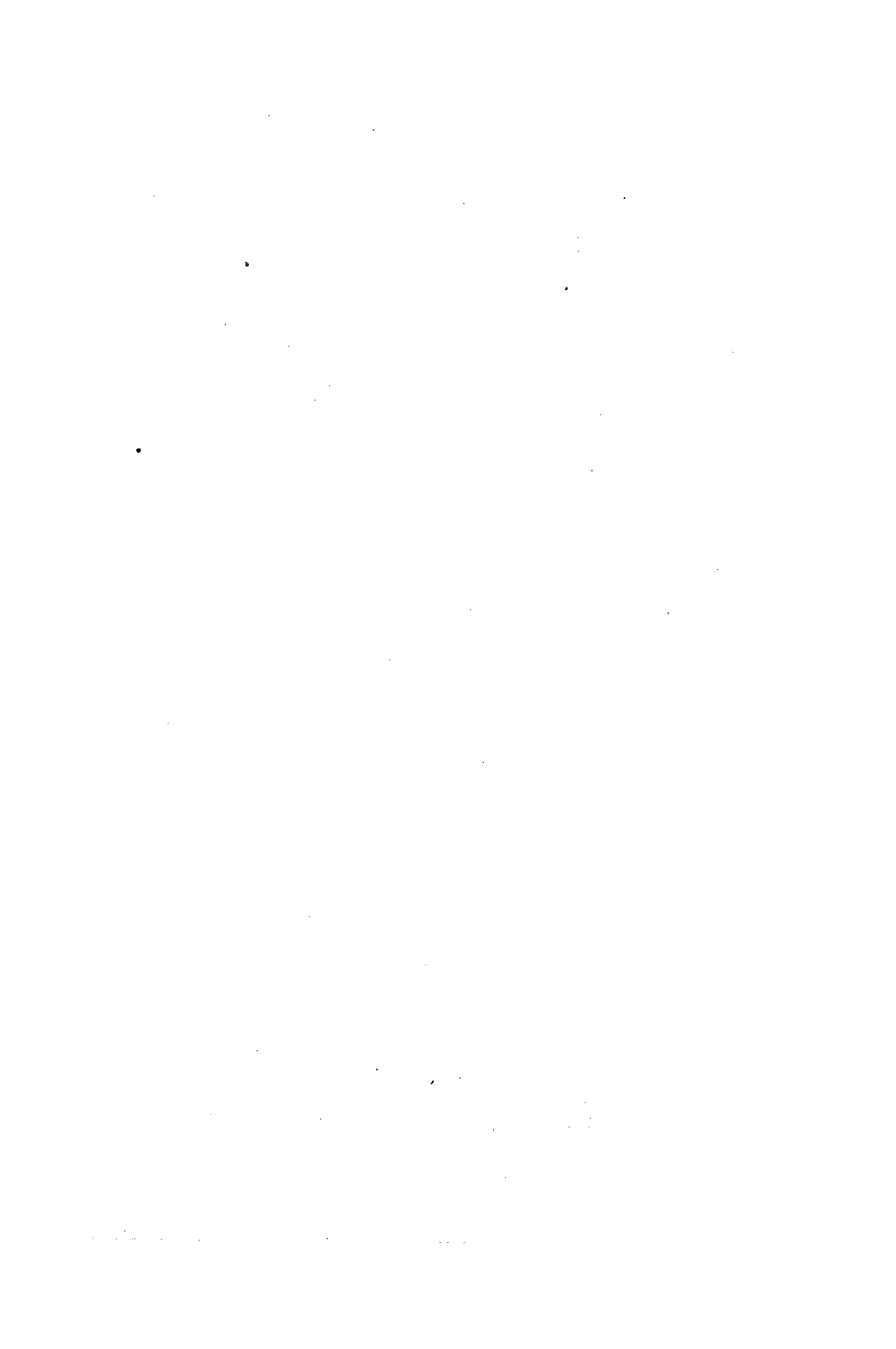
שאלעמ־אליכעם (1906 יי.)

ש א ל ע מ - א ל י י כ ע מ

טעוויע דער מילכי קער

אָג יז

מעלדוכע-פארלאג „דער עמעס“, מאָסקווע 1947

קאָטוינטי

א בריוול פון טעויע דעם מילכיגן צום מעכאבער

ליכוווייד צו מיין געליבטן טייערן פריינט רעב שאַ-
לעם-אלייכעם, גאָט זאָל אייך געבן געזונט און פארנאָסע מיט
איינער ווייב און קינדער, איר זאָלט האָבן גרויס נאכעס, ווו
איר וועט זיך קערן און ווענדן, אָמיינ סעלאָ!
קאָטוינטי! — באדארפ איך אייך זאָגן מיטן לאַשן, וואָס
יאנקעו אָווינו האָט געזאָגט אין דער סעדרע „וואַשלאַכ“,
בעשאַס ער האָט זיך געלאָזט גיין קעגן אייסעוון, לעהאוורל...
נאָר טאָמער איז דאָס עפּשער נישט אזוי גלייך, בעט איך אייך,
פּאני שאַלעם-אלייכעם, איר זאָלט אפּ מיר קיינ פּאריבל נישט
האַבן, איך בין א פּראָסטער כּוועקניעם, איר ווייסט אוואדע
מער פּון מיר — וואָס איז דאָ וואָס צו ריינדן? איך א דאָרפּ,
מישטיינסגעזאָגט, מע ווערט פּארגרעבט, ווער האָט צייט אריינ-
קוקן אין א סיפּער, צי אָפּלערנען א פּארשע כּומעש מיט
ראשע, צי וואָס? א שטיקל גליק, עס קומט דער זומער, פּאָרן
זיך צונויף די יעהופּעצער נעגידים קיינ בויבעריק אפּ די
דאטשעס, קאָן מען זיך באגעגענען אמאָל מיט אן איידעלן
מענטשן, האָרען א גוט וואָרט. איר מעגט מיר גלייבן, אז איך
דערמאָן מיך אָן יענע טעג, ווען איר זייט געזעסן נעבן מיר
איך וואלד, אויסגעהערט מינע נארישע מייסעס, איז באַ מיר
גלייך, ווי איך זאָל פּארדינען מיעדייע וויפּל! איך ווייס נישט,
מיט וואָס איך האָב באַ אייך אזוי נויסע-כיינ געווען, איר
זאָלט זיך אָפּגעבן מיט אזא קליינ מענטשל, ווי איך, מיר
שרייבן בריוולעך גאָר און לוי-קאָל-שקיינ ארויסשטעלן מיין
נאָמען אין א בוך, מאכט פּון מיר א גאנצן שאלעסודעס,
גלייך ווי איך וואָלט דאָ געווען מיעדייע ווער, — מעג איך
דאָך אוואדע זאָגן: קאָטוינטי!.. עמעס, איך בין אייך טא-

קע א גוטער פריינט, לאָז מיר גאָט העלפֿן א הונדערטכילעק.
 וואָס איך ווינטש איינז איר האָט, דאכט זיך, גוט געווען,
 וויאזוי איך האָב אייך געדינט נאָך איך די גוטע יאָרן, בע-
 שאס איר זייט נאָך געזעסן אפֿ דער גרויסער דאטשע, — גע-
 דענקט איר? האָב איך אייך געקויפט א בעהיימע פאר א פופ-
 ציקער, איז זי געווען א מעציע פון א גאנעווי פֿינף און פופ-
 ציק. איז זי אפֿן דריטן טאָג געפֿייגערט? בין איך ניט
 שולדיק: לעמפֿ די אנדערע בעהיימע, וואָס איך האָב אייך
 געגעבן, איז אויך געפֿייגערט?.. איר ווייסט אלייך גאנצ גוט,
 וויאזוי דאָס האָט מיך געקערענט; איך בין דעמלט ארומגעגאנגן-
 גען אָן א קאָפּ! איך ווייס? דאכט זיך, פֿונעם שענסטן און
 פֿונעם בעסטן, גאָט זאָל מיר אזוי העלפֿן און אייך אויך,
 אימירצעשעם, אפֿן נייעם יאָר, עס זאָל זיינן, ווי זאָגט איר,
 כאדייש יאָמינו קעקעדעם... און מיר זאָל גאָט העלפֿן איך מיין
 פֿארנאָסע, איך זאָל זיינן געזונט מיט מיין פֿערדל, לעהאוודל,
 און מיין בעהיימעס זאָלן זיך מעלקן אזויפֿיל, אז איך זאָל
 אייך קאָנען דינען אפֿ ווייטער אויך מיט מיין קעז און פֿוטער
 אל צאד האיויסער טיוון, אייך און אלע יעהופֿעצער נעגידים,
 גאָט זאָל זיי געבן האצלאָכע און פֿארנאָסע און אלדאָטוטס
 מיט גרויס נאכעס. און אייך פֿאר איינער טירכע, וואָס איר
 זייט זיך מאטרעכ פֿון מינעטוועגן, און פֿאר דעם קאָוועד,
 וואָס איר טוט מיר אָן דורכ איינער ביכל, זאָג איך אייך נאָך-
 אמאָל: קאָטוינט! פֿארוואָס קומט מיר אזא שטרעמל, אז
 א וועלט מיט מענטשן זאָלן פֿלוצעם געוואָרע ווערן, אז אפֿ
 יענער זייט בויעריק, ניט ווייט פֿון אנאטעווקע, געפֿינט זיך
 א ייד, וואָס הייסט טעווייע דער מיל כִּיקער? נאָר מיט-
 טאמע ווייסט איר דאָך, וואָס איר טוט, קיינ סייכל באדארפֿ
 איך אייך ניט לערנען, און וויאזוי צו שרייבן ווייסט איר
 שוין אלייך, און ווייטער מיטן איבעריקן דאָרטן פֿארלאָז איך
 מיך שוין אפֿ איינער איידעלן כאראקטער, אז איר וועט דאָרטן
 טאָן איך יעהופֿעצ פֿון מינעטוועגן אלצדינג, עס זאָל מיר
 פֿונעם ביכל עפעס ארויס א שטיקל טיווע צו מיין פֿארנאָסע.
 איך באדארפֿ טאקע, כִּלעבן, איצטערט נייטיק האָבן: איך
 רעכנן, אימירצעשעם, אינגיכט אָנהייבן טראכטן מיקויעכ כא-
 סענע מאכט א טאכטער, און אז גאָט וועט שענקען, ווי זאָגט

איר, דאָס לעבן, איז עפּשער טאקע צוויי מיטאמאָל... דער-
ווייל זייט מיר געזונט און האָט א גליקלעכע טאָמיר, ווי עס
ווינטשט אייך פונעם גאנצן הארצן פון מיר איינער בעסטער
פריינט

טעויע.

יא, איקער שאַכאכטי! אז דאָס ביכל וועט פארטיק ווערן
און איר וועט האלטן בא שיקן מיר עפעס געלט, זאָלט איר
מויכל זיינ שיקן קיין אנטעווקע, אפן שויכעטס נאָמען.
איך האָב דאָרטן צוויי מאָל אינ ווינטער יאָרצייט: איינ מאָל
אַסיענ-צייט, פאר „פאָקראָווע“, און דאָס אנדערע מאָל ארומ
„נאָוויגאָד“, — בינ איך, הייסט דאָס, דעמלט א שטאָט-ייד. און
ווינטער, גלאט אווי ברוולעך קאָנט איר שיקן צו מיר גרייך
קיינ בויבעריק, אפ מיין נאָמען, בעזע האלאָשן: פערעדאט גאָס-
פאָדינו טעוועליו מאָלאָטשנאהאָ יעוורי.

געשריבן אין יאָר 1895

דאָס גרויסע געווינס

א ווונדערלעכע מיטע, ווילאזוי טעויע דער מילכיקער, א יוד אב אָרעמאנ, א מעטופל מיט קינדער, איז פלוצעם מיטאמאָל באגליקט געוואָרן דורכ א מעשונע-ווילרן פאל, וואָס איז קערני, מע זאָל דאָס באשרעבן אינ א ביכל. דערציילט פון טעויענ אלייב און איבערגעגעבן וואָרט בא וואָרט.

מעקימי מעאָפאָר דאָל,

מעאשפּוים יאָרימ עוויויב:

ער שטעלט אופ פון דער ערר דעם אָרעמאנ,
פונעם מיסט הייבט ער אופ דעם עוויענ.

(טיילימ קייג, ז)

— אז ס'איז באשערט דאָס גרויסע געווינס, הערט איר, פאני
שאלעם-אלייכעם, קומט דאָס גלייכ אינ שטוב אריין, ווי זאָגט
איר: לאמנא צייאכ אל האגיטיס — אז סע גייט, לויפט
עס; ס'איז גאָר נישטאָ דערביי קיינ סיכל מיט קיינ בעריע-
שאפטנ. און טאָמער כאָלילע פארקערט, מעגט איר צעזעצט
ווערן רעדנדיק, וועט אייך העלפן, ווי דער פאראיאָריקער שניי;
ווי זאָגט איר: איינ כאָכמע וועיינ אייזע נעגעד א
שלעכט פערד. א מענטש האָרעוועט, ווערט אויסגעריסן,
כאָטש נעם לייג זיך, סאָנע-ציענ, און שטארב! פלוצעם, מע
ווייסט ניט פון וואָס און פונוואנען — עס פערדלט פון אלע
זייטן, ווי אינ פאָסעק שטייט געשריבן: רעוואכ וועהאצאָ-
לאָ יאאמאיד ליי הודים; פארטייטשן באדארפ איכ אייך
ניט, נאָר דער פשאט דערפונ איז אזוי, אז א יוד, קאָלומאנ.
שעהאנעשטאָמאָ בעקירבי — עס שלאָגט זיך נאָכ אַן אָדער,
טאָר ער נישט פארלירן דעם ביטאָכנ. איכ האָב דאָס ארויס-
געזען פון זיך אליינ טאקע, וויאזוי דער אייבערשטער האָט
מיט מיר געפירט, מיט מיינ איצטיקער פארנאָסע; וואָרעם ווי קומ
איכ גאָר פארקויפן קעז און פוטער אינמיטנדערינען, אז מיינ
באָבעס באָבע האָט קיינמאָל נישט געהאנדלט מיט קיינ מילכיקס?

ס'איז בענעמאָנעס קעדיי, איר זאָלט אויסהאַרדנ די גאנצע מי-
סע פון אָנהייב ביזן סאָפּ. איך וועל מיך צוזעצן אפּ א וויילע
אַט דאָ זעבן אייך אפּן גראָז, לאָז זיך דאָס פּערדל דערווייל
עפעס קליינע. ווי זאָגט איר: נישט אַס קאָל כײַ— אויך א
באשעפעניש בא גאָט.

בעקיצער, דאָס איז געווען ארומ שוועס-צייט, דאָס הייסט,
איך זאָל אייך ניט זאָגן קיינ ליגן, א וואָך אָדער צוויי פאר
שוועס; און עפשער, האָ? א פאָר וואָכן נאָך שוועס. פאר-
געסט נישט, ס'איז שוין, פאָוואָלינקע, איך זאָל אייך זאָגן אקו-
ראט, אזוי גרויס ווי א יאָר מיט א מיטוואָך, דאָס הייסט,
פונקט נייַן יאָר אָדער צען, און עפשער נאָך מיט א סמיטשיק.
איך בין דעמלט געווען, ווי איר זעט מיך אַט-אַ, גאָר נישט
דער, וואָס איצטער, דאָס הייסט, טאקע דער אייגענער טעויע,
נאָר פאָרט נישט דער, ווי זאָגט איר: די אייגענע יענטע, נאָר
אנדערש געשלייערט. דעהיינע וואָס? איך בין געווען, ניט פאר
אייך געדאכט, א קאפּצן אינ זיבן פּאָלעס, כאָטש אפּילע, אז
מע וויל שמועסן דאָס אייגענע ווידער צוריק, בין איך נאָך
איצט אויך גאנצ ווייט פון א נאָגיד. וואָס מיר פּעלט צו בראַד-
סקין— מעגן מיר זיך דאָס ביידע ווינטשן פארדינען דעם היינ-
טיקן זומער ביז נאָך סוקעס; נאָר וועדליק אמאָל, בין איך
היינט, הייסט דאָס, א ייד א נאָגיד, מיט א פּערד-און-וועגעלע
אן אייגנס, מיט, קיינ איינהאַרע, בעהיימעלעך א פאָר, וואָס
מעלקן זיך, מיט נאָך איינע, וואָס האלט אַט-אַט בא אָפּקעלבן
זיך. ס'איז דאָ, ניט צו פארזינדיקן, קעז און פוטער און סמע-
ענע פרישע אלע טאָג, אייגענע האָרעוואניע, וואָרעם מיר אלע
ארבעטן, קיינער זיצט ניט ליידיק. מיינ ווייב זאָל לעבן מעלקט
די בעהיימעס, די קינדער טראָגן קריגלעך, שלאָגן פוטער, און
איך אליין, ווי איר זעט אַט-אַ, פאָר מיר ארויס אלע פרימאָרגן
אפּן מאַרק, גיי דורכ אלע דאטשעס אינ בויבעריק, מע זעט
זיך מיט דעם, מיט יענעם, אלע גרעסטע באלעבאטימ פון
יעהופּעצ, מע רעדט זיך דורכ א ביסל מיט א מענטשן, פילט
מען, אז מע איז אויך עפעס א שטיקל מענטש אפּ דער
וועלט, ווי זאָגט איר, נישט קיינ הינקעדיקער שניידער; און
ווער שמועסט שאבעס— בין איך דאָך גאָר א מילעך, קוק
אריין אינ א יידישן סיפּער, א פארשע כומעש, א ביסל

טארגומ, טילימ, פיירעק, דאָס, יענצ, לאַקש, בוידעם—איר
קוקט מיכ אָן, פאָני שאַלעם-אלייכעם, און טראכט זיך אוואדע
בעשאס-מייסע אינ הארצנ: „ע, אָט דער טעוועי איז דאָך
עפעס טאמע גאָר א ייד, וואָס קאטאָרי!..”

בעקיצער, וואָס זשע האָב איך אייך אָנגעהויבנ צו דער-
ציילנ? יאָ, בינ איך, הייסט דאָס, דעמלט געווענ, מיט גאָטס
הילפ, א ביטערער אָרעמאנ, געשטאָרבנ, ניט פאר קיינ יידנ
געדאכט, מיט ווייב אונ קינדער דריי מאָל א טאָג פונ הונגער,
אכוצ וועטשערע. געהאָרעוועט האָב איך ווי אַן אייזל, גע-
שלעפט קלעצער פונעם וואַלד צום וואַקזאל א פולנ וואָגנ, עס
זאָל אייך צו קיינ כאַרפע ניט זיינ, פאר צוויי גילדנ א טאָג,
אונ דאָס—ניט אלע טאָג, אונ דערמיט גיי האַלט אויס, קיינ
איינהאָרע, אזא שטוב מיט פיקערס—זאָלנ געזונט זיינ, מיט,
לעהאוויל, א פערד אפ קעסט, וואָס וויל גישט וויסנ, וואָס
ראשע מאכט, באדארפ קיינע אלע טאָג, גאָר אָן א שום
טערעצ. וואָס טוט גאָט? ער איז דאָך, ווי זאָגט איר,
א זאָן אומעפארנעס לאַקויל—פירט זאָס וועלטל קלונ,
מיט סייכל; זעט ער, ווי איך מוטשע מיכ דאָ אזוי
פארנ שטיקל ברויט, מאכט ער צו מיר: „דו מיינסט
דאָך, טעוועי, אז ס'איז שוין אכריי קיכלויס האַקויל—עק
וועלט, דער הימל איז אפ דיר געפאלנ? פע, ביסט א גרוי-
סער נאר! אָט וועסטו זענ, וויאזוי אז גאָט וויל נאָר, טוט
זיך דאָס מאזל אפ א מינוט א דריי נאליעוואַ קרוגאָמ אונ
עס ווערט ליכטיק אינ אלע ווינקעלעך; עס קומט אויט, ווי
מיר זאָגנ אינעם „אונעסאנע-טויקעפּ”: מי יאָרום אומי
יישאַפּייל—ווער סע פאָרט אונ ווער סע גייט צופוס. דער
איקעו איז—ביטאָכנ, א ייד באדארפ האַפּנ, נאָר האַפּנ. איי
וואָס? טאָמער ווערט מעג דערווייל פארשוואַרצט? דערופ זיינענ
מיר דאָך עפעס שטיקלעך יידנ אפ דער וועלט, ווי זאָגט
איר, אטאָ באַכארטאָנו—ניט אומזיסט איז אונדז די וועלט מע-
קאנע... אקעגנ וואָס שמועס איך דאָס? איך שמועס עס אקעגנ
דעם, וויאזוי גאָט האָט מיט מיר געפירט, טאקע נאָר ניסימ
וועניפלאַעס, איר מעגט דאָס האַרכנ.

ווייזי האווימ, איינמאָל פארנאכט פאָו איך מיר אזוי זוי-
מער-לעבנ אינ וואַלד, שוין צוריק אהיימ, אָן די קלעצער;

דער קאָפּ אינ דער ערד, אפּן האַרצן וויסט אונ פּינצטער; דאָס פּערדל, נעבעכ, קוימ וואָס עס פּלאַנטעט מיט די פּיס, כּאָטש האַק, כּאָטש בראַק. "קריכ, זאָג איכ, שלימאזל, אינ דער ערד אַרײַן גלייכ מיט מיר, ווייט אויכ, וואָס באַדייט א טאָנעס אינ א לאַנג זומער-טאָג, און דו שטייסט אײַן בא טע-וויען פאַר א פּערדל" שטיל ארומ און ארומ, יעדער קנאַק פּונ דער בײַטש רופט זיכ אָפּ אינ וואַלד; די זונ זעצט זיכ, דער טאָג — ער גויסעט. די שאַטנס פּונ די ביימער צײַענ זיכ אויס לאַנג, ווי דער ייִדישער גאַלעס; עס הייבט אָן ווערן פּינצטערלעכ און שטאַרק סומנע אפּן האַרצן. פאַרשיידענע גע-דאַקענ, מאכשאַוועסן קריכנ אינ קאָפּ אַרײַן, אלערליי גע-שטאַלטן פּונ מענטשן, שוינ לאַנג געשטאַרבּענע, קומען מיר אַקעגן; און דאָ דערמאַן איכ מיכ די היימ — און אַכ און וויי איז מיר! אינ שטוב איז פּינצטער, כּווישע; די קינדערלעכ, זאָלן געזונט זײַן, נאַקעט און באַרוועט, קוקן ארויס נעבעכ אפּן טאַטן דעם שלימאזל, טאָמער וועט ער ברענגען א ברויטל א פּריש, און עפּשער א בולקע אהיימ; און זי, די אלטע מי-נע, געוויינטלעכ א יידענע, וואַרטשעט: "קינדער באַדאַרפּ איכ אײַם האָבן, און נאָך זיבן דערצו, כּאָטש נעם, גאַט זאָל ניט שטרעפּן פאַר די רייך, וואַרפּ זײ אַרײַן לעבעדיקערהייט אינ טײַכ אַרײַן!" גוט צו האָרכן אַזעלכע דיבורימ? מע איז דאָכ נישט מער ווי א מענטש, ווי זאָגט איר, א — "באַסאַר וועדאָגים", דעם מאָגן קאָן מען מיט קײַן ווערטער ניט פאַר-שטופּן; מע כאַפט א שטיקל הערײַנג, גלוסט זיכ טײַ, און צו טײַ באַדאַרפּ מען צוקער, און צוקער, זאָגט איר, איז בא בראַדס-קינ. "פאַרן שטיקל ברויט, זאָגט מײַן ווייב זאָל לעבן, וועט די קישקע, נישקאַשע, מויכל זײַן, נאָר אָן דעם גלעזל טײַ, זאָגט זי, בינ איכ אינדערפּרי גאָר א טויטע; דאָס קינד, זאָגט זי, א גאַנצע נאַכט ציט פּונ מיר די קלימ" און דערווייל איז מען דאָכ עפעס א ייִד אפּ דער וועלט, מינכע איז טאַ-קע, ווי זאָגט איר, ניט קײַן ציג, זי וועט ניט אנטלויפּן, נאָר דאווענ דאַרפּ מען. מאַלט אַזיכ דאָס שײַנע דאווענ, וואָס קאָן שוינ זײַן, און פּונקט בעשאַס שטעלן זיכ שמיינע-עסרע, צעלאָזט זיכ, מײַסע-סאָטן, דאָס פּערדל מעשוּגענערווייז; בא-דאַרפּ מען לויפּן נאָכן וואָגן, אײַנהאַלטן די לײַצעס און זײַן-

גען „עלוייהי אורוהאמ עלוייהי ייצכאק וועלוייהי-יאקויוו“ —
שיינ געשטאנען שמוינע-עסרע! און דאָ, ווי אפצולאָכעס,
גלוסט זיך דאפקע דאוונען געשמאק, מיט הארצ, טאָמער וועט
ווערן גרינגער אפ דער נעשאַמע...
בעקיצער, איך לויפ מיר אזוי נאָכט וואָגט און זאָג די
שמוינע-עסרע הויכ, מיט א ניגנ, ווי, לעהאוודל, באַמ אָמעד:
מעכאל קייל כאַמ בעכעסעד — דער דאָ טוט טאָג שפּייזן
אַרע זיינע באשעפענישן, אומעקניעם עמונאָסוי לי-
שייני אָפּאָר — אפילע די, וואָס ליגט אינ דער ערד און
באקט בייגל. אוי, טראכט איך מיר, ליגט מען אינ דער ערד!
אוי, ווערט מען אויסגעריסן! נישט אזוי, ווי יענע, לעמאַשל, די
יעהופעצער נעגידים מיינ איך, וואָס זיצט א גאַנצ זומער אינ
בויבעריק אפ די דאטשעס, עסן און טרינקען און באַדן זיך
אינ אלדאָסגוטס. אוי, ריבוינע-שעל-אויילעם, פארוואָס קומט דאָס
מיר? איך בין, דאכט זיך, א ייד גלייך מיט אלע יידן. גוואלד,
גאָטעניו, רעיי נאָ בעאָניעניו — זע, זאָג איך, באַטראכט,
ווי מיר האָרעווען, און נעם זיך אָן די קריודע פון די אָרעמע-
לייט נעבעך, וואָרעם ווער דען וועט זיך אפ זיי ארומקוקן,
ווען נישט דו? רעפּאָניו ווענייר אָפּיי — שיק אונדו צו די
רעפּוע, די מאקע האָבן מיר שוין אליין... באַרייך אָל יינו-
בענטש אונדו מיט א גוט יאָר, עס זאָל זיינ א גערעט אפ
אלע מינימ טוועס, פון קאָרן און פון ווייצ און פון גערשטן;
כאָטש אפילע, צוריק שמועסנדיק, וואָס וועט מיר, שלימאזל,
ארויסקומען דערפון? אשטייגער לעמאַשל, וואָס קומט ארויס
מיין פערדל, לעהאוודל, צי האָבער איז טייער צי וואָלוול?
נאָר פע, גאָט פּרעגט מען קיינ קאשעס נישט, אוביפראט א ייד
באדארפ דאָך אוואדע אָנעמען אלצדינג פאר גוטן און זאָגן
„גאמ זו לעטויוואָ“, מיסטאמע הייסט גאָט אזוי. וועל אַמאל שי-
נימ — זינג איך מיר ווייטער — וועלאמאלשינימ, און די „סטי-
קראַטנ“, וואָס זאָגן, אז ס'איז נישטאָ קיינ גאָט אפ דער וועלט,
וועלן האָבן א שיינ פּאָנעם, אז זיי וועלן קומען אהין; זיי
וועלן דאָס אויסקרענקען מיט פּראָצענט, וואָרעם ער איז א
שויווער אויווימ — א גוטער צאָלער, מיט אימ שפּילט
מען זיך נישט, מיט אימ באדארפ מען גיין מיט גוטן, בעטן
אימ, שרייען צו אימ: אָוו האָראַכמאָן — דערבארעמדיקער,

הארציקער פאָטער! ש מא קויליינו — הער צו אונדזערע קוי-
לעס, כוס וועראכיימ אָליינו — האָב ראכמאָנעס אפ מיינ
ווייב און קינדער, זיי זיינען נעבעכ הונגעריק! רע ציי — זאָלסט
באויליקן, זאָג איך, דיין ליב פאָלק ייסראָעל, ווי אמאָל אינ
בייסאמיקדעש, נאָכ בעשאס די קויהאנימ מיט די לעווימ...
פלוצעמ — סטוי! דאָס פערדל האָט זיך אנדערגעשטעלט. איך
כאפ אָפ אפדערגיך דאָס שטיקל שמוינע-עכרע, איך הייב אופ
די אויגן און טו א קוק — עס קומען מיר אקעגן גלייך פון
וואלד ארויס צוויי מעשוונע-מאָדנע נעפאשעס, פארשטעלט און
אָנגעטאָן נישט ווי געוויינטלעך. „גאזלאָנימ!“ — איז מיר דורכ-
געפלוין א געדאנק אינ קאָפ, און האָב מיך אָבער באלד
פארכאפט צוריק; „פע, טעווע, ביסט א שויטע! סטייטש, דו
פאָרסט אינ וואלד שוינ אזויפיל יאָרן, באַטאָג און באַנאכט,
וואָס איז דיר עפעס פלוצעמ היינט איינגעפאלן גאזלאָנימ?“ —
וואָס מאכ איך צום פערדל און נעמ זיך אָן מיט הארץ און גיב
דעם א פאָר שמיצלעך פון הינטן, גלייך ווי ניט מיך מיינט מען.
— רעב יי! הערט נאָר, רעב קאָרעוון! — מאכט צו מיר
איינע פון די צוויי נעפאשעס מיט א קאָל פון א נעקיווע
און ווינקט צו מיר מיט א פאטשיילע. — אנו, שטעלט זיך
נאָר אָפ אפ א רעגעלע, ווארט צו א וויילעטשקע, אנטלויפט
נישט, מע וועט אייך, כאָלילע, גאָרנישט טאָן!
„אהא, א ניט-גוטער!“ — קלער איך מיר, און טאקע באלד
זאָג איך צו זיך אליין: „בעהיימע בעצורעס פערדל! וואָס עפעס
פלוצעמ אינמיטנדערינען רוכעס מיט שיידימ?“ און שטעל אָפ
דאָס פערדל. איך הייב אָן גוט איינצוקוקן זיך אינ די צוויי
נעפאשעס: נעקיוועס; איינע אן עלטערע מיט א זינדן טיכל
אפן קאָפ. די אנדערע א יינגערע מיט א פאליק; ביידע רויט
ווי שנייער און שטארק פארשוויצט.
— א גוטן אָונט, סקאָצל קומט! — מאכ איך צו זיי שטארק
אפ א קאָל, קלוימערשט אינ גוטן מוט. — וואָס איז אַיער בא-
גער? אויב איר מיינט עפעס קויפן, וועט איר בא מיר נישט
געפינען גאָרניט, סיידן בויכווייטעק אָפ מיינע סאָנימס קעפ,
אָדער הארצקלעמעניש א פולע וואָך, אָדער א ביסל קאָפדרייע-
ניש, טרוקענע שמערצן, נאסע יעסורימ, סיפקע צאָרעס?..
— עא, שא! — מאכנ זיי, — זע נאָר, ווי ער האָט זיך דאָס

א ביסל צעלאָזט! א יידן, או מע זאטשעפעט מיט א וואָרט,
איז מען זיט זיכער מיטן לעבן! מיר דארפן, זאָגן זיי, נישט
קויפן גאָרניט, מיר האָבן נאָר געוואָלט א פרעג טאָג בא אייך,
עפשער ווייסט איר, וווּ איז ערגעץ דער וועג קיינ בויעריק?
— קיינ בויעריק? — מאכ איך אונ צעלאַכ מיך קלוימערשט. —
עס האָט בא מיר, זאָג איך, אזא פאָנעם, פונקט ווי איר זאָלט
מיך, אשטייגער, פרעגן, צי ווייס איך, או מע רופט מיך טעווע.
— אזוי? מע רופט אייך טעווע? א גוטן אָונט אייך,
רעב טעווע! מיר פארשטייען ניט, וואָס איז דאָ — מאכ זיי —
דער געלעכטער? מיר זינען פרעמדע. פון יעהופעץ זינען מיר,
אונ וווינען דאָ אינ בויעריק אפ א זאטשע, זינען מיר,
זאָגן זיי, ארויסגעגאנגען אפ א מינוטקעלע שפאצירן, אונ
דרייען זיך ארום אזוי אינ דעם דאָזיקן וואַלד פאווואָלינקע פון
גאנץ פרי אָן, בלאַנדזען אונ בלאַנדזען אונ קאָנען ניט בעשומ-
אויפן זיך ארופשלאָנגן אפן רעכטן וועג; דערוויילע, זאָגן זיי,
האָבן מיר דערהערט, עמעצער זינגט אינ וואַלד, האָבן מיר לע-
כאטמילע געמינט, א קאשע, עפשער איז דאָס, כאָלילע, א
גאזלען? נאָר נאָכרעם, זאָגן זיי, או מיר האָבן דערזען פון דער
נאָענט, או איר זייט, דאנקען גאָט, א ייד, איז אונדז געוואָרן א
ביסל גרינגער אפ דער נעשאַמע. היינט פארשטייט איר שוין?
— כא-כא-כא, א שיינער גאזלען! — זאָג איך. — איר האָט
געהאָרט אמאָל, זאָג איך, א מייסע מיט א יידישן גאזלען,
וואָס איז אָנגעפאלן אפ א דורכגייער אונ געבעטן בא אימ א
שמעק טאבעק? אויב איר ווילט, זאָג איך, קאָג איך אייך דער-
ציילן די מייסע.

— די מייסע — זאָגן זיי — לאָזט איבער אפ אן אנדערשמאָל;
איר ווייזט אונדז בעסער אָן דעם וועג קיינ בויעריק.

— קיינ בויעריק? — זאָג איך. — סטייטש, אָט דאָס איז דאָך
דער עמעסער וועג קיינ בויעריק! איר זאָלט אפילע, זאָג איך, נישט
וועלן, מוזט איר מיט דעם שליאכ אָנקומען גלייך קיינ בויעריק.

— וואָס זשע שווינגט איר? — מאכ זיי צו מיר.

— וואָס זשע זאָל איך, זאָג איך, שרייען?

— וויבאלד אזוי, מאכ זיי צו מיר, קערט איר שוין וויסן,
איז עס נאָכ עפעס ווייט קיינ בויעריק?

— קיינ בויעריק, זאָג איך, איז נישט ווייט, עטלעכע ווערסט;

דאָס הייסט, זאָג איך, א ווערסט פינף-זעקס אָדער זיבן, און עפּשער
טאקע אלע אכט.

— אכט ווערסט?! — האָבן אויסגעשרייען ביידע ווייבער
מיטאמאָל, געבראַכט די הענט און שיר נישט צעוויינט זיך
אזש. — סטייטש, וואָס רעדט איר? איר וויינט, וואָס איר רעדט?
א ווערטעלע אויסצורייַדן — אכט ווערסט?! —

— נו, וואָס זשע, זאָג איך, זאָל איך טאָן? עס זאָל זיין
איך מיר געווענדט, וואָרט איך דאָס געמאכט א ביסל קירצער;
א מענטש באדארף, זאָג איך, אלצדינג אויספרוּוּן אפּ דער
וועלט. אונטערוועגס טרעפט זיך, אז מע באדארף, זאָג איך,
שלעפּן זיך אין א בלאָטע ארום א באַרן, און נאָך ערעוּ-שא-
בעס דערצו, דער רעגן שמייסט אין פּאָנעם, די הענט קליאַנ-
קען, דאָס האַרץ כאלעשט, און דאָ — טראַכ! עס לאָפּנעט אַן אַקס...
— איר רעדט עפעס גאָר ווי א דולער, — זאָגן זיי צו מיר, —

איר זייט גאָר נישט באַ די געדאַנקען, כילעבן. וואָס דערציילט
איר פּיזמוינעס, באַבעמייסעס פונ טויזנט-איינ-נאַכט? מיר האָבן
שוין קיין קויעכ ניט צו פּלאָנטען מיט די פּיס; א גאַנצן טאָג
האָבן מיר, אכוצ א גלעזל קאווע מיט א פוטער-בולקע, נאָך
איך מויל נישט געהאַט, קומט איר צו גיין מיט אייערע מייסעס!
— אויב אזוי, — זאָג איך, — איז עפעס אנדערש; ווי זאָגט

מען, קיין טאַנצ גייט ניט פאַרן עסן. דעם טאַם פונ הונגער
פארשטיי איך גאַנצ גוט, איר באדארפט מיר נישט דערציילן.
עס קאָן זייער שיינ זיין, זאָג איך, אז איך האָב קיין קאווע
מיט קיין פוטער-בולקע נישט אָנגעקוקט שוין פונ א יאָר...
און אזויווי איך רעד, שטעלט זיך מיר פאָר א גלעזל הייסע
קאווע מיט מילך און מיט א פוטער-בולקע א פרישע, מיט
נאָך גוטע זאַכעס... „שלימאזל איינער, טראַכט איך מיר, ביסט
טאקע אנדערש ניט געצויגן געוואָרן, נאָר אפּ קאווע מיט פו-
טער-בולקעלעך? און א שטיקל ברויט מיט הערינג ביסטו
קראַנק? און ער, דער יעיצער-האַרע, ניט געדאַכט זאָל ער
ווערן, אפּצולאָכעס קאווע, אפּצולאָכעס פוטער-בולקע! איך הער
דעם רייעך פונ קאווע, איך פיל דעם טאַם פונ פוטער-בולקע-
פרישע, געשמאַקע, מעכניע-נעפּאַשעס!

— ווייסט איר גאָר וואָס, רעב טעווע? — מאַכט צו מיר
ביידע ווייבער. — טאָמער וואָלט געוונן א סוואָרע, אזוי ווי ביר

שטייענ אָט-אָ-דאָ, זאָלן מיר זיך ארומכאפן צו אייך אפן וואָגן.
און איר טאקע אליין זאָלט זיך מאטריעל זיין אונדז אָפּפירן
מעכילע אהיים קיין בויבעריק? וואָס וועט איר זאָגן דערופ?
— ס'א מאָשל, זאָג איך, קעכערעס האנישבאָר; איך פאָר
פון בויבעריק, און איר דארפט קיין בויבעריק! ווי קומט די
קאז איבערן וואסער?

— נו, איז וואָס? — מאכט זיי. — ווייסט איר ניט, וואָס מע
טוט? א ייד א לאמדן גיט זיך אן איינע: ער פארקערעוועט
דאָס וועגעלע און פאָרט צוריק. האָט קיין מירע נישט, רעב
טעווע, זאָגן זיי, זייט זיכער, אימירצעשעם, אז גאָט וועט אונדז
ברענגען אהיים בעשאַלעם, ווינטשן מיר זיך דאָס אויסקרענקע,
וואָס איר וועט צו אונדז דערלייגן.

עפעס ריידן זיי מיט מיר טארגומ-לאָשנ! — טראכט איך
מיר, — פארשטעלט, גאָר נישט ווי געוויינטלעך! — אונדז עס קור-
מען מיר ארופ אפן זינען: מייסימ, מאכשיפעס, לייצימ, פאר-
שלעפטע קרענק. — שויטע-בען-פיקהאָלצ! — טראכט איך מיר. —
וואָס שטייטו ווי א פלאָקן? כאפ זיך ארופ אפן וואָגן, ווייז
דעם פערדל א בייטש און מאכ א וואווראכ! — נאָר מיטע-
סאָטן כאפט זיך ארויס בא מיר נישט ווילנדיק פונעם מויל:
— קריכט איך וואָגן!

מינע האָבן דערהערט, זיך דאמקע נישט געלאָזט לאנג
בעטן און מארש איך וואָגן אריין; איך נאָך זיי אפ דער קעל-
ניע, פארקערעוועט דעם דיזש, שמייט דאָס פערדל: איינס,
צוויי, דריי, פאשאָל! — ווער, וואָס, וועמען? א נעכטיקער
טאָג! פונעם אָרט וויל דאָס ניט רירן, כאָטש נעם צעשנייד
דאָס אפצווייען. „נו, טראכט איך מיר, היינט פארשטיי איך
שוינ, וואָס דאָס איז פאר ווייבער... דער גוטער אָר האָט מיך
געטרעגן זיך אָפּשטעלן אינמיטנדערינען, מאכט א שמועס מיט
ווייבער!..“ איר פארשטייט — פון איינ זייט דער וואלד, דאָס
שטילקייט מיטן סומצעקייט אקעגן נאכט, און דאָ — די צוויי
נעפאשעס, קלוימערשט נעקיוועס... דער קויע-האדאם ארבעט
גאנצ געשמאק אפ אלע סטרונעס. איך דערמאָגן מיך א מיטע פון
א באלעגאָלע, וואָס איז אמאָל געפאָרן איך וואלד איינער אליין
און דערנען אפן שליאכ ליגט א זעקל האָבער. מיין באלעגאָ-
לע האָט דערזען א זעקל האָבער, האָט ער זיך ניט געפּוילט,

אראָפּ פּונעם וואָגנ, געכאַפּט דאָס זעקל האָבער אפּ די פּליי-
 צעס, זיכ אײנגעריסן דאָס געזונט, קוימ ארופגעלייגט דאָס זעקל
 האָבער אפּן וואָג און— האָלאַכ לעוילאַמוי, פּאַשאַל ווייטער. ער
 פּאַרט אָפּ אקעגן א ווערסט, ער טוט זיכ א כאפּ צום זעקל
 האָבער— נישט קיין זעקל, נישט קיין האָבער; ס'איז גאָר א
 ציג. ליגט באַ אימ אינ וואָג, א ציג מיט א בערדל; ער וויל
 זי אָנריינ מיט דער האנט, שטעלט זי אימ ארויס א צונג אפּ
 אן ארשינ, לאָזט ארויס א מעשווע-ווילדן געלעכטער און ווערט
 פּאַרשוונדן...

— פּאַרוואָס פּאַרט איר שוין ניט? — מאכנ צו מיר די ווייבער.
 — פּאַרוואָס איכ פּאַר שוין ניט? איר זעט דאָכ, זאָג איכ,
 פּאַרוואָס: דאָס פּערדל וויל ניט דאוונען, ס'איז ניט אופגעלייגט.
 — גיט דעם מיט דער בײַטש, מאכנ זיי, איר האָט דאָכ א בײַטש.
 — א דאַנק אײַכ, זאָג איכ, פּאַר דער אײַצע, גוט, וואָס
 איר האָט מיר דערמאָנט. דער כײַסאַרן, זאָג איכ, וואָס מײַנ
 באַכער שרעקט זיכ ניט איבער פּאַר אזעלכע זאַכן; ער איז
 שוין אזוי געוויינט מיט דער בײַטש, ווי איכ מיטן דאַלעס, —
 זאָג איכ צו זיי קלוימערשט מיט א ווערטל, און עס ווארפט
 מיט מיר דאָס נײַניאַריקע קאַדאַכעס.

בעקיצער, וואָס זאָל איכ אײַכ מײַדיכ זײַן — איכ האָב
 אויסגעלאָזט מײַנ גאַנצ ביטער הארצ צום פּערדל נעבעכ; אזוי
 לאנג, אזוי ברייט, ביז גאָט האָט געהאַלפּן, עס האָט גערייט
 פּונעם אָרט, וואָס מיר עפּידימ — און מיר זײַנען אזעק מיטן
 וואלד גלייכ אונדזער וועג. פּאַרנדיק אזוי, פּליט מיר דורכ
 אינ קאָפּ גאָר א נײַע מאכשאַווע: „אוי, טעווע, ביסטו א
 פּערדאַטש! האַכילויסאַלינפּויל — ביסט געווען א קאַפּצן און
 וועסט בלייבן א קאַפּצן. סטייטש, גאָט האָט דיר צוגעשיקט
 אזא באגעעניש, וואָס טרעפט אײַן מאָל אינ הונדערט יאָר,
 וואָזוי באדינגסטו זיכ ניט לעכאַטכילע, דו זאָלסט וויסן מאַ
 יאָקאָר — וואָס וועסטו האָבן דערפּאַר? ווען מיר זאָלן שמועסן
 היינ אלפּי-יוישער וועהיינ אלפּי-סאָוועסט, היינ אלפּי-מענטש-
 לעכקײַט וועהיינ אלפּי-דינ און אלפּי-זאַקאָן און אפּילע אלפּי
 ווייס איכ וואָס, איז קיין אוולע ניט, מע זאָל דערבײַ עפעס
 פּאַרדינען און פּאַרוואָס טאַקע ניט אָפּלעקן א בײַנדל, אז עס
 האָט זיכ שוין יאָ אזוי געמאַכט? שטעל אָפּ דאָס פּערדל, דו

בעהיימע, זאָג זיי אזוי און אזוי, בערזאַכל ביטכאָ האנאקעטע:
 „האָב איך בא אַזיך אזויפיל און אזויפיל, איז גוט, עלע ניט.
 בעטן מיר אַזיך, מעכילע, ארזאָפּ פונעם וואָגנאָ!“ נאָר צוריק
 קלער איך מיר: „ביסט טאקע א בעהיימע, טעווע! דו ווייסט
 ניט, אז די פעל פונעם בער טאָר מען אינ וואלד ניט פארקויפן,
 ווי זאָגט דער גוי: שטשע נע פוימאוו, א ווזשע
 סקובע“...

— לעמפּ פאַרט איר נישט א ביסל גיכער? — זאָגט די ווייב
 בער און טאַרענ מיך פונ הינטן.

— וואָס האָט איר, זאָג איך, אזוי קיינ צייט ניט? פונ איי-
 לעניש, זאָג איך, קומט קיינ גוטס ניט ארויס, — זאָג איך, און
 כאפּ א קוק מינ האצאד אפּ מיינע פארשויןדלעך; דאכט זיך.
 ווייבער, ווי געוויינטלעך, ווייבער: איינע מיט א זיידן טיכל,
 די אנדערע מיט א פאריק; זיי זיצן און קוקן איינס אפּס
 אנדערע און שושקען זיך.

— נאָכ עפעס ווייט? — פּרעגט זיי מיך.

— נעענטער, זאָג איך, ווי פונדאנען אוואדע ניט; אָט באלד.
 זאָג איך, האָבן מיר א בארג-ארזאָפּ מיט א בארג-ארום; נאָכדעם.
 זאָג איך, גייט ווידער א בארג-ארזאָפּ מיט א בארג-ארום, און
 ערשט נאָכדעם, זאָג איך, האָבן מיר דעם גרויסן בארג-ארום,
 און פונ דאָרטן גייט שוין דער וועג גלייך, גלייך ביז בויעריק...
 — עפעס א שלימאזל! — רופט זיך אָן איינע צו דער אנ-
 דערער.

— א פארשלעפטע קרענק! — זאָגט די אנדערע.

— א רעשטל צו די צאָרעס! — זאָגט ווידער יענע.

— מיר שיינט, א מעשוגענער! — זאָגט די אנדערע.

„אוואדע — טראכט איך מיר — בין איך א מעשוגענער, און

איך לאָז מיך פירן בא דער נאָז“...

— ווו וועט איר זיך, אשטייגער, קעדוימע לעמאָשל, מיינע

ליבע ווייבער, הייסט אָפּווארפן? — רופ איך מיך אָן צו זיי.

— וואָס הייסט, זאָגט זיי, אָפּווארפן? וואָס איז פאר אן

אָפּווארפעכצ?

— עס רעדט זיך אזוי, זאָג איך, באלעגאַלע-שפראכ; אפּ

אונדזער לאָשן הייסט דאָס: ווהיג וועט איר זיך הייסן פאר-

פירן, אז מיר וועלן קומען, זאָג איך, קיינ בויעריק, אימיר-

איך וועל מיך צוועצן אפ א וועלע אט דא נעבן אייך אפן גראָז...

...איב אלייג... פאר מיר ארויס אלע פרימארגאן אפן מארק, גיי דורכ
אלע דאמטשעס אינ בויבעריק...

צעשעמ, מיטן אייבערשטנס הילף, געזונט און שטארק, אז גאָט וועט שענקען דאָס לעבן? ווי זאָנט מען: בעסער צוויי מאָל פּרעגן איידער איין מאָל בלאַנדזען.

— אָ? אָט דאָס מיינט איר? איר וועט אונדז, זאָגן זיי, מויכל זיין צופירן צו דער גרינער דאטשע, וואָס באַמ טייַכ פּונ יענער זייט וואַלד. ווייסט איר, ווי דאָס איז?

— פּאַרוואָס זאָל איך ניט וויסן? — זאָג איך. — איך בין איך בויבעריק ווי באַ זיך איך דער הייַם. לאָמיכ פּאַרמאָגן די אַלאָפּימ, זאָג איך, וויפל קלעצער איך האָב אהינצו אריינגעפירט. אָט ערשט פּאַראיאָרן זומער, זאָג איך, האָב איך געשטעלט אפּ דער גרינער דאטשע צוויי קלאַפּטער האַלצ מיטאַמאָל; דאָרט איז געזעסן איינער א גוויז א גרויסער, פּונ יעהופּעצ, א מיל-יאָנשטיק פּונ אוואַדע א מייַע עלעפּ קאַרבן, און עפּשער פּונ רייש אַלאָפּימ.

— ער זיצט הייַנט אויך דאָרטן. — רופּן זיך אָן צו מיר ביידע ווייבער און קוקן איינס אפּס אנדערע און שושקען זיך און לאַכן. — שאַ, זאָג איך, אז דער צאַר פּונ טראָגן איז יאָ אזוי גרויס, קאָן דאָך געמאָלט זיין, אז איר האָט מיט אימ עפּעס א שטיקל שניכעס, — וואָלט עפּשער געווען, זאָג איך, א סוואָ-רע, איר זאָלט זיך דאָרט מאַטריקע זיין עפּעס א רעד טאָג פּונ מיינעטוועגן, א שטיקל טויווע מיר, א פּאַרנאָסע, א שטעלע צי ווייס איך וואָס? איך קען, זאָג איך, איינעם א יונגמאַן ייַסראָעל הייסט ער, ניט ווייט פּונ אונדזער שטעטל, געווען א גאָרנישט מיט א נישט; האָט ער זיך דערשלאָגן אהינצו, מע ווייסט נישט פּונוואַנען און וויאזוי, — בעקיצער, ער איז הייַנט א גאַנצער יא-טעבע-דאַם, פּאַרדינט עפּשער צוואַנציק קאַרבן א וואָך, צי עפּשער גאָר פּערציק, איך ווייס? — לייט האָבן גליק! צי אשטייגער, וואָס גייט אָפּ, זאָג איך, אונדזער שויכעסס איידעם? וואָס וואָלט פּונ אימ געווען, ווען ער לאָזט זיך ניט אוועק קיין יעהופּעצ? עמעס, די ערשטע עטלעכע יאָר איז ער גוט פּאַרשוואַרצט געוואָרן, שיר ניט געשטאַרבן פּונ הונגער. דערפּאַר אָבער אצינד, כּוּצ זיין שאַדן, האַלעווי אפּ מיר גע-זאָגט געוואָרן; ער שיקט שוין געלט אהיים. ער האָט שוין כיישעק ארויסגעמען אהיין זיין ווייב און קינדער, לאָזט מען אימ דאָרט ניט זיצן. איז דאָך די קאַשע; וויאזוי זיצט ער?

מוטשעט ער זיך טאקע... שאט, זאָג איך, אז מע לעבט, דער-
לעבט מען זיך; אָט האָט איר, זאָג איך, דעם טייך, אונ אָט
איז די גרויסע דאטשע, — זאָג איך אונ פאָר מיר אריינ ברייט-
לעך, מיט א ייִרגאָזן גלייך מיטן די של אינ גאנעק אריינ.
מע האָט אונדו נאָר דערוועג, איז געוואָרן סאָסן וועסימכע, א
געשריי, א געפילדער: „אוי, די באַבע! די מאמע! די מומע!..
זיך געפונען דער שאָדן! מאולטאָוו!.. גוואלד, ווו זייט איר
געווענ?.. א גאנצן טאָג אָן קעפ... צעשיקט פאָטשט אפ אלע
וועגן... געמיינט, א קאשע אפ א מייסע, עפשער וועלפ, גאז-
לאַגים כאס-וועשאַלעם! וואָס איז די מייסע?..“

— „די מייסע איז א שיינע מייסע; געבלאָנדזעט אינ וואלד,
פארבלאָנדזעט העט-ווייט, עפשער צען ווערסט. פלוצעם א ייד...
וואָס פאר א ייד?.. א ייד א שלימאזל מיט א פערד-אונ-ווע-
געלע... קוים מיט צאָרעס איינגעבעטן זיכ...“ „אלע בייזע,
וויסטע כאלוימעס... אליינ, גאָר אָן א שוימער?.. א מייסע, א
מייסע, באדארפט בענטשן גוימל...“

בעקיצער, מע האָט ארויסגעטראַגן לאַמפן אפן גאנעק,
געגרייט צום טיש אונ אָנגעהויבן טראָגן סאמאָווארן הייסע,
מיט בעקנס טיי, מיט צוקע, מיט איינגעמאכטס, מיט פיינקוכנס
גוטע, מיט פוטער-געבעקס פרישע, שמעקנדיקע, אונ נאָכדעם
עסנס אלערליי, די טייערסטע מייכאָלימ, ייכלעך פעטע, מיט
געבראַטנס, מיט גענדונס א סאכ, מיט די בעסטע וויינע אונ
נאסטויקעס. איך בין נאָר געשטאנען פונדערווייטנס אונ בא-
טראכט, וויאזוי, קיינ איינהאָרע, מע עסט דאָס אונ מע טרינקט
בא די יעהופעצער נעגידים, קיינ ביזן אויג זאָל זיי ניט שאטן.
„א מאשקן פארעצען, טראכט איך מיר, אונ א גוויר זאָל מען
זיינ! מיר דאכט, איך ווייס? וואָס דאָ פאלט אראָפ אפ דער
ערד, וואָלט פאר מיינע קינדער גענוג געווען אפ א גאנצע
וואַך, ביז שאבעס. גוואלד, גאָטעניו הארציקער, געטרייער, דו
ביסט דאָך עפעס אן אייל-ערעכ-אפאָימ, א גרויסער גאָט אונ
א גוטער גאָט, מיט כעסעד אונ מיט יישער, ווי קומט דאָס,
דו זאָלסט אוועקגעבן איינעם גאָר, דעם אנדערן גאָרניט? איי-
נעם פוטער-בולקעס, דעם אנדערן מאקעס-בכורעס? אונ צוריק
אָבער באטראכט איך מיכ: עט, ביסט א גרויסער נאר, טעוויע,
כילעבן, וואָס איז שנייעך, דו ווילסט אי מ זאָגן א דייע, ווי-

אזוי צו פירן די וועלט? מיסטאמע, אז ער הייסט אזוי, באדארפ זיין אזוי; א סימענ האָט איר, אז ווען עס זאָל באדארפן זיין אנדערש, וואָלט דאָך געווען אנדערש. אַי וואָס? פארוואָס זאָל טאקע ניט זיין אנדערש? איז דער טערעצ: א וואָדימ האָ? נו— דערופ זינען מיר דאָך עפעס שטיקלעך ייִדן אפּ דער וועלט. א ייִד באדארפ לעבן מיט עמונע און מיט ביטאַכנ; ער באדארפ גלייבן, ערשטנס, אז ס'איז דאָ א גאָט אפּ דער וועלט, און האָפּן אפּ דעם, וואָס לעבט אייביק, אז עס וועט זיך, מיסטא-מע, אימירצעשעם, פארבעסערן...

— שא, ווו זשע איז ערגעצ דער ייִד?— הער איך עמעצער זאָגט. — שוינ אוועקגעפאָרן דער שלימאזל!

— כאס-וועשאָלעם! — רופ איך מיך אָן פונדערווייטן. — וואָס הייסט, איך וועל אוועקפאָרן גלאט אזוי, אָן א זינט-געזונט? שאָלעם-אלייכעם, זאָג זיך, א גוטן אָוונט אייך, ברויכט האויש-ווימ, עסט געזונטער הייט, און לאָז אייך וויל באקומען!

— קומט זשע אהער, מאכט זיי צו מיר, וואָס שטייט איר דאָרטן אין דער פינצטער? לאָמיר אייך אַנקוקן כאָטש, זען וואָס פאר א פאָנעם איר האָט. עפשער וועט איר נעמען א ביסל בראנפן? — א ביסל בראנפן? אָך, זאָג איך, ווער זאָגט זיך דאָס אָפּ פונ א ביסל בראנפן? ווי שטייט דאָרטן אין פאָסעק; איי-זע „לעכא?מ“ וועי זע לאמאָוועס — מאכט ראשע; גאָט איז גאָט און בראנפן איז בראנפן. לעכא?מ! — זאָג איך און האק ארײַן א קויסע. — לאָז גאָט געבן, זאָג איך, איר זאָלט טאָמיר זיין רייך און האָבן גרויס נאכעס; ייִדן, זאָג איך, זאָלן טאָמיר זיין ייִדן; גאָט זאָל זיי געבן, זאָג איך, געזונט און קויעכ, זיי זאָלן קאָנען אריבערטראָגן די צאָרעס.

— מא שמייכעם? — רופט זיך אָן צו מיר דער גוויר אליינ, א שיינער ייִד מיט א יארמלקע. — פונואנעט איז א ייִד, ווו זיצט איר, וואָס איז אייער פארנאָסע? זיט איר א באווייבטער? האָט איר עפעס קינדער און וויפל קינדער?

— קינדער? — זאָג איך. — ניט צו פארזינדיקן. אויב איט-לעכס קינד, זאָג איך, איז ווערט, ווי מײַן גאָלדע וויל מיך איינריידן, א מיליאָן, בין איך רייכער פונעם גרעסטן גוויר איז יעהופעצ. דער כיסאָרן, זאָג איך, וואָס אָרעם איז ניט רייך, קרום איז ניט גלייך, אזוי ווי איז פאָסעק שטייט; הא-

מאווידיל ביין קוידעש לעכויל—ווער עס האָט די קלינגערס, דעם איז וויל. געלט האָבן טאקע די בראַדסקיס, און איך האָב טעכטער. און אז מע האָט, זאָגט איר, טעכטער, פארגייט דער געלעכטער. נאָר גאַרנישט, גאָט איז א פאָטער. ער פירט אויס, דאָס היינט, ער זיצט אויבן און מיר מוטשען זיך אונטן. מע האָרעוועט, מע שלעפט קלעצער, א ברירע האָט מען? ווי די געמאַרע זאָגט: בעמאַקוימ ש עיינ איש—איז א הערינג פיש. דער גאנצער אומגליק איז—דאָס עסן. ווי מײַן באַבע, אַלעוו-האשאַלעם, פלעגט זאָגן; „וועג דער פיסק זאָל ליגן איבן דער ערד, וואָלט דער קאָפּ געגאנגען איבן גאָלד...“ האָט קיינ פאריבל נישט, זאָג איך, עס איז נישט קיינ גלייכערס פון א קרומען לייטער. און קיינ קרומערס פון א גלייך וואָרט, אויפראַט, זאָג איך, אז מע מאכט שעהאקל ניהיע בידוואָרי אפן ניכטערן הארצן.

— לאָז מען געבן דעם ייִדן עפעס עסן!—רופט זיך אַן דעד גוויר, און עס ווערט באשאפן אפן טיש פון קאָל מאַמי-נימ שעהו: פיש, און פלייש, און געבראָטנס, און פערטלעג אָפּ, און פופקעס מיט לעבערלעך אָן א שיר.
— איר וועט עפעס עסן?—מאכט זיי צו מיר. — גייט וואשט זיך.

— א קראנקן פרעגט מען, א געזונטן גיט מען, נאָר וואָס דען, זאָג איך, א דאנק אייך. א ביסל בראַנפן, זאָג איך, מאַ-כעטייסע, נאָר גיין זעצן זיך אָט דאָ מאכט א גאנצע סודע, בעשאס דאָרטן, איבן דער היים, מײַן ווייב און קינדער זאָלן געזונט זײַן... אויב איינער גוטער ווילן וועט זײַן...

בעקיצער, מע האָט זיך, אפאָנעם, געשטויסן, וואָס איך מיינ, און מע האָט מיר גענומען פאקן איבן וואָגן אריין איט-לעכער באזונדער: דער א בולקע, דער פיש, דער געבראָטנס, דער א פערטל אָפּ, דער טיי און צוקער, דער א טעפל שמאלץ, דער א סלוי אינגעמאכטס.

— דאָס וועט איר, מאכט זיי, ברענגען אהיים א מאטאָנע פאר איינער ווייב און קינדער, און אצינד זאָגט, וויפל וועט איר זיך הייסן באצאָלן פאר איינער טירכע, וואָס איר האָט זיך מאטרעכ געווען פון אונדזערטוועג?

— ס׳א מאַשל, זאָג איך, וואָס איז שײַעך, איך וועל מיר

הייסג אָנמעסטנט? וויפל איינער גוטער ווילן וועט זײַן, זאָג איך, אזוי וועט איר מיר באַצאָלן. מיר וועלן דורכקומען, ווי זאָגט ער, א רענדל אראָפּ, א רענדל ארום. „שקראב וועט שוין שקראבעדיקער ניט ווערן“...

— נײַן, זאָג זײ, מיר ווילן האָרען פון אייך אליין, רעב טעויע! האָט קײַן מוירע ניט. מע וועט אייך, כאַלילע, נישט קעפּן. „וואָס טוט מען דאָ?— טראַכט איך מיר. — ס'איז שלעכט: זאָל איך זאָגן א קערבל, איז אן אווירע, טאָמער קאָגן איך נעמען צוויי. זאָל איך זאָגן צוויי, האָב איך מוירע, טאָמער קוקן זײ מיך אָן ווי א מעשווגענעם: פארוואָס קומט דאָ צוויי קארבן?“

„א דרייערל!!!— האָט זיך ארויסגעכאַפּט בא מיר פונעם מויל, און צווישן אוילעם איז געוואָרן אזא געלעכטער, אז איך האָב מיך שיר אין דער ערד באַגראָבן.“

— האָט קײַן פאריבל ניט, זאָג איך, טאָמער האָב איך מיך ארויסגעכאַפּט מיט א וואָרט; א פערד, זאָג איך, אפּ פיר פיס, ספּאַטיקעט זיך, אויפראט א מענטש מיט איינ צונג... עס איז געוואָרן נאָך א גרעסערער געלעכטער; מע האָט זיך פאַ-שעט געהאַלטן בא די זײַטן לאַכנדיק.

— לאָז שױן זײַן גענוג צו לאַכן! רופּט זיך אָן דער גוויר און נעמט ארויס פון בוזעם-קעשענע א גרויסן טייסטער און גייט און שלעפּט ארויס פונעם טייסטער— וויפל מיינט איר, אשטייגער? אנו, טרעפט!— א צענערל, א רויטס אזוי ווי פּײַ-ער, איך זאָל אזוי זײַן געזונט מיט אייך אינײנעם!— און מאַכט אזוי: „אָט דאָס האָט איר פון מיר, און איר, קינדער, גיט אייך פון איינער קעשענע, וויפל איר פארשטייט.“

בעקיצער, וואָס טויג אייך— עס האָבן אָנגעהויבן צו פליען אפּן טיש פינפערלעך און דרייערלעך און איינערלעך— הענט און פיס האָבן מיר געציטערט; איך האָב געמיינט, אָט פאל איך כאלאָשעס.

— נו, וואָס שטייט איר?— מאַכט צו מיר דער גוויר. — געמט צונױפּ די עטלעכע קערבלעך פונעם טיש און פאַרט גע-זונטערהייט צו איינער ווייב און קינדער.

— גאָט זאָל אייך געבן, זאָג איך, קייפל-קיפּלאַימ, איר זאָלט פארמאָגן צען מאָל, הונדערט מאָל אויפיל, איר זאָלט

האַבנ אַלדאָסגוטס, מיט גרויס נאכעס! — און זשעברע צונויפ מיט ביידע הענט דאָס געלט — ווער געציילט? וואָס געציילט? — און שטופ אינ אלע קעשענעס. — א גוטע נאכט, זאָג איכ, א גוטנ טאָמיד און זייט געזונט, און זאָלט האָבנ, זאָג איכ, גרויס נאכעס, איר און אייערע קינדער און קינדס-קינדער און אייער גאנצע מישפאָכע, — זאָג איכ און לאָז מיכ גיין צום וואָג. רופט זיכ אָן צו מיר די גווירטע, יענע, וואָס מיטנ זינד טיכל: — שטייט נאָר א וויילע, רעב טעווייע, פונ מיר באקומט איר גאָר א באזונדער מאטאָנע; אימירצעשעמ, מאָרגנ קומט צו פאָרנ; איכ האָב, זאָגט זי, א מאורע בעהיימע, געווענ אמאָל א טייערע בעהיימע, פלעגט געבנ פיר און צוואנציק גלעזער מילכ; היינט האָט זי פונ א גוט-אויג אופגעהערט צו מעלקנ זיכ, דאָס הייסט, מעלקנ מעלקט זי זיכ, נאָר קיין מילכ גיט זי נישט...

— לאנג לעבנ זאָלט איר, זאָג איכ, איר זאָלט גאָר קיין יעסורים נישט האָבנ, בא מיר וועט זיכ אייער בעהיימע אי מעלקנ אי מילכ געבנ; מיינ אלטע אינ, קיין איינהאָרע, אזא באלעבאָסטע, אז פונ גאָרניט בראָקט זי לאָקשנ, פונ פינגער קאָכט זי זאטירקעס, מיט ניסימ מאכט זי שאבעס און מיט בוכנצעס לייגט זי קינדער שלאָפנ... האָט קיין פאריבל נישט, זאָג איכ, טאָמער האָב איכ מיכ ארויסגעכאפט מיט אן איבעריק וואָרט. א גוטע נאכט און א גוטנ טאָמיד און זייט געזונט, — זאָג איכ און לאָז מיכ גיין. איכ קומ ארויס אינ הויפ צום וואָג, איכ טו מיכ א כאפ צום פערדל — אוי-וויי, אן אומ-גליק, א צאָרע; א שלאק! איכ קוק אפ אלע זייט, וועהאיע-לעד איינענו — נישט קיין פערדל!

„נו, טעווייע, טראכט איכ מיר, דו נישט אינ דער ארבעט!...“ און עס קומט מיר ארום אפ זינענ א שיינע מייסע, וואָס איכ האָב אמאָל געלייענט ערגעצ אינ א ביכל, וויאזוי „כעוודע“ האָבנ דערטאפט אינ דער פרעמד אן ערלעכנ יידן, א כאָסיד, פארינארט צו זיכ הינטער דער שטאָט אינ פאלאצ אריין, גער געבנ אימ עסנ און טרינקענ, און נאָכדעם פלוצעם מיטאמאָל פארשוונדנ געוואָרנ, אימ איבערגעלאָזט איינעם אליין מיט א נעקיווע; פונ דער נעקיווע איז באלד געוואָרנ א כיי-דאָע, פונ דער כיי-דאָע האָט זיכ אויסגעלאָזט א קאצ און פונ דער

קאצ — א פיפערנאָטער... „זע נאָר, טעווע, זאָג איך צו מיר
אליינ, צי מע פירט דיך נישט אינעם באַד אריינ?“
— וואָס באַברעט איר זיך דאָרטן, און וואָס וואָרטשעט איר? —
פרעגט מען מיך.
— וואָס איך באַברע מיך? — ענטפער איך, — אז אַך און ווי
איז מיר, זאָג איך, וואָס איך לעב אפ דער וועלט; איך האָב
א שאַדן: דאָס פערדל ביינעס...
— איינער פערדל, מאכט זיי צו מיר, איז איך שטאל. זייט
זיך מאטרעכ אהינצו, איך שטאל אריינ.
איך קומ אריינ איך שטאל און טו א קוק: יא, ווי איך
בינ א ייד! מיין באַכער שטייט זיך גאנצ פיינ צווישן די נע-
גירישע פערד, שטארק פארטיפט אינעם קניע, ריינט דעם הא-
בער געשמאק, אפ וואָס די וועלט שטייט.
— הער נאָר, זאָג איך צו איך, כאַכעם מיינער, שוין צייט
אהיימ; מיטאמאָל צוכאפן זיך, זאָג איך, טאָר מען נישט; אן
איבעריקער ביסט, זאָגט מען, קאָן פארשאטן...
בעקיצער, איך האָב איך קוימ איינגעבעטן, מעכילע איינ-
געשפאנט איך איך וואָגן און האָב מיך געלאָזט אהיימ לעבעדיק-
פריילעך, געזונגען א „מעלעכ-עליווין“ גאָר בעגילופן. אויך
מיינ פערדל איז געוואָרן גאָר נישט דאָס, וואָס פריער, א נייע
פעל אפ דעם אויסגעוואקסן; שוין נישט געווארט אפ קיינ בייטש,
געלאָפן ווי א מיזמער. געקומען אהיימ שוין שפעטלעך איך דער
נאכט, אופגעוועקט מיינ ווייב מיט א סימכע, א פרייד.
— א גוט יאָמטעוו, מאכ איך צו איר, מאזלטאָוו דיר, גאָלדע!
— א וויסטער מאזלטאָוו דיר א פינצטערער, מאכט זי, וואָס
ביסטו אזוי יאָמטעוודיק, מיינ טייערער ברויטגעבער? דו פאָרסט
דאָס פונ א כאסענע צי פונ א בריס, גאָלדשפינער מיינער?
— עס איז א כאסענע, זאָג איך, מיט א בריס! ווארט אויס,
מיינ ווייב, אָט וועסטו באלד זען אן אויצער, זאָג איך, נאָר
קוידעמקאָל וועק אפ די קינדער, לאָזן זיי נעבעך אויך געניסן,
זאָג איך, פונ די יעהופעצער מיכאלימ...
— צי דו ביסט דויל, צי דו ביסט כאַסערדייע, צי דו ביסט
גערירט, צי דו ביסט פונעם זינענ? עפעס רעדסטו, ווי א מע-
שוגענער, סאָנע-צינע! — זאָגט צו מיר מיינ ווייב און שעלט,
לייענט די טויכעכע, ווי געוויינטלעך א יידענע.

— א יידענע, זאָג איך, בלייבט א יידענע; ניט אומזיסט זאָגט שלוימע האמעלעך, אז צווישן טויזנט ווייבער האָט ער ניט געפונען איינע א רעכטע. א גליק, כ'לעבנ, וואָס ס'איז היינט געוואָרן אויס מאַדע צו האָבן א סאכ ווייבער, — זאָג איך און גיי מיר ארויס צו מיינ וואָג און טראָג אריין פון דאָרטן אלע גוטע זאכן, וואָס מע האָט מיר איינגעפאקט, און שטעף דאָס אלצדינג אויס אפן טיש. מיינע כעוורעלייט האָבן דערזען בול-קעס, דערשמעקט פלייש, זיינען זיי באפאלן דעם טיש, ווי די הונגעריקע וועלן נעבעך; עס איז געוואָרן צווישן זיי א כא-פערי, די הענט האָבן געציטערט, די צייט האָבן געארבעט; עס איז געווען ווי אינ פאָסעק שטייט: וואו יכ לך — מאכט ראשע; מע האָט געקנאקט ווי די היישעריקן. טרערן האָבן זיך מיר גע-שטעלט אין די אויגן...

— נו, זאָג שוין, מאכט צו מיר מיינ פלוניסטע, — בא וועמען איז דאָס געווען אן אָרעם-מאַלצייט, צי אזוי א סודע, און וואָס ביסטו אזוי האַפערדיק?

— האָב צייט, זאָג איך, גאָלדע, דו וועסט אלץ וויסן. דו צעבלאָז נאָר, זאָג איך, דעם סאמאָוואר, און נאָכדעם וועלן מיר זיך ארומזעצן אלע ארומ טיש, זאָג איך, טרינקען צו גלעז-לעך טיי, ווי עס געהער צו זיינ. א מענטש, זאָג איך, לעבט איינ מאָל אפ דער וועלט, נישט קיינ צוויי מאָל, אוביפראט, זאָג איך, אז מיר האָבן שוין איצט אונדזער אייגנס א בעהיימע פון פיר און צוואנציק גלעזער א טאָג; מאָרגן, אימירצעשעם, ברענג איך זי צו פירן. אנו, גאָלדע, — מאכ איך צו איר נאָכ-דעם, און כאפ ארויס דעם גאנצן פאק סיגנאציעס. — אנו, זיי א בעריע און טרעפ, וויפל געלט האָבן מיר דאָ?

איך טו א קוק אפ מיינ ווייב — זי איז אויס מענטש, טויט ווי די וואנט, קאָן קיינ וואָרט נישט אויטריידן.

— גאָט איז מיט דיר, גאָלדע סערצע, זאָג איך, וואָס האָסטו זיך אזוי דערשראָקן? עפשער האָסטו מוירע, זאָג איך, טאָמער האָב איך דאָס געגאנוועט אָדער געגאזלט? פע, זאָג איך, מעגסט זיך שעמען! ביסט טעויעס ווייב שוין אזא צייט און קאָנסט אפ מיר איבערטראכטן אזא מייסע? נארעלע, זאָג איך, דאָס איז קאָשער געלט, פארדינט ערלעך מיט מיינ אייגענעם סייכל און מיט מיינ האָרעוואניע; איך האָב, זאָג איך, מאצל געווען

צוויי נעפאשעס פונ א גרויסער סאקאָנע, זאָג איך, ווען ניט איך, גאָט ווייסט, וואָס עס וואָלט מיט זיי געווען!..

בעקיצער, איך האָב איר דערציילט די גאנצע מיטע, פון אלעם ביו טאָו, וויאזוי גאָט האָט דאָ מיט מיר געפירט ארום און ארום; און מיר האָבן זיך גענומען, ביידע איבערציילן דאָס געלט נאָכאמאָל און נאָכאמאָל — דאָרט איז געווען פונקט צוויי מאָל כּי און איינס און איבעריקס, האָט איר א קיימעלאָן, הייסט דאָס, פון זיבן און דרייסיק קארבן!.. מינע האָט זיך אזש צעוויינט... — וואָס וויינסטו, זאָג איך, נארישע יידענע?

— וויאזוי זאָל איך ניט וויינען, זאָגט זי, אז עס וויינט זיך? אז דאָס הארץ איז פול, זאָגט זי, גייען די אויגן איבער. גאָט זאָל מיר טאקע, זאָגט זי, אזוי העלפן, ווי דאָס הארץ האָט מיר געזאָגט, אז דו וועסט קומען מיט א גוטער בסורע. איך געדענק שוין ניט, זאָגט זי, די צייט, ווען די באַבע צייטל, זאָל זיין ווייט אָפגעשיידט, זאָל מיר קומען צו כּאלעם. איך ליג און שלאָפּ, פלוצעם כּאָלעמט זיך מיר א מעלקשעפל, א פולס, ווי אן אויג; די באַבע צייטל, אָלעוו-האשאָלעם, טראָגט דאָס מעלקשעפל אונטערן פארטעך, מע זאָל, כּאלילע, ניט געבן קיין גוט-אויג, און די קינדער שרייען: מאמע, מאָנ!..

— כאפּ נאָך ניט די לאַקשן פאר שאבעס, זאָג איך, נע-שאַמע מינע; לאָז די באַבע צייטל האָבן א ליכטיקן גאניידן, זאָג איך, ווייס איך נאָך ניט, צי מיר וועלן פון איר עפעס האָבן; נאָך אז גאָט, זאָג איך, האָט געקאָנט טאָן אזא נעס, אז מיר זאָלן האָבן א בעהיימע, וועט ער מיסטאמע זען, אז די בעהיימע זאָל זיין א בעהיימע... גיב מיר בעסער אן אייצע, גאָלדע סערצע, וואָס טוט מען מיטן געלט?

— אדעראבע, מאכט זי צו מיר, וואָס רעכנסטו צו טאָן, טעויע, מיט אזויפיל געלט, קיין איינהאָרע?

— אדעראבע וועאדעראבע, זאָג איך, וואָס רעכנסטו, קאָ-נען מיר מאכן, קיין איינהאָרע, מיט אזא קאפיטאל? — און מיר האָבן ביידע גענומען טראכטן אהיין, אהער, דאָס, יענצ, גע-בראָכן זיך דעם קאָפּ, אויסגערעכנט, וווּ ערגעץ א געשעפט אפ דער וועלט. יענע נאכט האָבן מיר איבערגעהאנדלט, מיט וואָס איר ווילט; געקויפט פערדלעך א פאָר און באַרד טאקע זיי פארקויפט מיט רעוואָכים; געעפנט א באקאליינע קלייט אינ

בויבעריק, אויסגעפארקויפט די סכורע און באלד געעפנט א שניטקראַם; געהאנדלט א שטיקל וואלד, געכאפט אַפטרײט-געלט עטלעכע קערבלעך און אנטלאָפּן; געפּרוּווט אויסדינגען די אנא-טעווקער טאַקסע, נעמען דעם „פּראַיעקט“, געמאַכט א ביסל האלוואָע, אָפּגעגעבן דאָס געלט אפּ פּראַצענט...

— מעשוּגע מײַנע סאַנימ! — רופּט זיך אָן מײַן ווייב, — דו ווילסט צעפלעכטן די עטלעכע גראָשנס, בלײַבן מיטן בײַטשל? — וואָס דען, זאָג איך, האַנדלען מיט ברויט און נאַכדעם בלײַבן אַן אָנזעצער איז שענער? קאַרג, זאָג איך, ווערט הײַנט די וועלט בעדיל-האַראַל פּונ ווייצ? גײ, זאָג איך, האָר, וואָס אינ אָדעס טוט זיך!

— וואָס טױג מיר, זאָגט זי, אָדעס? מײַנע אָוועס-אוויסיינז וײַנען דאָרט נישט געווען, און מײַנע קינדער וועלן דאָרט נישט זײַן, קאָלומאַן איך לעב. און די פּיס טראָגן מיך. — וואָס זשע ווילסטו? — זאָג איך.

— וואָס איך וויל? — זאָגט זי. — איך וויל, זאָלסט נישט זײַן קײַן לעקיש און נישט רעדן קײַן נאַרישקײַטן.

— אוואדע, זאָג איך, ביסטו איצטערט א כאַכאַמע, ווי זאָגט מען: אז עס קומען די מײַעס, קומען די דײַעס, און אז מען איז עפּשער רײַך, איז מען געוויס קלוג... ס'איז טאַמײַד אויף בעקיצער, מיר האָבן זיך עטלעכע נאָל צעקריגט און טאַקע באלד איבערגעבעטן, און עס איז באַ אונדז געבליבן דער פּלאַן, מיר זאָלן צו דער מאורע בעהיימע צוקויפּן נאָך א בעהיימע א מעלקעדיקע, וואָס גיט מילכ...

וועט איר דאָך מיסטאַמע פּרעגן א קאַשע: וואָס עפעס א בעהיימע, פּאַרוואָס נישט קײַן פּערד? וועל איך אײַך ענטפּערן: וואָס עפעס א פּערד, פּאַרוואָס נישט קײַן בעהיימע? בויבעריק איז דאָך אַן ערטל, וואָס עס קומען זיך צונױפּ אהינצו אפּ זומער אלע יעהופּעצער נעגידים אפּ די דאַטשעס, און אזױ-ווי די יעהופּעצער לײַט זײַנען אלע זײַער אײַדעלע מענטשן, וואָס זײַנען געצויגן, מען זאָל זיי אלצדינג ברענגען גרייטס, גלײַך אינ מויל ארײַן: פּונ האָלצ, און פּונ פּלייש, און פּונ אײַער, הינער, ציבעלעס, פּעפּער, פּעטרישקע, — פּאַרוואָס זשע זאָל זיך נישט געפּינען אײַנער אזעלכער, וואָס זאָל זיך אונטער-נעמען ברענגען זיי אלעמאָל אינ שטוב ארײַן קעז, און פּוטער,

און סמעטענע אוכעדוימע? וועדליק די יעהופעצער האלטן פון
דער אכילע, און דאָס קערבל איז באַ זיי, ווי זאָגט איר, א
מאמוזער, קאָן מען דאָך לייזן שיינ געלט און פארדינען דערבײַ
טאקע גראָב. דער איקער, אבי די סכױרע זאָל זײַן סכױרע; און
אזא סכױרע, ווי באַ מיר, קריגט איר דאָך ניט אין יעהופעצ
אפילע. איך זאָל האָבן די בראַכעס מיט אײַך אינײַנעם, וויפל
מאָל גרויסע לײַט קריסטן בעטן זיך באַ מיר, איך זאָל זיי
ברענגען פרישע סכױרע: „מיר האָבן געהאָרעט, זאָגן זיי,
טעוועל, אז דו ביסט אַן אָרנטלעכער מאַן, כאָטש דו ביסט
א ייִד א פּאַרע... מײַנט איר, פּונ זינדן וועט איר האָרען אזא
קאָמפּלימענט? ווי לאַנג קרענקען מײַנע סאָנימל! קײַן גוט וואָרט
הערט מען נישט פּונ אונדזערע ייִדעלעך. זיי ווייסן נאָר ארײַן-
קונן יענעם אײַן טעפל ארײַן. מע האָט דערזען באַ טעוועלען
א בעהיימעלע אַן איבעריקס, א בריטשקע א נײַע, — האָט מען
אָנגעהויבן ברעכן זיך די קעפּ: פּונוואַנען און פּונ וואָס? צי
האַנדלט נישט דער דאָזיקער טעוועל מיט פּאַלשע סינגאַציעס?
אָדער צי קאָכט ער נישט קײַן ספּירט שטילערהײַט, בישטיקע?..
„כאַ-כאַ! ברעכט אײַך, ברידערלעך, טראַכט איך מיר, די
קעפּ געזונטערהײַט!... איך ווייס ניט, צי איר וועט מיר גלייבן —
איר זײַט קימאַט דער ערשטער, וואָס איך האָב אײַך דערציילט
די גאַנצע געשיכטע וויאָזוי און וואָס און ווען... נאָר, מיר
דאַכט, איך האָב מיך אַ ביסל פּאַרעדט. האָט קײַן פּאַריבל ניט,
מע באַדאַרפּ אין זינען האָבן, ווי זאָגט איר, אייסעק, אָדער ווי
אין פּאַסעק שטייט: קאָל אױרעו לע מיני ייִהו — איטלע-
כער צו זײַנעם. איר צו אײַערע ביכלעך, איך צו מײַנע טעפּ-
לעך און צו מײַנע קריגלעך... אײַן זאַך וועל איך אײַך בעטן,
פּאַני: איר זאָלט מיך כאָטש ניט ארײַנשרײַבן אין אַ ביכל;
און אז איר וועט מיך ארײַנשרײַבן, זאָלט איר כאָטש ניט
ארויסשטעלן דעם נאָמען מײַנעם... זײַט מיר געזונט און האָט
אײַך אַ גוטן טאָמיד.

א בוידעם

ראבריס מאכשן וויס בעלעוו איש — אוי, דאכט זיך, שטייט בא אונדז געשריבן אינ דער הייליקער טוירע? פארטייטשן דעם פאָסעק באדארפ איך אייך ניט, רעב שאַלעם-אלייכעם; נאָר בעלאַשן אשקענאז גערעזט, דאָס הייסט, אפּ פּראָטט יידיש איז דאָ א ווערטל: „דאָס בעסטע פּערד בא-דארפּ האָבן א בייטש, דער קליגסטער מענטש — אן אייצע.“ אקעגן וואָס זאָג איך עס, הייסט דאָס? אקעגן זיך אליין טאקע, וואָרעם אז איך האָב סיכל און קומ אריין צו א גוטן-פריינט און דערצייל אימ דאָס און דאָס, אזוי און אזוי, וואָלט איך געוויס ניט געהאט אזא מ'עסג פּסאק. נאָר וואָס דענן? האַכאַ? מ וועהאמאָו עס בעיאד האַלאַשן — אז גאָט וויל שטראָפּן א מענטשן, נעמט דאָס אָפּ באַ אימ דעם סיכל. איך טראכט מיר צו זיך אליין וויפל מאָל: „בארעכנ נאָר, טעווע, דו פּערד איינער, ביסט דאָך עפעס, זאָגט מען, יאָ נישט קיין נאָר, ווי קומסטו זיך לאָזן פירן אינ באַד אריין, און נאָך אזוי נאריש? וואָס וואָלט דיר אָפּגעגאנגען אצינדער ט-אָ, לע-מאַשל, באַ דיין שטיקעלע פּארנאָסע, קיין איינהאַרע, מיט דיין ביסל מילכיגס, וואָס האָט אזא שעם אפּ דער וועלט, כּלעבן, אומעטומ, אינ בוי בעריק, אינ יע הופּעצ, און וווּ ניט? ווי פּיין און ווי זיס וואָלט דאָס געווען איצטערט-אָ, ווען די קלינגערס, אשטייגער, ליגן זיך שטילערהייט אינ קאסטן, ווייט באַגראָבן, קיין בען-אַדאַמ ווייסט דערפּונ, וואָ-רעם וועמען גייט דאָס אָן, איך בעט אייך, צי טעווע האָט געלט, צי ניינן? איך מיינ טאקע בעמעס. א סאך האָט זיך די וועלט אינטערעסירט מיט אימ, אז ער איז געלעגן, ניט היינט געדאכט, נישט פאר קיין ייִדן געדאכט, ניינן איילן אינ דער ערד, געשטאַרבן דריי מאָל א טאָג פּונ הונגער מיט

ווייב און קינדער? ערשט נאָכדעם, אז גאָט האָט זיך ארומ-
 געקוקט אפ טעווענ, אימ באגליקט מיטאמאָל, און ער האָט
 זיך קיימ-קיימ דערשלאָגן צו א שטיקל טאכלעס, אָנגעהויבן
 אָפלייגן א קערבל, איז מיט אימ געוואָרן פול די וועלט,
 און טעווע איז שוין געוואָרן רעב טעווע גאָר — א קא-
 טאָוועס א ביסל! עס האָבן זיך שוין ארויסגעוויזן גוטע-
 פריינט א סאך, ווי אינ פאָסעק שטייט געשריבן: קולאָמ
 אהווימ קולאָמ ברורימ — אז גאָט גיט מיטן לעפל,
 גיבן לייטן מיטן שעפל. איטלעכער באזונדער קומט צו גיין
 מיט זיינעם: דער זאָגט א שניטקראָם, דער א באקאליי, דער
 זאָגט א שטוב, א נאכלע, אן אייביק געווער, דער קומט צו
 גיין—ווייץ, דער — וואלד, דער — טאָרגעס... — ברידערלעך! — זאָג
 איך. — טשעפעט זיך אָפ! איר האָט, זאָג איך, א ווילדן
 טאָעס; איר מיינט, אפאָנעם, איך בין בראָדסקי? לאָמיר דאָס
 אלע, זאָג איך, פארמאָגן, וואָס איך האָב ווינציקער פונ שני
 קארבן, און אפילע פונ רייש, און אפילע פונ קאנא יענעם
 גוטס, זאָג איך, איז גרינג צו שאצן; יעדן דאכט זיך, אז יע-
 נעםס לייכט זיך, קומסט צו נאָענט, איז דאָס א מעשן קנעפל.
 בעקיצער, ניט געדאכט זאָלן זיי ווערן, טאקע אונדזערע
 יידעלעך מיינ איך, מע האָט מיר א גוט-אויג געגעבן! א
 קאָרעו האָט מיר גאָט צוגעשיקט, עפעס א שמעלקע, ווייט
 איך: מיינ פערדס בייטש-שטעקעלע, ווי מע זאָגט. מענאכעם-
 מענדל, הייסט ער, א פליער, א ברעכער, א לויפער, א דרייער,
 א נעכטיקער טאָג, אפ קיינ גוט אָרט זאָל ער ניט שטיין!
 ער האָט מיך דערטאפט און פארדרייט מיר מיינ קאָפ מיט
 כאלוימעס, ניט געשטויגן, ניט געפלייגן. וועט איר דאָך
 פרעגן: מא נישטאנע — ווי קומ איך, טעווע, צו מע-
 נאכעם-מענדלענ? וועל איך אייך דערופ ענטפערן א טערעצ:
 א וואָד ימ האָבן — ס'איז אווי באשערט. הערט א מייסע.
 איך קומ צו פאָרן קיינ יעהופעצ, טכילעס ווינטער, מיט
 מיינ ביסל מילכיקס — א פונט עטלעכע און צוואנציק פוטער
 פרישע פונ פוטער-לאנד, מיט א פאָר שיינע וואָרעטשקעס
 קען, גאָלד און זילבער, לאָמיר זיך ביידע ווינטשן אזא יאָר!
 דאָס פארשטייט איר דאָך שוין אליינ, אז איך האָב מיינ
 סכוריע פארצוקערט, נישט געלאָזט זיך א לעק, איר זאָלט

זאָגן אפ א רעפּוע, קיינ צייט געהאט אפילע צו זיין בא אלע
 מיינע זומערדיקע קוינימ, די בויבעריקער דאטשניקעס, וואָס
 קוקן ארויס אפ מיר, ווי אפ מאַשעכנ. וואָרעם אזוי לאנג
 שמייסט מען זיי, אייערע יעהופּעצער סאָכרימ, מיינ איכ, ווי
 זיי קאָנען גאָר געבן אזא שטיקל סכּוירע, ווי טעווע גיט!
 אייכ באדארפ איכ נישט דערציילן, ווי זאָגט דער נאָווי:
 יעהאלעלעכאָ זאָר — גוטע סכּוירע לויבט זיך אליין...
 בעקיצער, אויסגעפארקויפט אינגאנצן אד לעפּאק און
 אונטערגעוואָרפן מיין פּערדל א ביסל היי, גיי איכ מיר ארויס
 אזוי אינ שטאָט. אַדאָמ יעסוידוי מייאָפּאָר — מע
 איז דאָך נישט מער ווי א מענטש, גלוסט זיך אָנקוקן א וועלט,
 כאפּן לופּט, זען די אַנטיקלעכ, וואָס יעהופּעצ שטעלט ארויס
 אינ די פענצטער, ווי איינער רעדט: מיט די אויגן נא, זע,
 קוק וויפל דו ווילסט, נאָר מיט די הענט — אזאס!.. שטייענדיק
 אזוי בא א גרויסן פענצטער מיט האלבע פּריאלן און קציר-
 בלעכ זילבערנע א סאכ, מיט באַנקאָווע בילעטן און מיט
 גלאַט סיגנאַציעס אָן א שיר, טראכט איכ מיר בעשאס-מייסע:
 ריבוינע-שעל-אוילעם! ווען איכ פּארמאָג כּאָטש א צענטכילעק,
 וואָס אָט דאָס-אָ באטרעפט, וואָס וואָלט איכ דעמלט געהאט
 צו גאָט, און ווער וואָלט געווען צו מיר גלייכ? ריישיס-כּאָכמע
 וואָלט איכ א שידעכ געטאָן מיט מיינ עלטערער טאָכטער,
 געגעבן איר טאק קארביצן נאדן אכוצ קאלע-מאטאָנעס, אכוצ
 האלבאָשע מיט כאסענע-הויצאָעס; דאָס פּערד-און-וועגעלע מיט
 מיינע בעהיימעלעכ וואָלט איכ פּארקויפט, באלד ארויסגע-
 פּאָרן אינ שטאָט אריין, געקויפט אן אָרט אינ מירדעכ-וואנט,
 מיינ ווייב זאָל לעבן א ביסל פּערל, און צדאָקע צעטיילט,
 ווי דער שענסטער באלעבאָס; געזען, דאָס בעסמעדערעש זאָל
 זיין געדעקט מיט אייזן, ניט עס זאָל שטיין, ווי איצט, אָן
 א דאכ, גרייט אלע שאָ אפ איינצופּאלן; איינגעפירט א שטיקל
 טאלמורד-טוירע אינ שטאָט מיט א ביקער-כּוילימ, ווי אינ אלע
 לייטישע שטעט, ניט אָרעמעלייט זאָלן וואלגערן זיך אפ דער
 הוילער ערד אינ בעסמעדערעש; יאנקל שייגעצ וואָלט בא מיר
 געוואָרן אויס גאבע אינ כּעוורע-קאדישע, גענוג שויג טרינקען
 בראנפן און עסן פּופּקעס מיט לעבערלעכ אפ קאָהאַלט כּעזשבנ!..
 — שאָלעם-אלייכעם, רעב טעווע! — הער איכ עמעצער

זאָגט מיר פֿונ הינטן. — וואָס מאַכט א ייד? — איך דריי מיך
אויס און טו א קוק, איך וואָלט געמעגט שווערן, א בא-
קאנטערן! „אלייכעם-שאַלעם, זאָג איך, פֿונוואַנעט איז א ייד? —
פֿונוואַנעט? פֿונ קאסרילעווקע, מאַכט ער צו מיר, טאַקע איינערס
א פֿריינטל, דאָס הייסט, איך קער מיך אָן, זאָגט ער, מיט
אייך א שייני בישלישי, איינער ווייב גאַלדע, זאָגט ער, איז
מיר אַן אייגן גליד-גליד-געשוועסטערקינד. „שאט זשע נאָר, זאָג
איך, זינט איר עפּשער ניט באַרעכ-הערש לייע-דוואָסיעס אַן
איידעם? — קיימאט ווי געטראָפּן, מאַכט ער צו מיר, איך בין
באַרעכ-הערש לייע-דוואָסיעס אַן איידעם, און מיינ ווייב הייסט
שיינע-שיינדל באַרעכ-הערש לייע-דוואָסיעס, היינט ווייסט איר
שרינ? „שאט זשע נאָר, זאָג איך, איינער שוויגערס באַבע,
סאַרע-יענטע, מיט מיינ ווייבס מומע, פרומע-זלאטע, זיינען,
דאַכט זיך, געווען אויב נישט קיינ אייגענע געשוועסטערקינד-
דער, און אויב איך האָב קיינ טאַעס ניט, זינט איר דער
מיטלסטער איידעם באַרעכ-הערש לייע-דוואָסיעס, נאָר וואָס
דען, איך האָב פֿאַרגעסן, ווי מע רופּט אייך, איינער נאָמען,
זאָג איך, איז באַ מיר אַרויסגעפֿליגן פֿונ קאַפּ, מאַ שמייעמ?
וויאָזוי איז איינער עמעסער נאָמען? — מיך, זאָגט ער, רופּט
מען מענאכעם-מענדל באַרעכ-הערש לייע-דוואָסיעס, אזוי רופּט
מען מיך אינ דער היימ, אינ קאסרילעווקע. „אויב אזוי, מיינ
ליבער מענאכעם-מענדל, מאַ איך צו אימ, קומט דאָך דיר
טאַקע שאַלעם-אלייכעם גאָר אפּ אַן אַנדער אויפֿן! זאָג זשע
מיר, מיינ טייערער מענאכעם-מענדל, וואָס טוסטו דאָ, וואָס
מאַכט די שוויגער זיינע און דער שווער זאָל לעבן? ווי גייט
דאָס דיר, זאָג איך, אינ געזונט, און וואָס מאַכט עפּעס זיינע
געשעפטן? — עט, מאַכט ער, אינ געזונט גאָט צו דאַנקען, מע
לעבט; נאָר די געשעפטן, זאָגט ער, זיינען עפּעס היינט ניט
אזוי פֿריגלדיק. „גאָט וועט העלפֿן, מאַ איך און כאַפּ א קוק
אַפּ זיינע מאַלבושימ נעבעך: אויסגעטריפעט אינ א סאַך ער-
טער, און די שטייול, מעכילע, צעטרענט, סאַקאַנעס-נעפּאַשעס...
נישקאַשע, גאָט, זאָג איך, וועט העלפֿן. עס וועט זיך מיט-
טאַמע פֿאַרבעסערן, ווי אינ פּאָסעק שטייט: האַ קוילִי העוועל —
געלט, זאָג איך, איז קיילעכדיק; היינט אזוי, מאָרגן אזוי, אבי
מע לעבט; דער איקער, זאָג איך, איז ביטאַכּן, א ייד באַדאַרם

האָפּן; אײַ, מע ווערט, זאָג איך, פארשוואַרצט? דערופּ זײַנען מיר דאָך עפּעס ייִדן אפּ דער וועלט, ווי זאָגט מען: ביסטו א זעל-נער, שמעק פּולווער. מאָשל קעכערעס האַנישבאָר — די גאַנצע וועלט, זאָג איך, איז א כּאָלעם... דו זאָג מיר בעסער, מענאַכעם-מענדל סערצע, ווי קומסטו אהער, פּלוצעם אינמיטנדע-רינען אינ יעהופּעז גאָר? — וואָס הייסט, מאכט ער, ווי איך קומ אהער? איך בין שוין הי, זאָגט ער, פּאוואָלינקע אזוי גרויס, ווי א יאָר אַנדערהאַלבן. „אזוי גאָר? ביסטו, הייסט דאָס, א היגער, זאָג איך, טאַקע א יעהופּעזער טישעווי? — ש ש ש — מאכט ער צו מיר אונ קוקט זיך ארומ אפּ אלע זײַטן, — שרײַט נישט אזוי הויך, רעב טעווייז; א היגער, זאָגט ער, בין איך טאַקע, נאָר צווישן אונדז, זאָגט ער, באדאַרפּ עס בלייבן. איך שטיי אונ קוק אימ אָן טאַקע נאָר ווי א מעשוּגענעם. „ביסט א בוירייכ, זאָג איך, באהאַלטסט זיך אינ יעהופּעז אינמיטן מאַרק? — פרעגט ניט, זאָגט ער, רעב טעווייז, ס'איז רעכט; איר זײַט, אפּאַנעם, גאָר נישט באקאַנט מיט די יעהופּעזער דינימ אונ מינהאַגים... קומט, זאָגט ער, וועל איך אײַך דערציילן, וועט איר פארשטיין, וואָס הייסט מע איז יאָ א היגער אונ נישט קיין היגער... אונ ער האָט מיר אָנגעהויבן לייענען א צעטל, א גאַנצע מעגילע, ווי אזוי מע ווערט דאָ א ביטל אויסגעריכט... „אַט פּאָלג מיך, מענאַכעם-מענדל, פּאָר זיך דורך צו מיר אינ דאָרפּ אפּ א טאָג, וועסט זיך א ביטל אויסרוען די ביינער כּאָטש; וועסט זײַן, זאָג איך, א גאַסט אונ אַן אָנגעלייגטער דערצו, מײַן אלטע וועט זיך מיט דיר מעכניע זײַן.“

בעקיצער, איך האָב בא אימ געפּויעלט: מיר פּאַרן אייני-נעם. געקומען אהיים — א געדולע! א גאַכט! אַן אייגן גליד-גליד-געשוועסטערקינד! א קלייניקייט, ווי זאָגט איר: אייגנס איז ניט פרעמדס. עס האָט זיך אָנגעהויבן א כאסענע; וואָס הערט זיך אינ קאַסרילעווקע? וואָס מאכט דער פעטער באָרעכ-הערש? וואָס טוט די מומע לייע-דוואָסיע? דער פעטער יאָסל-מענאַשע? די מומע דאָבריש? אונ די קינדער זייערע וואָס מאכט? ווער איז געשטאַרבן? ווער האָט כאסענע געהאַט? ווער האָט זיך געגעט? ווער איז געלעגן געוואָרן אונ ווער איז אפּ דער צײַט? וואָס טויג דיר, מײַן ווייב, פרעמדע כאסענעס, זאָג איך, מיט פרעמדע בריסן? דו זע בעסער, זאָג איך, ס'זאָל זײַן וואָס צו נע-

מען אינ מויל אריינ. קאָל דיכ פּינ יעיסע וועזראכ—
פארנ עסנ, זאָג איכ, גייט קיינ טאנצ נישט. אויב, זאָג איכ, א
באָרשט, איז מא טויוו, עלע נישט—מאכט נישט אויס, זאָג איכ,
קנישעס אָדער קרעפלעכ, מאָנשקעס, צאָרעס-קניידלעכ, צי עפ-
שער גאָר, זאָג איכ, בלינצעס, ווערטליקעס, ווערטוטנ. עס מעג
זיינ, זאָג איכ, מער מיט א געריכט, אבי גיכ.

בעקיצער, מע האָט זיכ געוואשנ אונ גאנצ פּינ פארביסנ,
ווי זאָגט איר: וואיכלר—מאכט ראשע: ווי גאָט האָט געבאָטנ.
פארבייס, מענאכעם-מענדל, מאכ איכ צו אימ, ס'איז בעמיילע,
ווי זאָגט דאָויד האמעלעכ, העוועל-האוואָל ימ, א נארישע
וועלט אונ א פאלשע, אונ געזונט, אזוי פלעגט זאָג מיינ באָ-
בע נעכאמע זייכער ליודאָכע—געווענ א קלוגע יידענע, א כא-
כאָמע ניפלאָע—געזונט אונ פארגעניגנ זאָל מען זוכנ אינ שיסל...
מיינ גאסט נעבעכ, די הענט האָבנ אימ אזש געציטערט, האָט
זיכ גאָר נישט געקאָנט אָפּלויבנ פונ מיינ ווייבס מעלאָכע, גע-
שוואַרנ בא אלדאָסגוטס, אז ער געדענקט שוין גאָר נישט די צייט,
ווען ער זאָל עסנ אזא מירכיקס, אזעלכע געראָטענע קנישעס
מיט אזוינע באטאמטע ווערטוטנ. „נארישקייט, זאָג איכ, דו
זאָלסט פארזוכנ, מענאכעם-מענדל, איר טייגעכצ, זאָג איכ, אָדער
א מאהינע, וואָס זי מאכט, וואָלסטו דעמלט ערשט געוואסט,
וואָס הייסט טאמ-גאנידנ אפ דער וועלט!”

בעקיצער, אָפּגעעסנ אונ אָפּגעבענטשט, האָט מען זיכ א
ביסל צערעדט איטלעכער פונ זיינעם, ווי געוויינטלעכ; איכ—
פונ מיינע געשעפטנ, ער—פונ זיינע; איכ—פונ דעם, פונ יע-
נעם, דאָקש, בוידעם, ציבעלע, ער—פונ זיינע געשעפטנ, דער-
ציילט מייסעס פונ אָדעס אונ פונ יעהופּעצ, וויאזוי ער איז
שוין געווענ א מאָל צענ, ווי זאָגט מען, „נא קאָני אונ פיד
קאָנעם”; היינט א נאָגיד, מאָרגנ א קאפּצנ, אונ ווייטער אמאָל
א נאָגיד אונ ווידעראמאָל אנ עווינע; געהאנדלט מיסכאָרימ
עפעס אלצ אזעלכע, וואָס איכ האָב אינ מיינ לעבנ נישט גע-
הערט, מעשוונע-אומגעלומפערטע: „האָס” אונ „בעס”, אונ „אקציעס-
שמאקציעס”, „פאָטיווילעוו”, „מאלצעוו-שמאלצעוו”, דער גוטער-
יאָר ווייסט זיי דאָרטנ, אונ כעזשבוניעס מעשווגענעררויז, צענ
טויזנט, צוואנציק טויזנט—געלט ווי האָלצ! „איכ זאָג דיר
דעם עמעס, מענאכעם-מענדל, זאָג איכ צו אימ, מיילע דאָס,

וואָס דו דערציילסט פון זיינע מאסע-מאטנס, איז דאָס אוואדע
א בערייעשאפט, מע באדארפ עס קאָנען; נאָר איין זאך פאר-
שטיי איך ניט: וועדליק איך קען, זאָג איך, זיינע באַכערטע
איז מיר, זאָג איך, א גרויס כידעש, וואָס זי לאָזט דיך אזוי
פליען און קומט נישט צו דיר, זאָג איך, רייטנדיק אפ א
בעזעמ". — ע! — מאכט ער צו מיר מיט א זיפצ. — דאָס זאָלט
איר מיר, רעב טעויע, גאָר נישט דערמאָנען, איך האָב פון איר
אזוי אויך, זאָגט ער, קאלט און ווארעם; איר זאָלט האָרען,
זאָגט ער, וואָס זי שרייבט מיר, וואָלט איר אליין געזאָגט, אז
איך בין א צאדיק, נאָר דאָס, זאָגט ער, איז פון די קליינע זאכן,
דערפון איז זי א ווייב, זי זאָל מיך באגראָבן. ס'איז פאראן,
מאכט ער, א סאך אַן ערגערע זאך: איך האָב, פארשטייט
איר מיך, מיינ אייגנס א שוויגער! איך באדארפ אייך נישט
דערציילן, זאָגט ער, איר קענט זי!... עס קומט אויס בא דיר,
זאָג איך, ווי עס שטייט: אקודים, נעקודים אווורד-
דימ — דאָס הייסט, א מאקע אפ א מאקע און אפ דער מאקע
א בלאָטער? — יא, מאכט ער, רעב טעויע, איר זאָגט דאָס
גאנצ גלייך; די מאקע איז טאקע א מאקע, נאָר דער בלאָטער,
זאָגט ער, אוי, דער בלאָטער איז ערגער פון דער מאקע!..
בעקיצער, מיר האָבן אזוי פאוואָלינקע געפלאפלט ביז העט-
שפעט אינ דער נאכט אריין; דער קאָפ האָט זיך מיר אזש
געדרייט פון זיינע מייסעס מיט די ווילדע געשעפטן מיט די
טוינטער, וואָס פליען ארום און אראָפ, און מיטן פארמעגן,
וואָס בראַדסקי פארמאָנט... עס האָבן זיך מיר נאָכדעם א גאנצע
נאכט געפלאָנטעט: יעהופעצ... האלבע פריאַלן... בראַדסקי... מע-
נאכעם-מענדל מיט דער שוויגער... ערשט אפ מאָרגן אינדערפרי
האָט ער אויסגעקוועטשט זיך: וואָס איז? ביישער אזויווי עס גייט,
זאָגט ער, בא אונדז אינ יעהופעצ א שטיקל צייט, וואָס געלט
איז ביכשיוועס גאָדל, און סכירע ליגט אינ דער ערד, בעכיינ,
זאָגט ער צו מיר, אצינדערט האָט איר בעיאד, רעב טעויע, כאפן
היפשע עטלעכע גראַשנס, און מיך, זאָגט ער, וועט איר מאמעש
דערהאלטן באמ לעבן, פאָשעט מעכניע-מייסימ זיינ, פון טויט
לעבעדיק. רעדסט ווי א יינגל, מאכ איך צו אימ, מיינסט, אפאָ-
נעם, בא מיר איז יעהופעצער געלטן, האלבע פריאַלן? נארעלע,
זאָג איך, וואָס מיר פעלט צו בראַדסקי, מעגן מיר זיך ווינטשן,

מיר זאָלן דאָס ביידע פארדינען ביזן פייטעכ". — יאָ, מאכט ער, דאָס ווייס איך אליינ; נאָר איר מיינט, זאָגט ער, מע באדארפ דערצו האָבן גרויסע געלטן? איינ הונדערטער, זאָגט ער, ווען איר גיט מיר אצינד, מאכ איך אייך פונ אימ אינ דריי-פיר טאָג צוויי הונדערט, דריי הונדערט, זעקס הונדערט, זיבן הונדערט, און פארוואָס גיט טאקע אלע טויזנט? „עס קאָן זייער שיינ געמאָלט זיין, זאָג איך, עס זאָל זיין, ווי אינ פאָסעק שטייט: קאָרעו ליסכאר ווער אַכעק מיקעשענע. נאָר ווען, זאָג איך, איז דאָס גערעדט געוואָרן? אז ס'איז דאָ וואָס איינ-צושטעלן; אָבער אז ס'איז גיט דער הונדערטער, קומט דאָך אַויס, זאָג איך, בעגאפוי יאָווי בעגאפוי יעיצי — מאכט ראשע; אז מע לייגט אריין קרענק, נעמט מען אַרויס קאדאָ-כעס". — עט, נו, מאכט ער צו מיר, א הונדערטער וועט זיך נאָך בא אַייך, רעב טעווע, געפינען; בא אַיער פארנאָסע, זאָגט ער, מיט אַיער נאָמען, קיין אַינהאַרע... וואָס קומט, זאָג איך, אַרויס פונעם נאָמען? א נאָמען איז אוואדע זייער א גוטע זאך; נאָר וואָס דען? איך בלייב באמ נאָמען, און געלט האָט טאקע אלץ בראָד-סקיי... אויב דו ווילסט, זאָג איך, וויסן אקוראט, פארמאָג איך מיינ אייגנס ארום און ארום קוימ-קוימ א הונדערטער, האָב איך אפ אימ אכצן לעכער: ערשטנס, כאסענע מאכט א טאָכטער... — זערסטו, מאכט ער, אָט דאָס מיינט דאָך טאקע דער פאָסעק! וואָרעם ווען, זאָגט ער, קאָנט איר, רעב טעווע, האָבן אזא געלעגנהייט אריינלייגן איינ הונדערטער און אַרויסנעמען, אימירצע-שעם, אויפיל, אז עס זאָל אייך, זאָגט ער, כאפן אי אפ כא-סענע מאכט קינדער, אי אפ עפעס נאָך? און ס'איז אוועקגע-גאנגען א נייער מיזמער אפ דריי זייער-שאָ, מיר געבן צו פארשטיין, וויאזוי ער מאכט פונ א קערבל דריי און פונ דריי צען. מע נעמט, זאָגט ער, ריישיס-כאַכמע, און מע טראָגט אריין א הונדערטער און מע הייסט זיך, זאָגט ער, קויפן א צען שטיקלעך — איך האָב שוין פארגעסן, וויאזוי מע רופט דאָס — און מע ווארט צו עטלעכע טעג, ביז עס הייבט זיך אפ. שלאָגט מען א דעפעש ערגעץ אהינ, מע זאָל דאָס פארקויפן און פארן געלט קויפן צוויי מאָל אויפיל; נאָכדעם הייבט זיך עס ווידער-אמאָל, קראפט מען ווידער א דעפעש; אזוי לאנג, אזוי ברייט, ביז עס ווערט, זאָגט ער, פונעם הונדערטער — צוויי, פונ די

צוויי — פיר, פון די פיר — אכט, פון די אכט — זעכצן, טאקע
מאמעש ניסימ וועניפלֶאָעס! פאראן, זאָגט ער, אינ יעהופּעצ
אזעלכע, וואָס זינען ערשט אָט דאָ ניט לאנג ארומגעגאנגען אָן
שטיוול, געווען מעקלער, באהעלפערס, מעשאַרסימ; הינט האָבן
זיי אייגענע הייזער, מויערן, זייערע וויבער האָבן צו טאָן מיט
די מאָגנס — פאָרן קיין אויסלאנד זיך היילן... און אליין פליען
זיי ארומ איבער יעהופּעצ אפ גומעלאסטיקענע רעדלעך, פו-פו —
דערקענען שוין נישט קיין מענטשן!..

בעקיצער, וואָס זאָל איך אייך דאָ לאנג מיריך זיין? עס
האָט מיך אָנגענומען א כיישעק ניט אפ קאטאָוועס. א קאשע
אפ א מייסע, טראכט איך מיר, עפשער איז ער דער גוטער
שאַלעך מיינער? אָט האָר איך דאָך פאָרט, מענטשן ווערן גליק-
לעך אין יעהופּעצ מיט פינף פינגער, — וואָס בין איך ערגער
פון זיין קיין לינגער איז ער, דאכט זיך, נישט, ער זאָל אויס-
טראכטן פונעם קאָפּ אזעלכע פיזמוינעס. טאָמער טאקע, קלער
איך מיר, טוט זיך עס טאקע א דריי, ווי זאָגט איר, אפ דער
דעכטער זינט, און טעויע ווערט כאָטש אפ דער עלטער א שטיקל
מענטש? ביזוואנעט איז טאקע דער שיר צו האָרעווען, אויס-
גערטיג ווערן, כילעבן? טאָן ווי נאכט ווידעראמאָל דאָס פערד-
און-וועגעלע און אָבעראמאָל קעז און פוטער. צייט, זאָ איך,
טעויע, זאָלט שוין אָפרוען זיך, ווערן א באלעבאָס צווישן
באלעבאטימ, קומען אינ א בעסמערדעש, אריינקוקן אינ א יידישן
סייפער. איי וואָס? טאָמער כאָלילע, לוי יאלע וועלוי יאָווי,
עס מאכט מיר לעמל, דאָס הייסט, מיט דער פוטער אראָפּ?
לעמיי זאָל איך בעסער ניט קלערן דאָס אייגענע צוריק? —
הא? וויאזוי זאָנסטו? — רופ איך מיך אָן צו מיין אלטער. —
ווי געפעלט דיר, אשטייגער, גאָרדע, דער פלאן זינער? — וואָס
זאָל איך, מאכט זי, דערופ זאָגן? איך ווייס, זאָגט זי, מענאכעם-
מענדל איז, כאָלילע, נישט קיין אבי-ווער, וואָס זאָל בא דיר
וועלן אויסנארן; ער איז, כאסוועשאַלעם, ניט פון קיין שניי-
דערס און פון קיין שוסטערס! ער האָט, זאָגט זי, זייער א ליין-
טישן טאטן, און א זיידן, זאָגט זי, האָט ער געהאט גאָר א צאצקע,
געזעסן יוימאָם-וואָלילאָ און בלינדערהייט געלערנט טוירע. און
די באַבע ציילט, זאָל זיין ווייט אָפּגעשיידט, איז עפעס אויך
געווען, זאָגט זי, ניט קיין פראָסטע יידענע... „ס'איז א מאַשל

צו כאנעקע-ליכטלעך, זאָג איך, מע רעדט אייסקע, קומט זי צו
גיין מיט דער באַבע צייטל, וואָס האָט געבאָקן האַנדיק-לעקעך,
און מיט איר זיידן, וואָס יאָצאָ נישט מאַסוי ביגלעזל...
א יידענע בלייבט א יידענע. נישט אומזיסט, זאָג איך, איז
שלימע האמעלעך אויסגעפאַרן די גאנצע וועלט און נישט גע-
פונען איין יידענע מיט א קלעפּקע אין קאָפּ..."

בעקיצער, עס איז געבליבן, אז מיר שליסן שוטפעס; איך
לייג אריין געלט, און מענאכעם-מענדל — סייכל, און וואָס גאָט
וועט געבן, איז דאָס אפדערהאלב. — גלייבט מיר, זאָגט ער,
איך וועל מיט אייך, רעב טעויע, אימירצעשעם, אויסהאנדלען
פּיין, וואָס פּיין הייסט, און וועל אייך מיט גאָטס הילף געבן
געלט און געלט און געלט! „אַפּיין, גאמ אטעם, זאָג איך, פון
דיין מויל אינ גאָטס אויערן. נאָר וואָס דען, זאָג איך, איין
זאך פאַרשטיי איך דאָ ניט: וויאזוי קומט די קאצ איבערן ווא-
סער? איך בין דאָ, דו ביסט דאָרט; געלט, זאָג איך, איז אַן
איידעלע מאטעריע, פאַרשטייסטו מיך. האָב קיין פאַריבל ניט,
זאָג איך, איך מיינ דאָ, כאַלילע, קיין אויבערקעפלעך. גלאט, ווי
שטייט דאָרט בא אוראָמ אָווינו: האזירימ בעדימאָ בע-
דינאָ יקצוירו — בעסער פּרזער באוואָרנט איידער נאָכדעם
באוויינט...“ אַכ! — מאכט ער צו מיר. — עפּשער מיינט איר צע-
שרייבן זיך אפּ פאַפּיר? מיטן גרעסטן קאָוועד! — „שא, זאָג איך,
אז מע וויל שמועסן צוריק, איז אויך די אייגענע מייסע: מימאָ-
געפּשעך, וועסטו מיך וועלן קוילען, וואָס וועט מיר העלפּן דאָס
פאַפּיר? לאו אכבראָ גאנוואָ — נישט דאָס וועקסל צאָלט,
דער מענטש צאָלט, און אז איך הענג שוין אפּ איין פּוס, זאָג
איך, לאָמיך הענגען אפּ ביידע.“ — איר מעגט מיר גלייבן, זאָגט
ער, רעב טעויע, איך שווער אייך בא מיינ הייליקע נעמאַנעס,
גאָט זאָל מיר אזוי העלפּן, ווי איך מיינ דאָ ניט קיין כאַכמעס, כאַ-
לילע אויסנארן בא אייך, נאָר פּיין און אָרנטלעך, אימירצעשעם, זיך
טיילן אפדערהאלב, גלייך אפּ גלייך, כייִלעק קעכילעק, כאַצי
שעלי וועכאַצי שעלאַך, מיר הונדערט, אייך הונדערט, מיר צוויי
הונדערט, אייך צוויי הונדערט, מיר דריי הונדערט, אייך דריי
הונדערט, מיר פיר הונדערט, אייך פיר הונדערט, מיר טויזנט,
אייך טויזנט..."

בעקיצער, איך האָב ארויסגענומען די עטלעכע קערבלעך,

דרני מאָל איבערגעציילט, די הענט האָבן מיר בעשאַס-מיסע גוט
 געטרייסלט זיך, צוגערופֿן די אלטע מינע פֿאר אַן איידעס, אימ
 נאָכאמאָל קלאָר געמאַכט, וואָס פֿאַר אַ בלוטיק געלט דאָס איז,
 און אוועקגעגעבן מענאכעם-מענדלען, איינגעניט אימ אינ-בו-
 זעם אַריין, מע זאָל דאָס באַ אימ, כאָלילע, אונטערוועגס נישט
 אוועקלאַקענען, און אָפּגערעדט מיט אימ, אַז אימירצעשעם,
 לוי-יעוכער פֿונ נאָך שאַבעסדיקער וואָך באַדאַרפֿ ער מיר לעמאַנ-
 האַשעם אַריינשרייבן אַ בריוול פֿונ אלצדינג באַריכעס, זיך אָפּ-
 געווענט מיט אימ פֿיין, שיינ, צעקושט זיך גאָר פֿריינטלעך,
 ווי געוויינטלעך מיט אַן אייגענעם. געבליבן אליין נאָך זיין
 אוועקפֿאַרן, האָבן זיך מיר אָנגעהויבן פֿאַרשטעלן אלערליי מאַכ-
 שאַוועס און כּאָלוימעס אַפּ דעם וואָר, און אַעלכע זיסע כּא-
 לוימעס, אַז עס האָט זיך מיר געוואָלט, אַז זיי זאָלן זיך ציען
 אייביק, קיינמאָל נישט אויסלאָזן זיך. עס האָט זיך מיר פֿאַר-
 געשטעלט אינמיטן שטאַט אַ שטוב אַ גרויסע, מיט בלעך גע-
 דעקט, מיט שטאַלן, מיט קאַמערן, קעמערלעך און שפּינזאָרעס
 מיט אלדאָסגוטס, און אַ באַלעבאַסטע מיט שליסל דרייט זיך
 אַרומ, דאָס איז מיין ווייב גאָלדע— גאָר נישט צו דערקענען
 זי כּילעבן: זי האָט באַקומען גאָר אַן אַנדער פֿאַנעם, אַ פֿאַ-
 נעם פֿונ אַ נעגידעס, מיט אַ גוידער און מיט אַ האַלדז פֿערל;
 זי בלאָזט פֿונ זיך און שעלט די דינסטן מיט טויטע קלאַלעס.
 די קינדער מינע דרייען זיך אַרומ אלע מיט שאַבעסדיקע קליי-
 דער, טוען נישט קיין האַנט אינ קאַלט וואַסער. דער הויפּ איז
 פֿאַרפֿליצט מיט אויפֿעס, גענדז און קאַטשקעס. אינווייניק אינ
 שטוב לייכט זיך, אינ אויוון פֿלאַקערט אַ פֿייער, עס קאַכט זיך
 וועטשערע, און דער טאַמאָוואַר זידט ווי אַ גאַלענ! באַמ טיש
 אויבנאָן זיצט דער באַלעבאַט אליין, טעווע הייסט דאָס, אינ
 אַ כּאַלט מיט אַ יאַרמלעך, אַרומ אימ זיצן די פֿאַרנעמסטע
 באַלעבאַטימ פֿונ שטאַט און כּאַנפֿענען אימ: זייט זשע מויכל,
 רעב טעווע... האָט קיין פֿאַריבל נישט, רעב טעווע... „אַי, קלער
 איך מיר בעשאַס-מיסע, אַ רועך אינ געלטס טאַטנ טאַטנ
 אַריין!...“— וועמען שעלטסטו דאָס אינ טאַטנ אַריין?— פֿרעגט
 מיך מיין גאָלדע. „קיינעם נישט, זאָג איך, איך האָב מיך אַ ביסל
 פֿאַרטראַכט, מאַכשאַוועס, כּאָלוימעס, אַ נעכטיקער טאַג... זאָג
 מיר, גאָלדע סערצע, מאַכ איך צו איר, דו ווייסט נישט, מיט

וואָס האַנדלט ער, דער קאַרעו זיַנער, מענאכעם-מענדל מיַן איכ? — וואָס עס האָט זיכ מיר, זאָגט זי, געכאַלעמט יענע נאכט אונ הייַנטיקע נאכט אונ אַ גאַנצ יאָר זאָל אויסגיַן צו מיַנע סאַניַטס קעפּ! סטייַטש, זאָגט זי, מע זיצט אָפּ מיט א מענטש אַ גאַנצ מעסלעס אונ מע רעדט אונ מע רעדט אונ מע רעדט, לעסאַפּ קומסטו צו גיַן אונ פּרעגסט באַ מיר, מיט וואָס ער האַנדלט? עפעס האָט איר דאָך, זאָגט זי, געמאַכט איַניַנעם א געשעפט צי וועלכע גוטע יאָר? „יאָ, זאָג איכ, געמאַכט, זאָג איכ, האָבן מיר, נאָר וואָס געמאַכט — דאָס ווייס איכ ניט, כאָטש נעם מיר אַראָפּ דעם קאַפּ! ס'איז, פּאַרשטייַטו מיכ, נישטאָ באַ וואָס אָנצונעמען; נאָר פּונדעסטוועגן, זאָג איכ, אייַנס צום אַנדערן געהערט זיכ נישט אָן, זאָלסט זיכ נאָר ניט זאָרען, מיַן ווייב, דאָס האַרצ זאָגט מיר צו גוטן, מיר וועלן, איַמירצעשעם, אזוי דאַכט זיכ מיר, פּאַרדינען געלט, אונ אַ סאַך — זאָג זשע אָמיַן אונ קאַך וועטשערע! —

בעקיצער, עס גייט אוועק א וואָך אונ צוויי אונ דריי — ניטאָ קייַן בריוו פּונ מיַן שוטעפּ! איכ ביַן אויס מענטש, גיי אַרום אָן א קאַפּ אונ ווייס ניט וואָס צו טראכטן. עס קאַן ניט זייַן, קלער איכ מיר, ער זאָל גלאַט אזוי פּאַרגעסן שריַבן א בריוול; ער ווייסט גאַנצ גוט, וויאַזוי מיר קוקן דאָ אַרויס. נאָר ווייַטער פליט מיר דורכ א געדאַנק איַן קאַפּ: וואָס וועל איכ איַם טאָן, לעמאַשל, אז ער נעמט זיכ דאָרט אַראָפּ פּונ אויבן די גאַנצע סמעטענע אונ מיר זאָגט ער, אז מע האָט נאָך גאָרניט פּאַרדינט? גיי רופ איַם קנאַקניסל! עס קאַן ניט זייַן, מאכ איכ צו זיכ אלייַן, סטייַטש, האַיַטאַכנ?.. איכ באַגי מיכ מיט א מענטשן טאַקע גאָר ווי מיט אַן איַגענעם, לאָז דאָס מיר אַקעגן קומען, וואָס איכ ווינטש איַם, זאָל ער מיר אָפּטאַן אזא שפיַצל! אונ ווידער פליט מיר דורכ גאָר אַן אַנדערע מאכשאַווע: מיילע, רעוועכ יאַק רעוועכ, איכ ביַן איַם שויַן מויכל דאָס פּאַרדינט, רעוואַכ וועהאַצאַל אַ יאַמויד לייַ- הודיַם — גאָט זאָל העלפּן דאָס קערן זאָל כאָטש זייַן גאַנצ! אונ עס ווערט מיר קאַלט איַן אלע איַווריַם. „אַלעז נאַר! — זאָג איכ צו זיכ אלייַן. — זיכ גענייט אַ בייַטל, דו טיפּעש אייַנער, בעהייַמע בעצורעס פּערד! פּאַר דעם הונדערטער בעסער געווען קויפּן זיכ פּערדלעכ אַ פּאַר, אשער לוי פּערדלו אוויסייַן, אונ דאָס

וועגעלע איבערגעביטן אפ א נאטאטשאנקע מיט רעסאָרני... —
 טעווע, לעמיי טראכטסטו עפעס גאָרניט? — מאכט צו מיר מײַנע. —
 „וואָס הייסט, זאָג איך, איך טראכט נישט? דער קאָפּ ווערט
 מיר אָקאָרשט צעפאלן אפּ שטיקלעך טראכטנדיק, זאָגט זי צו
 מיר, לעמיי איך טראכט ניט!“ — נישט אנדערש, מאכט זי, עס
 האָט זיך אין וועג מיט אימ עפעס געטראָפּן; אָדער גאזלֶאָנימ,
 זאָגט זי, זײַנען אימ באפאלן און באנומען פון קאָפּ ביז פּיס,
 אָדער ער איז, כּאָלילע, פארשלאפט געוואָרן, אָדער גאָר, אל טיפּ-
 טאכ פּע, געשטאָרבן. — „וואָס נאָך, זאָג איך, וועסטו אויסטראכטן,
 געשטאָמע מײַנע? נא דיר גאָר גאזלֶאָנימ, זאָג איך, פּלוצעם
 אינמיטנדערינען!“ און אליין טראכט איך מיר: א קאשע וואָס
 מיט א מענטשן קאָג זיך טרעפּן אונטערוועגנס? דו באדארפט,
 זאָג איך צו איר, מײַן ווייב, טאָמיד אויטלייגן צום ערגסטן! —
 ער איז, מאכט זי, פון אזא מישפּאָכע, די מאמע זײַנע,
 זאָגט זי, זאָל זײַן א מייליץ-יוישערטע, איז ניט לאנג געשטאָרבן
 נאָך גאָר א יוגנט, און דרײַ שוועסטער, זאָגט זי, האָט ער
 געהאט, זאָלן זײַן ווייט אָפּגעשיידט פון מיר, איז איינע נאָך
 מיידלווייז געשטאָרבן, די אנדערע האָט דאפּקע, זאָגט זי, כאסע-
 נע געהאט, געכאפט א פּאַרקילונג אינ באָד און איז געשטאָרבן,
 און די דריטע, זאָגט זי, איז טייקעפּ נאָכן ערשטן קימפעט
 אראָפּ פונעם זינען, זיך געמוטשעט, געמוטשעט און געשטאָרבן...
 „געשטאָרבן זאָל לעבן, זאָג איך, גאָלדע, מיר וועלן אלע,
 זאָג איך, שטארבן; א מענטש, זאָג איך, איז געגליכט צו א
 סטאָליער: א סטאָליער לעבט און לעבט און שטארבט, און א
 מענטש לעבט און שטארבט.“

בעקיצער, עס איז בא אונדז געבליבן, אז איך פאָר זיך
 דורכ קיינ יעהופּעצ. סכּוירע א ביסל האָט זיך דערוויילע אינ
 דער צײַט צונויפגעקליבן, ס'איז געוואָרן א היפש קרעמל פון
 קעז און פון פוטער און פון סמעטענע, פרימא סכּוירע; מײַנער
 האָט איינגעשפּאַנט דאָס פּערד-און-וועגעלע און — וואָס?
 מי סוקעס — מאכט ראשע: מארש קיינ יעהופּעצ. פּאָרנדיק אזוי,
 מאָרעשכּוירעדיק, געוויינטלעך, מיט א ביטער הארצ, ווי איר קאָגט
 זיך פּאָרשטעלן, איינער אליין אינ וואלד, גייט מיר דורכ דער
 קויעך-האדאמ און עס שטעלן זיך מיר פּאָר אלערליי מאכשאַ-
 וועס און געדאנקען. „עס וועט זײַן שייַן, טראכט איך מיר,

אז איך קומ צו פאָרן און הייב אָן נאָכפרענג אפּ מיין פאר-
 שוינ, זאָגט מען מיר: מענאכעם-מענדל? טע-טע-טע! שטארק
 אינ די פעדערן, סמאלעס א וועלט, אן אייגענעם מאָווער,
 פאָרט אינ קארעטעס, גאָר ניט צו דערקענען! איך נעם מיך
 אָן, טראכט איך מיר, מיט הארצ און לאָז מיך צו אימ גלייכ
 אינ שטוב אריינ. טפּררו! — מאכט מען צו מיר בא דער טיר
 נאָך און מע גיט מיר מיטן עלנבויוגן אינ הארצן אריינ. —
 שטופט זיך ניט אזוי, פעטער, דאָ שטופט מען זיך ניט. —
 „איך בין, זאָג איך, אן אייגענער, טאקע מיין ווייבס א גליד-
 גליד-געשוועסטערקינד“. — מאזלטאָו אייך, זאָגט מען מיר, שטארק
 אָנגעלייגט; פונדעסטוועגן, זאָגן זיי, מענט איר, נישקאָשע, צו-
 ווארטן א ביסל אָט-אָ-דאָ בא דער טיר, עס וועט אייך, כאָלילע,
 גאָרניט שאטנ... איך שטייס מיך אָן, אז מע באדארפּ עפעס
 געבן, ווי זאָגט איר: אוילימ וועיר דימ — אז מע שמירט,
 פאָרט מען, און לאָז מיך גלייך ארום צו אימ אליינ. — „גוט-
 מאָרגן אייך, זאָג איך צו אימ, רעב מענאכעם-מענדל!“ ווער?
 וואָס? איינ אוימער וועיין דו אָרימ — ער דערקענט
 מיך גאָר ניט! — וואָס דארפט איר? — מאכט ער צו מיר. איך
 פאל שיר כאלאָשעס. — „וואָס הייסט, זאָג איך, פאני, איר דער-
 קענט שוינ ניט, זאָג איך, קיין קאָרעוו? טעווייע הייס אייך. —
 אז? — מאכט ער. — טעווייע? עפעס קענטלעך דער נאָמען... קענט-
 לעך? — מאכ איך צו אימ — עפשער איז אייך קענטלעך, זאָג איך,
 מיין ווייבס בלינצעס, דערמאָנט זיך נאָר אָקאָרשט, מיט אירע
 קנישעס, צאָרעס-קניידלעך, ווערטוטנ?“... און צוריק פליט מיר דורכ
 א געדאנק פונקט קאפויר: איך קומ אריינ צו מענאכעם-מענדלען,
 טראָגט ער מיר אקעגן דעם ברייטן שאַלעם-אלייכעם. — א גאסט!
 א גאסט! זיצט, רעב טעווייע, וואָס מאכט איר עפעס, וואָס
 מאכט אַינער ווייב? איך קוק שוינ ארויס אפּ אייך, איך וויל
 מיך מיט אייך צערעכענען. — אינ ער נעמט און שיט מיר אָן
 א פולע היטל מיט האלבע פּריאלב. — דאָס, זאָגט ער, איז דאָס
 פארדינסט, און דאָס קערן, זאָגט ער, בלייבט שטיין; וויפל
 מיר וועלן פארדינען, וועלן מיר זיך טיילן אפּדערהאלב,
 גלייך אפּ גלייך, כּיילעק קעכילעק, כאָצי שעלי וועכאָצי שעלאָכ,
 מיר הונדערט, אייך הונדערט, מיר צוויי הונדערט, אייך צוויי
 הונדערט, מיר דריי הונדערט, אייך דריי הונדערט, מיר פיר

הונדערט, איינציג פיר הונדערט... אינ געדאנקען כאפ איך א
דרימל און זע נישט, ווי מיינ באַכער שלאָגט זיך דערווייַל
אראָפּ פונעם שלאַכ אָן א זייט, פארטשעפעט דאָס וועגעלע אָן
א בוימ, און עס דערלאנגט מיר א זעצ פונ הינטן, עס פליען
אוש פונקען פונ די אויגן. „גאמ זו לעטוויאָ, זאָג איך צו
מיר אליינ, דאנקען גאָט, וואָס כאַטש ניט צעבראַכן קיין אַקס...“
בעקיצער, געקומען קיין יעהופּעצ און קוידעמקאַל אָפּגע-
זעצט דאָס ביסל מילכיקס גיך און געשווינד, ווי געוויינטלעך,
לאָז איך מיך זוכן דעם נעפעש מיינעם. איך דריי מיך ארומ
א שאַ און צוויי און דריי, וועהאיעלעך איינעו — איך זע אימ
נישט! איך הייב אָן אָפּשטעלן מענטשן, נאַכפרעגן: „צי האָט
איר ניט געהערט, צי האָט איר ניט געזען איינעם א יידן,
וואָס הייסט מיט זיינ ליבן נאָמען מענאכעם-מענדל? — אויב,
זאָג זיי, ער הייסט מענאכעם-מענדל, מעג מען עסן פונ זיינ
פענדל, נאָר דאָס אליינ איז קארג, זאָגן זיי, מענאכעם-מענדלס
איז דאָ א סאך אפ דער וועלט. — איר מיינט מיטטאמע, זאָג
איך, זיינ פארמעלעך? לאָז מיך אזוי וויסן ביז, זאָג איך, מיט
איינ איינעם, אז בעסאכאקל, זאָג איך, אויב איר ווילט וויסן,
רונט מען אימ אינ דער היימ, אינ קאסרילעווקע הייסט דאָס,
גאָר אפ זיינ שוויגערס נאָמען, מענאכעם-מענדל לייע-דוואָסיעס;
נאָר וואָס דארפט איר מער, זאָג איך, זיינ שווער איז שוין
גאָר א באַטאָגטער ייד, הייסט ער אויך אפ איר נאָמען, באַרעכ-
הערש לייע-דוואָסיעס; און אפילע זי אליינ, לייע-דוואָסיע מיינ
איך, הייסט אויך לייע-דוואָסיע באַרעכ-הערש לייע-דוואָסיעס.
היינט פאַרשטייט איר שוין? — פאַרשטיינ פאַרשטייען מיר,
זאָגן זיי, נאָר דאָס איז נאָך אלץ נישט גענוג; וואָס איז זיינ
געשעפט, זאָגן זיי, מיט וואָס פאַרנעמט ער זיך, איינער
מענאכעם-מענדל? „מיט וואָס ער פאַרנעמט זיך? — זאָג איך —
ער האַנדלט דאָ מיט האַלבע פּריאלן, זאָג איך, עפעס בעס-מעס,
פאַטיוויליאָו, קלאַפּט, זאָג איך, דעפעשן ערגעצ אהינ, קיינ
פעטערבורג, קיין ווארשע“... — א? — מאכט זיי צו מיר און
קאטשען זיך פאר געלעכטער. — מיינט איר ניט אָט יענעם
מענאכעם-מענדל, וואָס האַנדלט מיט יאַקנעהאָז? גייט זייט
מויכל אריבער, זאָגן זיי, אהינצו, אפ יענער זייט; דאָרט לויפן
ארומ האָזן א סאך, און איינערעך אויך געסויכאָמ... מער מע

לעבט, מער עסט מען, — טראכט איך מיר, — נא דיר גאָר
האַזנז? יאקבעהאַז? איך גיי אריבער אהינ, אפּ יענעם טרעטאר —
יידן, קיינ אַינהאַרע, ווי אפּ א יאריד, ס'איז אַן ענגשאפט, קוימ
וואָס איך שטופּ מיך דורכ; מע לויפט, ווי די מעשוּגאַמ, דער
אהינ, דער אהער. איינער איבערן אנדערן, ס'איז אַן אוילעם-
האַטויהו, מע רעדט, מע שרייט, מע מאכט מיט די הענט:
פּאַטיווילאַוו... פעסט, פעסט... געכאַפט באַמ וואָרט... אַרײַנגערוקט
אַן אדערופ... וועט זיך קראַצן... מיר קומט קאַרטאַזש... ביסט
אַ גרויסער פאַרע... אָט צעשפאַלט מען דיר דעם קאַפּ... שפּײַ
אימ אָן אינ פּאַנעם... זע נאָר, געקוילעט די קאַפּאַטע... א
שיינער שפּעגלעאַנט... אָנזעצער!.. מעשאַרעס!.. אינ טאַטנס
טאַטנ!.. עס האַלט קימאַט באַ פעטש. „וואָר אַכ יאַנקעוו,
מאַ איך צו מיר אליינ, אַנטלויפּ, טעוויע, אָט כאַפּסטו אַ פאַטש!
נו, קלער איך מיר, גאָט איז אַ פּאַטער, שמועל-שמעלקע
איז זײַן דינער, יעהופּעצ איז אַ שטאַט אונ מענאַכעם-מענדל
איז אַ פאַרדינער! אָט-אָ דאָ-אָ, טראַכט איך, כאַפט מען גליקן,
האַלבע פּרײַאַלנ? אָט-אָ דאָס-אָ היסט באַ זיי מע מאַכט גע-
שעפּטנ? אַז אָכ אונ ווי איז דיר, טעוויע, מיט דינע מיסכאַרימ!
בעקיצער, איך שטעל מיך אָפּ נעבן אַ גרויס פענצער
מיט ארויסגעשטעלטע הויזן אַ סאַך אונ דערזע דורכ דעם
אַפּשײַן פּונעם גלאָז מײַן שמייע באַל-פאַרנאָסע. עס האָט זיך
מיר אָפּגעריסן אינ האַרצן, אַז איך האָב אימ דערזענ. ס'איז
מיר פּאַרעכאַ נישמאַסי געוואָרן! וווּ איך האָב ערגעצ אַ סוינע,
אונ וווּ איר האָט אַ סוינע — זאָלן מיר אימ דערלעבן זען אינ
אַזאַ הילעך, ווי מענאַכעם-מענדל: וואָס מיר קאַפּאַטע? ווער
מיר שטיוול? אונ אַ פּאַנעם — טאַטעניו, אַ שענערן לייגט מען
אינ דער ערד אַרײַן. — „נו, טעוויע, קאַאַשער אָוואַדעטי
אָוואַדעטי, — ביסט אינ דער ערד, טראַכט איך מיר, מעגסט
זיך שוין געזעגענען מיט די עטלעכע גראַשנס, עס איז שוין
ווי זאָגט איר: לוי דובימ וועלוי יאַאַר — ניט קיינ סכוי-
רע, ניט קיינ געלט, נאָר גלאַט אזוי צאָרעס“...
ער פּונ זײַן זײַט איז, אַפּאַנעם, אויך שטאַרק מעווילווּל
געוואָרן, מאַכמעס מיר זײַנען ביידע געבליבן שטיינ ווי צוגע-
קאַוועט, נישט אויסצוריידין קיינ וואָרט אפּילע, אונ נאָר גע-
קוקט אונ געקוקט, ווי די האַנען, זיך גלייך אינ די אַרײַן

ארײַנ, ווי אײַנער רעדט: פארוויסט און פארפֿינצטערט זײַנען
 מיר ביידע געוואָרן. מיר מעגן בײַדע נעמען טאָרבעס און גיין
 איבער די הײַזער!... — רעב טעווייע, — מאכט ער צו מיר שטיל,
 קױם וואָס ער רעדט, און די טרערן וואַרגן אײַם — רעב טעווייע!
 אָן מאַזל, הערט אײַר, זאָל מען גאָר, זאָגט ער, נײַט געבאַרן
 ווערן אפּ דער וועלט! אײַדער, זאָגט ער, אזא לעבן... הענגען,
 זאָגט ער, גנאָטעווען!.. און מער קאָג ער קײַן וואָרט נישט
 רײַדן. — „אױאדע, מאכ איכ צו אײַם, בײַסטו ווערט, מענאכעם-
 מענדל, פאר אזא מײַסע, מע זאָל דיכ אנדערלייגן אָט-אָ-דאָ,
 זאָג איכ, אײַנמיטן יעהופּעצ, און בירכוש גאָדל דײַר ארײַנצײַם-
 בלען אױפֿיל, אז דו זאָלסט דיכ דערזען מיט דער באַבע
 צײַטל פֿון יענער וועלט. באַרעכנ, זאָג איכ, דו אליינ, וואָס
 האָסטו געטאָן? האָסטו גענומען, זאָג איכ, א גאנצע שטוב מיט
 לעבעדיקע געפּאשעס, צארבאלעכײַם נעבעכ, גאָט די געשאַמע
 שולדיק, און האָסטו זײַ איבערגעקוילעט דעם האַלדז אָן א
 מעסער! גױאלר, זאָג איכ, מיט וואָס וועל איכ קומען
 אצײַנדערט אהײַם צו מײַן וױב און קינדער? אדעראַבע, זאָג
 שױן דו אליינ, קוילער אײַנער, גאזלען, רעצײַעכ! — עמעס,
 מאכט ער צו מיר, אָנגעשפּאַרט זײַך צו דער וואנט, — עמעס,
 רעב טעווייע, גאָט זאָל מיר אזױ העלפֿן... „דער גענעם, זאָג
 איכ, נאר אײַנער, דער גענעם איז דאָך קאַרג פֿון דײַנעטוועגן.“ —
 עמעס, זאָגט ער, רעב טעווייע, עמעס, גאָט זאָל מיר אזױ
 העלפֿן, אײַדער אזא לעבן, זאָגט ער, אײַדער אזא לעבן, רעב
 טעווייע... און לאָזט אַראָפּ דעם קאָפּ. איכ שטיי און באַטראַכט
 אײַם, דעם שלײַמאזל, ווי ער שטייט אזױ דעם קאָפּ אַראָפּ, צו-
 געשפּאַרט צום וואנט, דאָס היטל אפּ א זײַט, יעדער זײַפּצ און
 יעדער קרעכצ — עס רײַסט אױס א שטיק האַרצ. „טאָ, זאָג איכ,
 אז מע וויל שמועסן דאָס אײַגענע ווידער צוריק, פארשטייט
 מען גאַנצ גוט, דו בײַסט עפּשער אײַן דעם אױכ גאָט די נע-
 שאַמע שולדיק, וואָרעם לאָמיר באַרעכענען די זאכ ארומ און
 ארומ מיט א מימאָנעפּשעכ: איכ זאָל קלערן, זאָג איכ, אז
 דײַן שלעכטיקײַט האָט דאָס געטאָן, איז דאָך עס נאָריש, בײַסט
 דאָך געווען, זאָג איכ, א שוטעפּ גלײַכ מיט מיר, א מאַכצע-
 סכאַרניק. איכ האָב ארײַנגעלייגט געלט, דו האָסט געגעבן
 סײַכל, אז אָך און וױי איז מיר! דײַן מײַן איז אױאדע גע-

ווען, ווי זאָגט ער, לאכאָיִם וועלוי לאמאָוועס. איי עס האָט זיך אויסגעלאָזט א בוידעמ? מיסטאמע איז ניט באשערט, ווי זאָגט איר: אל טיסהאלעל בעירימ מאָכאָר — א מענטש טראכט און גאָט לאכט. לעמיי, זאָג איך, נארעלע, אָט האָסטו מיין מיסכער, איז, דאכט זיך, גאָר א קאראנטע געשעפט, פונדעסט-וועגן, אז ס'איז באשערט געווען, זאָג איך, ניט היינט געדאכט, פאראיאָרן אָסיען, עס זאָל זיך בא מיר, ניט פאר דיר געדאכט, אנדערלייגן א בעהיימע, א מעציע געווען אפ טארפעס א פופציקער, און טאקע באלד נאָך איר א טעלעצע א רויטע, קיין צוואנציק קערבלעך וואָלט איך פאר איר ניט גענומען, — נו, האָט דען עפעס געהאַלפן דערביי כאָכמעס? אז סע גייט ניט, זאָג איך, מאכט קאָמעצ בייס — מע! איך וויל דיך גאָר ניט פרעגן, זאָג איך, ווו איז מיין געלט; איך פארשטיי שוין אליין, ווו מיין געלט שטעקט, מיין בלוטיק געלט, וויי און ווינד איז מיר! ס'איז אריין אינ א מאָקעמ-קדושע, זאָג איך, ערגעץ אינ א יאקנעהאָזל, אינ א נעכטיקן טאָג; און ווער איז שולדיק, ווען ניט איך אליין, וואָס האָב מיך געלאָזט אַיננריידן גרינגע פייגעלעך, שמינדרייקעס, שמאָכטעליאקעס? געלט, ברודער, באדארפ מען, זאָג איך, פארהאָרעווען, פארשווארצט און אויס-געריסן ווערן! פעטש, זאָג איך, ביסטו, טעויע, ווערט, פעטש ווי האָלצן! נאָר וואָס העלפט איצטער מיין געשריי? ווי אינ פאָסעק שטייט געשריבן: צאָאָקאָ האנא אר אָ — שריי צעזעצ-טערהייט! סייכל און כאראָטע — די ביידע זאכן קומען טאָמיד צו שפעט. ניט באשערט, זאָג איך, טעויע זאָל זיין א נאָגיד, ווי זאָגט איוואנ: נע בולאָ או מעקיטע הראָשע אי נע ברודע¹. מי-סטאמע, זאָג איך, הייסט גאָט אזוי. אדוינוי נאָסאן וואדוינוי לאָקאכ, מאכט ראשע — קומ, ברודער, וועלן מיר נעמען, זאָג איך, צו ביסלעך בראנפן!...

* * *

אָט אזוי, פאני שאָלעם-אלייכעם, האָט זיך אויסגעלאָזט פון אלע מינעס כאלוימעס א בוידעמ! און איר מייןט עפּשער, אז איך האָב מיך אזוי שטארק גענומען צום הארצן, וואָס

1 גישט געווען בא מעקיטען קיין געלט און עס וועט גיט זיין.

איכ האָב פּאַרלאָרנ מײַנ געלט? לאָמיק אזוי ריינ זײַנ פּונ
שלעכטס! מיר ווייסנ דאָס יאָ, וואָס אינ פּאַסעק שטייט: לי
האָקעסעפּ וועלי האַזאָהאָוו — געלט איז בלאָטע! דער אי-
קער איז דער מענטש, דאָס הייסט, אז דער מענטש איז אַ מענטש.
נאָר וואָס זשע דענ האָט מיכ געקרענקט? דער כאַלעמ, וואָס ער איז
אזעקגעגאנגענ. עס האָט זיכ מיר געוואָלט, אוי האָט זיכ גע-
וואָלט, זײַנ אַ נאָגיד, כאַטש אפּ אַ ווײַלע! נאָר עס העלפט
דענ דערבײַ כאַכמעס? ווי זאָגט דער פיירעק: בעאַל קאָר כאַ-
כאַ אַטאַ כײַ — מיט געוואָלט לעבסטו אונ מיט געוואָלט צע-
רײַסטו אַ פּאָר שטייול. דו, טעוויע, זאָגט גאָט, באַדארפסט אינ
זינענ האָבן קעז אונ פּוטער, גישט קײַנ כּאלומעס. אײַ וואָס?
ביטאַכנ? האַפענונג? אדעראַבע, וואָס מער צאָרעס מער ביטאַכנ,
וואָס מער קאַפּצנ מער האַפענונג. וועהאַרײַע... נאָר מיר דאַכט,
איכ האָב מיכ היינט אַ ביסל פּאַרעדט; צײַט פּאַרנ, קלערנ מיקויעכ
געשעפט, ווי זאָגט איר, קאַל האַזאָדאַמ קויזי וו — איטלעכער
האַט זיכ זײַנע מאַקעס. זײַט מיר געזונט אונ האָט אַ גוטנ טאַמיד!

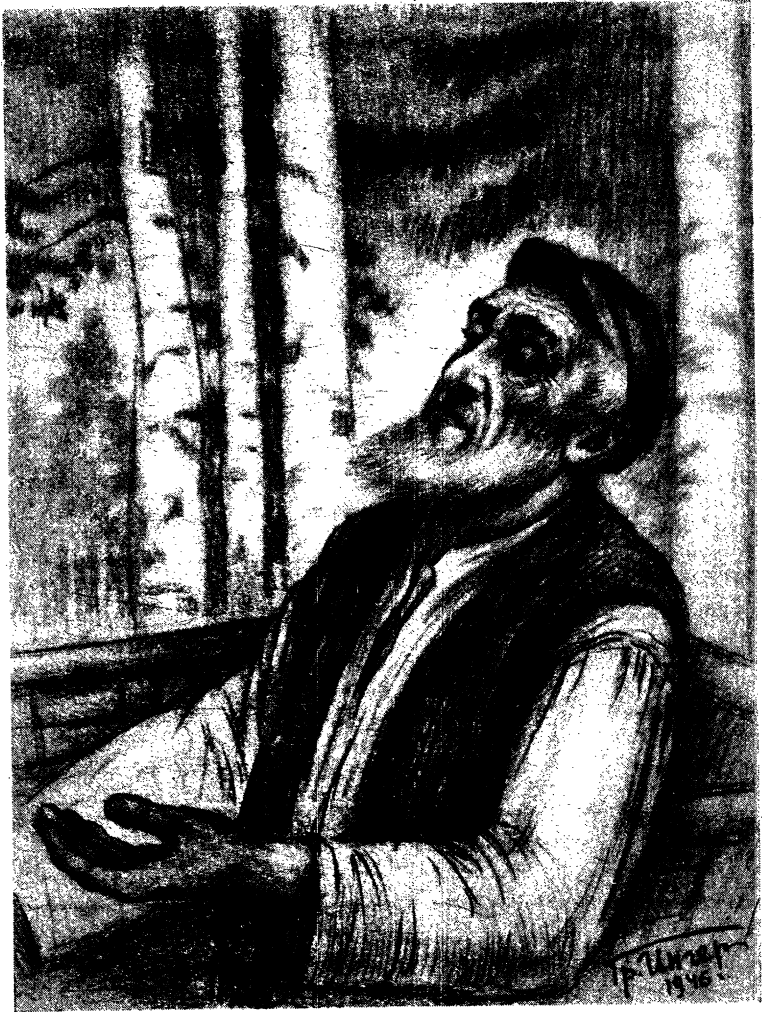
הינטיקע קינדער

— אקעגן דעם, וואָס איר זאָגט: הינטיקע קינדער. באַ-
נימ גידאלטי ווערוימאמטי— גיי האָב זיי, ווער פאר-
שווארצט, זיי זיך מאַפּקיר פּונ זייערטוועגן, האַרעווע טאָג ווי
נאכט, וואָס איז? מע מיינט, טאָמיר אזוי אונ עפּשער אזוי,
איטלעכער נאָך זיין האסאָגע אונ נאָך זיין פארמעגן. צו
בראָדסקין, געוויינטלעך, וועל איך ניט אָנשלאָגן, נאָר איך זאָל
מיך שוין אינגאנצן אראָפּלאָזן— בין איך אויך נישט מעכויגעווי,
וואָרעם אליין בין איך אויך נישט קיין אבי-ווער כילעבן, אונ
ארויסקומען קומען מיר ארויס, ווי מײַן ווייב זאָל לעבן זאָגט,
אויך ניט פּונ קיין שניידערס אונ ניט פּונ קיין שוסטערס, האָב איך
גערעכנט, אז איך וועל מיט מײַנע טעכטער געוויס אויסשפּילן.
פארוואָס? ערשטנס, האָט מיך גאָט געבענטשט מיט שיינע טעכ-
טער, אונ א שיינ פּאָנעם, זאָגט איר דאָך אליין, איז א האַלבער
נאדן. וועהאשייניס, בין איך דאָך עפעס היינט, מיט גאָטס הילפּ,
ניט דער טעויע, וואָס אמאָל, קאָן איך דאָך שוין גרייכן צום
שענסטן שידעך אפּילע אינ יעהופּעצ— הא, ווי זאָגט איר? איז
דאָך אָבער פאראן א גאָט אפּ דער וועלט, אג אײל ראכום
וועכאנו, וואָס באווייזט זינע גרויסע ווינדער אונ מאכט מיט
מיר זומער אונ ווינטער, ארום אונ אראָפּ, מאכט ער צו מיר:
„טעויע, רעד זיך נישט אײַן קיין גארישקייט אונ לאָז זיך
די וועלט פירן, ווי זי פירט זיך!“... הערט, וואָס עס קאָן זיך
פארלויפּן אפּ דער גרויסער וועלט, אונ בא וועמען טרעפּן זיך
אלע גליקן? בא טעויע שלימאזל.

בעקיצער, צו וואָס זאָל איך אײַך מײַריך זיין? איר גע-
דענקט דאָך מינאסטאמ, וואָס מיך האָט געטראַפּט, ניט היינט
געדאכט, די מײַסע מיטן קאָרעו מײַנעם מענאכעם-מענדל,
ימאכ שמוי וועזיכרוי, ווי שיינ מיר האָבן זיך אויסגעהאנדלט

אינ יעהופעצ, מיט די האלבע פריאלנ אונ מיט די פאָטאָווילעווער
 אקציעס, אזא יאָר אפ מיינע סאָנימו איכ האָב דאָס דענסטמאָל
 אינגעלייגט די וועלט, ווי איז מיר! געמיינט, ס'איז אן עק, אויס
 טעויע אונ אויס מילכיקס! „נאר איינער! — זאָגט צו מיר איינ-
 מאָל די אלטע מיינע, — גענוג צו זיינ פארזאָרגט, דו וועסט
 דערמיט גאָרניט מאכנו דו וועסט זיכ נאָר אָפּעסן דאָס הארצ
 אונ גענוג. עלעהיי גאולאָנימ זיינענ אפ אונדו אָנגעפאלנ אונ
 צוגענומענ... דו גיי זיכ בעסער דורכ, זאָגט זי, קיינ אנאטעווקע,
 צו לייזער-וואָלפּ דעם קאצעוו, ער באדארפ דיכ, זאָגט ער, ניי-
 טיק האָבנ. — וואָס איז דאָרטנ? וואָס באדארפ ער מיכ אזוי
 נייטיק? אויב ער מיינט, זאָג איכ, די מאורע בעהיימע אונדזע-
 רע, מעג ער נעמענ א שטעקן אונ ארויסשלאָגן זיכ פונעם
 קאָפּ. — וואָס איז אזוינס? — מאכט זי צו מיר. — די מילכ, וואָס מע
 האָט זיכ אָן פונ איר, מיטן קעז אונ פוטער? — נישט צו-
 ליב דעם, זאָג איכ, נאָר גלאט אזוי; ערשטנס, איז פאָשעט
 אן אווירע אזעלכעס אוועקגעבן אפ דער שכיטע, א צארבא-
 לעכאימ. בא אונדו שטייט געשריבן אינ דער הייליקער טוי-
 רע... — אָבער גענוג דיר שוינ, טעויע! די גאנצע וועלט, זאָגט
 זי, וויסט, אז דו ביסט א ייד פונ טויער. פאָלג מיכ, א ווייב,
 גיי זיכ דורכ צו לייזער-וואָלפּ. אלע דאָנערשטיק, זאָגט זי,
 ווען אונדזער צייטל קומט אינ יאטקע אריינ נאָכ פלייש, לאָזט
 ער זי נישט לעבן; זאָלסט זאָגן, זאָגט ער, דעם טאטן, ער
 זאָל קומען צו גיין, איכ באדארפ אימ נייטיק האָבנ...

בעקיצער, מע באדארפ פאָלגן אמאָל, ווי זאָגט איר, א
 ווייב אויכ. בינ איכ מיכ מעיאשעוו אונ לאָז מיכ איינריידן
 אונ קומ צו גיין צו לייזער-וואָלפּ קיינ אנאטעווקע, א ווערסט
 דריי פונ אונדו, אונ טרעפ אימ נישט מיסטאמע אינ דער היימ. —
 ווי איז ער ערגעצ? — טו איכ א פרעג א קארנאָסע יידענע,
 וואָס דרייט זיכ ארום אינ שטוב. — אינ פראַיעקט, מאכט די קאר-
 נאָסע, מע קוילעט אן אָקס פונ גאנצ פרי אָן, ער באדארפ
 באלד אָנקומענ... איכ דריי מיכ ארום איינער אליינ אינ שטוב
 אונ הייב אָן צו באטראכטן לייזער-וואָלפּס באלעבאטישקייט —
 קיינ איינהאָרע א גוטס אפ אלע מיינע ליבע: א שאפע מיט קו-
 פער; מע וועט זי נישט אויסקויפן מיט קיינ קאנ קערבלעכ, א
 סאמאָוואר אונ נאָכ א סאמאָוואר, אונ א טאצ א מעשענע, אונ

רעפאיינב וועניי ראפיי — שיק אונדז צו די רעסע,
די מאקע האבנ מיר שויכ אליוונ...

...מור זנענען ביידע געבליבן שטויב ווי צוגעקאוועט. נישט אויסקורירינג
קיין ווארט אפילע...

נאָכ איינע א ווארשעווער, און ליכטער א פאָר זילבערנע, און קריסעס מיט קריסעלעך געגילטע, און א כאַנעקע-לעמפל א גע-גאַסנס, און נאָכ זאכנ, שמאַכטעליאַקעס אָן אַן עק. ריבוינע-שעל-אוילעם! — טראכט איך מיר. — ווי דערלעב איך אזא גוטס בא מינע קינדער זאָלן געזונט זיין!.. אזא באַרמאזל ווי דער קאצעוו אינו! גענוג וואָס ער איז אזוי רייך, באַדאַרפ ער האָבן זיין אייגנס אינגאַנצן צוויי קינדער, שוין אויסגעבענע, און נאָכ בלייבן אן אלמען אויך דערצו!..

בעקיצער, גאָט האָט געהאַלפן, עס עפנט זיך די טיר און עס קומט אריין לייזער-וואָלפּ אינ קאַס, מאָלע-רעציכע אפּן שויכעט. ער האָט אימ גאָר אומגליקלעך געמאַכט, פאַרשניטן אן אָקס א דעמב די גרייס, פאַרכאַפּט זאָל ער ווערן, איבער א קלייניקייט אימ טרייפ געמאַכט, געפונען א סירכעלע אפּ דער לונג, ווי א שפּילקע-קעפּל די גרייס, אינגעזונקען זאָל ער ווערן! — „גאָט העלפּ, רעב טעוויע, מאכט ער צו מיר, וואָס איז די מייסע, וואָס מע קאָן אייך גאָר נישט דערופּן זיך? וואָס מאכט א ייד?“ — וואָס זאָלן מיר מאכנ, זאָג איך; מע מאכט און מע מאכט און מע האלט, זאָג איך, נאָכ אלץ פונ פאָרנט, ווי איך פאַסעק שטייט: לוי מעוק צייך וועלוי מי-דווי שייך — נישט קיין געלט, נישט קיין געזונט, נישט קיין לייב און לעבן. — „איר זינדיקט, רעב טעוויע, מאכט ער צו מיר. וועדליק אייך איז געווען אמאָל, ניט היינט געדאַכט, זינט איר דאָך איצט קיין איינהאַרע, א גוויר.“ — וואָס מיר פעלט, זאָג איך, צו דעם, וואָס איר מיינט, מעגן מיר דאָס ביידע פאַרמאָגן... נאָר גאַרנישט, דאַנקען גאָט דערפאַר, ס'איז פאַראן, זאָג איך, א געמאַרע: „אַס קאַקורדאָ דעמאַס קאַנטאָ דע-קאַרנסאָ דעפאַרסמאַכטאָ“... און איך האַרצן טראכט איך מיר: זאָלסט אזוי זיין מיט דער נאָז, קאַצעוויאַק, ווי ס'איז גאָר פאַראן אזא געמאַרע אפּ דער וועלט... „איר זינט, מאכט ער צו מיר, טאָמיד דאָ מיט דער געמאַרע; גוט איז אייך, רעב טעוויע, אז איר קאָנט איך די קליינע אויסזעס. נאָר צו וואָס נוצט עס, זאָגט ער, כאַכמעס, לאָמדערזעען, לאָמיר בעסער שמועסן מיקויעך אונדזער געשעפט. זיצט, רעב טעוויע“, — מאכט ער צו מיר און טוט א געשריי: „לאָז זיין טי!“ — און עס וואקסט אויס ווי פונ אונטער דער ערד די קאַרנאַסע יידענע, כאפּט

דעם טאמאָוואַר, ווי דער רועכ דעם מעלאַמעד, אונ אוועק אינ
קיכ אריינ. — אַצינד, מאכט ער צו מיר, אז מיר זינען דאָ
אליינ, אונטער פיר אויגן, קאַנען מיר שמועסן אייטעק. די
מיסע, זאָגט ער, דערפונ איז אזוי: איכ האָב שוין מיט אייכ,
רעב טעווייע, לאנג געוואָלט ריידן, איכ האָב צו אייכ באפוילן
דורכ איינער טאָכטער, וויפל מאָל געבעטן, איר זאָלט זיכ מאטריעכ
זיין; פארשטייט איר מיכ, איכ האָב געוואָרפן אונ אויג... — איכ
ווייס, זאָג איכ, אז איר האָט געוואָרפן אונ אויג, נאָר ס'איז אומ-
זיסט, זאָג איכ, איינער טירכע, עס וועט נישט גיין, רעב לייזער-
וואָלפ, עס וועט נישט גיין. — פארוואָס עפעס? — מאכט ער צו
מיר אונ קוקט אפ מיר ווי דערשראָקן. — פאר שאבעס, זאָג איכ,
איכ קאָן באשטיין, עס זאָל נאָכ געדויערן א ביסל, דער טייכ
ברענט ניט. — לעמני, זאָגט ער, זאָלט איר ווארטן, אז איר
קאָנט אויספירן באלד? — דאָס, זאָג איכ, איז איינמאָל אוועק;
אונ וועהאשייניס, זאָג איכ, איז גלאט א ראכמאָנעס, א צאר-
באלעכאמי. „קוק אימ אָן, ווי ער מאכט אָנשטעלן, זאָגט ליי-
זער-וואָלפ מיט א געלעכטערל, עמעצער זאָל זיין דערביי,
וואָלט ער געמעגט שווערן, אז זי איז בא אייכ איינ-אונ-איינ-
ציקע! מיר דאכט, איר האָט זיי אָן איינהאַרע גענוג, רעב טע-
ווייע!... — לאָזן זיי זיכ שוין האלטן, זאָג איכ, ווער ס'איז
מיר מעקאנע, דער לאָז אליינ נישט האָבן... — מעקאנע? ווער,
זאָגט ער, רעדט פונ מעקאנע? אדעראבע, זאָגט ער, ווייל זיי
זינען בא אייכ אָן איינהאַרע געראַטענע, דערפאר וויל איכ טאקע,
איר פארשטייט צי ניין? פארגעסט נאָר נישט, רעב טעווייע, וואָס
אייכ קאָן דורכ דעם ארויסקומען! — אוואדע, אוואדע, זאָג
איכ, פונ איינערע טויוועס, רעב לייזער-וואָלפ, קאָן טאקע הארט
ווערן דער קאָפּ; ווינטער א שטיקל אייז, דאָס ווייסן מיר
שוין לאנג, זאָג איכ, נאָכ פונ אמאָל... — ע! — מאכט ער צו
מיר זיס-צוקערדיק, — וואָס גלייכט איר, רעב טעווייע, פונ אמאָל
ביז היינט? אמאָל איז געווען עפעס אנדערש, אונ היינט איז
ווידער אנדערש; עפעס ווערן מיר דאָ שטיקלעכ מעכוסאָנימ,
הא? — וואָס פאר א מעכוסענעשאפט? — זאָג איכ. — געוויינט-
לעכ, זאָגט ער, מעכוסאָנימ! — וואָס מיינט איר, זאָג איכ צו
אימ, רעב לייזער-וואָלפ, פונ וואָס ווערן מיר? — אדעראבע,
זאָגט ער, זאָגט שוין איר, רעב טעווייע, פונ וואָס רעדן מיר? —

וואָס הייסט, זאָג איך, מיר רעדן דאָך פֿונ דער מאורע בעהיימע
 מײַנע, וואָס איר ווילט בא מיר קויפֿנ? — כא-כא-כא! — מאכט
 ער אונ ווערט צעגאָסן פאר געלעכטער. — ס'איז נישקאָשע פֿונ א
 בעהיימע, אונ נאָך א מאורע דערצו, כא-כא-כא! — וואָס זשע
 דען האָט איר געמיינט, רעב לייזער-וואָלפֿ? אדעראבע, זאָגט,
 וועל איך אויך לאָבן. — פֿונ איינער טאָכטער, מאכט ער צו מיר,
 פֿונ איינער צייטלעך רעדן מיר דאָך די גאנצע צײַט! איר ווייסט
 דאָך, רעב טעווע, אז איך בין, ניט פאר אייך געדאכט, גע-
 בליבן אן אלמען, האָב איך מיך מעיאשעוו געווען, וואָס בא-
 דארפֿ איך זוכן אין דער פרעמד דאָס גליק, נאָך האָבן צו
 טאָן מיט שאדכאָנימ, רוכעס אונ שיידימ, אמער אָט זײַנען
 מיר דאָ ביידע אפֿן אָרט, איך קען אײַך, איר קענט מיך,
 דאָס קערן אליין איז מיר אויך געפעלן, איך זע זי אלע
 דאָנערשטיק בא מיר אין יאטקע, א פאָר מאָל א רעד געטאָן
 מיט איר, ווייזט אויס, נישקאָשע, א שטידע, אונ איך אליין
 בין, קיין איינהאָרע, ווי איר זעט, א שטיקל באלעבאָס, ס'איז
 דאָ א שטוב אן אייגענע, אונ קלייטלעך א פאָר, אונ באלע-
 באטישקייט, ווי איר זעט, נישט צו פארזינדיקן, אונ א ביסל
 פעל אפֿן בוידעמ אויך, אונ א ביסל געלט אין קאסטן אויך;
 וואָס באדארפֿן מיר, רעב טעווע, די צייגנערשע שטיק, בעריען
 זיך, כאָכמען זיך? אמער, נעמט מען אונ מע שלאָגט צו א
 האנט, איינס, צוויי, דריי, איר פארשטייט צי ניינ?...

בעקיצער, אז ער האָט מיר אויסגערעדט אָט-אָט-דאָס-אָ,
 בין איך געבליבן זיצן אָן לאָשן, ווי איינער, בעשאס מע קומט
 אונ מע זאָגט אימ אָן פֿלוצעמ א בסורע. לעכאטכילע איז מיר
 אפֿילע דורכגעלאָפֿן א מאכשאָווע: לייזער-וואָלפֿ... צייטל... ער
 האָט שוין אזויגע קינדער ווי זי... נאָר באלד האָב איך זיך
 אליין אָפֿגעשלאָגן: סטייטש, אזא גליק! אזא גליק! עס וועט
 דאָך איר זײַן גוט, ווי די גאנצע וועלט! איי טאָמער איז ער
 נישט אזא צעוואָרפענער פארשוין? איז דאָס היינטקע יאָרן,
 פארקערט, די גרעסטע מילע, ווי זאָגט מען: אָ דאָמ קאָ-
 רווו לעאצמוי — אז מע איז גוט פאר יענעם, איז מען
 שלעכט פאר זיך. איינ כיסאָרן נאָר, וואָס ער איז א ביסל צו
 פראַסטלעך... נו, מיילע, קאָן דען איטלעכער זײַן א יעדײַע-
 סייפֿער? קאָרן פאראן בעגידים, פֿינע מענטשן אין אנא-

טעווקע, אינ מאזעפעווקע און אפילע יעהופעצ, וואָס ווייסנ
נישט קיין ציילעם פאר קיין אלעפ; פונדעסטוועגן, אז ס'איז
באשערט, לאָמיכ האָבן אזא יאָר, וואָס פאר א קאָוועד זיי האָבן
אפ דער וועלט, ווי אינ פיירעק שטייט: אימ איינ קעמאכ
איינ טויראָ — דאָס הייסט, די טוירע ליגט אינ קאסטנ און
כאָכמע — אינ קעשענע... — „נו, רעב טעוויע, מאכט ער צו
מיר, וואָס שווינגט איר? — וואָס זאָל איכ שרייען, זאָג איכ
צו אימ קלוימערשט, ווי איכ קווענקל מיכ; דאָס איז, רעב
לייזער-וואָלפ, פארשטייט איר מיכ, אזא איניען, וואָס מע באדארפ
אימ גוט באקלערן ארומ און ארומ; ס'איז עפעס נישט קיין
קאטאָוועסל, זאָג איכ, דאָס ערשטע קינד בא מיר! „אדעראבע —
מאכט ער, ווייל ס'איז דאָס ערשטע קינד בא אייכ; איר וועט
שוין, זאָגט ער, נאָכדעם, אימירצעשעם, קאָנען כאטענע מאכנ
די אנדערע טאָכטער אויכ, און שפעטער, מיט דער צייט, די
דריטע, איר פארשטייט צי ניינ? — אָמיינ, גאמ אטעמ! — זאָג איכ. —
כאטענע מאכנ איז קיין קונצ נישט, דער אייבערשטער זאָל
נאָר צושיקן, זאָג איכ, איטלעכנ באזונדער זיינ זיוועג... —
„ניין, מאכט ער, נישט דאָס מיינ איכ, רעב טעוויע, איכ מיינ
עפעס אנדערש גאָר, וואָרעם קיין נאדן, באָרעכ-האשעם, פאר
איינער צייטלען באדארפט איר שוין ניט, און אויסקליידן זי
צו דער כאטענע, אלצ, וואָס א מיידל באדארפ, — דאָס נעמ
איכ אפ זיכ, און אייכ, זאָגט ער, וועט מיסטאמע דערפונ אויכ
עפעס אריינפאלן אינ בייטל אריינ... — פע, מאכ איכ צו אימ,
איר רעדט דאָכ עפעס גאָר, איר זאָלט מיר מויכל זיינ, טאקע ווי
אינ יאטקע! וואָס הייסט אינ בייטל אריינ? פע! מיינ צייטל
איז כאָלילע נישט אזעלכע, איכ זאָל זי פארקויפן פאר געלט,
פע-פע! — אזו פע איז פע, מאכט ער צו מיר, איכ האָב גע-
מיינט אדעראבע וועאדעראבע, נאָר אז איר זאָגט פע, לאָז זיינ
פע! אז אייכ איז ליב, איז מיר ניכע! דער איקער, זאָגט ער,
עס זאָל זיינ וואָס גיכער, איכ מיינ טאקע באלד, ווי זאָגט
ער, א באלעבאָסטע אינ שטוב אריינ, איר פארשטייט צי
ניינ? ... מאכעטייסע, זאָג איכ, אינ מיר איז קיין מעניע; מע
באדארפ דאָכ אָבער איבעריידן מיט מיינ פלוניסטע, זאָג איכ.
אינ אזעלכע זאכנ האָט זי די דייע, נישט קיין קלמניקייט, ווי
ראשע מאכט: ראָכל מעוואקאָ אל באָנעהאָ — א מא-

מע איז א פאָקרישקע. היינט זי אליינ, זאָג איך, ציטל מיינ איך, באדארפ מען אויך א פרעג טאָג, ווי זאָגט מען דאָס: אלע מעכטאָנמי האָט מען מיטגענומען אפּ דער כאטענע און דעם כאָסן האָט מען געלאָזט אין דער היימ... — בלאָטע, זאָגט ער, פרעגן באדארפ מען גאָר? דערציילן, רעב טעווע, קומען אהיים און דערציילן אזוי און אזוי, און שטעלן א כופע, א וואָרט און צוויי און א מאָהאריטש! — זאָגט דאָס נישט, זאָג איך, זאָגט דאָס נישט, רעב לייזער-וואָלפּ. א מיידל איז נישט קיין אלמאָנע כאָלילע. — געוויינטלעך, זאָגט ער, א מיידל איז א מיידל, ניט קיין אלמאָנע, אָט דערפאר טאקע באדארפ מען, זאָגט ער, באצייטנס דערפון ריידי, מאכמעס האלבאָשע, פארשטייט איר, דאָס, יענצ, לאָקש, בויעמ, ציבעלע, און דערווילע, זאָגט ער, לאָמיר, רעב טעווע, נעמען צו קאפלעך לעכאלי, הא צי ניין? — מאכעטיסע, זאָג איך, פארוואָס ניט? וואָס געהער זיך אָן שאָלעם צו מאכלויקעס? ווי זאָגט ער: אָדאָם איז א מענטש און בראנפן איז בראנפן, ס'איז פאראן, זאָג איך, בא אונדז א געמאָרע... און האק אימ אריין א גע-מאָרע, איינע און די אנדערע, א נעכטיקן טאָג, פון שיר-הא-שירימ און פון כאד-גאדיע...

בעקיצער, מיר האָבן איינגענומען דעם ביטערן טראָפּן, קאקאָטוו — ווי גאָט האָט געבאָטן! די קארנאָסע האָט דער-ווילע געבראכט צו טראָגן דעם סאמאָוואר, און מיר האָבן געמאכט צו גלעזלעך פונש, פארבראכט גאָר פריינטלעך, גע-ווינטשעוועט, געשמעקט, געפלאפלט אלצ פונעם שידעך, פון דעם און פון יענעם און ווידעראמאָל פונעם שידעך. — איר ווייסט דען, רעב לייזער-וואָלפּ, זאָג איך, וואָס פאר א באר-ליאנט דאָס איז? — איך ווייס, זאָגט ער, גלייבט מיר, אז איך ווייס; איך זאָל ניט וויסן, זאָגט ער, וואָלט איך גאָרניט גערעדט! און מיר רעדן אזוי ביידע איינינעם. איך שריי: א בארליאנט, א דימענט! איר זאָלט נאָר וויסן וויאזוי זי צו שאנעווען, נישט ארויסבאווייזן דעם קאצעוו... און ער: האָט קיין מירע ניט, רעב טעווע; וואָס זי וועט עסן בא מיר אינדערוואָכן, האָט זי בא אייך נישט געגעסן אומ יאָמטעוו... — עט, זאָג איך, עסן איז אויך אן אייסעק? דער נאָגיד, זאָג איך, עסט נישט קיין רענדלעך, דער אָרעמאן עסט נישט קיין

שטיינער; איר זינט א פראַסטער מענטש, זאָג איך, פארשטייט איר ניט ווי צו שאצן איר בעריעשאפט, איר כאלע-באקן, אירע פיש, רעב לייזער-וואָלפ, אירע פיש! מע באדארפ, זאָג איך, האָבן א זכיע... אונ ער ווידער: „רעב טעויע, איר זינט, איר זאָלט מיר מויכל זיין, שוין אויסגעוועבט, רעב טעויע, איר קענט נישט קיין מענטשן, רעב טעויע, איר קענט ניכ נישט!“... אונ איך ווידער: אפ איין וואָג גאָלד אונ אפ דער אנדערער צייט-לען. הערט איר, רעב לייזער-וואָלפ, איר זאָלט אפילע פארמאָגן אינערע, זאָג איך, רייש-אלאָפּימ, זינט איר אויך נישט ווערט איר פיאטע!.. אונ ער ווידער: „גלייבט זשע מיר, רעב טעויע, איר זינט א גרויסער נאר, כאָטש איר זינט עלטער פון מיר!“...

בעקיצער, מיר האָבן, אפאָנעם, אוועקגעשרינג אָט אוי-אָ א היפשע וויילע אונ זינען געוואָרן רעכט מעווסעמדיק, וואָרעם אז איך בינ געקומען אהיים, איז שוין געווען שפעטלעך אינ דער נאכט אונ די פיס זינען מיר געווען ווי געפענטעט... מיין ווייב זאָל געוונט זיין האָט אָבער באלד דערקענט אינ מיר, אז איך בינ פארקנאקט, אונ האָט מיר געגעבן א וויסטן פע-טשאטעק, ווי איך בינ ווערט. — שא, בייזער זיכ ניט, גאָלדע! — זאָג איך צו איר גאנצ פריילעך, אונ עס גלוסט זיכ מיר אוש גיין טאנצן. — שריי ניט, נעשאַמע מינע, עס קומט אונדז מאזל-טאָו! — „מאזלטאָוו? א וויסטער מאזלטאָוו, זאָגט זי, האָסט שוין פארזינדיקט די מאורע בעהיימע, לייזער-וואָלפן זי פאר-קויפט?“ — נאָכ ערגער! — זאָג איך. — „אויסגעביטן, זאָגט זי, אפ אן אנדערער? אָפגענארט לייזער-וואָלפן, א ראכמאָנעס נע-בעכ?“ — נאָכ ערגער! — זאָג איך. — „נו, רעד שוין, זאָגט זי, ווערטער, קוק אָן, ווי מע באדארפ בא אימ קויפן א וואָרט!“ — מאזלטאָוו דיר, גאָלדע, זאָג איך נאָכאמאָל, מאזלטאָוו אונדז ביינ, אונדזער צייטל איז א קאלע געוואָרן! — „אויב אזוי, זאָגט זי, ביסטו דאָך טאקע גוט פארקלאפט, גאָר נישט אפ קאטאָוועס, רעדסט פונעם וועג! האָסט, אפאָנעם, געמאכט, זאָגט זי, א רעכטע קויסע?“ — א קויסע, זאָג איך, האָבן מיר מיט לייזער-וואָלפן געמאכט, אונ צו גלעזלעך פונש האָבן מיר מיט לייזער-וואָלפן גענומען, נאָר בא די געדאנקען, זאָג איך, בינ איך נאָכ, הייני זיי וויסן, גאָלדע ברודער, אז אונדזער

צייטל איז אינא גוטער, א מאזלדיקער שף א קאלע געוואָרן
 פאר אימ אליין, פאר לייזער-וואָלפּן! און איך האָב איר
 איבערגעגעבן די גאנצע מיסע פון אָנהייב ביזן סאָפּ, וויאזוי
 און וואָס און ווען און פון אלץ, וואָס מיר האָבן גערעדט,
 נישט דורכגעלאָזט קיין האָר אפילע. — „הערסטו, טעווע,
 זאָגט צו מיר מיין ווייב, גאָט זאָל מיר טאקע אזוי העלפּן,
 וווּ איך וועל מיך קערן און ווענדן, זאָגט זי, ווי דאָס הארץ
 האָט מיר געזאָגט, אז דאָס, וואָס לייזער-וואָלפּ האָט זיך
 גערופּן, איז ניט אומזיסט. נאָר וואָס זשע דענ? איך האָב
 מוירע געהאט דערפון צו טראכטן, טאָמער, כאָלילע, לאָזט זיך
 אויס א בוידעמ. איך דאנק דיר, גאָטעניו, זאָגט זי, איך דאנק
 דיר, הארצעדיקער פאָטער געטרייער, סע זאָל טאקע נאָר זיין
 אינא גוטער שף, א מאזלדיקער, זי זאָל זיך עלטערן מיט
 אימ אינא אוישער און אינא קאָוועד, וואָרעם פרומע-סאָבע, זאָל
 זיין אָפּגעשיידט פון מיר, האָט געהאט באַ אימ עפעס ניט אזא
 גוטע וועלט; זי איז, זאָל מיר בויכל זיין, נישט אקעגן נאכט
 דערמאָנענדיק, געווען א ידענע אַ אַינגעגעסענע, נישט גע-
 קאָנט אויסקומען מיט קיינעם, גאָר נישט דאָס, וואָס אונדזער
 צייטל, איר צו לענגערע יאָר. א דאנק דיר, א דאנק דיר,
 גאָטעניו! נו, טעווע, זאָגט זי, וואָס האָב איך דיר געזאָגט,
 דו לעקיש איינער? באדארפ זיך א מענטש זאָרגן? אז ס'איז
 באשערט, זאָגט זי, קומט דאָס אליין אינא שטוב אריין... —
 דאָס אוואדע, זאָג איך, ס'איז דאָך א בעפירעשער פאָסעק... —
 „וואָס טויג מיר דיין פאָסעק, זאָגט זי, מע באדארפ זען גרייטן
 זיך צו דער כאסענע; קוידעמקאָל אויסרעכענען, זאָגט זי, ליי-
 זער-וואָלפּן א צעטל, וואָס צייטל באדארפ האָבן צו דער כא-
 סענע; מיילע פון פאָוועלע, זאָגט זי, איז ניטאָ וואָס צו ריידין.
 זי האָט נאָך ניט קיין פאָדעם גרעט, זאָלסט זאָגן א פאָר זאָגן
 אפילע. היינט, זאָגט זי, מאלברשימ — איינס א זיידנס צו דער
 כופע און איינס א וואָלנס אפ זומער, דאָס אנדערע אפ
 ווינטער, און פלאטיעס א פאָר, און קליידלעך אונטערשטע,
 און מאנטלען, זאָגט זי, וויל איך, זי זאָל האָבן צוויי: איינעם
 א בורנעס מיט קעצ אפ אינדערוואָכן, און איינעם א גוטן מיט
 שליאמעס אפ שאבעס; היינט עפעס שטיוועלעך, מיט קולקעס,
 שטאליקעלע, א גאָרסטע, הענטשקעלעך, נאָזטיכלעך, א זאָנטיקל

און די איבעריקע זאכן דאָרטן, וואָס א מיידל באדארפ האָבן
 היינטיקע צייטן...—ווי קומט דאָס צו דיר, זאָג איך, גאָלדע סערצע,
 דו זאָלסט גאָר וויסן פון אזעלכע שמאַכטעליאקעס?— „וואָס איז?—
 זאָגט זי, — איך בין נישט געווען צווישן מענטשן? צי איך האָב
 עפּשער נישט געזען בא אונדז אינ קאסרילעווקע, וויאזוי מע
 גייט אָנגעטאָגן בא לייטן? דו, זאָגט זי, לאָז מיך, איך וועל
 שוין אליין מיט אימ אלצדינג ריידן; לייזער-וואָלפ, זאָגט זי,
 אינ, נישקאָשע, א ייד א נאָגיד, ער וועט מיסטאמע אליין אויך
 נישט וועלן, אז די גאנצע וועלט זאָל האָבן מיט אימ צו טאָגן;
 אז מען עסט כאזער, לאָז כאָטש רינען איבער דער באָרד...
 בעקיצער, מיר האָבן אזוי אוועקגערעדט ביזן ווייטן טאָג
 אריין. — נעם צונויפ, זאָג איך, מיינ ווייב, דאָס ביטל קעז
 און פוטער און לאָמיק פאָרן דערווייל קיין בויבעריק, עס איז
 טאקע אלצדינג שייב און פייב ארומ און ארומ, נאָר דאָס גע-
 שעפט, זאָג איך, קאָג מען נישט פארבייגן אפ א זייט, ווי שטייט
 דאָרטן: האנעש שאַמאָ לאָך — די וועלט איז אויך א וועלט.
 און גאנצ פרי קילכויכ האשור, עס איז נאָך געווען טונקל,
 האָב איך איינגעשפאנט דאָס פערד-און-וועגעלע און בין אוועק
 קיין בויבעריק. געקומען קיין בויבעריק אפן מארק — אהא!
 (איז דען פאראן א סאָד בא יידן?) מע ווייסט שוין אלצדינג
 און מע שטעקט אָפּ מאזלטהאָו פון אלע זייטן: — מאזלטהאָו
 אייך, רעב טעויע, ווען האָבן מיר, אימירצעשעם, א כאסענע? —
 מיט מאזל זאָלט איר, זאָג איך, לעבן, עס קומט אויס, ווי מע
 זאָגט: דער טאטע איז נאָך גאָרנישט געבאָרן געוואָרן, איז
 שוין דער זון אויסגעוואקסן אמנ דאכ... — בלאָטע, זאָגן זיי, עס
 וועט אייך גאָרנישט העלפן, רעב טעויע, מאשקע מוזט איר
 שטעלן; קיין איינהאָרע אזא גליק, א שמאלצ-גרוב! — די שמאלצ
 רינט אויס, זאָג איך, די גרוב בלייבט איבער. נאָר פונדעסט-
 וועגן, זאָג איך, קאָג מען קיין כאזער נישט זייג און פון כעוורע
 נישט אָפּשטיין. אָט פארטיק איך מיך אָפּ מיט אלע מיינע יע-
 הופעצער באלעבאטימ, זאָג איך, וועט זייג א גלעזל מאשקע
 און פארבייסן, כיי-געלעכט און אן עק, דאָס הייסט: צאָהאָל אָ
 וועס אַ מיכאָ — הויליע קאפּצן!..
 בעקיצער, אָפּגעפארטיקט זיך מיט מיינ מיסכער גיכ און
 געשווינד, ווי געוויינטלעך, האָב איך גענומען מיט גוטע ברידער

צו ביסלעך לעכאמ, צוגעווינטשעוועט זיך איינס דעם אנדערן, ווי עס געהער צו זיין, און איך האָב מיך אופגעוועצט און בין אוועק אהיים לעבעדיק-פריילעך, גאָר בעגילופן. פאָרנדיק אזוי איך וואלד, זומער-לעבן, די זון באקט, נאָר פון ביידע זייטן וואלד דער שאַטן פון ביימער, דער רייעך פון סאָסנעס, מע-כיי-נעפאָשעס, צי איך מיך אויס ווי א גראפ איך וועגעלע, לאָז נאָך מיינ כעווערעמאן די לייצעס: גיי שוין, זאָג איך צו איך, זיי מויכל, אליין, דער וועג דארפ דיר שוין זיין באקענט — און אליין צעלאָז איך מיך אפ א קאָל און זינג מיר א נייגנדל. אפן הארצן איז עפעס יאָמעוודיק; עס זינגט זיך שטיקלעך פון יאָמי-נויראָמי: „וועיעסאָיו“, „וועכיל, מאמינימ שעהו“ און פון „האלעל“. איך קוק מיר אהין ארום, איך הימל אריין, און די געדאנקען, מאכ-שאַוועס פלאַנטען זיך דאָ, אפ דער ערד. האַ שאַמ אַמ שאַ-מ אַמ — די הימלען זינען פאר גאָט, ווע האַ אַרע צ — און די ערד, אזוי טראכט איך מיר, האַט ער אוועקגעעבן ליווין יאָדאָמ — צו די קינדער פון מענטשן, זיי זאָלן זיך שלאָנג קאָפּ איך וואנט, זיך רייסן ווי די קעצ פאר גרויס „ראַסקאָש“, שלאָנג זיך פאר גאבאָעס, פאר „שישי“ און פאר „מאפטיר“... לוי האמיסימ יעהאלעלו יאָ, מאקעס פארשטייען זיי, ווי מען באדארפ גאָט לויבן פאר די טויוועס, וואָס ער טוט מיט זיי, וואאנאכנו, אָבער מיר, אָרעמעלייט, איין טאָג א גוטן, אז מיר האָבן, דאנקען מיר און לויבן גאָט און זאָגן: אַ האוטי — איך האָב איך ליב, גאָט, וואָרעם ער הערט צו מיינ קאָל און מיינ געבעט, ער נייגט צו מיר זיין אויער, בעשאס אפאָ-פונ י — עס דינגלט מיך ארום פון אלע זייטן דאלעס, צאָרעס, שלעק, פוראָניעס: דאָס פאלט א בעהיימע אינמיטן העלן טאָג, דאָס טראָגט אָן דער גוטעריאָר א קאָרעו א שלימאול, א מיג מענאכעם-מענדל פון יעהופעצ, נעמט צו דאָס לעצטע כיעס, און איך מיינ שוין בעכאָפזי: אַ עק, די וועלט איז שוין געפאלן, קאָל האַ אַדאָמ קויזיוו — ניטאָ קיין עמעס אפ דער וועלט. וואָס טוט גאָט? שיקט ער אריין לייזער-וואָלפן א מאכשאַווע, ער זאָל נעמען מיינ צייטלען, ווי זי שטייט און גייט, דערומ זאָג איך צוויי מאָל אויך דאָ — איך וועל דיך לויבן, גאָטעניו, וואָס דו האַסט זיך ארוםגעקוקט אפ טעווען און געקומען מיר צו הילפ, איך זאָל האָבן כאַטש

א שטיקל נאכעס פונ מײַן קינד, אז איך וועל קומען צו איר צוגאסט, אימירצעשעם, זי טרעפן א באלעבאָסטע אפ אלעם גרייט, פולע שאפעס מיט גרעט, פולע שפיזארניעס מיט פייסע-כיקער שמאלץ און מיט אײַנגעמאכטס, פולע שטינג מיט אויפעט, גענדו און קאטשקעס... פלוצעם צעלאָזט זיך דאָס פערדל מײַנס אראָפּ א בארג, און איידער איך הייב אופ דעם קאָפּ א קוק טאָן, וווּ איך בין איך דער וועלט, ליג איך שוין אפ דער ערד מיט אלע לידיקע טעפּלעך און קריגלעך, און דאָס ווע-געלע אפ מיר! קוים מיט צאָרעס, מיט ליד ארויסגעקראטשקעט זיך און אופגעשטאנען א צעבראָכענער, א צעהארגעטער, לאָן איך אויס מײַן ביטער הארץ צום פערדל. אײַנגעזונקען זאָלסטו ווערן! ווער האָט דיך געבעטן, שלימאנל, באווייזן א בעריע-שאפט, אז דו קאָנכט לויפן בארג-אראָפּ? האָסט דאָך מיך שיר, זאָג איך, אומגליקלעך געמאכט, דו אשמעדיג! און איך האָב איך אײַנגעטיילט, וויפל ס'איז אן אים אריין. מײַן באַכער האָט, אפּאָנעם, אליין פארשטאנען, אז ער האָט דאָ פארשטימט א מיעסע מיעסע, געשטאנען אראָפּגעלאָזט די מאָרדע, כאָטש מעזק אימ אויס. — כאפט דיך דער וואטנמאכער! — זאָג איך צו אים און מאכ צורעכט דאָס וועגעלע, נעם צונויפן די קייליך און האָלאך לעוילאָמוי — פאָר ווייטער. נישט קיין גוטער סימען, זאָג איך צו זיך אליין; איך האָב מוירע, צי עס האָט זיך נישט געטרעפן איך דער היים עפעס א נײַער אומגליק?..

קאכאווע. איך פאָר אָפּ נאָך א ווערטט צוויי, שוין ניט ווייט פון דער היים, דערזע איך אינמיטן שליכ גייט גלייב אקעגן מיר א מענטש אינעם געשטאלט פון א נעקיווע. איך פאָר צו נעענטער, קוק מיך איין: צייטל!.. איך ווייס נישט פארוואָס, נאָר עס האָט זיך מיר אָפּגעריסן איך הארצן, אז איך האָב זי דערזען. איך שפּרינג אראָפּ פונעם וואָג: צייטל, ס'איז דו? וואָס טוטו דאָ? פאלט זי מיר ניט אפן האלדן מיט א געוויינ? גאָט איז מיט דיר, זאָג איך, טאָכטער מײַנע, וואָס וויינסטו? — „אוי, זאָגט זי, טאטע, טאטע!“... און באוואשט זיך מיט טרערן. עס איז מיר פינצטער געוואָרן איך די אויגן און פארקלעמט באמ הארצן. — וואָס איז דיר, טאָכטער, זאָג מיר, וואָס איז דיר געשען? — זאָג איך צו איר און נעם זי ארום, גלעט זי, האלדו זי, קוש זי, און זי איך איין קאָל: — „טאטע,

טאטע, הארציקער, געטרעקער, זאָגט זי, דעם דריטן טאָג א שטיקל ברויט, האָב דאכמאָנעס, זאָגט זי, אפּ מיינע יונגע יאָרן!... און פארגייט זיכ פאר געוויינ, קאָב מער קיינ וואָרט נישט אויסריידן. אז אָכ און ווי איז מיר, טראכט איכ, איכ שטיס מיכ שוין, וואָס דאָ איז! דער רועק האָט מיכ אוועק-געטרעָגן קיינ בויבעריק!— וואָס באדארפּ מען וויינען, זאָג איכ צו איר און גלעט זי באַמ קאָפּ, נארעלע, וואָס באדארפּ מען וויינען? מימאָנעפּשעכ, זאָג איכ, ניינ איז ניינ, מע וועט דיר מיט געוואלט כאָלילע קיינער נישט אָנהענגען א לונג און לעבער אפּ דער נאָז. מיר האָבן, זאָג איכ, געמיינט דיין טוי-ווע טאקע, געוואָלט ווי צומ בעסטן. עלע ס'איז דיר ניט צומ הארצן, וואָס זאָל מען טאָגן? מיסטאמע, זאָג איכ, איז ניט באשערט... — „א דאנק דיר, זאָגט זי, טאטע, לאנג לעבן זאָלסטו“, — און פאלט מיר ווידער אפּן האַלדז און הייבט ווי-דער אָן צו קושן מיכ און וויינען, גיסן מיט טרערן. — אָבער לאָז שוין זיין גענוג געוויינט, זאָג איכ, האַקויל העוועל — קועפלעכ עסן קאָגן אויכ נימעס ווערן, קריכ, זאָג איכ, איז וואָגן אריין און לאָמיר פאָרן אהיים, די מאמע, זאָג איכ, וועט דאָרטן איבערטראכטן מעדייע וואָס!

בעקיצער, מיר האָבן זיכ ביידע אריינגעוועצט אין וואָגן אריין, און איכ האָב אָנגעהויבן איינצושטילן זי מיט רייד, אהינ, אהער. די מייסע דערפון, זאָג איכ, איז דאָך אזוי, מיר האָבן, זאָג איכ, דערביי כאָלילע קיינ שום שלעכטע מאכשאָווע נישט געהאט; גאָט איז יעדייע דעם עמעס, מיר האָבן גע-וואָלט, ווי זאָגט ער, לעייס-צאָרע באוואָרענען א קינד; איי, עס לאָזט זיכ נישט, מיסטאמע, זאָג איכ, הייסט גאָט אנוי; נישט באשערט, זאָג איכ, דיר, טאָכטער מיינע, קומען אפּן גרייטן, ווערן א באַלעבאָסטע אפּ אַלדאָסגוטס, און אונדז א שטיקל נאכעס דערלעבן, זאָג איכ, אפּ די עלטערע יאָרן, פאר אונדזער האָרעוואניע, זאָג איכ, טאָג ווי נאכט איז דער טאטשקע איינגעשפאנט, קיינ גוטע מינוט, נאָך דאלעס, נאָך דאכקעס, נאָך שלימ-שלימאזל ארום און ארום!.. „אוי, טאטע, זאָגט זי צו מיר ווידער מיט א געוויינ, איכ וועל מיכ שטעלן, זאָגט זי, פאר א דינסט, ליימ וועל איכ טראָגן, ערד וועל איכ גראָבן!... — וואָס ווינסטו, נאריש מיידל, זאָג איכ צו איר,

איך זאָג דיר דען עפעס, נארעלע? צי איך האָב טיינעס צו דיר? גלאט, זאָג איך, ס'איז ביטער און פינצטער, רעד איך מיר אויס דאָס הארצ, שמועס איך מיכ אויס מיט אימ, מיטן ריבוינע-שעל-אווילעם, וויאזוי ער פירט מיט מיר; ער איז, זאָג איך, אן און-האָראַכמאָן, האָט ראַכמאַנעס אפּ מיר, פּינט זיך אויס קעגן מיר, זאָל ניט שטרעפּן פאר די רייד, זאָג איך, רעכנט זיך, ווי מיט א טאטן, און גיי שרייב כיי-וועקייעם! נאָר מיט-טאמע, זאָג איך, באַדארפּ אזוי צו זיין; ער איז אויבן, איך דער הייך, זאָג איך, און מיר זיינען דאָ, איך דער ערד, טיפּ, טיפּ איך דער ערד, מוזן מיר זאָגן, אז ער איז גערעכט און זיין מישפעט איז גערעכט. וואָרעם אז מיר זאָלן וועלן שמועסן טאקע דאָס אייגענע ווידער צוריק, ביז איך דען נישט קיין גרויסער נאר? וואָס שרייב איך? וואָס פּילדער איך? וואָס הייסט, זאָג איך, איך, קליין ווערעמל, וואָס פּוּזשע ארומ דאָ אפּ דער ערד, וואָס א מינדעסט ווינטעלע, אז גאָט וויל נאָר, מאַכט פונ מיר א טעל-אווילעם איך איינ קעזערעפּ-איך, שטעל איך מיך ארויס מיט מיין נאָרשן סייכל און וויל איך זאָגן דייעס, וויאזוי צו פירן דאָס וועלטל זיינס? מיסטאמע, אז ער הייסט אזוי, באַדארפּ זיין אזוי, וואָס העלפט דאָ טיינעס? פּערציק טעג, זאָג איך, אזוי שטייט געשריבן באַ אונדז איך די היי-ליקע ספּאָרימ, פּערציק טעג פאר דעם, איידער דאָס קינד ווערט באַשאפּן באַ דער מוטער איך בויך, קומט אַ מאַלעך און שרייבט אויס: באַס פּלויני ליפּלויני, לאָז טעויעס טאַכטער נע-מען געצל-בען-זאָרעכן, און לייזער-וואָלפּ דער קאַצעוו לאָז מויכל זיין פּאָרן ערגעץ אנדערש זוכן זיך זיין גלייכ, זיינס וועט איך נישט אנטלויפּן, און דיר, זאָג איך, לאָז גאָט צושיקן דיין זיוועג, נאָר עפעס א רעכטס, און וואָס צום גיכטען. אָמיינ, קיין יעהי ראַצן—זאָג איך, די מאמע זאָל כאַטש אזוי ניט שרייען, איך וועל שוין פונ איר כאפּן אַ גוטן פּסאַק!..

בעקיער, מיר זיינען געקומען אהיים, אויסגעשפּאַנט דאָס פּערדל און אוועקגעזעצט זיך באַ דער שטוב אפּן גראָז עפעס צוטראַכטן אן אייזע, אויסקלערן פאר מיין ווייב אַ מייסע פונ טויונט-איינ-נאַכט, אבי ארויס פונ אַ צאָרע. פּאַרנאַכטלעך, די זון זעצט זיך; זומער-לעבן, די זשאַבעס פונדערווייטן קוואַקען;

דאָס פּערדל, געפּענטעט אפּ צוויי פּיס, שטשױפּעט גראַז; די
בעהיימעלעך, נאָרוואַס געקומענ פּונ דעס טשערעדע, שטייענ
איבער די צעבערס אונ ווארטנ, מע זאָל זיי אויסמעלקן; ארומ
אונ ארומ דאָס גראַז שמעקט — נאָר א גאננידנ איכ זיצ מיר
אזוי אונ באטראכט דאָס אלצדינג אונ קלער מיר בעשאס-מי-
סע, ווי קלוג דער ריבוינע-שעל-אוילעם האָט דאָס באשאפנ דאָס
וועלטל זיינס, אזוי אז איטלעכס באשעפעניש, פונעם מענטשנ ביז,
לעהאודל, א בעהיימע, זאָל זיכ פארדינענ זיינ ברויט — אומ-
זיסט איז נישטאָ! דו, בעהיימע, ווילסט זיכ פרעסנ — גיי מעלק
זיכ, גיב מילכ, זיי מעפארנעס א ייד מיט ווייב אונ קינדער-
לעכ! דו, פּערדל, ווילסט קניענ — לויפ אלעמאָל הינ אונ
צוריק מיט די טעפלעך קיינ בויעריק! אונ דעסגלייכנ דו,
מענטש, לעהאודל, ווילסט א שטיקל ברויט — גיי האָרעווע,
מעלק די בעהיימעס, טראָג זיכ מיט די קריגלעך, שלאָג פוטער,
מאכ קעז, שפאנ דאָס פּערדל אונ שלעפּ זיכ אלע פרימאָרגנ
קיינ בויעריק אפּ די דאטשעס, נייג זיכ אונ בוק זיכ צו די
יעהופּעצער גוירימ, שמייכל צו זיי, כאנפע זיי, קריכ זיי איט-
לעכנ באזונדער אינ דער נעשאָמע אריינ, גיב אכטונג, זיי
זאָל זיינ צופרידנ, כאָלילע ניט אָנרירנ זיי אינ קאָוועד!.. אַי,
בלייבט דאָכ א קאשע: מא נישט אנע? — ווו שטייט דאָס
געשריבנ, אז טעויע באדארפ האָרעווענ פונ זייערטוועגנ, אופ-
שטיינ גאנצפרי, ווענ גאָט אליינ שראָפּט נאָכ, וואָס איז? ביכדי
זיי זאָלנ האָבנ פונקט צו דער קאווע א פריש שטיקל קעז אונ
פוטער? ווו שטייט דאָס געשריבנ, אז איכ בין מעכויעוו אויסגע-
ריסנ ווערנ צוליב א שיטערנ קרופניק, א קוליש מיט גרויפנ, אונ
זיי, די יעהופּעצער נעגידים, באדארפנ אויסרוענ די ביינער
אפּ די דאטשעס, נישט טאָג קיינ האנט אינ קאלט וואסער אונ
עסנ דאפּקע געבראָטענע קאטשקעלעך, אונ דאפּקע גוטע קנישעס,
מלינצעס מיט ווערטוטנ? בין איכ דענ נישט אזא ייד, ווי זיי?
וואָלט דענ נישט געווענ קיינ יוישער, כילעבנ, אז טעויע זאָל
זיכ אוועקזעצנ כאָטש איינ זומער אפּ א דאטשע? אַי, ווו
וועט מענ נעמענ קעז אונ פוטער? ווער וועט מעלקנ די בע-
היימעס? טאקע זיי, די יעהופּעצער סטיקראטנ מיינ איכ... אונ
איכ צעלאכ מיכ אליינ פונ אזא מעשוגענעם געדאנק, ווי זאָגט
די וועלט א ווערטל: אז גאָט זאָל האָרכנ די נאראַנימ, וואָלט

די וועלט געהאט אן אנדער פאָנעמ... — „א גוטן אָווונט, רעב
 טעווייע!“ — הער איך עמעצער רופט מיך אָן באַמ נאָמען. איך
 דריי מיך אַרום, איך טו א קוק — א באַקאַנטער: מאָטל
 קאַמזויל, א שניידער-יונג פון אַנאַטעווקע. — באַרוך-האַבאָ, זאָג
 איך, סקאַצל קומט, מע זאָל דערמאָנען מאָשיעכע. זיצ, מאָטל,
 אפּ גאַטס ערד, זאָג איך, ווי קומסטו פּלוצעם אהער? — „ווי
 איך קומ? מיט די פּיס“. — מאַכט ער צו מיר אונ זעצט זיך
 אוועק נעבן מיר אפּן גרָאָז אונ קוקט אַהינ, וווּ מינע מייד-
 לעך דרייען זיך אַרום מיט די טעפּלעך אונ מיט די קריג-
 לעך. — „איך קלייב מיך שוין לאַנג צו אַיך, רעב טעווייע,
 מאַכט ער צו מיר, נאָר איך האָב אלץ קיין צייט ניט; איינ
 שטיקל אַרבעט אַרויסגעלאָט, דאָס אנדערע גענומען. איך בין
 מיר היינט אליין פאַר זיך א שניידער. אַרבעט אין פאַראן, באַרעכ-
 האַשעם, גענוג, אלע שניידערס זינען פאַרוואָרפּן מיט אַרבעט.
 ס'איז באַ אונדז מעשעך א זומער פון כאַסענעס: בערל פּאָנ-
 פאַטש מאַכט כאַסענע; יאָסל שייגעצ מאַכט כאַסענע;
 מענדל זאיקע מאַכט כאַסענע, יאַנקל פּיסקאַטש מאַכט
 כאַסענע; מוישע גאָרגל מאַכט כאַסענע; מייער קראָפּע-
 ווע מאַכט כאַסענע; כאַימ לאָשעק מאַכט כאַסענע; אונ
 אפּילע טריהובעכע די אלמאַנע מאַכט אויך כאַסענע!“ —
 די גאַנצע וועלט, זאָג איך, מאַכט כאַסענע, נאָר איך איינער
 האלט נאָך נישט דערבײַ; מיסטאַמע בין איך נישט ווערט באַ
 גאַט... — „ניין, מאַכט ער צו מיר אונ קוקט אַהינ, וווּ די
 מיידלעך זינען, איר האָט א טאַעט, רעב טעווייע; איר זאָלט
 וועלן, וואָלט איר אויך געהאַלטן איצט באַ כאַסענע מאַכען,
 עס ווענדט זיך נאָר אָן אַיך... דעהיינע, זאָג איך, ווי-
 אַרום? עפשער מיינסטו א שידעך פאַר מיין צייטלעך? — ווי
 געמאַסטו!“ — מאַכט ער צו מיר. — כאָטש עפעס א רעכטע
 שידעך? — זאָג איך אונ טראַכט מיר בעשאַס-מײַסע: עס וועט
 זײַן שיינ, טאַמער מיינט ער לייזער-וואָלפּ דעם קאַצעוו!..
 „טשאַקנדיק אונ קנאַקנדיק!“ — ענטפּערט ער מיר אפּ שניידער-
 לאָש אונ קוקט אלץ אַהינ, וווּ די מיידלעך זינען. — פּונווא-
 נען, לעמאַש, איז דער שידעך דינער, פּרעג איך אימ, פון
 וואָסערע קאַנטן? אויב ער שמעקט מיט יאַטקע, זאָג איך, וויל
 איך גאָר ניט הערן, ניט זען! — „כאַס-וועכאַלילע, זאָגט ער,

ער הייבט נישט אָן שמעקן מיט יאטקע; איר קענט אים, רעב
 טעווע, זייער גוט!... איז דאָס כאַטש, זאָג איך, עפעס א
 גלייכע זאך? — נאָך א מינ גלייך, זאָגט ער, גלייך צו גלייך
 איז נישט גלייך; ס'איז, ווי מע זאָגט, אָגיל וועעסמאך — צוגע-
 שניטן און אופגענייט!... ווער זשע איז דער שידעך, זאָג איך, לאָ-
 מיר האָרכנ? — ווער דער שידעך איז? — מאכט ער און קוקט אלץ
 אהינ, — דער שידעך איז, פארשטייט איר מיך, רעב טעווע,
 טאקע איך אליין... — ווי ער האָט דאָס מיר נאָך אויסגערעדט,
 אזוי בין איך אונטערגעשפרונגען, ווי אן אָפגעברייטער, פון
 דער ערד, און ער נאָך מיר. און אזוי זינען מיר געבליבן
 שטיין איינער אקעגן אנדערן אָנגערדאָלט, ווי די האָנען.
 צי דו ביסט מעשווגע געוואָרן, זאָג איך צו אים, צי דו ביסט
 גלאַט אזוי אראָפּ פונעם זינען? ביסט אליין דער שאדכן,
 אליין דער מעכטן און אליין דער כאַטש, דאָס הייסט, אן
 אייגענע כאסענע מיט אייגענע קלעומער! איך האָב נאָך, זאָג
 איך, אועלכעס נישט געהערט אינ ערגעץ, אז א באַכער זאָל
 זיך אליין רעדן א שידעך! — דאָס, וואָס איר זאָגט, רעב טע-
 ווע, מאכט ער צו מיר, אז איך בין מעשווגע, לאָג אונדזערע
 סאָנימ מעשווגע ווערן; איך בין נאָך, מעגט איר מיר גלייבן,
 באַ אלע געדאנקען; מע באדארף גאָר ניט זיין, זאָגט ער, מע-
 שווגע, אז מע זאָל וועלן אייער צייטלעך; א סימען האָט איר,
 אז לייזער-וואָלפּ, וואָס איז דער גרעסטער נאָגיד באַ אונדז אינ
 שטאָט, האָט זי געוואָלט נעמען ווי זי שטייט און גייט... איר
 מיינט, ס'איז א סאָד? דאָס גאנצע שטעטל ווייכט שוין!.. און
 דאָס, וואָס איר זאָגט אליין, אָן א שאדכן, איז מיר א כידעש,
 זאָגט ער, אפּ אייך; איר זייט דאָך, רעב טעווע, עפעס יאָ א
 ייד, וואָס קאטאָרי קיינ פינגער אינ מויל באדארף מען אייך
 גישט אריינלייגן, איר וועט אָפּפליסן... נאָך וואָס טויג לאנגע
 שמועסן? די מיינע פון דער געשיכטע, זאָגט ער, איז אזוי:
 איך און אייער טאָכטער צייטל האָבן זיך געגעבן דאָס וואָרט
 שוין לאנג, שוין העכער א יאָר, אז מיר זאָלן זיך נעמען...
 א מעסער אינ הארצן, ווען עמעצער זעצט מיר אריין, וואָלט
 מיר געווען א סאך מער ניכע, ווי די דאָזיקע ווערטער:
 ערשטנס, ווי קומט ער, מאַטל שניידער, צו טעווען פאר אן
 איידעם? וועהאשייניס, וואָס איז דאָס פאר דיבורים: זיי

הָאָבֵן זִיכְרָא גַעגֶעבֵן דָּאָס וואָרט, און זײ זאָלן זיכְרָא
נעמען? — נו, און וווּ בין איכ? — רופ איכ מיכ אָן צו אימ. —
עפעס האָב איכ אויך א שטיקל דײַע צו זאָגן אפּ מײַן קינד,
צו מיכ פּרעגט מען שוין גאָר נישט? — כאָס וועכאַלילע,
מאכט ער, דערופּ בין איכ דאָך טאַקע געקומען צו אײַך אי-
בערײַדן, אזויווי איכ האָב דערהערט, און לײַזער-וואָלפּ שאדכנט
זיכ צו אײַער טאַכטער, וואָס קאַטאַרי שוין העכער א יאָר, און
איכ האָב זי ליב... — ס'א מאַשל, זאָג איכ, און טעווע האָט
א טאַכטער צײַטל, און דו הייסט מאַטל קאַמוזיל און ביסט א
שוניידער, הײַנט וואָס האָסטו צו איר, דו זאָלסט זי פּײַנט
האַבן? — „ניין, מאכט ער, נישט דאָס מײַן איכ, איכ מײַן גאָר
עפעס אנדערש, איכ האָב אײַך געוואָלט דערצײלן, און איכ
האַב ליב אײַער טאַכטער, און אײַער טאַכטער האָט מיכ ליב,
שוין העכער א יאָר, זיכ געגעבן דאָס וואָרט, מיר זאָלן זיכְרָא
נעמען, האָב איכ, זאָגט ער, עטלעכע מאָל געוואָלט זײַן בא-
אײַך איבערײַדן, נאָר אלץ אָפּגעלייגט אפּ שפּעטער, בין איכ
וועל מיר צונויפּשלאָגן עטלעכע קערבלעך אפּ א מאַשין, און
נאָכדעם ערשט אויסקליידן זיכ, ווי עס געהער צו זײַן, וואָ-
רעם א ליאדע באַכערל הײַנטיקע צײַטן האָט צוויי קאַסטן-
מען מיט עטלעכע קאַמוזילן... — טפּו זאָלט איר ווערן, מאכ
איכ צו אימ, מיט אײַער קינדערשן סײַכל! און וואָס וועט
איר טאָן נאָך דער כאַסענע — פּאַרוואַרפּן די צײַן אפּ די
בענטאַנעס, צו דו וועסט האָדעווען דײַן ווייב מיט קאַמ-
זוילן? — „ע, מאכט ער צו מיר, אפּ אײַך איז מיר, רעב טע-
ווע, א כידעש, איר זאָלט אזעלכעס זאָגן! איכ מײַן, און
איר האָט כאַסענע געהאַט, האָט איר, דאַכט מיר, קײַן אײַגענעם
מויער נאָך נישט געהאַט, פּונדעסטוועגן זעט איר דאָך... מימאַנעפּ-
שעך, וואָס עס וועט זײַן מיט קאָל ייִסוואָעל וועט זײַן מיט רעב
ייִסוואָעל... הײַנט בין איכ דאָך א שטיקל באַלמעלאַכע אויכ...
בעקיצער, וואָס זאָל איכ אײַך דאָ לאנג מײַריכ זײַן? ער
האַט מיכ איבערגערעדט, וואָרעם — לעמץ זאָלן מיר זיכ נאַרן,
וויאָזוי האָבן אלע ייִדישע קינדער כאַסענע? און מע זאָל וועלן
קוקן אפּ די זאַכן, וואָלט אונדזער גראַד קײַנמאַל נישט באַדאַרפּט
כאַסענע האָבן... אײַן זאַך האָט מיר נאָר פּאַרדראָסן און האָב
דאָס נישט געקאָנט פּאַרשטיין בעשומ-אויפּן: וואָס הייסט: זײַ אל ייִן

און דאס פארפאלק, באַרעכ־האשעם, לעבט זיך גאנצ צופרידן...

הָאָבִיב זִיכְרֵי גַעגֶעבֶנ דאָס וואָרט? וואָס איז דאָס פאר א
וועלט געוואָרן? א באַכער באגעגנט זיכ מיט א מיידל און
זאָגט צו איר: לאַמיר זיכ געבֶנ דאָס וואָרט, אז מיר
זאָלֶנ זיכ נעמענ... עפעס גלאט העפקער-ציבעלעס!.. נאָר
אז איכ האָב א קוק געטאָנ אפּ מײַנ מאַטלענ, ווי ער שטייט
זיכ אזוי, דעם קאָפּ אראָפּגעלאָזט, ווי א זינדיקער מענטש, מיינט
דאָס גאנצ ערנסט, אָן שום כאַכמעס דערבײַ צו האָבֶנ, האָב
איכ מיכ מעיאַשעו געווענ: לאַמיר זיכ נאָר גוט באַרעכענענ
טאקע דאָס אייגענע ווידער צוריק. וואָס ברעקל איכ מיכ אזוי
און וואָס מאכ איכ דאָ אָנשטעלנ? דער גרויסער מעיכעס וואָס
איכ בין, רעב צאַצעלעס אָן אייניקל, צי די גוזמעס נאָדנ, וואָס
איכ גיב מײַנ טאַכטער, צי די האַלבאַשע אירע, מישטיינסגע-
זאָגט?.. מאַטל קאָמוויל איז טאקע א שניידער, ער איז אָבער
א גאנצ פײַנ באַכערל, אָן אַרבעטס-יונג, קאָן געבֶנ א ווייב ברויט
און דערצו נאָכ אַן ערלעכ ינגל אויכ, היינט וואָס האָב איכ
צו אימ?— טעווע, זאָג איכ צו מיר אליינ, מאכ נישט קיינ
פוילע טנועס און זאָג באַמ, ווי אינ פאַסעק שטייט: סאָל אַכטי
קידוואָרעכאָ— לאָז זײַנ מיט גליק!.. יאָ, וואָס טוט מענ אָבער
מיט מײַנ אלטער? איכ וועל דאָכ פונ איר האָבֶנ, ווי זאָגט ער, בא-
סרסימ און יגמאלימ— אפּ שיסל און אפּ טעלער! וויאזוי פירט
מענ זי אַרופּ, אז עס זאָל באַ איר ווערנ רעכט?.. ווייסטו נאָר וואָס,
מאָטל?— רופּ איכ מיכ אָן צו מײַנ כאַסנ. — דו גיי דיר אהיימ,
איכ וועל מיר דאָ דערווייַל צורעכט מאכֶנ אלצ, וואָס מע בא-
דארפּ, איבערשמועסנ מיט דעם, מיט יענעם, ווי אינ דער מע-
גילע שטייט: ווע האַשס? אָ קאָדאָס— אלצדינג דארפּ זײַנ בא-
טראכט און אימירצעשעם מאַרגֶנ, אויב דו וועסט ביז דעמלט קיינ
כאַראַטע נישט האָבֶנ, וועלנ מיר זיכ מיסטאמע זענ... „כאַראַטע?—
מאכט ער צו מיר. — איכ וועל האָבֶנ כאַראַטע? איכ זאָל ניט
דערלעבֶנ אוועקגיין פונ דעם אָרט, עס זאָל פונ מיר ווערנ,
זאָגט ער, א שטיינ, א ביינ!.. — צו וואָס טויג דיר נאָכ דאָס
שווערנ זיכ, וואָס דו שווערסט זיכ, זאָג איכ אימ, אז איכ
גלייב דיר אָן א שווער? גיי געזונט, זאָג איכ, און א גוטע
נאכט, און לאָז זיכ דיר כאַלעמענ גוטע כאלוימעס... און אליינ
לייג איכ מיכ אויכ שלאָפֶנ, נאָר עס נעמט מיכ ניט קיינ שלאָפּ:
דער קאָפּ ווערט מיר שיר גיט צעפאלֶנ אפּ שטיקלעכ, טראכ-

טנדיק אזא פלאנ, אונ אזא פלאנ, ביז איכ ביז געפאלן אפ
 דעם רעכטן פלאנ. וואָס זשע איז דער פלאנ? אָט וועט איר
 הערן, וויאזוי טעווע פאלט אפ א גלייכס!
 בעקיצער, ארום האלבע נאכט, די גאנצע שטוב שלאָפּט
 געשמאק, דער כראָפּעט, דער פּייפּט, ביז איכ מיכ מעיאשעוו
 אונ הייב אָן צו שרייען נישט מיט מײַן קאָל: גוואלד! גוואלד!
 גוואלד!.. סע פארשטייט זיכ, אז אפ מײַן גוואלד האָט זיכ די
 גאנצע שטוב אופגעכאפט, אונ פריער פונ אלעמען גאָלדע. „גאָט
 איז מיט דיר, טעווע, מאכט זי צו מיר אונ טרייסלט מיכ, שטיי
 אופ, וואָס איז דיר אזעלכס, וואָס גוואלדעוועסטו?..“ איכ עפּן
 אופ די אויגן, קוק מיכ ארום קלימערשט אפ אלע זייטן אונ
 רופ זיכ אָן מיט א ציטערניש: — ווו איז זי ערגעצ? — „ווער איז?
 וועמען זוכסטו? — פרומע-טאָרען, זאָג איכ, פרומע-טאָרע לייזער-
 וואָלפּס איז דאָ נאָרוואָס געשטאנען... — „דו רעדסט פונ היצ,
 מאכט צו מיר מײַן ווייב, גאָט איז מיט דיר, טעווע! פרומע-
 טאָרע לייזער-וואָלפּט, זאָל זײַן אָפּגעשיידט, איז שויב לאנג אפ
 דער עמעסער וועלט.“ — איכ ווייס, זאָג איכ, אז זי איז געשטאָרבן,
 נאָר זי איז אָבער פאָרט געווען נאָרוואָס, אָט דאָ בא מײַן בעט
 גערעדט מיט מיר, זי האָט מיכ אָנגענומען, זאָג איכ, באמ גאָרגל,
 מיכ געוואָלט ווארגן!.. — „גאָט איז מיט דיר, טעווע, וואָס
 פלאפּלסטו? — מאכט צו מיר מײַן ווייב. — עס האָט זיכ דיר גע-
 קערט כאָלעמען א כאָלעם, שפּיי אויס דריי מאָל אונ דערצייל
 מיר, וואָס האָט זיכ דיר געכאָלעמט, וועל איכ דיר אויסלייגן
 צו גוטן.“ — לאנג לעבן זאָלסטו, גאָלדע, מאכ איכ צו איר,
 וואָס דו האָסט מיכ אופגעמונטערט, ווען ניט, וואָלט איכ פאר
 שרעק געקלאפּירט אפּן אָרט. גיב מיר, זאָג איכ, א טרונק ווא-
 סער, וועל איכ דיר דערציילן דעם כאָלעם, וואָס האָט זיכ מיר
 געכאָלעמט. נאָר בעטן וועל איכ דיכ, גאָלדע, זאָלסט זיכ נישט
 שרעקן אונ נישט איבערקלערן, כאָלילע, גאָט ווייסט וואָס, וואָרעם
 איז די הייליקע ספאָרימ בא אונדז שטייט געשריבן, אז נאָר
 דריי כאלאָקים פונ א כאָלעם קאָן אמאָל מעקויעם ווערן, אונ
 דאָס איבעריקע איז בלאָטע, שקאָרימ אוכוואוימ, נישט גע-
 שטויגן, נישט געפלוויגן... קוידעמקאָל, זאָג איכ, האָט זיכ מיר גע-
 כאָלעמט, אז ס'איז בא אונדז א סימכע; איכ ווייס ניט, צי א
 קנאסמאָל, צי א כאסענע, מענטשן א טאכ, יידן אונ ווייבער,

דער ראָוו און דער שויכעט, היינט קלעזמער... דערווייל עפנט זיך די טיר און עס קומט אריין דיין באַבע צייטל, אַלעוו-האשאַלעם... מײַן ווייב האָט דערהערט די באַבע צייטל, איז זי שוין געוואָרן טויט ווי די וואנט און רופט זיך אָן צו מיר: „וויאזוי איז זי אפן פאַנעם און אינ וואָס איז זי געגאנגען אָנגעטאַגן?“ — א פאַנעם האָט זי, זאָג איך, אפּ אלע אונדזערע סאַנימ, געל אזוי ווי וואָס, און אָנגעטאַגן, געוויינטלעך, אינ וויסנ, אינ טאכרי-כימ... „מאזלטאָוו! — מאכט צו מיר די באַבע צייטל. — איך האָב נאכעס, וואָס איר האָט אויסגעקליבן פאר אייער צייטלען, וואָס זי טראָגט מײַן נאַמען, אזא פּינעם כאָסן, א ליטישן; ער הייסט מאָטל קאמזויל, נאָך מײַן פעטער מאָרדכע, און כאָטש ער איז א שניידער, פונדעסטוועגן איז ער זייער אַן ערלעך קינד...“ — „פונדאנען, רופט זיך אָן גאַלדע, האָט זיך צו אונדז גענו-מען א שניידער? אינ אונדזער מישפּאַכע, זאָגט זי, זינען פא-ראַן מעלאַדרימ, כאַזאַנימ, שאַמאַסימ, קוואַרעס-יידן, און גלאַט אזוי אַרעמעלעכע, נאָר נישט, כאַלילע, קיין שניידערס און נישט קיין שוסטערס...“ — שלאָג זשע מיך נישט איבער, גאַלדע, זאָג איך צו איר, מיסטאמע ווייסט דיין באַבע צייטל בעסער פונ דיר... אז איך האָב דערהערט פונ דער באַבע צייטל אזא מינ מאזל-טאָוו, רופ איך מיך אָן צו איר: וואָס זאָגט איר עפעס, באַבעניו, אז צייטלס כאָסן הייסט מאָטל און ער איז א שניידער, אז בע-סאכאקל הייסט ער לייזער-וואָלפּ און ער איז גאָר א קאצעוו?.. „ניין, רופט זיך אָן די באַבע צייטל נאַכאמאַל, ניין, טעווייע, דיין צייטלס כאָסן הייסט טאקע נאָר מאָטל, ער איז א שניי-דער, און מיט אימ וועט זי זיך עלטערן, אימירצעשעם, אינ אוישער און אינ קאָוועד...“ רעכט, באַבעניו, זאָג איך צו איר נאָ-כאמאַל, וואָס זשע טוט מען מיט לייזער-וואָלפּן? סטייטש, איך האָב דאָך אימ ערשט נעכטן געגעבן דאָס וואָרט!.. — איך האָב נאָר אויסגערעדט די דאָזיקע ווערטער, איך טו א קוק — נישטאָ די באַ-בע צייטל! אפּ איר אָרט איז אויסגעוואקסן פרומע-סאָרע לייזער-וואָלפּס און מאכט צו מיר קעהי לישינע: „רעב טעווייע! איך האָב אייך געהאלטן טאַמיד פאר אַן ערלעכען, פאר א יידן מיט טוירע, סטייטש, ווי קומט דאָס, איר זאָלט טאָגן אזא זאך, איר זאָלט וועלן, אז אייער טאַכטער זאָל מיך יארשענען, זיצן אינ מײַן שטוב, האלטן מײַנע שליסל, אָנטאָגן מײַן מאנטל,

טראָגן מײַנע צירונג, מײַנע פּערל? ... וואָס בין איך שולדיק, מאַכ
 איך צו איר, אײַער לײזער-וואָלפּ האָט אזוי געוואָלט... „לײזער-
 וואָלפּ? — מאַכט זי צו מיר. — לײזער-וואָלפּ וועט האָבן אַ וויכטן
 סאָפּ, און אײַער צײַטל... אַ ראַכמאַנעט נעבעכ, דעב טעויע, אפּ
 אײַער טאָכטער; מער ווי דרייַ וואָכן וועט זי מיט אים
 נישט לעבן; און אז עס וועט אויסגיין די דרייַ וואָכן, וועל איך
 קומען צו איר באַנאכט און וועל זי אָנעמען באַם האַלדו אָט
 אזוי-אַ... און מיט די ווערטער, זאָג איך, האָט מיך פרומע-סאָרע
 אָנגענומען באַם גאַרגל און האָט מיך אָנגעהויבן צו וואַרגן אזוי,
 אז ווען ניט דו זאָלסט מיך געווען אומוועקן, וואָלט איך שוין
 איצטער אָנגעשפּאַרט ווייט-ווייט!... — „טפו-טפו-טפו! — מאַכט צו
 מיר מײַן ווייב און שפּײַט אויס דרייַ מאָל דרייַ. — איך טײַך זאָל דאָס
 פּאַלן, איך דער ערד זאָל דאָס זינקען, אפּ בײַדעמס זאָל דאָס קלע-
 טערן, איך וואַלד זאָל דאָס רוען, נאָר אונדו און אונדזערע
 קינדער זאָל דאָס ניט שאַטן! אַ בײזער, אַ וויסטער, אַ פּינצ-
 טערער קאַלעם אפּ דעם קאַצעווס קאָפּ און אפּ זײַנע הענט און
 פּײַס! לאָז ער זײַן די קאַפּאַרע פאַר מאָטל קאַמוזילס מײַנדסטן
 נאָגל, כאָטש ער איז אַ שנײַדער, וואָרעם אז ער היינט נאָכ
 מײַן פּעטער מאָרדכע, איז ער געוויס נישט קײַן געבאַרענער
 שנײַדער און מיסטאַמע אז די באַבע אַלעוו-האַשאַלעם איז זיך
 מאַטריקע פּונ יענער יענער וועלט קומען אהער צו אָפּגעבן
 מאַולטאָוו, באַדאַרפּן מיר זאָגן, סע זאָל זײַן איך אַ גוטער שאַ
 אַ מאַולדיקער, אָמײַן סעלאָ!“...

בעקיצער, וואָס זאָל איך אייך לאַנג מײַריכ זײַן? איך בין
 געווען שטאַרקער פּונ אײַזן, אז איך האָב יענע נאַכט אויסגע-
 האַלטן און בין נישט צעזעצט און צעשפּרונגען געוואָרן, לײַגנדיק
 אונטער דער קאָלדער, פאַר געלעכטער... באַרוך שׂע לוי
 אָס אַני אַיש אַ — אַ ידענע בלייבט אַ ידענע... סע פאַרשטייט
 זיך, אז אפּ מאָרגן איז געווען באַ אונדו דאָס קנאַסמאָל, און
 טאַקע באלד נאָכדעם די כאַסענע, אפּ געמאַרע-לאַשן: האַ גאוו-
 רע ווע האַ טראַסקע, און דאָס פּאַרפּאַלק, באַרעכ-האַשעם,
 לעבט זיך גאַנצ צופּרידן: ער איז זיך אַ שנײַדער, גײט אַרומ איך
 בײַבעריק פּונ אײַן דאַטשע איך דער אַנדערער אָנעמען אַרבעט,

און זי טאָג ווי נאכט אינ דער יאָכ, קאָכט און באַקט און וואַשט
און שמירט און טראָגט וואַסער, קוימ-קוימ דאָס שטיקל ברויט אינ
שטוב; איכ זאָל איר ניט ברענגענ אמאָל א ביסל מילכיקס,
אמאָל עטלעכע גראַשנס, וואָלט געווענ גאָר נישט גוט — און רעד
מיט איר, זאָגט זי, אז ס'איז איר, קיינ איינהאָרע, גוט ווי די
ווערט, אבי, זאָגט זי, איר מאַטל זאָל איר זיינ געזונט. — נו, גייט
טיינעט מיט היינטיקע קינדער! עס קומט אויס, ווי איכ האָב אייכ
געזאָגט פונעם אָנהייב: באַנימ גידאלטי ווערוימאמ-
טי — האָרעווע פונ קינדערסוועגנ, שלאָג זיכ קאָפּ אינ וואַנט,
ווע היימ פאָשו בי — זאָגנ זיי, אז זיי פארשטייענ בעסער.
ניי, זאָגט אייכ וואָס איר ווילט, היינטיקע קינדער זיינענ צו
קלוג! נאָר מיר דאכט, אז איכ האָב אייכ היינט אָנגעדולט א
קאָפּ מער ווי אלעמאָל. האָט מיר קיינ פאריבל ניט, זייט מיר
געזונט און האָט אייכ א גוטנ טאָמיד!

געשריבנ אינ יאָר 1899

האַדל

— איר כידעשט זיך, פאני שאַלעם-אַלייכעם, אפ טעווענ, וואָס מע זעט אימ נישט? ער האָט זיך, זאָגט איר, שטארק א רוק געטאָג, מיטאַמאָל, זאָגט איר, גרוי געוואָרנ? עכ-עכ-עכ! ווען איר זאָלט וויסן, מיט וואָס פאר צאָרעס, מיט וואָס פאר ווייטעקן אָט דער טעווע טראָגט זיך ארומ! וויאזוי שטייט דאָרט בא אונדז געשריבן: אַדאַמ יעסוידוי מייאָפאָר וועסוי-פוי לעאָפאָר— א מענטש איז שוואכער פונ א פליג אונ שטארקער פונ אייזנ... טאקע נאָר א באשרייבונג מיט מיר! ווי ערגעץ א שלאק, א צאָרע, אן אָנשיקעניש— מיכ אויסמיידן טאָר עס נישט. פונוואנען נעמט זיך עס, ווייסט איר ניט? עפ-שער דערפונ, וואָס בעטעווע בין איך א פעסי יימינ, וואָס גלייבט איטלעכנ אפ נעמאַנעס? טעווע פארגעסט, וואָס אונדזערע כאכאָמימ האָבן אונדז אָנגעזאָגט טויזנט מאָל: קאב-דיי הוועכאשדיי הו: בעלאַשנ אשקענאז הייסט עס: „נע וויר סאָבאקיי“... נאָר וואָס זאָל איך טאָן, פרעג איך אייך, אז ס'איז בא מיר פאָרט אזא טעווע? איך בין, ווי איר ווייסט, א גרויסער באל-ביטאָכנ אונ האָב צו דעם וואָס לעבט אייביק קיינמאָל קיינ טיינעס נישט. וויאזוי ער פֿרט, אזוי איז גוט. וואָרעם פרוווט זיך, אדעראבע, פארקערט, האָט יאָ טיינעס, וועט זיך אייך עפעס העלפֿן? אז וויבאלד מיר זאָגן איך די סליכעס: האנעשטאָמאָל אָכ וועהאגופ שעלאָכ— היינט וואָס ווייסט א מענטש אונ וואָס האָט ער פאר א ווערדע? שטענדיק טיינע איך אָבער מיט איר, מיט מינער הייסט דאָס: „גאָלדע, זאָג איך, דו זינדיקסט! פאראנ זאָג איך, בא אונדז א מעדרעש“... „וואָס מיר מעדרעש, זאָג זי, מיר האָבן, זאָגט זי, א טאָכטער אפ כאסענע צו באכנ, אונ נאָכ דער טאָכטער, קיינ איינהאָרע, גייענ נאָכ צוויי טעכטער; אונ נאָכ

די צוויי — נאָך דריי, קיין ביז אויג זאָל ניט שאַטנ! — עט, זאָג איך, ס'איז בלאַטע, גאַלדע! אונדזערע כאַכאַמ, זאָג איך, האָבן דאָס אויך באַוואָרנט; ס'איז פאַראַן, זאָג איך, דערופ אויך אַ מעדערעש... "לאָזט זי זיך ניט רעדן: "טעכטער, זאָגט זי, דערוואַקסענע, זינען אליין אַ גוטער מעדערעש..." און גייט טינעט מיט אַ יידענע!

אַקיצער, פון דעם זעט איר ארויס, אז ס'איז פאַראַן, ס'איז דאָ, קיין איינהאַרע, באַ מיר סכּוירע אפּ אויסצוקלייבן, און דאַפּקע פּינע סכּוירע, ניט צו פאַרזינדיקן, איינע שענער פון דער אנדערער. ס'איז ניט שייַעכ, און איך אליין זאָל לויבן מיינע קינדער, נאָר איך הער, וואָס די וועלט זאָגט: "קראַסאוויצעס!" און וועאַל קולאַמ די עלטערע, האַדל רופּט מען זי, די אנדערע פּוֹן צייטלעך, די, וואָס האָט זיך פאַרקאַכט, אויב איר געדענקט, אינעם כּינעט; איז זי שייַן, זאָג איך אייך, די אנדערע טאַכטער מיינע, האַדל מיינ איך, וואָס זאָל איך אייך זאָגן? טאַקע ווי איך דער הייליקער מעגילע שטייט געשריבן: קי טויוואַס מאַרע הי — שייַנט ווי אַ שטיק גאַלד! און צו די צאָרעס באַ-דאַרפּ זי נאָך האָבן אַ קאַפּ אויך, שרייַבט און לייַענט יידיש און רוסיש, און ביכלעך — ביכלעך שלינגט זי, ווי האַלעשקעס. וועט איר דאָך פּרעגן אַ קאַשע: וואָס פאַר אַ מעכונט איז טעווייעס טאַכטער מיט ביכלעך, אז דער טאַטע אירער האַנדלט גאָר מיט קעז און מיט פּוטער? הערסטו, אָט דאָס פּרעגן איך דאָך באַ זיי, באַ די פּינע באַכערִים הייסט עס, וואָס קיין הויזן, איך בעט איבער איינער קאָוועד, איז נישטאָ, און שטודירן גלוסט זיך זיי, ווי מיר זאָגן איך דער האַגאַדע: קולאַגןו כאַכאַמִים — אלע ווילן לערנען, קולאַגןו נעווינימ — אלע ווילן שטודירן. פּרעגט זיי: וואָס שטודירן? ווער שטודירן? זאָלן אזוי ציגן וויסן איך פּרעמדע גערטנער שפּרינגען! אז בעסאַכאַקל לאָזט מען זיי דאָך גאָר ניט צו, ווי זאָגט ער: אל טי של אַכ יאָד כּאָך — אַקאַטע פּונ דער פּוטער!.. זאָלט איר זען פּונדעסט-וועגן, ווי מע לערנט! און ווער? באַלמעלאַכישע קינדער, פּונ שניידערס, פּונ שוטטערס, גאַט זאָל מיר אזוי העלפּן בע-כאַל אַשער עפּנע! מע לאָזט זיך אוועק קיין יעהפּעצ, אָדער קיין אָרעס, מע וואַלגערט זיך אויס אפּ אלע בוידעמס, עסן עסט מען מאַקעס מיט בכּוירעס, און פאַרבייסן פאַרבייסט מען

מיט קאדאָכעס, גאנצע כאדאָשימ דורכאנאנד קוקט מעג נישט
אַן קיין שטיקל פלייש אינ די אויגן, מע לייגט זיך צונויף
זעקס פארשויןדלעך אפ איין בולקע מיט א הערינג און ווע-
ס אַמ אַכט אָ בעכ אַגעכאָ—הוליע קאפצנ!..

בעקיצער, האָט זיך איינער פון דער „כעוורע“ פארהאקט
אינ אונדזער ווינקל, עפעס א שלימאזל, נישט ווייט פונדאנען,
איך האָב געקענט דעם טאטן זינעם, ער איז געווען א פאפ-
דאָסניק און א קאפצן, לאָז ער מיר מויכל זיין, איך זיבן פּאָלעס.
מיילע, ביך איך אַיך דערפון נישט אויסן, וואָרעם אז דעם
טאנע רעב יויכאַנען האסאנדלער איז אָנגעשטאנען צו נייען
שטייול, מעג איך שוין, דאכט זיך, אָנשטיין צו האָבן א טאטן,
וואָס דרייט פאפיראַסן. פארדריסן פארדריסט מיך נאָר איין זאך:
לעמני זאָל זיך א קאפצן גלוסטן לערנען, שטודירן? פראוודא,
דער גוטעריאָר האָט איך נישט גענומען, ער האָט א גוט קעפל,
גאָר א גוט קעפל. פערטשיק הייסט ער, דער שלימאזל, האָבן
מיר איבערגעלייגט אפ יידיש: פעפערל. ער זעט טאקע אויס
ווי א פעפערל. איר זאָלט אָנקוקן— א וועווריקל, א קליינס, א
שווארצס, א פארזעעניש, נאָר ס'איז פּוֹר, מאָלע וועגאָדוש, און
א מויל— אייש-לעהאָוע, שוועבל און פעכ.

ווייזי האוימ, טרעפט זיך א מייסע, איך פאָר איינמאָל
אהיים פון בויבעריק, אָפגעזעצט דאָס ביסל סכוריע, א גאנצן
טראנספאָרט, קעז און פוטער און סמעטענע און שאָר-יעראָקעס.
זיך איך פארטראכט, ווי זער שטייגער איז, איך הימל-זאכט, פון
דעם, פון יענעם, פון די יעהופעצער נעגידים, וואָס עס גייט
זיי, קיין איינהאָרע, אזוי גוט, אזוי גוט, און פון טעויענע דעם
שלימאזל מיט זיין פערדל, וואָס ווערן קאָל-יאָמאָו פארשווארצט,
אוקעדוימע נאָך אזעלכע איניאַנימ. זומער, די זון באקט, די
פלינג בייסן, און די וועלט ארומ און ארומ איז מעכניע, גרויס,
אָפן, כאָטש הייב זיך אופ און פלי, כאָטש צי זיך אויס און
שווימ!..

דערווייל, איך טו א קוק— א באַכערל שפאנט זיך מיט די
ראגאָאימ איבערן זאמד, האלט א פעקל אונטערן אָרעם און
שוויצט, פאָכט מיט דער נעשאָמע. „יאאמויד האכאָסן רעב יאָקל
בענ פלעקל!— זאָג איך צו אימ.— זעצ דיך אופ, הער נאָר,
וועל איך דיך א ביסל אונטערפירן, איך פאָר בעמיילע ליידיק.

ווי שטייט דאָרטן, זאָג איך, בא אונדז געשריבן: „דיין כאווערס אייזל אז דו באגעגנסט, איז ווי טאאזריוו — דארפסט אימ נישט פארלאָזן. היינט לוי-קאָל-שקיינ א מענטש...“ לאכט ער, דער שלימאזל, אונ לאָזט זיך דאפקע לאנג נישט בעטן אונ קריכט אינ וועגעלע אריין. „פונוואנען, זאָג איך, שפאנט דאָס, לעמאָשל, א באַכערל?“ „פונ יעהופעצ.“ „וואָס האָט, זאָג איך, אזא באַכערל, ווי דו, צו טאָנ אינ יעהופעצ?“ „אזא באַכערל, ווי איך, זאָגט ער, גיט אָפּ אקזאמענט.“ „אפּ וואָס, זאָג איך, שטודירט אזא באַכערל, ווי דו?“ „אזא באַכערל, ווי איך, זאָגט ער, ווייסט נאָך אליין ניט, אפּ וואָס ער שטודירט.“ „אימ-קיינ, זאָג איך, וואָס זשע דולט זיך אזא באַכערל, ווי דו, אומזיסט דעם קאָפּ?“ „זאָרט זיך נישט, רעב טעווע, אזא באַכערל, ווי איך, זאָגט ער, ווייסט שוין, וואָס ער האָט צו טאָנ.“ „זאָג מיר נאָר, זאָג איך, וויבאלד, אז איך בין דיר שוין יאָ בא-קאנט, טאָ ווער ביסטו, לעמאָשל?“ „ווער איך בין? איך בין, זאָגט ער, א מענטש.“ „איך זע, זאָג איך, אז נישט קיינ פערד; איך מיינ וועמענס ביסטו?“ „וועמענס, זאָגט ער, זאָל איך זיינ? איך בין גאָטס.“ „איך ווייס, זאָג איך, אז גאָטס; עס שטייט, זאָג איך, בא אונדז געשריבן: קאָל האכניע וועכ קאָל הא-בע היימע. איך מיינ, זאָג איך, פונוואנען שטאמסו, צי ביסטו א אונדזעריקער, צי עפּשער פונ דער ליטע?“ „שטאמען, זאָגט ער, שטאמ איך פונ אָדאָם האַרישענען, אונ אליין בין איך, זאָגט ער, א היגער, איר קענט מיך.“ „ווער זשע, זאָג איך, איז דער טאטע דיינער? לאָמיר שוין הערנו!“ מיינ טאטע, זאָגט ער, האָט געהייסן פערטשיק.“ „טפו זאָלסטו ווערנו! האָסטו, זאָג איך, באדארפט אזוי לאנג מוטשענ? ביסטו, הייסט דאָס, פערטשיק דעם פאפיראָנסיקס א זונדל?“ „בין איך, זאָגט ער, פערטשיק דעם פאפיראָנסיקס א זונדל.“ „אונ שטודירסט, זאָג איך, אינ די קלאסנ?“ „אונ שטודיר, זאָגט ער, אינ די קלאסנ“, „נרנו, מאכעטייסע, זאָג איך, אָדאָם א מענטש, ציפּויר א פּויגל, קא-טשקע רוק זיך. זאָג זשע מיר, זאָג איך, טאכשיט מיינער, פונ וואָס, לעמאָשל, לעבסטו, אשטייגער?“ „פונ דעם, זאָגט ער, וואָס איך עס.“ „אהא, זאָג איך, גאנצ גוט; וואָס זשע, זאָג איך, עסטו?“ „אלצדינג, זאָגט ער, וואָס מע גיט מיר.“ „איך פארשטיי, זאָג איך, ביסט נישט קיינ איבערקלייבער: אז ס'איז

דאָ וואָס צו עסן, עסטו, און אז ס'איז נישטאָ וואָס צו עסן,
 פארבניסטו מיט א ליפ און לייגסט זיך שלאָפן א נישטערער.
 נאָר וואָס דען, זאָג איך, ס'איז אלצדינג קעדן, אבי שטודירן
 איך די קלאסן, זאָג איך; גלייכסט זיך, זאָג איך, צו די יעה-
 פעצער נעגידים, ווי איך פאָסעק שטייט: קולאָמ א הווימ,
 קולאָמ ברורים... אזוי זאָג איך צו איך מיט א פאָסעק און
 מיט א מעדרעש, ווי טעויע קאָנ. מיינט איר דאָך, אז ער
 שווינגט מיר אָפּ, פערטשיק הייסט עט? „ניט דערלעבן, זאָגט
 ער, וועלן די נעגידים, אז איך זאָל זיך צו זיי גלייכן! איך
 האָב זיי, זאָגט ער, איך דער ערד!“ „ניסט מיר עפעס שטארק,
 זאָג איך, אופגעטרענג, זאָג איך, אפ די נעגידים? איך האָב מוירע,
 זאָג איך, אויב זיי האָבן זיך ניט צעטיילט, זאָג איך, מיט דיין
 טאטנס יערושע.“ „זאָלט איר טאקע וויסן, זאָגט ער, אז איך
 און איר און מיר אלע, קאָנ זיין, האָבן א גרויסן כוילעק בא
 זיי איך דער יערושע...“ „וויסטו וואָס, זאָג איך, לאָונ שוין
 דינע סאָנימ ריידן פאר דיר. איך זע ארויס, זאָג איך, נאָר
 איין זאך, אז דו ביסט א יינגל נישט קיין פארפאלענער און
 די צונג באדארפ מען דיר נישט פיקן; אויב דו וועסט, זאָג
 איך, האָבן צייט, קאָנסטו זיך אריינכאפן צו מיר היינט אפדער-
 נאכט, וועלן מיר א ביסל שמועסן, און טאקע, בעדערעך הא-
 ליכע, כאפן מיט אונדז א וועטשערע...“

אוואדע האָט זיך מיינער נישט געלאָזט איבערכאזערן די
 ווערטער און איז געקומען צוגאסט, געטרעפן אקוראט צום סמי-
 טשיק, בעשאס דער באַרשט איז געשטאנען אפן טיש און די
 מילכיקע קנישעס איז אויווה האָבן זיך נאָך געפרעגלט. „דו
 האָסט, זאָג איך צו איך, א לעבעדיקע שוויגער, קאָנסט זיך,
 זאָג איך, גיין וואשו, און אז ניט, קאָנסטו, זאָג איך, עסן אומגעוואשן,
 איך בין ניט גאָטס סטראפטשע, זאָג איך, מיך וועט מען אפ
 יענער וועלט פאר דיר ניט שמייסן.“ אזוי שמועס איך מיך
 אויס מיט איך, און פיל, אז עס ציט מיך עפעס צו דעם דאָ-
 זיקן מענטשל, וואָס — ווייס איך אליין ניט, נאָר עס ציט; איך
 האָב ליב, פארשטייט איר, א מענטשן, וואָס מע קאָנ מיט איך
 רעדן א וואָרט; אמאָל א פאָסעק, אמאָל א מעדרעש, אמאָל א
 שטיקל קקירע איך הימל-זאכן, דאָס, יענצ, לאַקש, בוידעם,
 ציבעלע, אָט אזא מענטש איז טעויע. פון יענער צייט אָן

הָאָט מײַנ באַכער אָנגעהויבן אַרײַנקומען צו מיר קימאט אלע
טאָג. אָפּגעפּאַרטיקט זיך מיט די „שטונדן“, פּלעגט ער קומען צו
מיר זיך אָפּרוען און א ביסל פּאַרברענגען. מאָלט אײַך, אז אָך
און וויי איז געווען צו אימ מיט זײַנע שטונדן אינײַנעם, אז
בעסאכאקל, דאַרפּט איר וויסן, בא אונדז דער גרעסטער נאָגיד
איז געוויינט צו צאָלן גאַנצע כּײַ גילדוינימ, אי דאָס, זאָל דער
לערער אימ העלפּן לײַענען דעפּעשן, שרײַבן אדרייסימ און
טאַקע פּאָלגן א גאַנג אויך, פּאַרוואָס נישט? א בעפּירעשער
פּאַסעק: בעכאַל לעוואָוואָ אובעכאַל נאַפּשעכאַ —
עסטו ברויט, דאַרפּסטו וויסן פּאַרוואָס. א שטיקל גליק
כאַטש, וואָס געגעסן האָט ער, אײַגנטלעך, בא מיר, און
דערפּאַר האָט ער אונטערגעקנעלט מיט מײַנע טעכטער, ווי זאָגט
ער: אײַנ טאַכאַס אײַנ — א פּאַטש פּאַר א פּאַטש. און
אָט אווי איז ער געוואָרן בא אונדז אינ שטוב א גאַנצער בען-
באַס, די קינדער האָבן אימ אונטערגעטראַגן א גלעזל מילך,
און מײַנ אלטע האָט אכטונג געגעבן, ער זאָל האָבן א העמד
אַפּן לײַב מיט א פּאַר זאָקן גאַנצע — און טאַקע דעמלט האָבן
מיר דאָס אימ געקרוינט מיטן נאָמען „פּעפּערל“, איבערגעמאַכט,
היינט דאָס, אפּ ייִדיש פּונ פּערטשיק, און מע קאָג זאָגן, אז
מיר האָבן אימ אלע ליב געקויגן עפּעס גאָר ווי אן אײַגענעם,
מאַכמעס בעטעווע איז ער, דאַרפּט איר וויסן, דאַפּקע נישקאַשע פּונ
א מענטשל, א פּאַשעטער, א פּראָסטער כּײַ-וועקײַעם הייסט דאָס,
שעלי שעלאַך, שעלאַך שעלי, כּײַנס דײַנס — העפּקער ציבעלעס...
פּאַר אײַנ זאַך נאָר האָבן איך אימ פּײַנט געהאַט: פּאַר
זײַנ פּאַרפּאַלן ווערן. פּלוצעם פּלעגט ער זיך אופּהייבן, אוועק-
גיין, און וועהאיעלעד איינען — נישטאָ פּעפּערל! „ווי ביסטו
געווען, מײַנ טײַערער שפּיל-כּײַגל?“ שווינגט ווי א פּיש... איך
ווייס נישט, וואָזוי איר — איך האָבן פּײַנט א מענטשן מיט
סוידעס, איך האָבן ליב, ווי זאָגט ער: וואיעדאבער — גערעדט
און וואוי מער — געוואָגט. דערפּאַר האָט ער אָבער א מײַלע: צע-
רעדט ער זיך שוין, איז מי באַיטש אומי באמאָימ — פּאַר
פּײַער און פּאַר וואסער. א פּיסק — ניט געדאַכט זאָל ער ווערן!
רעדט אל אדויני וועאל מעשיכוי און אפּ „נענאַטקאָ“... און דער-
קער טאַקע — אפּ „נענאַטקאָ“... מיט פּלאנען אלצ אועלכע
ווילדע, קרומע, מעשוגענע גענג, עפּעס אלצדינג לאקירדע,

פאָפּערק, מיט די פיס ארופ, לעמאַשל, א נאָגיד, קומט אויס, נאָך זײַנ מעשױגענעם, פארקערטן סײכל, איז אָפּגעפרעגט, און א קאַפּצן איז, פארקערט, א גאַנצער צימעס, און ווער שמועסט א באלמעלאַכע — דער איז גאָר דאָס אײבערשטע פונעם שטויסל, טײַערער פון כאַרויסעס, מאכמעס יעגאַ קאַפעכאָ זאָגט ער, דאָס איז דער אײקער. פונדעסטוועגן, זאָג איכ, צו געלט, זאָג איכ, קומט דאָס נישט? ווערט ער מאַלע-קאַס און וויל מיר אײנדרײַנגען, אז געלט איז א שכיטע פאר דער וועלט; פון געלט, זאָגט ער, נעמען זיך אלע פאלשקײטן אפ דער וועלט, און אלצדינג, זאָגט ער, וואָס עס טוט זיך אפ דער וועלט, טוט זיך עס נישט אלפּי-יױשער. און ער ברענגט מיר צען טויזנט רײעס און מעשאַלימ, וואָס קלעפּן זיך גא מיר, ווי אן ארבעס צו דער וואנט... „קומט אויס, נאָך דײַנ מעשױגענעם סײכל, זאָג איכ, אז דאָס, וואָס מײַן בעהײמע מעלקט זיך, און דאָס, וואָס מײַן פערדל פאַרט, איז אויך גישט אלפּי-יױשער? ... אוקעדימע נאָך אזעלכע קלאַצ-קאַשעס פויעג איך אימ און שטעל אימ אָפּ, ווי זאָגט ער, אל קאַל דיורײ שירויס וועסיש-באַכויס — אפ יעדן טריט, ווי טעווע קאַנ! מײַן פעפערל אָבער קאַנ אויך, נאָך א מינ קאַנענ! האלעווי וואַלט ער אזוי נישט קאַנענ, ווי ער קאַנ! און האָט ער עפעס אפּן האַרצן, אזוי זאָגט ער דאָס ארויס! אײנמאַל זיצן מיר אזוי פארנאכט בא מיר אפ דער פריובע און כקירען אלצ מיקויעכ די דאָזיקע אײנאַנימ, פילאַזאָפיע הייסט עס. רופט ער זיך אָן צו מיר, פעפערל הייסט עס: „איר וויסט, רעב טעווע? איר האָט טעכטער, רעב טעווע, זייער געראַטענע.“ טאַקע בעמעס? — זאָג איכ. — א דאַנק דיר פאר דער בסודע; זײ האָבן, זאָג איכ, אינ וועמען געראַטן צו זײַן.“ „אײנע, זאָגט ער צו מיר ווייטער, די עלטערע, די איז גאָר, זאָגט ער, א באר-דאס, א פאַלע מענטש“, „איך ווייס עס אָן דיר, זאָג איכ, דאָס עפעלע, זאָג איכ, פאלט נישט ווייט פונעם ביימעלע“. אזוי זאָג איך צו אימ, און דאָס האַרצ, געוויינטלעך, וואקסט פאר טײַגען, וואַרעם וואַסער פאַטער, איך בעט אײַך, האָט נישט ליב, אז מע לויבט אימ זײַנע קינדער? גײ זײ א נאָווי, אז פון אזא מינ לויבעניש וועט גאָר ארויסשפרינגען א פארקאַכעניש, זאָל גאָל שוימער אומאַזל זײַן! איר מעגט דאָס האַרען.

בעקיצער, ווײַהי ערעו ווײַהי ווויקער — געווען איז דאָס
 צווישן טאָג און נאכט, אינ בויבעריק טאקע, פאָר איך מיר אזוי
 מיט מײַן וועגעלע איבער די דאטשעס, שטעלט מיך עמעצער
 אָפּ. איך טו א קוק — ס'איז עפראָימ דער שאדכנ. עפראָימ דער
 שאדכנ, דארפט איר וויסן, איז זיך א ייד א שאדכנ, ווי אלע
 שאדכאַנימ, פארנעמט זיך, הייסט דאָס, מיט שידוכימ. דערזעט
 ער מיך, עפראָימ הייסט עס, אינ בויבעריק און שטעלט מיך
 אָפּ: „זײַט זשע מויכל, רעב טעווע, איך דארפ אײַך עפעס,
 זאָגט ער, זאָגג.“ „מאכעטייסע, אבי א גוטס“, זאָג איך און
 שטעל אָפּ דאָס פערדל. „איר האָט, זאָגט ער, רעב טעווע, א
 טאָכטער!“ „איך האָב, זאָג איך, זיבן, זאָלן געזונט זײַן.“
 „איך ווייס, זאָגט ער, אז איר האָט זיבן, איך האָב אויך זיבן.“
 „האָבן מיר, זאָג איך, אינינעם אזוי גרויס ווי פערצן.“ „בעק-
 צער, ווערטלעך אפ א זײַט, זאָגט ער; די מײַסע, רעב טעווע,
 דערפון, זאָגט ער, איז אזוי: איך בין דאָך, ווי אײַך איז יע-
 דע, א ייד א שאדכנ, האָב איך, זאָגט ער, פאר אײַך
 א כאָסן. נאָר א כאָסן — פון כאָסנלאנד א כאָסן, טאקע פעררווע
 שעבעפעררווע!“ „דעהײַנע, זאָג איך, וואָס ווערט אָנגערופן בא
 אײַך א כאָסן פון כאָסנלאנד, פעררווע שעבעפעררווע? אויב,
 זאָג איך, א כײַעט, אָדער א סאנדלער, אָדער א מעלאמעד, מעג
 ער, זאָג איך, זיצן דאָרט, און איך, זאָג איך, רעוואכ וועהא-
 צאָל אַ יא אמויד — בײַן גלײַכע וועל איך מיר געפינען, מי-
 מאָקוימ אכײַר, ווי דער מעדרעש, זאָג איך, זאָגט...“ „ע, זאָגט
 ער, רעב טעווע, איר הייבט שוין אָן מיט אײַערע מעדראָשימ? מיט
 אײַך, זאָגט ער, רעדן, באדארפ מען זיך גוט אונטערגארטלען?
 איר פארשיט, זאָגט ער, די וועלט מיט מעדראָשימ. איר הערט
 בעסער אויס, זאָגט ער, וואָס פאר א מינ שידעך עפראָימ דער
 שאדכנ איז א באלן אײַך פאָרצולייגן; איר זאָלט, זאָגט ער,
 נאָר האָרן און שווינגן.“ אזוי מאכט ער צו מיר, עפראָימ
 הייסט דאָס, און נעמט און לײַענט מיר אויס א צעטל — וואָס
 זאָל איך אײַך זאָגן? טאקע עפעס קאפריסן. רײַשיס, איז דאָס
 אָרט זײַער א שײַן אָרט, א טאטנט א קינד, זאָגט ער, ניט
 קײַן „כאָצ-דארגע“. און דאָס, דארפט איר וויסן, איז בא מיר
 דער איקער. וואָרעם איך בין אלמין אויך ניט אבי ווער; בא
 מיר איז דער מיטפאָכע זײַנען פאראן אלערליי, ווי זאָגט ער;

א קודים, נעקודים או ורודים — פאראן פראסטע מענטשן,
פאראן באלמעלאַכעס און פאראן באלעבאטימ. היינט איז ער א
יעדיגע-נאנג, וואָס פארשטייט אינ די קליינע אויסזעס. און
דאָס איז בא מיר אוואדע נישט פון די קליינע זאכן, וואָרעם
א גראָבן יונג האָב איך דאָך פֿינט, ווי כאַזער! בא מיר אן
אמהאַרעצ איז ערגער טויזנט מאָל פֿון א הולטיי; איר מענט
איך גיינ אָן א היטל, און אפילע מיטן קאָפּ אראָפּ, מיט די
פיס ארום, אבי איר וויסט, וואָס ראשע מאכט, זינט איר שוין פֿון
מינע לייט. אָט אזא ייִד איז טעווע... היינט איז ער, זאָגט
ער, ריכ, אָנגעשטאַפּט מיט געלט, פּאַרט ארויס, זאָגט ער, מיט
א קארעטע, מיט א פּאַר ברענענדיקע סוסימ, עס גייט אזש
א רויכ!.. נו, מאכעטייטע, טראכט איך מיר, דאָס איז אויך
נישט פֿון די גרויסע כעסרוינעס. איידער א קאפּצן, איז שוין
גלייכער א נאָגיד, ווי זאָגט ער: יאָע אַן קוּס אַל עיִסר אַע ל—
גאָט אליינ האָט אויך פֿינט א קאפּצן. א סימען האָט איר, אז
גאָט זאָל ליב האָבן א קאפּצן, וואָלט א קאפּצן קיינ קאפּצן
נישט געווען. נו, לאָמיר הערן ווייטער, זאָג איך. „ווייטער,
זאָגט ער, וויל ער מיט אייך א שידעך טאָן, ער גייט אויס,
ער כאלעשט, זאָגט ער, דאָס הייסט נישט נאָך אייך—נאָך
אייער טאָכטער כאלעשט ער, ער וויל א שיינע וויל ער“...
„אזוי?— זאָג איך.— לאָז ער זיין פאר איר די קאפּאַרע. ווער,
זאָג איך, איז ער, דער אנטיק אייערער: א באַכער? אן אל-
מענ? א גאָרוש? א שוואַרציאָר?“ „ער איז א באַכער, זאָגט
ער, א באַכער אפילע אינ די יאָרן שוין, נאָר א באַכער.“
„וויאזוי זשע, זאָג איך, איז דער הייליקער נאָמען זיינער?“
וויל ער מיר נישט זאָגן, כאָטש ברעָט אימ. ברענגט זי, זאָגט
ער, צו פירן קיינ בויבעריק, וועל איך אייך נאָכדעם, זאָגט ער,
זאָגן.“ „וואָס הייסט, זאָג איך, איך זאָל זי ברענגען צו פירן?
ברענגען, זאָג איך, ברענגט מען צו פירן א פּערד, זאָג איך,
אפּן יאָרד, אָדער א בעהיימע צו פארקויפּן“...

בעקיצער, די שאדכאַנימ, ווייסט איר דאָך, קאָנען איבעריינד
א וואנט. ס'איז געבליבן, אז אימירצעשעם נאָך שאבעס ברענג
איך זי צו פירן קיינ בויבעריק. און אלערליי גוטע, זיסע מאכשאַ-
וועס קומען מיר אפּ די געדאַנקען, און איך שטעל מיר שוין פּאַר
מיין האַדלען, ווי זי פּאַרט אינ א קארעטע מיט א פּאַר ברענגען-

דיקע כוסימ, און די וועלט איז מיר מעקאנע, ניט אזוי אפ דער קארעטע מיט די סוסימ, ווי אפ די טויוועס, וואָס איך טו דער וועלט דורך מיין טאָכטער די נעגידעס, העלפ אויס די געפא- לענע מיט א גמילעס-כעסעד, וועמען א כאָפ-הייער, וועמען א פופציקער און וועמען א הונדערטער, ווי זאָגט איר, יענער האָט אויך א נעשאַמע... אזוי טראכט איך מיר, פאָרנדיק פארנאכטלעך, צוריקוועגס אהיימ, און שמייס דאָס פערדל און שמועס מיך דורך מיט דעם אפ פערדיש לאַשן: לעסו סאָסי, זאָג איך צו דעם, וויאָ! אנו, מאכ נאָר, זאָג איך, מיט די ראגלאַימ א ביסעלע גי- כער, באקומסטו דיין פאָרציע האָבער, וואָרעם איינ קעמאכ איינ טויראָ—שטייט בא אונדו געשריבן—אז מע שמירט ניט, פאָרט מען ניט"...

און ווי איך רעד מיר דאָ אזוי מיט מיין פערדל, זע איך, פון וואלד ארויס שניידט זיך א פאָרל, צוויי מענטשן, ניקער, א זאָכער מיט א נעקיווע. גיין גייען זיי נאָענט, הארט איינער צום אנדערן, און מע רעדט עפעס זייער געשמאק. ווער קאָן דאָס זיין פלוצעם אינמיטן-דערינען?—קלער איך מיר און קוק מיך איינ דורך די פייעריקע ריטער פון דער זון. —איך וואָלט גע- מעגט שווערן, אז ס'איז עפערל! מיט וועמען זשע גייט ער דאָס, דער שלימאזל, אזוי שפעט? איך פארשטעל מיך מיט דער האנט פון דער זון, און קוק מיך איינ נאָכ שטארקער: ווער איז די נע- קיווע? אוי! דאכט זיך, האָדל? יאָ, ס'איז זי, ווי איך ביג א ייד. ס'איז זי!.. אזוי? אָט דאָס האָט מען אזוי געשמאק גע- לערנט גראמאטיקעס, געלייענט ביכלעך? אוי, טעווע, ביסטו א בעהיימע!—אזוי טראכט איך מיר, און שטעל אָפ דאָס פערדל, און רופ זיך אָן צו מייע ליט: „א גוטן אָונט אייך, זאָג איך, וואָס הערט זיך עפעס מיקויעכ מילכאָמע? ווי קומט איר, זאָג איך, פלוצעם גאָר אהער? אפ וועמען קוקט איר דאָ ארויס? אפן נעכטיקן טאָג?..." דערהערט אזא מיין באַרעכ-האבע, איז מיין פאָרל געבליבן שטיין, ווי זאָגט ער, לוי בא שאַמאימ ווע- לוי באַאָרעצ, דאָס הייכט: נישט אהינ, נישט אהער, מע- כילע צערייט און רויטלעך אפן פאָנעם... געשטאנען אזוי א פאָר מינוט אָן ווערטער, לאָזט מען אראָפ די אויגן, נאָכדעם הייבט מען אָן קוקן אפ מיר, איך אפ זיי, זיי ביידע איינס אפ דאָס אנדערע.

„נו? — זאָג איך. — עפעס באטראכט איר מיך, זאָג איך, גלייך אזוי ווי איר האָט מיך שוין לאנג נישט געזען. איך בין, דאכט מיר, דער אייגענער טעויע, זאָג איך, וואָס געווען, נישט געמינערט א האָר.“ אזוי מאכ איך צו זיי האלב פארדראָטיק און האלב אפ קאטאָועס. רופט זיך אָן צו מיר די טאָכטער מינע, האָדל הייסט דאָס, אונ ווערט נאָך רויטער ווי פּרזער: „טאטע, אונדז קומט מאולטאָו“... „מאולטאָו אַיך, זאָג איך, מיט מאול זאָלט איר לעבן. וואָס איז די מיסע? איר האָט געפונען, זאָג איך, אן אויער אינ וואלד? צי איר זייט נאָרוואָס ניצל געוואָרן, זאָג איך, פון א גרויסער סאקאָנע?“ „אונדז קומט, זאָגט ער, מאולטאָו, מיר זיינען כאָסן-קאלע.“ „וואָס הייסט, זאָג איך, איר זייט כאָסן-קאלע?“ „כאָסן-קאלע, זאָגט ער, ווייסט איר נישט וואָס הייסט? כאָסן-קאלע הייסט, זאָגט ער, איך בין איר כאָסן, זי איז מיין קאלע.“ אזוי מאכט ער צו מיר, פּעפּערל הייסט דאָס, און קוקט מיר דאפּקע גלייך אינ די אויגן אריין. איך קוק אימ אָבער אויך גלייך אינ די אויגן אריין און מאכ צו אימ: „ווען איז געווען בא אַיך, זאָג איך, דאָס קנאסמאָל? און פארוואָס האָט איר נישט גערופן מיך אויך אפ דער סימכע? איך קער מיך, דאכט זיך, אָן דאָ א שטיקל מעכוטן צי ניינ?“... איר פארשטייט, איך לאך, און ווערעם עסן מיך, טאָטשען מיין לייב, נאָר גאַרנישט, טעויע איז נישט קיין ידענע, טעויע האָט ליב אויסהאַרען ביזן סאָפּ... רופ איך מיך אָן צו זיי: „איך פארשטיי ניט — א שידעך אָן א שאדכע, אָן טנאַימ?“ „וואָס דארפן מיר, מאכט ער, פּעפּערל הייסט דאָס, שאדכאַנימ? מיר זיינען שוין לאנג, זאָגט ער, כאָסן-קאלע.“ „אזוי? גאָטס ניסימ! וואָס זשע האָט איר, זאָג איך, געשווינגן ביז אהער?“ „וואָס זאָלן מיר, זאָגט ער, שרייענ? מיר וואָלטן אייך היינט אויך נישט דערציילט, נאָר אזויווי מיר האלטן אינגיכען בא צעשיידן זיך, איז בא אונדז געבליבן, מיר זאָלן שטעלן פּרזער א כופּע“... דאָס האָט מיך שוין פארדראָסן, ווי זאָגט איר: באָו מאָו מאָו א ד נאָ פּעש — דערלאנגט איך ביינ אריין! מיילע, וואָס ער זאָגט: כאָסן-קאלע — איז נאָך צו דערלידן, ווי שטייט דאָרטן געשריבן: אָה אוו טי — ער וויל זי, זי וויל אימ. אָבער כופּע? וואָס איז דאָס פאר ווערטער: שטעלן א כופּע? עפעס טארגומ-לאָשן!... ווייזן ווייזן אויס, אז מיין כאָסן האָט פארשטאנען, אז איך בין פונ דער מיסע א ביכל מעטושטעש;

...א פאר שא נאכ דער שיינער כופע שפאנ איב אונ דאס פערד-אונ-וועגעלע,
אונ מיר זעצנ זיב אופ זאלבעריוט... אונ האל אכ מו ו שעימ א רדכ ע
מארש צומ באנ קינ בויבערוק.

...איך קומ צו פאָרן איינמאַל אהיימ... באַגענג איך דעם שרעבער כוועדקע
שטייט איבן דרויסן מיט מענ כאווע...

רופט ער זיך אָן צו מיר: „פארשטייט איר, רעב טעווע, די
מײַסע דערפון איז אזוי: איך האלט בא אָפּפּאַרנ פונדאנענע.
„ווען פּאַרטטו?“, „אינגױבנע“, „וועהי, אשטייגער?“ „דאָס קאָן איך
אײַך, מאכט ער, נישט זאָגן, ס׳איז, זאָגט ער, א סאָד... איר
הערט? ס׳איז א סאָד! ווי געפעלט דאָס אײַך, אשטייגער? קומט
צו גיין א פּעפּערל, א קליינס, א עווארצס, א פארזעניש, פאר-
שטעלט זיך פאר א כאַסן, וויל שטעלן א כופע, האלט בא אוועק-
פאַרן אונ זאָגט ניט וועהי! קאָן ניט צעזעצט ווערן די
גאל? „מילע, זאָג איך צו אים, א סאָד איז א סאָד; בא דיר
איז גאַלע טוידעס... גיב מיר אָבער צו פארשטיין, ברודערל, אָט
דאָס: דו ביטט דאָך א מענטש, זאָג איך, פון סאמע יושער און
ביסט אינגעטונקען אינ מענטשלעכקייט פון אויבן ביז אראָפּ, —
ווי קומט דאָס, זאָג איך, צו דיר, אז דו זאָלסט פּלוצעם אינ-
מיטן-דערינען צונעמען בא טעווען א טאַכטער און מאכט זי פאר
אן אגונע? אָט דאָס הייסט בא דיר יושער? מענטשלעכקייט?
א שטיקל גליק, זאָג איך, וואָס דו האָסט מיך נישט באגאנוועט,
אָדער אונטערגעצונדן... „טאטע! — זאָגט זי צו מיר, האָדל הייסט
דאָס, — דו ווייסט גאָר ניט, ווי גליקלעך מיר זיינען,
איך און ער, וואָס מיר האָבן דיר אויסגעזאָגט פונעם סאָד. ס׳איז
בא אונדן, זאָגט זי, אראָפּ א שטיין פונעם הארצן. קומ אהער,
לאָמיר זיך צעקושן.“ און נישט לאנג געטראכט, כאפן זיי מיך
ארומ ביידע, זי פון איין זייט, ער פון דער אנדערער זייט, און
מע הייבט מיך אָן קושן און האלדזן, זיי מיך און איך זיי, און
פון גרויס אימפעט, אפּאַנעם, זיי ביידע צווישן זיך דאוויי קושן
זיך! א באשרייבונג, זאָג איך אײַך, א טעיאטער מיט זיי! „טאָ-
מער וואָלט שוין געווען, זאָג איך, גענוג קושן זיך? צייט עפעס
דען מיקויעכ טאכלעס“. „מיקויעכ וואָסער טאכלעס?“ זאָגן
זיי. „מיקויעכ נאדן, זאָג איך, מאלבושימ, הויצאַעס האכאסענע,
דאָס, יענצ, לאָקש, בוידעם, ציבעלע... „מיר דארפן נישט, זאָגן
זיי, גאַרנישט ניט, נישט קיין לאָקשן, נישט קיין בוידעם, נישט
קיין ציבעלעס“. „וואָס זשע דען, זאָג איך, דארפט איר יאָ?“
„מיר דארפן, זאָגן זיי, נאָר כופע אוקדושן... איר הערט
ווערטער?..“

בעקיצער, איך וועל אײַך ניט מײַרייך זײַן, עס האָט מיר
געהאַלפן, ווי דער פאראיאַריקער שניי — מע האָט געשטעלט א

כופע. אלצ הייסט א כופע! אוואדע, וואָס וואָלט איר קלערן, נישט אזא כופע ווי טעוויענ שטייט אָן. אויך מיר א כופע!.. א שטילע כאסענע... אָכ און ווי!.. און דערצו איז נאָכ פאראן א ווייב, ווי זאָנט איר: אפ א מאקע א בלאָטער. מוטשעט זי, איך זאָל איר נאָר זאָגן, וואָס איז דאָס עפעס אזוי כאפ-לאפ, בעכיפאָזנדיק? נו, גייט גיט צו פארשטיי א יידענע, אז סע ברענט! וואָס טויג אייך, איך האָב איר געמוזט אָפטאָקן פון דערעכ-שאַלעם וועגן א ליגן האגאָדל האגיבער וועהאנויראָ, א מייסע מיט א יערושע, א רייכע מומע פון יעהופעצ, נעכטיקע טעג — אבי זי זאָל מיך לאָזן צורו. און טאקע בעויסוי האיוימ, דאָס הייסט א פאָר שאַ נאָכ דער שיינער כופע, שפאן איך איינ דאָס פערד-און-וועגעלע, און מיר זעצן זיך אופ זאלבעדריט, דאָס הייסט: איך און זי און ער, דער געניידעמ מיינער, און האָל אכ מוישע-מאָר דכע מארש צומ באן קיינ בויבעריק. זיצנדיק אזוי מיט מיינ פאָרפאָלק אינ וועגעלע, כאפ איך מיר א קוק מינ האצאד אפן דאָזיקן פאָרל און טראכט מיר: וואָס פאר א גרויסן גאָט מיר האָבן און ווי מאָדנע שיינ ער פירט זיין וועלט! און וואָס פאר א מיני מעשונע נעפאשעס, ווילדע ברוימ עס געפינען זיך בא אימ! אָט האָט איר אייך א פאָרפאָלק נאָרוואָס פון דער נאָדל ארויס: פאָרט ער אוועק, דער גוטער-יאָר ווייסט אימ ווהינ, און זי בלייבט איבער דאָ — און מע זאָל דאָס לאָזן אפילע א טרער, כאָטש פון יויצע וועגן! נאָר גאָרנישט, טעוויע איז נישט קיינ יידענע, טעוויע האָט צייט, קוקט און שווינגט, וואָס וועט דאָ זיין... זע איך עפעס א פאָר-יונגעלייטלעך, גוטע קאסריליקעס, מיט אויסגעטראָטענע שטיוול, זינען ארויסגעקומען אפן באן זיך געוועגענען מיט מיינ שפיל-פויגל. איינער פון זיי איז געגאנגען עפעס ווי א שייגעצ, איך בעט איבער איינער קאָוועד, מיטן העמדל איבער די הויז, און האָט עפעס גע-שושקעט זיך מיט מיינעם שטילערהייט. „זע נאָר, טעוויע, טראכט איך מיר, צי האָסטו זיך נישט אריינגעכאפט דאָ צווישן כעוורע פערד-גאנאָווימ, בייטל-שניידערס, שלעסער-ברעכער אָדער פאלשע מאָנעטשיקעס?“...

פאָרנדיק צוריק מיט מיינ האָדלען פון בויבעריק אהיים, קאָן איך מיך נישט איינהאלטן און זאָג איר ארויס דעם דאָזיקן גע-דאנק גאנצ אָפנטלעך. צעלאכט זי זיך און וויל מיך איינרעדן, אז ס'איז לויטער פיינע מענטשלעך, ערלעכע, לעצט-ערלעכע

ליינט, וואָס זייער גאנצ לעבנ איז נאָר פונ יענעמס וועגנ, זיכ
 האָבנ זיי נישט אינ זינענ אפילע אינ דער לינקער פיאטע... „אַט-אַ
 יענער, זאָגט זי, וואָס מיטן העמדל, דער איז גאָר א טאטנס
 א קינד; ער האָט, זאָגט זי, אוועקגעוואָרפן רייכע טאטע-מאמע
 אינ יעהופעצ, וויל נישט נעמען בא זיי קיין צעבראָכענעם גראָשנ“.
 „אזוי? גאָטס ווונדער! — זאָג איכ. — טאקע זייער א פיינ באַכערל,
 כילעבנו! צום העמדל, וואָס ער גייט איבער די הויז, מיט די
 לאנגע האָר, ווען גאָט העלפט אימ נאָכ א הארמאָניע, אָדער א
 הונט זאָל אימ נאָכלויפן פונ הינטן, דעמלט האָט דאָס שויג גאָר
 דעם זיבעטן כיינ!“... אָט אזוי רעכנ איכ זיכ אָפּ מיט איר שויג
 פאר אימ אויכ אונ לאָז אויס מיינ גאנצ ביטער הארצ, הייסט
 דאָס, צו איר נעבעכ... אונ זי? גאָרנישט! איינ עסטער מא-
 געדעס — מאכט זיכ טאמעוואטע. איכ איר: „פעפערל“, אונ זי
 מיר: טויוואס-האקלאל, ארבעטער, נעכטיקע טעג“... „וואָס
 טויג מיר, זאָג איכ, איינער טויוואס-האקלאל מיט איינער ארבעטן,
 אז עס גייט צו בא איינ בעסאָד? פאראנ, זאָג איכ, א שפריכ-
 וואָרט: ווו א סאָד, דאָרט איז א גנייווע... אמער זאָג מיר
 גלייכ, וואָס איז ער געפאָרן, פעפערל, אונ ווהינז?“... „אלצדינג
 יא, זאָגט זי, נאָר דאָס נישט. פרעג זיכ, זאָגט זי, בעסער נישט
 נאָכ; גלייב מיר, זאָגט זי, וועסט מיט דער צייט אריינ
 אלצדינג וויסן. וועסט, אימירצעשעם, הערן, אונ עפשער אינ-
 גיכ, פיל נייעס, פיל גוטס!“... „אַמיינ, האלעוויי, זאָג איכ,
 פונ דינ מויל אינ גאָטס אויערן. נאָר אונדזערע סאָנימ, זאָג
 איכ, זאָלג אזוי וויסן פונ זייער געזונט, ווי איכ הייב אָן
 צו פארשטיינ, וואָס דאָ טוט זיכ בא איינ אונ וואָס באדייט
 די שפיל!“... „אַט דאָס איז טאקע, זאָגט זי, דער אומגליק,
 וואָס דו וועסט דאָס ניט פארשטיינ“. „וואָס זשע, ס'איז אזוי
 טיפ? מיר דאכט, זאָג איכ, אז איכ פארשטיי, מיט גאָטס
 הילפ, גרעסערע זאכנ“... „דאָס לאָזט זיכ ניט, זאָגט זי, פאר-
 שטיינ מיטן סיכל אליינ, דאָס דארפ מען, זאָגט זי, פילג, פילג
 מיטן הארצנ“... „אזוי זאָגט זי צו מיר, האָדל הייסט דאָס, אונ
 דאָס פאָנעם בא איר בעשאז-מייסע פלאמט, אונ די אויגן ברענענ.
 ניט געדאכט זאָלג זיי ווערן, די טעכטער מיינע! פארקאכנ זיי
 זיכ אינ עפעס, איז מיטן הארצנ, אונ מיט לייב-אונ-לעבנ, אונ
 מיטן גופ, אונ מיט דער נעשאָמע!

בעקיצער וועל איך אײַך דערציילן, עס גייט אוועק א וואָך
 און צוויי און דריי און פיר און פינף און זעקס און זיבן — איין
 קאָל וועיין קעסעפּ — נישטאָ נישט קיין בריוו, נישט קיין יעדווע.
 „פארפאלן, זאָג איך, פעפערל!“ — און כאפּ א קוק אפּ מיין
 האַדלען. נעבעך קיין טראָפּן בלוט נישטאָ אינ פּאָנעם, זוכט
 אופּ אלעמאָל אַן אנדער שטיקל ארבעט אינ שטוב, וויל, ווייזט
 אויס, פארגעסן דורך דעם די גרויסע צאָרעס איווע, נאָר, איר
 זאָלט זאָגן, זי זאָל דאָס אימ אפילע דערמאָנען! שא, שטיל,
 גלייך ווי ס'איז נאָר קיינמאָל נישט געווען קיין פעפערל אפּ
 דער וועלט! נאָר איינמאָל טרעפט זיך א מיסע, איך קומ צו
 פּאָרן אהיים, איך זע — מיין האַדל איז פארוויינט, גייט ארום
 מיט אָנגעשוואָלענע אויגן. הייב איך מיך אָן צו דערפרעגן,
 ווער איך געוואָר, אז דאָ איז נישט לאנג געווען עפעס איינער
 א שלימאזל מיט לאנגע האַר און געסוידעט זיך עפעס מיט איר,
 מיט האַדלען הייסט עס. „אהא! — טראכט איך מיר. — דאָס איז
 יענער כעוודעמאן, וואָס האָט אוועקגעוואָרפּן רייכע טאטע-מאמע
 און האָט אראָפּגעלאָזט דאָס העמדל איבער די הויזן...“ און
 נישט לאנג געטראכט, רופּ איך ארויס מיין האַדלען פונ שטוב
 אינ הויפּ ארויס און טו זי א כאפּ גלייך אפּ דער ווענטקע:
 „זאָג מיר נאָר, טאָכטער, האָסט שוין פונ אימ א גרויס?“ „יאָ.“
 „ווי איז ער ערגעצ, דיין באשערטער?“ „ער איז, זאָגט זי,
 ווייט.“ „וואָס טוט ער?“ „ער זיצט!“ „ער זיצט?“ „ער זיצט...“
 „ווי זיצט ער? פארוואָס זיצט ער?“ — שווייגט זי, קוקט מיר גלייך
 אינ די אויגן אריין און שווייגט. „זאָג מיר נאָר, זאָג איך, טאָכטער
 מינע, וועדליך איך פארשטיי, זיצט ער נישט פאר קיין גניווע;
 פארשטיי איך נישט דעם סייכל, אז וויבאלד קיין גאנעו נישט
 און קיין שווינדלער נישט, היינט פארוואָס זשע זיצט ער, פאר
 וואָסערע מיסימ-טיווימ?“ .. שווייגט זי — איין עסטער מאגעדעס...
 האָב איך מיך מעיאשעו געווען: זאָסט נישט, דארפּ מען נישט
 ער איז דאָך דיין שלימאזל, נישט מינער. א שיינע רינע קאפּאָרע!
 נאָר אינווייניק אינ הארצן טראָג איך א ווייטעק, איך בין פּאָרט
 א פּאָטער, ווי מיר זאָגן אינעם דאוונען: קער אכיימ אָו אל
 באַנימ — א פּאָטער בלייבט א פּאָטער.
 בעקיצער, געווען איז דאָס הוישאנע-דאבע אפּ דער נאכט.
 יאָמטעו איז בא מיר א מינהעג, איך רן מיך אָפּ, און אויך

דאָס פּערדל רוט זיך באַ מיר אויס, ווי אין דער טוירע שטייט
 געשריבן: אַטאָ — דו, ווע שוירכאָ — און דיין ווייב, וואַכאָ —
 מוירכאָ — און דיין פּערדל... און אגעוואָזן איז שוין אין בויבעריק
 קימאט נישטאָ וואָס צו טאָן: טוט מען אַ בלאָז מיטן שוויפּער,
 אזוי צעלויפּן זיך אלע דאטשניקעס, ווי די מיין אין אַ הונגער,
 און בויבעריק ווערט אַ פּוסטקע. דעמלט האָבן איך ליב צו זיין
 אין דער הייב, באַ זיך אפּ דער פּריזובע. פאַר מיר איז עס דאָס
 בעסטע שטיקל צייט. די טעג זיינען געשענקטע. די זון באַקט
 שוין ניט, ווי אַ קאַלכ-אויבן, נאָר זי גלעט מיט אַ מיין ווייב-
 קייט, מעכניצע-נעפּאָשעס. דער וואַלד איז אלץ נאָך גריין, די
 סאָטנעס הערן ניט אופּ צו שמעקן מיט סמאָלע, און עס דאַכט
 זיך מיר, אז דער וואַלד קוקט יאָמטעוודיק, ווי גאַטס אַ סוקע,
 אַ סוקע פּונ גאַט. אָט דאָ, טראַכט איך מיר, האַלט גאַט סוקעס;
 דאָ, ניט אין שטאַט, וווּ סע טאַרעראַמט, און מענטשן לויפּן
 היין און הער, פּינען מיט דער נעשאַמע, יאָגן זיך נאָכן שטיקל
 ברויט, און מע הערט נאָר געלט און געלט און געלט!.. און
 זוער שמועסט אפּ דער נאַכט, הוישאַנע-ראַבע, לעמאַשל, — איז
 דאָך גאָר אַ גאַנדיין: דעמלט איז דער הימל בלוין, די שטערן
 פּינקלען, שעמעריין, בייטן זיך, פּינטלען ווי, לעהאוודל, אַ
 מענטש מיט די אויגן; און אמאָל, מאַכט זיך, פּליט דורכ אַ
 שטערן פּייל אויסן בויגן, לאָזט איבער נאָך זיך אפּ אַ רעגעלע
 אַ גרינעם פּאַס — דאָס האָט זיך אַראָפּגעלאָזט אַ שטערנדל,
 געפּאלן עמעצנס מאַזל. וואָרעם וויפל שטערן, אויפּיר מאַזלעס...
 ייִדישע מאַזלעס... „עס זאָל כאָטש ניט זיין מיין פּינצטער מאַזל“, —
 טראַכט איך מיר, און עס קומט מיר אפּן געדאַנק האָדל. שוין
 פּונ עטלעכע טעג, אז זי איז עפעס ווי אופּגעמונטערט, לעבע-
 דיקער געוואָרן, גאָר אַן אנדער פּאַנעם באַקומען. עמעצער האָט
 איר געבראַכט אַ בריוול, אפּאַנעם, פּונ אימ טאַקע, פּונ איר
 שלימאַזל. ווילן ווילט זיך מיר זייער וויסן, וואָס ער שרייבט
 איר, נאָר פּרעגן וויל איך נישט; זי שווינגט, שווינג איך אויך,
 פּאַסעכ שיין שאַ! טעווע איז נישט קיין ייִדענע; טעווע
 האָט צייט.

דערווייל, אזויווי איך טראַכט פּונ האָדלען, קומט זי אָן,
 האָדל הייסט עס, זעצט זיך צו נעבן מיר אפּ דער פּריזובע,
 קוקט זיך אַרום אפּ אלע זייטן און רופּט זיך אָן צו מיר

שטילערהייט: „הערסטו, טאטע? איך דארף דיר עפעס זאָגן:
הינט געזעגענען מיר זיך אָפּ מיט דיר... אפּ שטענדיק“...
אזוי זאָגט זי צו מיר שטיל, קוימ וואָס מע הערט, און
קוקט אפּ מיר מיט א מאַדנעם מינ קוק, מיט אזא קוק, וואָס
איך וועל אימ אייביק נישט פאַרגעסן. און בעשאַס-מיסע פליט
מיר דורך א מאכשאַווע אינ קאַפּ: „זי וויל זיך טרינקענ“... וואָס
איז מיר איינגעפאלן טרינקענ? וויל עס האָט זיך געטראָפּן,
ניט דאָ געדאכט, א מיסע: א מיידל נישט ווייט פון אונדז האָט
זיך פאַרקאָכט אינ א דאָרפ-שייגעצ און האָט זיך צוליב דעם
דאָרפ-שייגעצ... איר ווייסט דאָך שוינ וואָס. איז די מאמע פאַר
צאָרעס קראַנק געוואָרן און איז געשטאַרבן, און דער טאטע האָט
זיך אויסגעבראכט, געוואָרן א קאפּצן. און דער דאָרפ-שייגעצ
האָט זיך מעיאשעו געווען און האָט כאסליערע געהאט פאַר אן אן-
דערע. איז זי אוועקגעגאנגען צום טיכ, דאָס מיידל הייסט דאָס,
און האָט זיך אריינגעוואָרפן אינ וואסער אריינ און האָט זיך
דערטרונקענ...
„וואָס הייסט, זאָג איך, דו געזעגנט זיך אָפּ מיט מיר אפּ
שטענדיק?“ — אזוי מאכ איך צו איר און קוק אראָפּ, זי זאָל
ניט זען, ווי איך בין טויט. „דאָס הייסט, זאָגט זי, איך פאַר,
זאָגט זי, אוועק מאַרגן, זאָגט זי, גאנצ פרי, מיר וועלן זיך שוינ
מער קיינמאָל ניט זען... קיינמאָל ניט“...
דעהערט די דאָזיקע ווערטער, איז מיר געוואָרן א ביסל
גרינגער אפּ דער נעשאַמע. דאנקען גאָט כאַטש דערפאַר, טראכט
איך מיר, ווי זאָגט ער: גאמ זו לעט ווי וואָס — עס קאָן זיין ער-
גער, בעסער האָט קיין שיר נישט... „ווהינ, לעמאַש, פאַרטשו,
אויב איך האָב, זאָג איך, די זכיע צו וויסנ?“ „איך פאַר, זאָגט
זי, צו אימ“. „צו אימ? — זאָג איך. — ווו איז ער דען אצינדערט?“
„רעסאטע, זאָגט זי, זיצט ער נאָך; נאָר אינגיכט שיקט מען אימ
אוועק“. פאַרטשו, הייסט דאָס, זיך געזעגענען מיט אימ? —
אזוי זאָג איך צו איר און מאכ זיך טאמעוואטע. „ניין, זאָגט
זי, איך גיי אימ נאָך גלייב אהינ“. „אהינ? — זאָג איך. — ווער
איז געווען דער אהינ? וואָזוי הייסט דאָס אָרט?“ „מע
ווייסט נאָך נישט אקוראט, זאָגט זי, וואָזוי דאָס אָרט הייסט.
נאָר ווייט איז דאָס זייער, זאָגט זי, ווייט מיט סאקאָנעס-
געפאַשעס“.

אזוי זאָגט זי צו מיר, האָדל הייסט עס, און עס מאָלט זיך מיר אויסעט, אז זי רעדט דאָס מיט גאדלעס, מיט גרויסקייט, גלייך ווי ער וואָלט דאָ אָפגעטאָגן עפעס אזעלכס, וואָס ס'ע קומט אים דערפאר א מעדאל פונ א פוּד אײַזנאָל... וואָס ענטפערט מען איר, דעמאָשל, אפ אזא זאך? פאר אזא זאך נעמט א פאָ-טער און בייזערט זיך אויס אפ א קינד, שענקט א פאָר פעטש, אָדער ער בייטלט אויס אלע בייזע וויסטע כאלוימעס. טעויע איז אָבער נישט קיינ ײַדענע. איך גיי מיט דעם גאנג, אז קאס איז אווידעוואָרע. רופ איך מיך אָן צו איר מיט א פאָסעק, ווי געוויינטלעך: „איך זע ארויס, זאָג איך, טאָכטער מיינע, אז דו ביסט מעקיינע, ווי איך דער הייליקער טויער שטייט געשריבן: אל קיינ יא זיוו — ווארפטט אוועק, זאָג איך, צוליב א פעפערל, טאטע-מאמע, זאָג איך, און לאָזט זיך אוועק איך אן אָרט, וואָס מע ווייסט נישט ווו, ערגעץ איך די מידבאָריעס, אפאָנעם, אפן פארגליווערטג יאמ, דאָרט, ווו אלעקסאנדער מוקדני, זאָג איך, איז געפאָרן אפן אָקרענט און פארבלאָנדזעט אפ א ווייטער וויספע, זאָג איך, צווישן ווילדע מענטשן, ווי איך האָב געלייענט, זאָג איך, אמאָל איך א מייסע-ביכל..."

אזוי זאָג איך צו איר האלב אפ קאטאָוועס און האלב מיט קאס, און דאָס הארץ בעשאס-מייסע וויינט. נאָר טעויע איז נישט קיינ ײַדענע. טעויע האלט זיך אײַן. און זי, האָדל הייסט עס, פאלט נישט אראָפּ בא זיך; ענטפערט מיר אָפּ אל רישן רישן, און שטיל, נישט געכאפט, און באטראכט. טעויעס טעכטער קאָנען ריידן...

און כאָטש איך האלט דעם קאָפּ אראָפּ און די אויגן צו, פונ-דעסטוועגן דאכט זיך מיר, אז איך זע זי, האָדלענע הייסט דאָס, איך זע — איר פאָנעם איז פונקט אזוי ווי די לעוואָנע, בלאס און מאט, און דאָס קאָל אירס, מאָלט זיך מיר אויס, איז עפעס ווי פארדומפן, ציטערט... זאָל איך איר, אשטייגער, פאלן אפן האלדז, בעטן, כאלעשן פאר איר, זי זאָל נישט פאָרן? ווייט איך, אז ס'איז ארויסגעוואָרפן. ײַמאכ שמאָם זאָלן זיי ווערן, טאקע די טעכטער מיינע, — פארקאָנן זיי זיך איך עמעצן, איז מיטן גוף און מיט דער נעשאַמע און מיטן הארצן און מיט לייב-און-לעבן!

בעקיצער, מיר זיינען אָפגעזעסן אזוי אפ דער פריזובע א

היפושע שטיק צייט, לאָז זיכ איינכ דאכטן, קימאט די גאנצע נאכט. מער געשווינג ווי גערעדט, אונ דאָס, וואָס מיר האָבן גערעדט, איז אויך געווען קימאט ווי נישט גערעדט, האלבע ווערטער... זי האָט גערעדט, אונ איכ האָב גערעדט. איכ פּרעג זי נאָר איינ זאכ: וווּ איז דאָס געהערט געוואָרן, א מידל זאָל נעמען אונ כאסענע האָבן פאר א באַכער צוליב דעם, זי זאָל אימ קאָ-גען נאָכגיין ערגעץ אינ אלדי שווארצע יאָר? ענטפערט זי מיר: „מיט אימ איז אלציינס, אפילע אינ אלדי שווארצע יאָר...“ גיב איכ איר, געוויינטלעך, צו פארשטיין מיט סייכל, ווי נאריש דאָס איז. גיט זי מיר צו פארשטיין מיט איר סייכל, אז איכ וועל דאָס קיינמאָל ניט פארשטיין. ברענג איכ איר א מאָשל מיט א הונ א קוואָ-קע, וואָס האָט אויסגעוועסן קאטשקעלעך. די קאטשקעלעך האָבן זיכ נאָר אופגעכאפט אפ די פיסלעך, האָבן זיי זיכ געלאָזט אפן וואסער, אונ זי קוואָקע נעבעך קוואָקעט. „וואָס, זאָג איכ, וועסטו זאָגן, זאָג איכ, דערופ, טאָכטער לעבנ?“ „וואָס, זאָגט זי, זאָל איכ דערופ זאָגן? ס'איז אוואדע א ראכמאָנעס, זאָגט זי, אפ דער קוואָקע; נאָר צוליב דעם, זאָגט זי, וואָס די קוואָקע קוואָקעט, זאָל די קאטשקעלעך ניט שווימען?“... איר פארשטייט דיבורימ? טעויעס טאָכטער רעדט נישט גלאט...

אונ דערווייזל די צייט שטייט נישט. עס הייבט שוין אָן צו שארען אפ טאָג. די אלטע אינ שטוב וואָרטשעט. זי האָט שוין עטלעכע מאָל געשיקט זאָגן, אז ס'איז שוין צייט מאכנ נאכט, אונ געזען, אז עס העלפט זיכ נישט, האָט זי ארויסגעשטעקט דעם קאָפּ דורכן פענצטער אונ מאכט צו מיר, מיט א שיינעם יעוואָרעכעכאָ, געוויינטלעך: „טעויע! וואָס טראכטסטו זיכ?“ לאָז זיינ שטיל, זאָג איכ, גאָלדע, ווי אינ פאָסעק שטייט: לאָמאָ ראָג-שו? האָט פארגעסן, אפאָנעם, אז ס'איז היינט הישאנע-ראבע? הישאנע-ראבע, זאָג איכ, ווערט אונדו אָנגעכאסמעט דאָס גוטע קוויטל, הישאנע-ראבע דארפ מען זיינ אופ. פאָלג מיכ, גאָלדע, זאָג איכ, דו נעם, זיי מויכל, צעבלאָז נאָר דעם סאמאָואר, זאָג איכ, אונ לאָז זיינ טיי, אונ איכ וועל גיין דערווייזלע שפאנען דאָס ווע-געלע. מירן פאָרן מיט האָרלעג צום באַנ. אונ ווי דער שטיי-גער איז, טאָק איכ איר אָפּ א שפאָגל-נייעם ליגן, אז האָרל פאָרט אוועק קיינ יעהופעצ, אונ פונ דאָרטן נאָכ ווייטער, אלצ מיקויעכ יענעם אייסעק, מיקויעכ דער יערושע, הייסט דאָס,

און עס קען געמאָלט זײַן, זאָג איך, אז זי זאָל שוין דאָרטן בלייבן איבערן גאנצן ווינטער, און עפשער איבערן ווינטער מיטן זומער מיטן נאָכ א ווינטער; לאַכײַן דארפֿ מען איר, זאָג איך, מיטגעבן ציידאָ לאדערעך, א ביסל גרעט, א קליידל, א פאָר קישנס, ציכלעך, דאָס, יענצ און שאָר-יערדאָקעס.

אזוי קאָמאנדעווע איך און זאָג אָן, ס'זאָל נישט זײַן קײַן געוויינען, ס'איז הוישאנע-ראבע אפֿ דער וועלט. „הוישאנע-ראבע, זאָג איך, טאָר מען ניט וויינען, ס'איז א בעפירערשער דינ!" הערט מען דאָך מיך מיטן דינ מיסטאמע, ווי די קאצ, און מע וויינט דאָפֿע יאָ, און אז סע קומט צום געועגענען זיך, ווערט א יעלאָלע, אלע וויינען—די מאמע, די קינדער, און טאקע זי אליין, האָרדֿ הייסט דאָס, און וועאלקולאָמ, אז ס'איז געקומען צו דער עלטערער טאָכטער מינע, ציטל מיין איך (אפֿ יאָמטעוון קומט זי צו מיר מיט איר באשערטן, מיט מאָטל קאמוויל), האָבן זיך ביידע שוועסער א וואָרפֿ געטאָן איינע דער אנדערער אפֿן האלדזן—מע האָט זי קוימ אָפֿגעריסן...

נאָר איך איינער האָבן מיך געהאלטן שטאָל און אייזן, דאָס הייסט, עס רעדט זיך נאָר אזוי—שטאָל און אייזן; אינע-ווייניק קאָכט, ווי א סאמאָוואַר, נאָר יענעם ארויסבאווייזן—פע! טעווע איז דאָך נישט קײַן יידענע... דעם גאנצן וועג קײַן בויעריק שווינגט מען, און אז מיר האלטן שוין נישט וויינט פֿונ דער באַן, רופֿ איך מיך אָן צו איר, זי זאָל מיר זאָגן דאָס לעצטע מאָל, וואָס פֿאָרט האָט ער געטאָן אזעלכס, פע-פֿערל הייסט דאָס? „איטלעכע זאך, זאָג איך, באדארפֿ דאָך האָבן עפעס א טאמ" ווערט זי אָנגעצונדן און שווערט מיר מיט קאָל האשוועס שעבאָוילעם, אז ער איז רייני, ווי גינגאָלד. „ער איז, זאָגט זי, א מענטש, וואָס קאטאָרי פֿאר זיך ארט אימ נישט, דאָס גאנצע טועכצ זינס איז נאָר, זאָגט זי, יענעמס טויווע, דער וועלטס טויווע—און דעריקער פֿאר יעגיע-קאפּאָמיניקעס, די באלמעלאַכעס" און גייט זײַט א כאָכעם און טרעפט, וואָס דאָס הייסט! „זאָרגט ער זיך, זאָג איך צו איר, הייסט דאָס, פֿאר דער וועלט? לעמײַ זשע, זאָג איך, זאָרגט זיך נישט די וועלט פֿאר אימ, אז ער איז יאָ אזא ווילער באַכער? זאָלסט אימ כאָטש לאָזן גריסן, זאָג איך, דעם אלעקסאנדער מוקדן דינעם, זאָלסט אימ זאָגן, זאָג איך, אז איך פֿארלאָזן מיך אפֿ זײַן

יוישער, ער איז דאָך א מענטש פונ סאמע יוישער, זאָג איך, אז
ער וועט מיין טאָכטער מיסטאמע נישט פארפירן, און שרייבן
אמאָל, זאָג איך, א בריוול דעם אלטן טאטן...

און אזויווי איך רעד, פאלט זי מיר נישט פלוצעם אפן האלדז
און הייבט נישט אָן צו וויינען? „לאָמיר זיך, זאָגט זי, געזע-
גענען. זיי געזונט, טאטע, גאָט ווייסט, זאָגט זי, ווען מיר וועלן
זיך זענען?..." אַן עק! אָט דאָ האָב איך מיך שוין נישט גע-
קאָנט איינהאלטן... עס איז מיר געקומען אפן געדאנק, פארשטייט
איר, טאקע די אייגענע האָדל, בעשאס זי איז נאָך געווען א
ברעקל... א קינד הייסט דאָס... זי געהאלטן אפ די הענט... אפ
די הענט געהאלטן... האָט קיין פאריבל נישט, פאני, וואָס איך
האָב מיך... מיסע ידענע... איר זאָלט וויסן, הערט איר, וואָס
דאָס איז פאר א האָדל, דאָס איז!.. איר זאָלט זען די בריוולעך,
וואָס זי שרייבט... ס'איז א האָדל פון גאָט!.. זי איז בא מיר
אָט-אָ דאָ-אָ איז זי בא מיר... טיפ, טיפ... איך קאָן עס אייך
אזויפיל נישט ארויסגעבן...
.....

ווייסט איר וואָס, פאני שאַלעם-אלייכעם? לאָמיר בעטער
ריידן פון עפעס פריילעכס: וואָס הערט זיך עפעס מיקויעך דער
כאָלערע אינ אָדעס?..

געשריבן אין יאָר 1904

כאווע

— הוידר לאדוינוי קי טויוו — וויאזוי גאָט פירט, אזוי
איז גוט. דאָס הייסט, עס באדארפ זיין גוט, וואָרעם פרוווט זיין א
א כאַכעם און מאכט בעסער! אָט האָב איך געוואָלט זיין א
קלוגער, געדרייט דעם פאָסעק אהער, געדרייט דעם פאָסעק
אהינ, געזען, עס העלפט נישט, האָב איך צוגענומען די האנט פון-
נעם הארצן און האָב געזאָגט צו זיך אליין: טעווע, ביסט א
נאר! דו וועסט די וועלט נישט איבערמאכנ. דער אייבערשטער
האָט אונדז געגעבן צאר-גידל-באָנימ, איז די טייטש: פון קינ-
דער האָט מען צאָרעס און מע מוז דאָס אָנעמען פאר ליב. אָט,
דעמאָשל, האָט זיך מײַן עלטערע טאָכטער, צייטל הייסט עס,
פארקאָכט אינעם כײַטע מאָטל קאמזויל, האָב איך עפעס צו
אימ? עמעס, ער איז טאָקע א פראַסטער נעפעש, פארשטייט נישט
אזוי שטארק דריבניטשקע, די קליינע אויס?עס, הייסט עס, נאָר וואָס
קאָנ מען טאָנ? די גאנצע וועלט, ווי זאָגט איר, קאָנ דאָך ניט
זיין געבילדעט! דערפאר איז ער אן ערלעכ מענטשל און האָ-
רעוועט נעבעכ מיטן בלוטיקן שווייס. זי האָט שוין מיט אימ,
איר זאָלט אָנקוקן, קיין איינהאָרע, א פולע שטוב מיט פופקעס, און
ביידע ווערן זיי פארשווארצט אינ אוישער און אינ קאָוועד — און
רעדט מיט איר, זאָגט זי, אז ס'איז איר קיין איינהאָרע, גוט
ווי די וועלט, עס קאָנ גאָר. זאָגט זי, ניט זיין בעסער. איין
שטיקל כײַסאָרן נאָר, וואָס ס'איז קיין ברויט נישטאָ... אד קאָנ
האָקפאָ א' — דאָס האָט איר איינ נומער איינס. נו, און פון
דער צווייטער טאָכטער, פון האָדלען הייסט עס, באדארפ איך איינ
ניט דערציילן, איר ווייסט שוין. זי האָב איך פארשפילט, פאר-
לאָרן אפ אייביק! גאָט ווייסט, אויב מײַנע אויגן וועלן זי אמאָל
זען, סײַדן אפ יענער וועלט שוין, איבער הונדערט און צוואַנ-
ציק יאָר... רעד איך פון איר, פון האָדלען הייסט עס, קאָנ איך

נאָכ אדאָיאָמ נישט קומענ צו זיך, ס'איז אן עק פונ מיין לעבן!
 פארגעסן, זאָגט איר? ווי קאָנ מען פארגעסן א לעבעדיקן
 מענטשן? אוביפראט אזא קינד, ווי האָדל? איר זאָלט זען די
 בריוולעך, וואָס זי שרייבט צו מיר, קאָנ מען צעגיין. עס גייט
 זיי, שרייבט זי מיר, דאָרטן זייער גוט. ער זיצט, און זי פארדינט.
 זי וואשט גרעט און לייענט ביכלעך און זעט זיך מיט אימ אלע
 וואָך, און האָט, זאָגט זי, א האָפענונג, אז עס וועט זיך דאָ,
 בא אונדז, איבערקאָכן, עס וועט אופגיין די זון און עס וועט
 ווערן ליכטיק, וועט מען אימ אומקערן צוריק מיט נאָך א סאך
 אזעלעך, ווי ער, און דעמלט וועלן זיי זיך ערשט, זאָגט זי,
 נעמען צו דער רעכטער ארבעט און איבערקערן די וועלט מיטן
 קאָפּ אראָפּ, מיט די פיס ארום. נו? ווי געפעלט דאָס אייך?
 גוט? האָט זשע טוט אָבער דער ריבוניע-שעל-אווילעמ? ער
 איז דאָך, ווי זאָגט איר, אן אייל ראכום וועכאנו, זאָגט ער,
 צו מיר: "ווארט אויס, טעויע, אָט מאכ איך אזוי, אז דו וועסט
 פארגעסן אָן אלע דיניע צאָרעס!"... און קאכאווע, איר מעגט
 דאָס האָרן. קיין אנדערן וואָלט איך עס נישט דערציילט, וואָ-
 רעם דער ווייטעק איז גרויס און דער ביזאָיען איז נאָך גרעסער!
 נאָר, ווי שטייט דאָרט בא אונדז געשריבן: הא מעכ אסע אני
 מע אוראָ האָמ — פאר אייך איז דען פאראן בא מיר א סאָד?
 וואָס איך האָב — דערצייל איך אייך. נאָר וואָס דענן אייך זאך
 וועל איך אייך בעטן: צווישן אונדז זאָל דאָס בלייבן. איך זאָג
 אייך נאָכאמאָל: דער ווייטעק איז גרויס נאָר דער ביזאָיען,
 דער ביזאָיען איז נאָך גרעסער!

בעקיצער, וויאזוי שטייט דאָרט אינ פירעק: רָצָאָ הא-
 קאָדריש באָרוך הו לעזאקויס — גאָט האָט געוואָלט א טוי-
 ווע טאָן טעויען, גייט ער און בענטשט אימ מיט זיבן קינדער
 בעקיוועס, טעכטער הייסט עס, אלע אויסגעשפילטע, געראָטענע,
 קלוגע און שיינע, פרישע, געוונטע, איך זאָג אייך — סאָסנעס!
 אוי, האלעווי וואָלטן זיי בעסער געווען מיעסע פאסקודניצעס,
 וואָלט עפשער געווען בעסער פאר זיי און געזינטער פאר מיר.
 וואָרעם וואָס קומט ארויס, איך בעט אייך, פון א גוט פערדל,
 אז סע שטייט אינ שטאל? וואָס קומט ארויס פון שיינע טעך-
 טער, אז מע ליגט פארשטעקט מיט זיי אינ א העק און מע
 קוקט נישט אָן קיין לעבעדיקן מענטשן, אכוצ אנטאָן פאָפּערי-

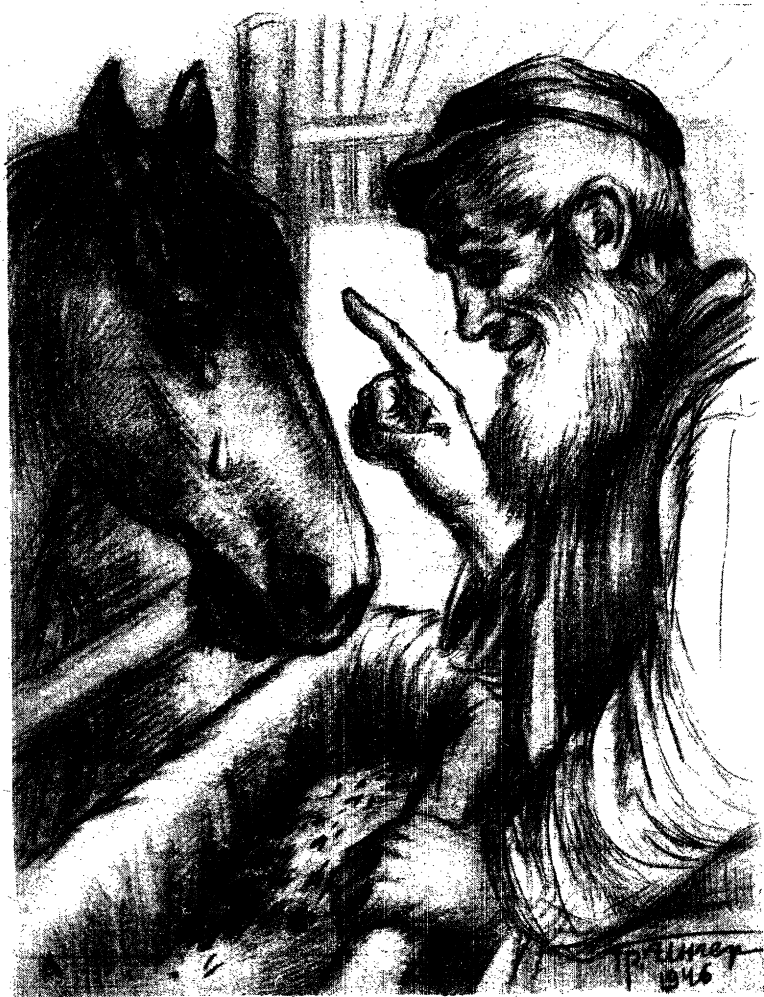
לע, דעם גוי'ישן ראָש-האקאָהאַל פֿון דאָרפ, און דעם שרײַבער
 כוועדקע גאלאגאן, א הויכער גאַיעצ מיט א פאטלע און מיט
 לאנגע שטייול, און דעם גאלעכ, ימאכ שמוי וועזיכרוי. איך קאָג
 נישט הערן דעם נאָמען זײַנעם, נישט מאכמעס דעם, וואָס איך בין א
 ייִד און ער איז א גאלעכ; אדער אבע, מיר זײַנען זײַער גוט באקאנט
 צווישן זיך שוין א שאָק מיט יאָרן, דאָס הייסט, אפ קיין סימכעס
 איינס צום אנדערן גייט מען נישט, און גוט-יאָמטעווען בעטן אוואדע נישט;
 גאָרנישט, מאכעטייסע, מע באגעגנט זיך, גוט-מאָרגן, גוט-יאָר,
 וואָס הערט זיך עפעס אפ דער וועלט? ארײַנלאָזן זיך מיט
 אימ איז ווייטע דראַכים האָב איך פּײַנט, וואָרעם באלד עפעס, הייבט
 זיך אָן א סעדרע: אייער גאָט, אונדזער גאָט. לאָז איך מיך נישט
 און שלאָג אימ איבער מיט א גלייכווערטל און זאָג אימ, אז
 ס'איז פאראן בא אונדז א פאָסעק; שלאָגט ער מיך איבער
 מיסטאמע און זאָגט, אז א פאָסעק ווייסט ער גלייך מיט מיר,
 און עפשער נאָך בעסער. און הייבט אָן צו ועצן אפ אויסוויי-
 גיק אונדזער כומעש, ווי געוויינטלעכ, א גוי; „בערעשיט בארא
 אלאָקים“ — אלעמאָל, אלעמאָל דאָס אייגענע. שלאָג איך אימ
 איבער מיסטאמע און זאָג אימ, אז ס'איז פאראן בא אונדז א
 מעדרעש. „א מעדרעש, זאָגט ער, ווערט שוין אָנגערופן ט אל-
 מוד, און ט אל-מוד האָט ער פּײַנט, ווייל ט אל-מוד איז, זאָגט
 ער, לויטער שווינדל...“ ווער איך דאָך מיסטאמע רעכט איך קאס
 און הייב אימ אָן אויסצוליימערן, וואָס עס קומט מיר אפ דער
 צונג. מיינט איר, אז עס ארט אימ עפעס? גאָרנישט; קוקט אפ
 מיר און לאכט, און קעמט זיך בעשאס-מייסע די באָרד. נישטאָ,
 הערט איר, קיין ערגערס אפ דער וועלט, ווי אז איר זידלט א
 מענטשן, מאכט אימ מיט דער בלאָטע גלייך, און ער שוויגט.
 איך אייך ווערט די גאל צעפיקעט, און יענער זיצט און שמייכלט:
 דעמלט האָב איך דאָס נישט פארשטאנען, נאָר אצינד ווייס
 איך, וואָס דאָס שמייכל האָט באדייט...

בעקיצער, איך קומ צו פאָרן איינמאָל אהיים, ארום
 פארנאכטלעך שוין, באגעגן איך דעם שרײַבער כוועדקע שטימט
 איך דרויסן מיט מײַן כאווע, די דריטע טאָכטער מײַנע, די
 צווייטע פון האַדלען, הייסט עס. מיך דערזען, האָט זיך מײַן
 באַכער געגעבן א דריי אויס, ארָפּגענומען פאר מיר דאָס
 היטל און אוועק. רופ איך מיך אָן צו מײַן כאווען: „וואָס האָט

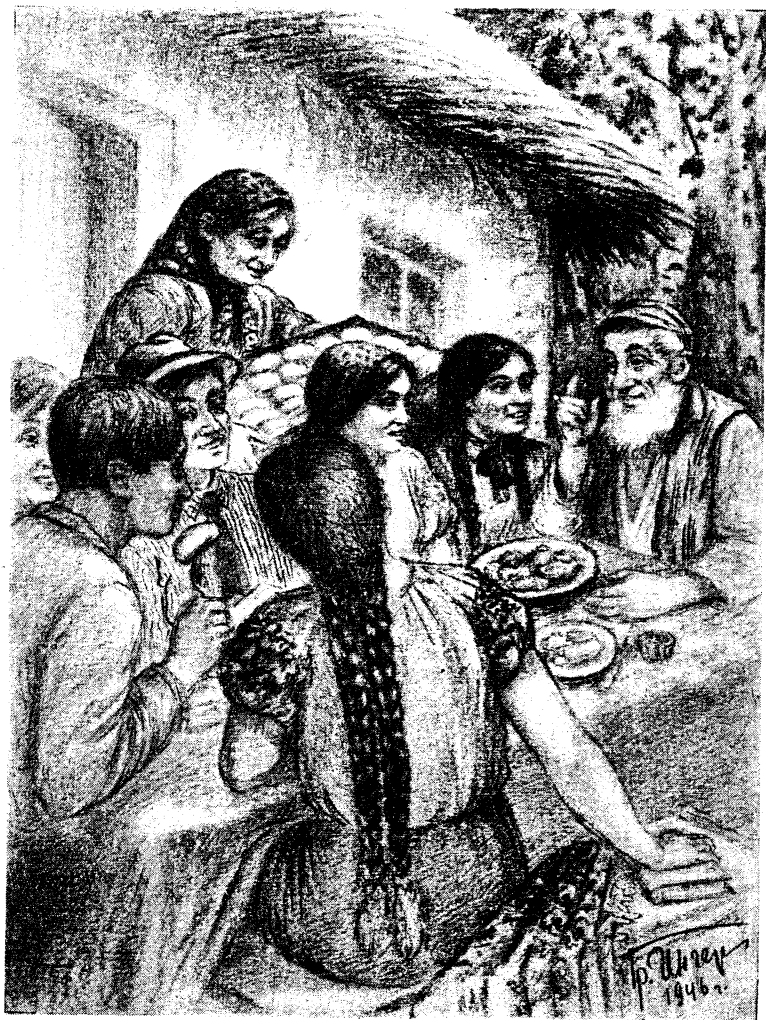
דאָ געטאָגן כוועדקע? זאָגט זי: „גאָרניט... זאָג איך: „וואָס הייסט גאָרניט? ... זאָגט זי: „מיר האָבן געשמעקט... זאָג איך: „וואָס פאר א מעכותטן ביסטו מיט כוועדקע? ... זאָגט זי: „מיר זיינען באקאנט שוין פון לאנג... זאָג איך: „מאזלטאָו דיר מיט דיין באקאנטשאפט! א שיינער כאווער כוועדקע! ... זאָגט זי צו מיר: „דו קענסט אימ דענ? דו ווייסט דענ ווער ער איז? ... זאָג איך צו איר: „ווער ער איז, ווייס איך ניט, כ'האָב זיינ ייכעס-בריוו ניט געזען; נאָר פארשטיי פארשטיי איך, אז ער דארף שטאמען פון סאמע גדוילימ; דער טאטע זיינער, זאָג איך, האָט געמוזט זיינ אָדער א פאסטעכ, אָדער א סטרווש, אָדער אזוי א שיקער... רופט זי זיך אָן צו מיר, כאווע הייסט עס: „וואָס זיינ טאטע איז געווען, ווייס איך ניט אונ וייל ניט וויטן, בא מיר זיינען אלע מענטשן גלייך; נאָר אז ער אליין איז א מענטש ניט קיין געוויינלעכער — דאָס ווייס איך פאר געווייס... „דעהיינע, זאָג איך, וואָס פאר א מינ סאָרט מענטש איז ער? לאַמיך הערן... „איך וואָלט דיר, זאָגט זי, געזאָגט, וועסטו ניט פארשטיין. כוועדקע, זאָגט זי, דאָס איז דער צווייטער גאָרקי... „דער צווייטער גאָרקי? — זאָג איך. — ווער זשע איז געווען, זאָג איך, דער ערשטער גאָרקי? ... „גאָרקי, זאָגט זי, דאָס איז היינט קימאט דער ערשטער מענטש אפ דער וועלט... ווו זיצט ער, זאָג איך, דער טאנע דיינער, וואָס איז זיינ געשעפט אונ וואָס פאר א דראַשע האָט ער געדארשנט? ... מאכט זי צו מיר: „דער גאָרקי — דאָס איז א בארימטער שרייבער, א שריפטשטעלער, א מענטש, הייסט דאָס, וואָס מאכט ביכער, אונ א טייערער, א זעלטענער, אן ערלעכער מענטש, טוטאמט אויך פון פראָטטן שטאנד, נישט געלערנט אינ ערגעץ, נאָר פון זיך אליין... אָט דאָס איז זיינ בילד... אזוי מאכט זי צו מיר, כאווע הייסט עס, אונ נעמט ארויס פון קעשענע א פאָרטערטל אונ ווייזט דאָס מיר. „אָט דאָס איז ער, זאָג איך, דער צאדיק דיינער, רעב גאָרקי? איך וואָלט געמעגט שווערן, אז איך האָב אימ ערגעץ געזען, זאָג איך, אָדער בא דער באנ טראָגן זעק, אָדער אינ וואלד שלעפן קלעצער... „איז דאָס בא דיר, זאָגט זי, א כיסאָרן, זאָגט זי, אז א מענטש האָרעוועט מיט זיינע אייגענע הענט? דו אליין האָרעוועסט דענ ניט? אונ מיר האָרעווענ גיט? „יא, יא, זאָג איך, ביסט גערעכט, זאָג איך, ס'איז א

בעפידעשער פאָסעק בא אונדז: יעגיא קאפעכאָ קי סוי-
 כאל — אז דו וועסט ניט האָרעווען, וועסטו ניט עסן... נאָר
 פונדעסטוועגן, זאָג איך, פארשטיי איך ניט, וואָס האָט דאָ צו
 טאָן כוועדקע? איך וואָלט בעסער, זאָג איך, געווען צופרידן, ווען דו
 זאָלסט זיין באקאנט מיט אימ פונדערווייטן; דו באדארפטסט ניט
 פארגעסן, זאָג איך, מיי אינ באַסאָ אולעאָן אטאָ הוי-
 לייך — ווער ביסטו און ווער איז ער... מאכט זי צו מיר:
 „גאָט האָט באשאפן אלע מענטשן גלייך... „יאָ, יאָ, זאָג איך,
 גאָט האָט באשאפן אַדאָם האַרישנען נאָך זיין געשטאלט; מע טאָר
 אָבער ניט פארגעסן, אז איטלעכער דארף זוכן זיין גלייכן, ווי אינ
 פאָסעק שטייט בא אונדז געשריבן: איש קעמאטנאס יאָדו...
 „אנאטיק! — זאָגט זי צו מיר. — אפ אלצדינג האָסטו א פאָסעק!
 עפשער געפינט זיך, זאָגט זי, בא דיר א פאָסעק וועגן דעם,
 וואָס מענטשן, זאָגט זי, האָבן גענומען און האָבן זיך אליין,
 זאָגט זי, איינגעטיילט אפ יידן און גוים, אפ באלעבאטימ און
 קנעכט, אפ פריצים און בעטלערס? ... „טע-טע-טע! — זאָג איך —
 ביסט מיר שוין, דאכט מיר, פארפאָרן, טאָכטער, אינ עלעם
 האשישי אריין! און איך גיב איר צו פארשטיין, אז אזוי פירט
 זיך שוין אפ דער וועלט מישיישעס יעמי בעריישיס. פרגעט זי
 מיך: „לעממ זאָל זיך אזוי פירן אפ דער וועלט? ... זאָג איך:
 „דערפאר, וואָס אזוי האָט גאָט באשאפן זיין וועלט? ... זאָגט
 זי: „לעממ האָט גאָט אזוי באשאפן זיין וועלט? ... זאָג איך:
 „ע! אז מיר וועלן אָנהייבן פרעגן קאשעס — לעממ אזוי און
 לעממ אזוי, איז איינ לעדאָוואָר סאָפ — א מייסע אָן אנ
 עק! ... זאָגט זי מיר: „דערופ האָט דאָך אונדז גאָט געגעבן א
 פארשטאנד, אז מיר זאָלן פרעגן קאשעס... זאָג איך: „בא
 אונדז איז פאראן א מינהעג אזעלכער, אז א הונ, זאָג איך,
 הייבט אָן צו קרייען ווי א האָן, זאָל מען זי באלד טראָגן צום
 שויכעט, ווי מיר זאָגן אינ די בראַכעס: האנויס יינ לאסעכ ווי
 ווינאָ — טאָמער וואָלט עפשער גאָר געווען גענוג זיך צו
 גאָדלעגן דאָרטן? — רופט זיך אָן מיינ גאָלדע פונ שטוב
 ארויס. — דער באַרשט, זאָגט זי, שטייט אפן טיש שוין פונ א
 שאָ, און ער זינגט גאָר זמירעס! ... „אָט האָסטו דיר, זאָג איך,
 די אנדערע טעג יאָמטעוו! ניט אומזיסט, זאָג איך, האָבן אונ-
 דערע כאַכאָמימ געזאָגט: שיואָ דוואָר ים בעגוילאָמ —

א יידענע האָט אינ זיכ ניין מאָס רייד. מע רעדט טאָך-זאכנ, איז זי
דאָ מיט איר מילכיקן באַרשטו!... רופט זיכ אָן צו מיר גאָלדע:
„דער מילכיקער באַרשט, זאָגט זי, איז עפשער אזא טאָך-זאכ,
ווי אלע דינע טאָך-זאכנ...“ מאזלטאָוו! האָט איר איינ, זאָג
איכ, א נייעם פילאָזאָפּ, גלייכ פונ אונטערנ אויוונ ארויס!
קארג, זאָג איכ, וואָס די טעכטער זינענ געוואָרן אופגעקלערטע
קעפּ, האָט שוין טעוועס ווייב אויכ אָנגעהויבנ פּלענ דורכנ
קוימענ אינ הימל ארניג!... „אז ס'איז יאָ, זאָגט זי, געקומענ
צו רעד הימל, טאָ ליג שוין אינ דער ערד!“... ווי געפעלט
איינ, אשטייגער, אזא מינ באַרוך-האבע אפּנ ניכטערנ הארצנ?..
בעקיצער, לאַמיר, ווי זאָגט אַיר, איבערלאָזן דעם בענמע-
לעכ אונ זיכ נעמענ צו דער באסמאלקע, איכ מיינ דעם גא-
לעכ, ימאכ שמוי וועזיכרוי! איינמאָל פארנאכט פאָר איכ מיר
אהיימ מיט די ליידיקע קריגלעכ אונ האלט שוין באמ ארנינפאָרן
אינ דאָרפ ארנינ, באגעגנ איכ אימ פאָרן מיט זינ איינערנער
געקאָועטער בריטשקע, טרייבט אָן אליינ מיט זינ קאָוועד די
פערדלעכ, אונ די צעקעמטע באַרד זינע איז צעשמיסנ פונעם ווינט.
„צו דינ קאָפּ, טראכט איכ מיר, א שיינ באגעעניש!“... א
גוטנ אָוונט!— מאכט ער צו מיר,— האָסט מיכ ניט דערקענט,
זאָגט ער, צי וואָס? „וועסט גיכ רייכ ווערנ, זאָג איכ צו אימ
אונ נעם אראָפּ דאָס היטל אונ וויל פאָרן ווייטער. מאכט ער
צו מיר: „שטיי א וויילע, טעוועל, וואָס האָסטו קינ צייט גיט?
איכ דארפ דיר עפעס זאָגן א צוויי ווערטער.“ „אָכ, זאָג איכ, אבי
נאָר עפעס גוטס, איז מאכעטייסע, אונ אויב נישט, מעג דאָס,
זאָג איכ, בלייבנ אפּ אונ אנדערש מאָל.“... „וואָס הייסט, זאָגט
ער, בא דיר אונ אנדערש מאָל?“... „אונ אנדערש מאָל, זאָג
איכ, הייסט בא מיר, ביז מאָשעכ וועט קומענ.“... „מאָשעכ, מאכט
ער צו מיר, איז דאָך שוין געקומענ.“... „דאָס האָב איכ
שוין געהערט, זאָג איכ, פונ דיר ניט איינ מאָל; דו זאָג
מיר נאָר, פאָטערל, עפעס גייעס.“... „אָט דאָס, זאָגט ער, מיינ איכ
טאקע דיר זאָגנ; איכ וויל מיט דיר שמועסנ, זאָגט ער, טאקע
פונ דיר אליינ, דאָס הייסט, פונ דינ טאָכטער.“... דאָ האָט מיר
באלד א טיאָכקע געטאָג דאָס הארצ: וואָס פאר א מעכוונ איז
ער מיט מיינ טאָכטער? אונ איכ רופ מיכ אָן צו אימ: „מיינע
טעכטער, זאָג איכ, זינענ כאָלילע נישט אזעלכע, וואָס מע זאָל

...איך שׂוים דעם אונטער א ביסל געהאקטע שמרוי אונ זאג דעם צו,
אימירצעשעם, שאכעס ווונזן א היי אינ סידער...

אונ ס'איז אלעמענ שריילעכ, אלעמענ גוט — א גוטער,
א פריילעכער שוועק אפ אלעמענ.

דארפן פאר זיי רעדן: זיי קאָנען שוין, זאָג איך, אליין באַ-
 שטיין זייער שטעטל... דאָס איז אָבער, מאכט ער, אזא מינ
 איניען, וואָס זי אליין קאָן נישט רעדן, עס מוז רעדן אַן
 אנדערער, מאכמעס דאָ האנדלט זיך וועגן אַ טאָך-זאכ, זאָגט ער,
 טאקע וועגן איר טאכלעס... ״וועמען גייט עס אָן, זאָג איך,
 דער טאכלעס פונ מײַן קינד? מיר דאכט, זאָג איך, אז וויבאלד
 מע שמועסט פונ טאכלעס, בינ איך מײַן קינד א פאָטער ביז
 הונדערט צוואנציק יאָר, צי נײַנ?״... עמעס, זאָגט ער, דו ביסט
 דײַן קינד א פאָטער; דו ביסט אָבער, זאָגט ער, אפ דײַן קינד
 א בלינדער, דײַן קינד, זאָגט ער, רײסט זיך אינ אַן אנדער
 ווערט ארײַן, אונ דו פארשטייסט זי נישט, אָדער דו ווילסט
 זי נישט פארשטיין... ״אויב איך פארשטיי זי נישט, זאָג איך,
 אָדער איך וויל זי נישט פארשטיין— דאָס איז אַן אנדער זאכ;
 וועגן דעם, זאָג איך, קאָנען מיר א ביסל שמועסן; נאָר וואָס
 קער זיך דאָס אָן, פאָטערל, מיט דיר?״... ״עס קער זיך, זאָגט
 ער, מיט מיר אָן זייער שטארק, זאָגט ער, ווײַל זי איז איצ-
 טער אינ מײַן רעשוט״... ״וואָס הייסט, זאָג איך, זי איז אינ דײַן רע-
 שוט?״... ״דאָס הייסט, זי איז איצטער אונטער מײַן האזשגאָכע״,
 מאכט ער אונ קוקט מיר גלייך אינ די אויגן ארײַן אונ צע-
 קעמט זיך די שיינע צעלאָזטע זיקנע. טו איך מיסטאמע א שפרונג
 אונטער; ״ווער? מײַן קינד איז אונטער דײַן האזשגאָכע?
 מיט וואָס פאר א רעכט?״— זאָג איך אונ פיל, אז איך הייב אָן
 ארײַן אינ קאס. מאכט ער צו מיר גאנצ קאלטבלוטיק מיט א
 ש״מ־כעלע: ״נאָר נישט געהיצט זיך, טעוועל! פאוואָליע וועלן מיר,
 זאָגט ער, די זאכ זיך איבערלייגן. דו ווייסט, איך בינ דיר, זאָגט
 ער, כאָרילע קײַן כוינע נישט, כאָטש דו ביסט א ייד; דו ווייסט,
 זאָגט ער, אז איך האלט פונ יידן, אונ עס טוט מיר וויי דאָס
 הארצ אפ זיי פאר זייער אקשאָנעס, וואָס זיי האָבן זיך אײַן-
 געשפארט אונ ווילן נישט פארשטיין, אז מע מײַנט דאָס פונ
 זייער טויווע וועגן...״ פונ טויוועס, זאָג איך, זאָלסטו מיט מיר,
 פאָטערל, איצטער נישט רעדן, מאכמעס אײַטלעכס וואָרט,
 וואָס איך הער פונ דיר אצינד, איז פאר מיר א טראָפן סאמ-
 האמאָוועס, זאָג איך, א פּיכטויל אינ הארצן ארײַן. אויב דו
 ביסט מיר אזא גוטער פריינט, ווי דו זאָגסט, וועל איך פונ
 דיר בעטן נאָר אײַן טויווע: מײַן טאָכטער זאָלסטו לאָזן צורו...״

„ביסא א נארישער מענטש, מאכט ער צו מיר, עס וועט דיין טאכטער, כאלילע, קיין שרעכטס ניט געשען; עס שטייט איר איצ-טער פאָר א גליק, זאָגט ער, זי נעמט, זאָגט ער, א כאָסנ — אפ מיר אזא יאָר“... „אַמיינ! — זאָג איכ קלוימערשט מיט א געלעכטערל, אונ' אינ הארצנ ברענט א גענעם — ווער איז ער, לעמאַשל, דער כאָסנ, זאָג איכ, אויב איכ בין זויכע, זאָג איכ, צו וויסנ? ... „דו דארפט אימ קענענ, זאָגט ער, ער איז זיי-ער א בראווער, אן אָרנטלעכ מענטשל, אונ גאנצ פּינ געביל-דעט, אפילע פונ זיכ אליינ, אונ איז פארקאָכט אינ דיין טאָכ-טער, אונ וויל מיט איר כאסענע האָבנ אונ קאָנ נישט, ווינל ער איז נישט קיין י'ד“... „כוועדקע!“... — טראכט איכ מיר, אונ עס טוט מיר א זעצ אינ קאָפּ אריינ א מאָדנע היצ, אונ עס באשלאָגט מיכ א קאלטער שווייס, קוימ וואָס איכ זיצ איינ אפּנ וועגעלע. נאָר ארויסבאווייזונ דאָס פאר אימ — נישט דערלעבנ וועט ער דאָס! אונ איכ נעם דאָס פּערדל פא- די לייצעס, טו דאָס א שמיצל פונ אונטנ ארום, אונ האָלאַכ מוישע-מאָרדכע — פּאַשאַל אָנ א זיי געזונט אהיימ... איכ קומ צו פאָרנ אהיימ, איי-איי-איי, אן איבערקערעניש! די קינדער ליגנ מיט די פּענעמער אינ די קישנס אונ וויינענ, מיינ גאָלדע איז מער אפּ יענער וועלט איידער אפּ דער וועלט... איכ זוכ כאווענ, ווו איז כאווע? — נישטאָ כאווע!.. פרעגנ, ווו איז כאווע, וויל איכ נישט. איכ פארשפאָר שוינ פרעגנ. אז אָכ אונ ווי איז מיר! אונ איכ פיל דעם טאמ פונ כיבוט-האקייווער, אונ עס ברענט אינ מיר א פּינער, איכ ווייס ניט אפ וועמענ... איכ וואָלט עפעס נאָר גע-נומענ אונ זיכ אליינ אויסגעפאטשט... אונ איכ צעשריי מיכ אפּ די קינדער אונ לאָז אויט מיינ ביטער הארצ צומ ווייב. איכ קאָנ מיר קיין אָרט נישט געפינענ. גיי איכ ארויס אינ שטאל צומ פּערד, דעם געבנ עסנ, אונ טרעפּ דאָס שטיינ אריבערגע-געפּרועט מיט איינ פּוס אפּ יענער זייט קלאָצ, כאפּ איכ א שטעקנ אונ הייב דעם אָנ איינטיילנ, שוילנ די פעל, ברעכנ די ביינער; פארברענט זאָלסטו ווערנ, שלימאזל מיינער! זאָלסטו אזוי לעבנ, ווי איכ האָב פונ דינעטוועגנ א האָבערל אפּילע! צאָרעס, אויב דו ווילסט, קאָנ איכ דיר געבנ, שלעק, מיט אנגסטנ, מיט מאקעס, מיט בכירעס!...

אזוי רעד איכ צום פּערדל אונ באטראכט מיכ אָבער באלד,

אז ס'איז א צאר-באלע-כאימ, גאָז די נעשאַמע שולדיק, וואָס
 האָב איך צו דעמ? און איך שיט דעם אונטער א ביסל גע-
 האקטע שטרוי און זאָג דעם צו, אימירצעשעם, שאבעס ווייזונ
 א היי איך סידער, און קומ אריין צוריק איך שטוב אריין,
 באגראָב זיך און ליג איך געהאקטע ווונדן, און דער קאָפּ—
 דער קאָפּ ווערט מיר שיר צעשפרונגען, טראכטנדיק און
 קלערנדיק און לערנענדיק דעם פּשאט, וואָס זאָל דאָס בא-
 טייט? „מא פּישי אומע כאטאָסי— מיט וואָס האָב איך,
 טעווע, פארוינדיקט מער פונ דער גאנצער וועלט, וואָס מע
 באשטרעמט מיך מער פונ אלע יידן? אוי, דיבוינע-שעל-אווילעם,
 דיבוינע-שעל-אווילעם! מאָ אָנו אומע כאיעינו— ווער בין
 איך אזוינס, וואָס דו טראָגסט מיך אפּן קאָפּ קעטיידער, האָסט
 מיך איך זינען און לאָזט נישט אויס וווּ ערגעץ א שלאק, א
 צאָרע, אן אַנשיקעניש?!“...

און אזוי ווי איך טראכט מיר אזוי, ליגנדיק אפ הייסע
 קוילן, הער איך, ווי מיינ ווייב געבעך קרעכצט, רייסט אויס
 א שטיקן הארץ. „גאָלדע, זאָג איך, דו שלאָפסט? ...“ ניין,
 זאָגט זי, וואָס איז דענ? ... „גאָרנישט, זאָג איך, מיר זינען
 גוט איך דער ערד; עפּשער ווייסטו, זאָג איך, אן אייצע, וואָס
 טוט מענ? ...“ פּרעגסט בא מיר, זאָגט זי, אייצעס, אז אָך און
 ווי איז מיר? א קינד שטייט אופ, זאָגט זי, אינדערפרי, א
 געזונטע, א שטארקע, טוט זיך אָן, זאָגט זי, פאלט מיך ארום
 קושן און האלדזן און וויינען און זאָגט נישט וואָס; איך האָב
 געמיינט, זי איז, כּאָלילע, פונעם זינען! פּרעג איך זי: „וואָס
 איז דיר, טאָכטער?“ זאָגט זי גאָרנישט און כאפּט זיך
 ארויס אפ א ווילע צו די בעהיימעס און ווערט פארשווינדן.
 איך ווארט א שוץ, איך ווארט צוויי, איך ווארט דריי— וווּ איז
 כאווע? נישטאָ כאווע! רופ איך מיך אָן צו די קינדער: „אנו,
 טוט נאָר א שפרונג אפ א מינוטקעלע צום גאלעכ...“ פּוננווא-
 נען זאָג איך, האָסטו געוויסט, גאָלדע, אז זי איז באמ גא-
 לעכ? ...“ פּוננוואנען האָב איך געוויסט?— זאָגט זי. — אז אָך
 און ווי איז מיר! וואָס איז, זאָגט זי, איך האָב קיין אויגן
 ניט? צי איך בין איר קיין מאמע ניט? ...“ אז דו האָסט אויגן,
 זאָג איך, אז דו ביסט איר א מאמע, וואָס זשע האָסטו גע-
 שויגן און האָסט ניט געזאָגט מיר? ...“ דיר זאָל איך זאָגן?

ווען ביסטו אינ דער היימ? — זאָגט זי. — אונ או איכ זאָג דיר, הערסטו מיכ דענ? דיר, אז מע זאָגט, זאָגט זי, ענטפערסטו באלד מיט א פאָסעק; פארהאקסט דעם קאָפּ מיט פסוקים און דערמיט קומסטו אָפּ..."

אזוי מאכט זי צו מיר, גאָלדע הייסט עס, אונ איכ הער, ווי זי וויינט אינ דער פינצטער... א ביסל איז זי גערעכט, טראכט איכ מיר, וואָרעם וואָס פארשטייט א ידענע? אונ עס טוט מיר וויי אפ איר דאָס הארצ, איכ קאָן נישט הערן, ווי זי קרעכצט אונ ווי זי וויינט. רופ איכ מיכ אָן צו איר: „ועסט, גאָלדע, ביסט בארויגעז, זאָג איכ, לעממ איכ האָב אפ אלצדינג א פאָסעק; איכ מוז דיר דערופ אויכ ענטפערן מיט א פאָסעק; עס שטייט בא אונדז געשריבן, זאָג איכ, קעראכיימ אָו אל באָנימ — א טאטע האָט ליב א קינד, פארוואָס שטייט ניט, זאָג איכ, קעראכיימ איימ אל באָנימ, אז א מאמע האָט ליב איר קינד? ווייל א מאמע איז ניט קיינ טאטע; א טאטע, זאָג איכ, קאָן אנדערש דעדן מיט א קינד. אָט וועסטו זען, זאָג איכ, אימירצעשעם, מאָרגן זע איכ מיכ מיט איר...“ „האלעוויי, זאָגט זי, זאָלסטו זיך קאָנען זען מיט איר אונ מיט אימ אויכ. ער איז א מענטש, זאָגט זי, ניט קיינ שלעכטער, כאָטש א גאלעכ, נאָר אפ א מענטשן האָט ער, זאָגט זי ראכ-מאָנעס. דו וועסט אימ בעטן, פאלן צו די פיס, עפשער וועט ער ראכמאָנעס האָבן...“ „ווער, זאָג איכ, דער קוימער, יי מאכ שמוי?.. איכ זאָל מיכ בוקן, זאָג איכ, צום גאלעכ? ביסט מעשווגע, זאָג איכ, צי כאָסער-דייע? אל טיפּט אכ פּע לע-סאָטן, זאָג איכ, — ניט דעהארן וועלן דאָס מיינע סאָנימ!“ „א! ועסטו? עס היינט זיך אָג, זאָגט זי, מיט דיר!“... „וואָס דען, זאָג איכ, האָסטו געמיינט? איכ וועל מיכ לאָזן פירן פונ א ידענע? איכ וועל, זאָג איכ, לעבן מיט דיין וויבערשן סייכל?“... אָט אינ אזעלכע שמועסן גייט אוועק בא אונדז די נאכט. קוימ דערלעבט דעם ערשטן קריי פונעם האָן, הייב איכ מיכ ארופ, דאוונ אָפּ, נעם מיט זיך די בייטש אונ לאָז מיכ אוועק מיסטאמע גלייך צום גאלעכ אינ הויפ אריינ. ווי זאָגט איר, א ידענע איז טאקע א ידענע, נאָר ווהינ דען האָב איכ געוואָלט גיינ? אינ דער ערד אריינ?..“

בעקיצער, געקומען צו אימ אינ הויפ אריינ, באגעגענען

מיכ די קלאַווים זײַנע מיט א שײַנעם גוט-מאַרג און ווילן מיר
 צורעכט מאכן די קאַפּטע און... פאַרוואָס די ליטקע פון מײַנע
 ייִדישע פּיס, צי זיי זײַנען עפּעס גוט פאַר זײַערע הינטישע
 צײַנ?.. א גליק, וואָס כּײַהאַב נײַטגענומען די בײַטש, האָב איך
 זיי געגעבן צו פאַרשטיין דעם פּאַסעק לוי יעכראַצ קע-
 לעוו לעשווינוי—נעכט סאָבאַקא דאַראַמ נע ברעשע, דאָס
 הייסט: לאָז א הונט נײַט בילג אומזיסט... אפּ זײַער געשריי
 מיט מײַנ געפּילדער איז ארויסגעלאָפּן דער גאלעכ מיט דער
 גאלעכטע, קרימ צעטריבן די פּריילעכע כּאַליאַסטערע און ארײַנ-
 גערופּן מיכ אינ שטוב ארײַנ, מיכ אופּגענומען פאַר זײַער א
 שײַנעם גאַסט, געוואָלט שטעלבן פון מײַנעטוועגן דעם סאַמאָואַר.
 זאָג איך, און דער סאַמאָואַר איז לאו דאַפּקע, איך האָב מיט
 אים עפּעס צו רעדן, זאָג איך, אונטער פיר אויגן. האָט זיך דער
 קרימער אָנגעשטריסן, וואָס איך מײַנ, האָט א ווונק געטאָגן צו
 זײַן פּלויניסטע, זי זאָל מויכל זײַן צומאַכן די טיר פון יענער
 זײַט— און איך בין צוגעטראַטן צום איניען גלייך, אָן שום
 האַקדאַמעס, ער זאָל מיר זאָגן קרידעם, צי גלייבט ער אינ
 גאָט?.. און נאָכדעם זאָל ער מיר זאָגן, אויב ער פילט דעם טאַם,
 וואָס הייסט צעשײַדן א טאַטן מיט א קינד, וואָס מען האָט דאָס
 ליב?.. און ווידער זאָל ער מיר זאָגן, וועלכס הייסט נאָכ
 זײַן סייכל א מיצווע און וועלכס הייסט אן אווירע?.. און נאָכ
 א זאך וואָרט איך וועלן, ער זאָל מיר קלאָר מאַכן: וואָס פאַר
 א פּאַנעם האָט באַ אימ א מענטש, וואָס כאַפּט זיך ארײַנ צו
 יענעם אינ שטוב ארײַנ און וויל מאַכן אן איבערקערעניש, אי-
 בערשטעלן די בענקלעך, מיט די טישלעך, מיט די בעטן?..
 אוואַדע בלייבט ער זיצן געפּלעפּט און מאַכט צו מיר:
 „טעוועל, זאָגט ער, ביסט א קלוגער מענטש, זאָגט ער, און
 נעמסט און שטעלסט אוועק, זאָגט ער, מיטאַמאָל אויפּיל שײַ-
 לעס און ווילסט, זאָגט ער, איך זאָל דיר ענטפּערן אינ אײַנ
 קלאַפּ? האָב צײַט, זאָגט ער, איך וועל דיר ענטפּערן אל
 רײַשן רײַשן וועאַל אַכרױנ אַכרױנ... „ניינ,
 זאָג איך צו אים, דו וועסט מיר, פּאַטערל געטרייער, נישט
 ענטפּערן דערופּ קײַנמאָל נישט. ווייסטו פאַרוואָס? וויל
 אלע דײַנע מאַכשאַוועס ווייס איך פון פּרײַער. דו ענטפּער מיר,
 זאָג איך, בעסער דערופּ: איך האָב נאָכ א האָפּענונג צו זען

מינן קינד צוריק אָדער ניינ? ... כאפט ער זיך אופ: װאָס הייסט — צוריק? דיין טאָכטער וועט כאַלילע גאַרנישט געשען, אדעראבע! ... איך ווייס, זאָג איך, איך ווייס, איר ווילט זי מאכנ גליקלעך! איך רעד נישט פונ דעם, זאָג איך; איך וויל וויסן, ווו איז ערגעץ מיין קינד, אונ צי קאָן איך זיך מיט איר זענ? ... „אלצדינג יאָ, מאכט ער צו מיר, נאָר דאָס נישט“ ... „אָט אזוי זשע רעד, זאָג איך, דוואָרימ ברורימ, קורצע דיבורימ! זי געזונט, זאָג איך, אונ לאָז דיר גאָט באצאָלן, זאָג איך, בעקייפל-קיפלא?מ!“ ...

אונ איך קומ צו גיין אהיים אונ טרעפ מיין גאָלדע ליגט צונויפגעקוטשעבורעט, ווי א שווארצער קנויל, אינ בעט אונ האָט שוין מער קיין טרערן ניט אינ די אויגן. רופ איך מיך אָן צו איר: „שטיי אופ, מיין ווייב, טו אויס, זאָג איך, די שיכ, אונ לאָמיר זיך אוועקזעצן שיווע, אזוי ווי גאָט האָט גע- באַטן, אדוינוי נאָס אונ אדוינוי לאָקאכ — מיר זינענ נישט די ערשטע, מיר זינענ נישט די לעצטע. עלעהיי, לאָז זיך אונדו אויסדאכטן, זאָג איך, אז מיר האָבן קיינמאָל נישט געהאט קיין כאווע, אָדער לאָז זיך אונדו דאכטן, זאָג איך, עלעהיי האָדל, וואָס איז אוועק פונ אונדו הינטער די האָרע- כוישעך, גאָט ווייסט, אויב מיר וועלן זי אמאָל זענ... גאָט, זאָג איך, איז אן אייל ראכום וועכאנון, ער ווייסט, וואָס ער טוט!“ ...

אזוי רעד איך מיר אויס דאָס הארצ אונ פיל, אז די טרערן שטיקן מיך, שטייען מיר, ווי א ביין אין האלדו. נאָר טעוויע איז ניט קיין יידענע. טעוויע האלט זיך איין! מאָלט אייך, עס רעדט זיך נאָר אזוי, וואָרעם, ערשטנס, דער ביזאָיענ!.. וועהאשייניס, ווי קאָן איך זיך איינהאלטן, אז מע פארלירט לעבעדיקערהייט אזא קינד, אזא בארליאנט, וואָס איז אזוי איינ- געבאקן אין הארצן אי בא כיר, אי בא דער מוטער, קימאט מער ווי אלע קינדער, איך ווייס ניט פארוואָס? עפשער דער- פאר, וואָס זי האָט קינדווייזן זייער א סאכ געקרענקט, איבער- געטראָגן אפ זיך קאָל האצאָרעס שעבאָילאָם; מיר זינענ אמאָל אויסגעזעסן איבער איר גאנצע נעכט, עטלעכע מאָל אָפגעשרינגן, פאָשעט אָפגעשרינגן פונעם טויט, אָפגעכייעטשעט, ווי מע כיי- עטשעט אָפ א קליינ צעטראָטן הינדעלע, וואָרעם, אז גאָט וויל,

מאכט ער פון טויט לעבעדיק, ווי מיר זאָגן אינ האלעל: לוי
אַמוס קיעכיע — אז ס'איז ניט באשערט שטארבן, שטארבט
מען ניט... און עפשער איז דאָס דערפאר, וואָס זי איז א גוט
קנד, א געטרייס, האָט אונדז פון טאָמיד אָן ליב געהאט ביידן
דאָס כיעס מיט דער נעשאַמע. אַז די קאשע: ווי קומט דאָס,
זי זאָל אונדז אַזעלכס טאָנ? איז, ערשטנס, אונדזער מאַזל
אזוי. איך ווייס ניט, וויאָזוי איר — איך גלייב אינ האַזשאַכע.
וועהאשייניס, איז דאָס א קליפע, אַן אַפּגעטאַגענע זאכ, הערט
איר, א מינ קישעפ! איר מעגט אייך לאכט פון מיר, און
איך זאָג אייך, אז איך בין גאָר ניט אזא גראָבער נאר, איך
זאָל גלייבן אינ שרעטעלעכ, לייצימ, דאָמעוויקעס אוכעדוימע
אזעלכע שטוסערניען: נאָר אינ קישעפ, זעט איר, גלייב איך,
וואָרעמ וואָס דען איז דאָס, אז ניט קיינ קישעפ? אָט וועט
איר האַרען ווייטער, וועט איר אליין אויך זאָגן דאָס אייגענע...
בעקיצער, אז די הייליקע ספאָרימ זאָגן: בעאל קאָר כאַכ אַ
אַטאָ כַּי — א מענטש נעמט זיך ניט אליין דאָס לעבן, איז
דאָס נישט אומזיסט, ס'איז גאָר נישטאָ די מאַקע אפּ דער
וועלט, וואָס זאָל זיך ניט פּאַרהיילן, און אזא צאָרע, וואָס מע
זאָל זי נישט פאַרגעסן. דאָס הייסט, פאַרגעסן פאַרגעסט זיך
נישט, נאָר וואָס זאָל מען טאָנ? אַדאָמ קאַבעהיימאָ
נידמע — א מענטש באַדארפ אַרבעטן, האַרעווען, פאַרשוואַרצט
און אויסגעריסן ווערן צוליב דעם שטיקל ברויט. מיר האָבן
זיך גענומען, וואָס טויג אייך, אלע צו דער אַרבעט: מיין ווייב
און קינדער צו די קריגלעך, איך צום פּערד-און-וועגעלע, און
אוילאָמ קעמינהאָגוי — די וועלט בלעבט ניט שטיינ.
אַנגעזאָגט האָב איך אינ שטוב, אז כאַווע לוי ייִזאַכער וועלוי
ייִפּאָקעד — נישטאָ כאַווע! אויסגעמעקט — און שוינ! און כ'האַב
מיר צונויפגעשלאָגן א ביסל מילכינס, פרישע סכורע און האָב
מיך געלאָזט קיינ בויבעריק צו מייע קוינימ.
געקומען קיינ בויבעריק — א סימכע, א געדולע! וואָס מאַכט
א ייד רעב טעויע? פאַרוואָס זעט מען אייך ניט? וואָס זאָל
איך מאַכען? — זאָג איך. — ס'איז כאַדיש יאָמיינו קעקע-
דעם — דער אייגענער שלימאזל, וואָס פריער, א בעהיימעלע,
זאָג איך, איז באַ מיר געפאלן... וואָס איז די מיסע, זאָגן
זיי, וואָס מיט אייך טרעפן זיך אלע ניסימ? און דער אוי-

לעמ פרעגט מיכ אויס, איטלעכער באוונדער, וואָס פאר א בע-
 היימעלע איז בא מיר געפאלנ? וויפל האָט דאָס מיכ געקאָסט?
 און וויפל בעהיימצלעך איז מיר נאָך געבליבנ? און מע לאכט,
 מען איז פריילעך, ווי, געוויינטלעך, נעגידים מאכט זיך לוסטיק
 איבער אן אָרעמאן, א שלימאזל, נאָכט עס, אז ס'איז גוט אפן
 הארצן און אין דרויסן איז שיינ און הייס און גרינ, און עס
 גלוסט זיך דרימלענ... טעויע איז אָבער א מענטש, וואָס לאָזט
 זיך טרייבן קאטאָוועס. א קרענק וועט בא מיר יענער וויכט,
 וואָס בא מיר אפן הארצן טוט זיך! און אָפגעפארטיקט זיך
 מיט אלע קוינימ, לאָז איך מיר צוריק מיט די ליידיקע קריג-
 לעך אהיים, איבערנ וואלד, לאָז אָפ דאָס פערדל, ס'וואָל זיך
 גיין פאוואָליע און כאפן ביגניווע א שטשיפל גראָז, און אלייג
 פארטיפ איך מיכ אין מיינע מאכשאוועס און געדאנקען, כראכט
 איבער פונ וואָס איר ווילט: פונעם לעבן און פונעם טויט,
 פונ דער וועלט און פונ יענער וועלט, און וואָס איז אזעלכס
 וועלט, און וואָס לעבט א מענטש, אוכערוימע אזעלכע זאכט,
 ביכדיי איך זאָל מיר צעשלאָגן די ראיוינעס, דאָס הייסט, איך
 זאָל נישט קלערנ פונ איר, פונ כאווענ הייסט עס. און ווי אפ
 צולאָכעס, קריכט מיר אין קאָפ אריינ דאפקע זי, כאווע הייסט
 עס. זי קומט מיר אקעגן מיט איר געשטאלט, הויכ און שיינ
 און פריש, ווי א סאָסנע, אָרער גאָר ווי זי איז נאָך געווען
 א קליינישטשקע, א קראנקישטשקע, א פעגירעלע, ווי אן אייפעלע
 בא מיר אפ די הענט, דאָס קעפל ארופגעוואָרפן אפ מיינע
 פלייצעס: „וואָס ווילסטו, כאוועלע? געבן דיר א שטיקעלע
 פאפע? א ביסעלע מאַני?..." און איך פארגעס אפ א וויילע,
 וואָס זי האָט אָפגעטאָגן, און עס ציט מיר צו איר דאָס הארצ,
 און די נעשטמע נאָגט, בענקט נאָך איר... נאָר דערמאָגן איך
 מיך, און עס גייט מיר איבער דער קויעכ-האדאמ, און א פייער
 צינדט זיך אָן בא מיר אין הארצן אפ איר און אפ אים און
 אפ דער גאנצער וועלט און אפ זיך אלייג, פארוואָס איך קאָג
 זיך נישט פארגעסן אפ קיין מינוט; פארוואָס זאָל איך זי
 נישט קאָנען אויסמעקן, ארויסרייסן פונעם הארצן? זי האָט
 דאָס דען בא מיר נישט פאריינט? דערופ טאקע דארפ טעויע
 זיין א ייד שעבעייד, קאָל-יאַמאָו פארשווארצט ווערן, אקערן
 מיט דער נאָז די ערד, מעגאדל זיין קינדער, ביכדיי זיי זאָלן

נאָכדעם נעמען מיט איינמאַל און אָפּרײַסן זיך מיט גוואַלד, אָפּפאלן, ווי א שישקע פונעם בויך, און פארטראָגן ווערן מיטן ווינט און מיטן רויכ?.. אָט, לעמאַשל, — אזוי קלער איך מיר, — וואקסט א בוימ, א דעמב איך וואלד, קומט צו גיין א נעפעש מיט א האק, נעמט אָפּ א צווייג און נאָך א צווייג און נאָך א צווייג — וואָס איז דער בוימ אָן די צווייגן, מישטיינס-נעזאָגט? נעם שוין בעסער, דו בען-אָדאַם, און האק אונטער דעם בוימ אינגאנצן — און אַן עק לאָז דאָס האָבן. צו וואָס זאָל סטאר-טשען א נאקעטער דעמב איך וואלד?..

און אזויווי איך טראכט מיר אזוי די דאָזיקע מאכשאַוועס, דערפיל איך פלוצעם, אז מײַן פערדל האָט זיך אָפּגעשטעלט — סטאַפּ! וואָס איז דאָס? איך הייב אופ די אויגן, איך טו א קוק — כאווע!.. די אייגענע כאווע, וואָס פריער, נישט געמי-נערט א האָר, אפילע די מאלבושים נישט איבערגעביטן!.. דאָס ערשטע, וואָס קומט מיר אפ די געדאַנקען — איז אראָפּשפּרינגן-גען פון וואָגן און ארומכאַפּן זי קושן... נאָר באלד טוט מיך צוריק א צי א געדאַנק: „טעווייע? וואָס ביסטו, א יידענע? און איך טו א צי דאָס פערדל: „וויאָ, שלימאזל!“ — און נעם מיך רעכטס. איך טו א קוק — מײַנע אויך רעכטס, מאכט עפעס צו מיר מיט דער האנט, ווי איינער רעדט: „שטיי א ווײַלע, איך דאַרף דיר עפעס זאָגן...“ און עס טוט זיך מיר א ריס אָפּ אינווייניק און א צופּ באמ הארצן, און איך לאָז אָפּ הענט און פיס; אָט-אָט טו איך א שפּונג אראָפּ פונעם וואָגן! נאָר איך האלט מיך אײַן, טו א צי דאָס פערדל און נעם מיך לינקס — מײַנע אויך לינקס, קוקט אפ מיר מעשוּנע-ווילד, דאָס פאַנעם טויט... וואָס טוט מענ? — טראכט איך מיר. — זאָל איך בלייבן שטיין, צי איך זאָל פאַרן ווייטער? און איידער איך קוק מיך נאָך ארום — אהא, זי האלט שוין דאָס פערדל באמ צוימ און מאכט צו מיר: „טאַטע! זאָל איך שטאַרבן, אויב דו וועסט זיך רירן פונעם אָרט! איך בעט דיך, הער מיך אויס פריער, טאַטע-פאַטער!“... „ע! — טראכט איך מיר. — ווילסט מיך נעמען מיט גוואַלד? ניין, געשאַמע מײַנע! וויבאלד אזוי, איז א סימען, אז זו קענסט ניט דעם טאַטן דײַנעם“... — און דאוויי שמײַסט דאָס פערדל אפּ וואָס די וועלט שטייט. און מײַן פערדל פאַלגט, שפּרינגט, נאָר עס דרייט צוריק

דעם קאָפּ, מאכט בעשאַס-מײַסע מיט די אויערן, װײַץ, זאָג איך צו דעם, אל טײַטס אַקײַל בעקאַנקאַנ—קוק נישט, כאַץ-כעם מײַנער, אהינ, װוּ מע דאַרפֿ ניט... און אליינ, מײַנט איר, װילט זיך מיר זיט אויסדרייען דעם קאָפּ צוריק און אַ קוק טאָג, כאַטש אײַנ קוק טאָג אהינ, אפּ יענעם אָרט, װוּ זי איז שטיינ געבליבן?.. נאָך נײַן, טעװיע איז ניט קײַן ייִדענע. טעװיע װײַסט, װײַזװײַ מעג איז זיך נױהעג מיטן סאָטן מעקאַטרייג...

בעקיצער, איך װיל אײַנכ נישט מער, װי זאָגט ער, מײַנדיכ-יאַמימ זײַן, אַן אװירע אײַנער צײַט. אויב ס'איז מיר באַשערט געװען כּיבוט-האַקײַװער, בײַן איך שױנ געװײס דערמיט אָפּגע-קומען, און דעם טאַמ פּונ גענעם מיט קאַפּעקאַל, מיט די אלע איבעריקע געברענטע לײַדן, װאָס װערן באַשריבן באַ אונדז אינ די הײַליקע ספּאָרימ, פּרעגט מיך, װעל איך אײַנ זאָגן דעם גאַנצן װעג, װאָס איך פּאָר, װײַנט מיר אויס, אַז זי לױפּט מיר נאָכן װאָגן און שרײַט: „הער מיך אויס, טאַטע-פּאָטער!“... און עס פּליט מיר דורכ אַ געדאַנק: „טעװיע! דו שטעלסט אפּ זיך צופּיל! װאָס װעט דיך ארױן, אַז דו װעסט זיך אָפּשטעלן אפּ אַ װײַלע, אויסהערן, װאָס װיל זײַ עפּשער האָט זי דיר צו זאָגן אװעלכס, װאָס דו דאַרפסט דאָס װײַסן? עפּשער, אַ קאַשע אפּ אַ מײַסע, האָט זי כאַראַטע און װיל זיך אױבקערן צוריק? עפּשער ליגט זי באַ אימ אײַן דער ערד און בעט באַ דיר, דו זאָלסט איר העלפּן ארױס פּונ גענעם?.. עפּשער און עפּשער און נאָך אַ סאַך אַזעלכע עפּשערס פּליען מיר דורכ אינ קאָפּ, און זי שטעלט זיך מיר פּאָר אלס אַ קינד, און איך דער-כאַגן מיך אָנעם פּאָסעק „קעראַכײַם אָװ אל באַנימ“— נישטאָ קײַן שלעכט קינד באַ אַ טאַטן, און איך פּײַניק מיך, און איך זאָג אפּ זיך אליינ, אַז איך בײַן אַס ער לער אַכעם— נישט װערט, װאָס די ערד טראָגט מיך! װאָס? װאָס קאָכטו, דו מעשוּגענער אַקשן? װאָס טאַראַבאַנעסטו? נעם, דו אַכוער אײַנער, פּאַרקערעװע דאָס װעגעלע צוריק און בעט זיך מיט איר איבער, זי איז דײַן קינד. נישט קײַנעםס!.. און עס קרײַכן מיר אײַן קאָפּ ארײַן מעשוּגע-מאָדנע מאַכשאַװעס און געדאַנקען: װאָס איז דאָס אַזעלכס ייִד און װאָס איז ניט-ייִד?.. און פּאַרוואָס האָט גאָט באַ-שאפּן ייִדן און ניט-ייִדן?.. און אַז גאָט האָט שױן יאָ באַ-

שאפנ יידן און ניט-יידן פארוואָס זשע זאָלן זיי זײַן אזוי אָפּגע-
טיילט איינט פון דאָס אנדערע, נישט קאָנען אָנקוקן איינס דאָס
אנדערע, גלייכ ווי דער איז פון גאָט און יענער איז ניט פון
גאָט?.. און עס פארדריסט מיכ, לעממ איכ בין נישט אזוי
קלאָר, ווי אנדערע, אינ ספּאָרימ און אינ ביכער, איכ זאָל קאָ-
נען געפינען דערום עפעס א רעכטן טערעצ... און בינדיי זיכ
צעשלאָנג די ראיויעס, הייב איכ אָן אפ א ניגון אשריי יישי-
וויי ווייסעכאָ אויך יעהאלעלוכאָ סעלאָן איכ דאוונ, הייסט דאָס,
מינכע אפ א קאָל און מיט א ניגון, אזוי ווי גאָט האָט געבאָטן.
נאָר וואָס קומט ארויס פונעם דאוונען און פונעם זאָגן, אז
אינווייניק אינ הארצן זינט זיכ אן אנדער ניגון: כּא- ווע!
כּא- ווע! כּא- ווע!... און וואָס איכ זינג העכער דעם „אשריי“,
זינט זיכ מיר „כאווע“ נאָכ העכער, און וואָס מער איכ וויל זי פאר-
געסן, אזוי מער און אזוי שארפער שטייט זי מיר פאר די אויגן,
און עס דאכט זיכ מיר, אז איכ הער איר קאָל, ווי זי רופט
צו מיר: „הער מיכ אויס, טאטע-האָטער!“... און איכ פארשטעל
מיר די אויערן, איכ זאָל זי ניט הערן, און איכ מאכ צו די
אויגן, איכ זאָל זי ניט זען, און איכ זאָג די שמוינע-עסרע
און הער ניט, וואָס איכ זאָג, און שלאָג זיכ אָשאמנו און ווייס
ניט פארוואָס, און מײַן לעבן איז צערודערט, און אליינ בין
איכ צערודערט, און זאָגן זאָג איכ ניט קיינעם פון מײַן בא-
געגעניש, און רעד נישט מיט קיינעם פון איר, און פרעג זיכ
ניט נאָכ אפ איר בא קיינעם, כאָטש איכ ווייס, איכ ווייס גאנצ
גוט, וווּ זי איז, און וווּ ער איז, און וואָס זיי טוען, נאָר א
מאקע וועט בא מיר עמעצער וויסן. ניט דערלעבן וועלן דאָס
מײַנע סאָנימ, אז איכ זאָל מיכ פאר עמעצן באקלאָנ. אָט אזא
מענטש איז טעויער!..

איכ וואָלט א באלן געווען וויסן, צי אלע מאנצבלען זיי-
נען אזוי צי נאָר איכ בין אזא מעשוגענער? אשטייגער,
קעדוימע לעמאָשל, אמאָל טרעפט זיכ... איר וועט ניט לאכנ
פון מיר? איכ האָב מוירע, איר וועט לאכנ פון מיר... אמאָל
טרעפט זיכ, איכ טו מיכ אָן אינ דער שאבעסדיקער קאפּאָטע,
און לאָז מיכ צו דער באן, און בין שוין גרייט זיכ אופּגעצן
פאָרן אהינ, צו זיי, איכ ווייס, וווּ זיי זיצן... איכ גיי צו צום
קאסיר און הייס מיר געבן א בילעט. פרעגט ער מיכ: ווהינ?

זאָג איך: קיינ יעהופּעצ... זאָגט ער: אזא שטאָט איז בא מיר
נישט פאראנ... זאָג איך: בין איך ניט שולדיק... און איך קער
מיך אום צוריק אהיים, טו אויס די שאבעסדיקע קאפּאָטע און
נעם מיך צוריק צו דער ארבעט, צום ביסל מילכיגס און צום
פּערד-און-ווענעלע, ווי שטייט דאָרטן: איש לעפּאָלוי ווע-
אָדאָמ לעאווידיאָסוי— דער שניידער צו דער שער און דער
שוטער צום ווארשטאט... איך, איר לאכט פונ מיר? וואָס
האָב איך אייך געזאָגט? איך ווייס אפּילע, וואָס איר טראכט;
איר טראכט זיך: „אָט דער טעווייע איז טאקע עפּעס נאָר א כו-
שימ!“... דערפאר רעכנ איך, אז אד קאנ אוימרימ בע-
שאבעס האגאָדל— ס'זאָל זיין היינטיקס מאָל גענוג, הייסט
עס... זייט מיר געזונט און שטארק און שרייבט בריוולעכ. נאָר,
לעמאנ-האשעם, ניט פארגעסן, וואָס כ'האָב אייך געבעטן: אז
ס'זאָל זיין פאסעך שינ שא, איך מיינ, איר זאָלט ניט מאכנ
דערפונ קיינ ביכל. און אויב עס וועט אייך אויסקומענ שרייבנ,
זאָלט איר שוינ שרייבנ פונ אן אנדערנ, ניט פונ מיר; אָן מיר
פארגעסט, ווי אינ פאָסעך שטייט: וואָ ש קאָכ יי הו— אויס
טעווייע דער מילכיקער!..

געשריבן אין יאָר 1906

שפרינצע

— אייך קומט א גרויסן, א ברייטן שאלעם-אלייכעם, פאני שאלעם-אלייכעם, — אלייכעם וועאל בנייכעם! א שאַק מיט יאָרן, אז מיר האָבן זיך ניט געזען! וויי-וויי, וויפל ווא-סערן עס זיינען אָפגעלאָפן! וויפל אנגסטן מיר ביידע און קאָל ייסראָעל זיינען אויסגעשטאנען אינ די עטלעכע יאָר: א קעשעניעוו, א קאָסנעטוציע, מיט פאָגראַמען, מיט צאָ-רעס, מיט שלעק — אכ טי ריבוינע-שעל-אויילעם, גאָטעניו נאש!.. מיר איז נאָר א כידעש אפ אייך, האָט קיינ פאריבל ניט, וואָס איך וועל אייך זאָגן, איר זייט דאָך נישט גערוקט אפ א האָר, קיינ איינהאָרע, קיינ איינהאָרע! טוט אָבער א קוק אפ מיר: האַר יי אַני קעווען שיווימ — איך בין נאָך ניט אלט קיינ זעכציק, און זעט, ווי ווייס טעווע איז געוואָרן! ס'א ווערטעלע צאר-גידל-באָנימ, וואָס מע האָט פון קינד-דער! און ווער האָט נאָך אזויפיל צאר-גידל-באָנימ פון קינדער וויפיל אייך? מיך האָט געטראַפן א ניער שלאק מיט מיינע א טאָכטער שפרינצע, וואָס גייט איבער אלע צאָרעס, וואָס איך האָב ווען איבערגעהאט ביז אהער. און זעט, פונדעסטוועגן, גאָר-נישט, מע לעבט, ווי שטייט דאָרטן: בעאל קאָר כאַא אַט אַ כ"י — כאָטש ווער צעזעצט, סאָנע-ציען, זינגענדיק דאָס לידל: וואָס טויג מיר מיינ לעבן, וואָס טויג מיר מיינ וועלט, אז כ'האָב נישט קיינ מאזל, אז כ'האָב נישט קיינ געלט?..

בעקיצער, וויאזוי שטייט דאָרט אינ פיירעק: ראַצאָ הא-קאָדויש באַרוך-הו לעזאקויס — גאָט האָט געוואָלט א טיווע טאָג זיינע ירן, האָט מען אָנגעשיקט אפ אונדז אן אומגליק, א צאָרע, א קאָסנעטוציע! איי, א קאָסנעטוציע! עס איז געקומען מיטאמאָל א מעהומע אפ אונדזערע נעגידים, א לויפעניש פון יעהופעצ קיינ אויסלאנד, קלוימערשט אינ די

ווארעמע בעדער, נערוונ, זאלצ-ביטלעך, געכטיקע טעג... און
וויבאלד מע צעפאָרט זיך פון יעהופּעצ, איז בויבעריק מיט איר
לופט און מיט איר וואלד און מיט אירע דאטשעס טיפ-טיפ
אינ דער ערד, ווי מיר זאָגן אין באַרוך-שעאַמאר: גאָ-
רוך מעראַכעמ אל האָאַרע צו!.. נאָר וואָס דענ? טויט
דאָך אָבער דאָ אַ גרויסער גאָט אפּ דער וועלט, וואָס גיט
אכטונג אפּ זיינע אַרעמעלייט נעבעך, זיי זאָלן זיך נאָך אַ ביסל
מוטשען אפּ דער וועלט, האָבן מיר געהאט אַ זומער — איי-איי-
איי! איז מען זיך צונויפגעלאָפּן צו אונדז קיין בויבעריק פון
אַדעס, און פון ראָסטאָוו און פון קאטערינעסלאוו, און פון
מאָלעוו, און פון קעשעניעוו אלפיי-אלאָפּימ נעגידים, גווירימ
אדירימ! אפּאַנעם, אז דאָרט איז די „קאָסנעטוציע“ נאָך שטאר-
קער, ווי באַ אונדז אינ יעהופּעצ, וואָרעם מע לויפט, מע הערט
ניט אופּ צו לויפּן. איי, די קאשע: וואָס לויפּן זיי עפעס צו
אונדז? איז דער טערעצ: לעממ אונדזערע לויפּן צו זיי?
ס'איז שוין באַ אונדז געוואָרן, באַרעך-האשעם, אזא מינהעג,
אז עס קומט די צייט, וואָס מע הייבט אָן רעדן פון פּאָגראַ-
מען, הייבן ייִדן אָן צו לויפּן פון איינ שטאָט אין דער אַנ-
דערער, ווי אין פּאַסעק שטייט: וואַס וואַס וואַס, וואַס איך
וואַס וואַס — איז די טייטש: פּאָר דו צו מיר, וועל איך פּאָרן
צו דיר... דערווייל איז בויבעריק, וואָס ארט אייך, געוואָרן
אַ קראַך, אָנגעפּאַקט מיט מענטשן, וויבער און קינדער, און
קינדער האָבן ליב פּיקן, און מילכיקס דארפּ מען, און ווי
קריגט מען מילכיקס, אז ניט באַ טעויענ? וואָס טויג אייך,
טעויע איז אריין אין דער מאָדע. פון אלע זייטן: טעויע און
טעויע! רעב טעויע, אהער! רעב טעויע, צו מיר! אז גאָט
ווייל, וואָס פרעגט איר?

ווייזי האַיזימ, טרעפט זיך אַ מַסע, ערעוו-שוויעס איז
דאָס געווען, קומ איך צו פּאָרן מיט אַ ביסל מילכיקס צו איי-
נער פון מיינע קרינעטעס, אַ יונגע אלמאַנע און אַ ריכע פון
קאטערינעסלאוו, וואָס איז געקומען צו פּאָרן מיט איר זונדל,
אַראָנטשיק הייכט ער, קיין בויבעריק אפּן זומער; און דאָס
פּאַרשטייט איר דאָך אליין, אז דאָס ערשטע באַקאנטשאפט
אירס איז בויבעריק איז געווען מיסטאמע מיט מיר.
מע האָט מיר גערעקאַמענדירט, זאָגט זי, די אלמאַנע הייסט

דאָס, אז בא אײַכ איז דאָס בעסטע מילכיקס. „ווי קאָן דאָס זײַן אנדערש?— זאָג איך צו איר, צו דער אלמאָנע, הייסט דאָס— ניט אומזיסט, זאָג איך, זאָגט שלוימע האמעלעך, אז א גוטער נאָמען לאָזט זיך הערן, ווי א שויפער, איבער דער גאנצער וועלט, און אויב איר ווילט, זאָג איך, וועל איך אײַכ דערציילן, וואָס עס זאָגט דערום דער מעדערעש. שלאָגט זי מיך איבער, די אלמאָנע הייסט דאָס, און זאָגט צו מיר, אז זי איז אב אלמאָנע, און איז אינ די זאכן, זאָגט זי, נישט געניט, זי ווייסט ניט, מיט וואָס מען עסט דאָס... דער איקער, זאָגט זי, אז די פוטער זאָל זײַן פריש, און דער קעז זאָל זײַן געשמאק... נו, גייט רעדט מיט א נעקייִווע!..

בעקיצער, איך האָב אָנגעהויבן ארײַנקומען צו דער קאטע-רינעסלאווער אלמאָנע, וואָס ארט אײַכ, צוויי מאָל איז דער וואָך; אלע מאָנטיק און דאָנערשטיק, פינקטלעך, ווי א לועך, אראָפּגעטראָגן דאָס ביסל מילכיקס, גאָרנישט אָנגעפרעגט זיך, צי מע דארפ, צי מע דארפ ניט, געוואָרן בא איר א היימי-שער מענטש, ווי געוויינטלעך, אָנגעהויבן זיך צוקוקן, וויאזוי עס פירט זיך בא איר, ארײַנגעשמעקט איז קיך ארײַן, געזאָגט א פאָר מאָל, וואָס איך האָב געפונען פאר נייטיק צו זאָגן, דאָס ערשטע מאָל, געוויינטלעך, געכאפט א פסאק פון דער דינסט, איך זאָל זיך ניט מישן, ניט ארײַנקוקן איז פרעמדע טעם, דאָס אנדערע מאָל האָט מען זיך צו מײַנע ווערטער צוגעהערט און דאָס דריטע מאָל טאקע געהאלטן זיך מיט מיר אן אייצע, וואָרעם זי האָט ארויסגעזען, די אלמאָנע הייסט דאָס, ווער טעויע איז. אויך לאַנג, אזוי ברייט, ביז זי האָט מיר אנטפלעקט איר צאָרע, איר קרענק, איר אומגליק— אראָנטשיק! סטייטש, ער איז שוין א באַכער פון עטלעכע און צוואנציק יאָר, זאָגט זי, און ווייסט נאָר פערדלעך, נאָר לאָסיפעדן, נאָר כאפן פיש-לעך, און ווייטער, זאָגט זי, ווייסט ער גאָרנישט! ער וויל נישט הערן, זאָגט זי, פון געשעפט, פון געלט; ס'איז אימ גע-בליבן פון זײַן טאטן, זאָגט זי, א שיינע יעדושע, קימאט א מיליאָן. ער זאָל דאָס אפילע, זאָגט זי, ארײַנגשמעקן! עס ווייסט נאָר אויסברענגען, זאָגט זי, אן אָפענע האנט בא אימו „ווי איז ער, זאָג איך, דער באַכער? איר גיט אימ נאָר, זאָג איך, אהער צו מיר, איך וועל מיך מיט אימ א ביסל, זאָג

איך, דורכשמועכנ, אימ זאָגן א ביסל מוסער, א פאָר פסוקים, ברענגען א מעדרעש"ם... לאַכט זי: „ווייס איך וואָס, זאָגט זי, איר ברענגט אימ בעסער א פערדל, ניט קיין מעדרעשו"ם... בעסויכ-קאכ, אוי ווי מיר ריינדן אזוי, וואי אַווי הא-יעלעד — קומט אָן דער באַכער, אראָנטשיק הייסט דאָס, א באַכערעצ א סאָסנע, א געוונטער יונגאטש, בלוט אונ מילכ, אונ א ברייטן פאס טראָגט ער, איך בעט איבער איינער קאָ-ווער, אפ די הויזן, מיט א זייגערל אריינגעשטעקט אָט דאָ אינ גארטל, מיט פאָרקאטשעטע ארבל אריבער די עלנבויגנס. „ווי ביסטו געווענ?" פּרעגט אימ די מוטער. „זיך געשיכט מיט א שיפל, זאָגט ער, געכאפט פיש"ם... „א שיינע אוודע, זאָג איך, פאר אזא באַכערל, ווי איר; דאָרט אינ דער היימ וועט מען אייך צעטרעאָגן, זאָג איך, די ביינער, אונ איר דאָ וועט כאפן פישלעכו"ם איך טו א קוק אפ מיינ אלמאָנע — רויט ווי א צוויק, אלערליי פארבן. זי האָט געוויס גערעכנט, אז איר בעג וועט מינאסטאמ אָנעמען מיכ פארן קאָלנער בעיאָד כא-זאָקא אכאס, אונ וועט מיר געבן בעויטויס אוועמויפסימ שטא-ימ — צוויי פעטש הייסט עס, אונ וועט מיכ ארויסווארפן קע-כערעס האנישבאָד. בלאָטע! טעווייע האָט פאר אזעלכע זאכנ קיין מוירע ניט! איך, אז איך האָב עפעס, זאָג איך! קאכאווע. מיינ באַכער, אז ער האָט דערהערט פונ מיר אזעלכע דיבורים, איז ער גאָר אָפגעטרעטן א ביסל, פארלייגט די הענט ארונטער, מיכ באטראכט פונ סאמע קאָפּ ביז צו די שפיץ פיס, ארויסגעלאָזט עפעס א מאָדנעם פּינפ אונ האָט זיך פלוצעם אזוי צעלאכט, אז מיר ביידע האָבן מוירע געהאט, צי איז דער באַכער, כאָלילע, ניט מעשוגע געוואָרן אפ א מינוט? אונ וואָס זאָל איך אייך זאָגן — מיר זיינען פונ דעמלט אָן גע-וואָרן מיט אימ כאווער, די בעכטע גוטע פריינט! איך פוז אייך זאָגן: מיר איז דער באַכער געפעלן וואָס ווייטער אלצ מערער; אפילע א שארלאָט אונ אן אויסברענגער, אונ א האנט שוינ צו אן אָפענע, אונ א שטיקל כושימ דערצו. לעמאָשל, באגעגענע אן אָרעמאן, אריינלייגן די האנט אינ קעשענע, ארויסנעמען אונ אוועקגעבן, נישט געצייילט. ווער טוט עס? אָדער אראָפנעמען פונ זיך א גוטן פאליטאָ, א גאנצן, א נייעם, אונ אוועקגעבן יענעם — אז מע שמועסט א כושעמדיקער... א גאָסט

ראכמאָנעס געווענ אפ דער מוטער! זי פלעגט זיך מיר קלאָגן:
 וואָס טוט מען? און בעטן מיך, זיך זאָל מיט אימ אַ ביסל
 שמוצטן. האָב איך איר צוליב געטאָן: וואָס וועל איך איר
 זשאלעווען? עס קאָסט מיך געלט? און איך האָב מיך אוועקגעזעצט
 און איך האָב אימ דערציילט מינסעס, געבראָקט מעשאַלימ, גע-
 ריבנ פסוקים, געהאקט מעדראָשימ, אזוי ווי טעווע קאָן. און
 ער האָט דאָפּקע ליב געהאט מיך אויסהערן, אויספרעגן, וויאָזוי
 איך לעב, וויאָזוי איך פיר מיך אינ דער היימ? איך וואָלט
 א באלנ געווען, זאָגט ער, זיין באַ אייך אמאָל, רעב טע-
 ווען!... זאָג איך צו אימ: „אז מען איז אַ באלנ זיין באַ
 טעווען, נעמט מען, זאָג איך, און מע פאַרט זיך דורכ אמאָל
 צו מיר אינ כוּטאַר אַרײַן; איר האָט דאָך, זאָג איך, גענוג
 פערדלעך, מיט לאַסיפעדן. פאר נײַט, זאָג איך, זײַט איר נײַט
 קלײַן זיך דורכײַן מיט די ראַגלאַימ, ס'איז נײַט וײַט, זאָג
 איך, מע דארפ נאָר דורכשניידן, זאָג איך, דעם וואָלד...“ ווען,
 זאָגט ער, זײַט איר אינ דער היימ? „מיך קאָן מען טרעפן,
 זאָג איך, אינ דער היימ נאָר שאַבעס אָדער יאָמטעווען. שאַט,
 זאָג איך, ווייסט איר וואָס? אַט האָבן מיר, אימירצעשעם,
 איבעראַכטאָג פּרײַטיק שוועס; אויב איר ווילט, זאָג איך,
 מאַכנ אַ שפּאַציר צו אונדן אינ כוּטאַר אַרײַן, וועט אײַך
 מײַן ווײַב, זאָג איך, מעכאָבעד זײַן מיט מילכיקע בלינד-
 צעס אַזעלכע, אַשער לוי בלינדן אווויסיינן בעמיצראַימ!“
 פרעגט ער מיך: „וואָס הייסט דאָס? איר ווײַסט דאָך,
 זאָגט ער, אז איך בין אפ פסוקים שוואַכ...“ איך ווייס,
 זאָג איך, אז איר זײַט שוואַך; איר זאָלט געווען, זאָג איך,
 לערנען אינ כײַדער, אזוי ווי איך, וואָלט איר, זאָג איך,
 אויך געוויסט מאַ דעקאָאָמערע רעבעצן... לאַכט ער און מאַכט
 צו מיר: „גוט, איר האָט מיך, זאָגט ער, פאר אַ גאַסט;
 איך קומ, זאָגט ער, צו אַזיך, רעב טעווע, דעם ערשטן טאָג
 שוועס, מיט אַ פאַר באַקאַנטע אפ בלינדעס, נאָר איר זאָלט
 זען, זיי זאָלן זײַן, זאָגט ער, הייסן, „אײַש-לעאַוואָן, זאָג
 איך, מינ האַסאַפּאַ אַזעלכע — פונ דער סקאַווערדע
 גלייך אינ מויל אַרײַן...“ און איך קומ צו פאַרן אהיב און
 רופ מיך אָן צו מײַנער: „גאַלדע, זאָג איך, מיר האָבן
 געסט אפ שוועס!“ זאָגט זי: „מאַלטאָוו דיר, וועמען איז?“

זאָג אייך: דאָס וועסטו וויסן שפעטער; דו גרייט נאָר צו
איינער, זאָג אייך, קען אונ פוטער איז ראָ, באַרעכ-האשעמ,
גענוג; וועסט מאכן בלינצעס, זאָג אייך, פאר דריי פארשוין,
נאָר אזעלכע פארשוינען. זאָג אייך, וואָס האלטן פונ דער
אכילע אונ הייבן נישט אָן צו וויסן, זאָג אייך, וואָס ראשע
מאכט... „אוואדע, זאָגט זי, שוין צוגעטשעפעט זיך א שלי-
מאזל פונ הונגעריקן לאנדד?“ „ביסט א בעהיימע, זאָג אייך,
גאָלדעו ערשטנס, וואָלט נישט געווען, זאָג אייך, אזא אומגליק,
ווען מיר זאָלן, כאָלילע, אָנהאָדעווען, זאָג אייך, אן אָרעמאן
מיט שוועסדיקע בלינצעס; וועהאשייניס, זאָג אייך, זיי וויסן,
זוגאָסי האיעקאָרף האצנוף וועהאכאסידאָ מאָראס גאָלדע ש-
טיכיע, אז איינער פונ אונדזערע שוועסדיקע געסט וועט זיין
דער אלמאָנעס זונדל, זאָג אייך, אָט דער, וואָס מע רופט איי
ארָאָנטשיק. אייך האָב דיר דערציילט פונ איימ“. „אויב אזוי,
זאָגט זי, איז עפעס אנדערש...“ דער קויעכ פונ מילאָנענא
אפילע מיין גאָלדע, אז זי דערשמעקט געלט, ווערט זי גאָר
אן אנדער מענטש. ס'איז אזא וועלט, וואָס זאָלט איר קלערנ?
ווי שטייט דאָרטן אייך האלעל: קעסעס וועזאָ האָוו מאאסיי

יעדיי אָדאָמ — געלט באגראָבט א מענטשנ...
בעקיצער, ס'איז געקומען דער ליכטיקער גרינער יאָמטעוו
שוועס. ווי שיין, ווי גריין, ווי ליכטיק אונ ווארעם בא מיר
איין כוטאָר איז, אז עס קומט שוועס, באדארפ אייך אייך ניט
דערציילן. דער גרעסטער גוויר בא אייך וואָלט זיך ווינטשן
האָבן אזא בלויען הימל, מיט אזא גרינעם וואלד, מיט אזעלכע
שמעקנדיקע סאָסנעס, מיט אזא מעכטיקע גראָז, פאשע פאר
די בעהיימעלעכ, וואָס שטייען אונ קייען אונ קוקן אייך איי
די אויגן אריין, ווי איינער רעדט: „גיט אונדו נאָר אלעמאָל
אזא גראָז, קיין מילך וועלן מיר אייך ניט זשאַלעווענא...“
גיין, זאָגט אייך, וואָס איר ווילט, גיט מיר די בעסטע פאר-
נאָסע, אייך זאָל ארויספאָרן פונ דאָרפ אייך שטאָט אריין, וועל
אייך מיך מיט אייך ניט בייטן. ווי האָט איר אייך שטאָט אזא
הימל? ווי זאָגן מיר אייך האלעל: האשטאָמא? שטאָמא? מ
לאדוינוי — ס'איז א הימל פונ גאָט!.. אייך שטאָט, אז איר
פארייסט דעם קאָפ, וואָס זעט איר? א מויער, א דאכ, א קוי-
מען, אָבער ווי האָט איר דאָרט אזא בוימ? אונ טאָמער האָט

זיך פארוואלגערט ערגעץ בא אייך א ביימעלע, האָט איר דעם
 אָנגעטאָג פֿון אויבן א קאפּאַטע!.. אקלאַל, זיי האָבן זיך גאָר
 נישט געקאָנט אָפּוונדערן, מײַנע געסט, אז זיי זײַנען געקומען
 צו מיר שוועס אינ כּוּטאַר ארײַן. אָנגעקומען זײַנען זיי
 אלע פיר באַכערימ, רײַטנדיק אפּ פּערדלעך, סוסימ איינס-אונ-
 איינס! אונ ווער שמועסט אראָנטשיק—איז געזעסן אפּ א
 פּערדל, זאָג איך אייך, א סוס, אן עמעסער מערינ! איר קויפט
 אימ ניט פאר קיינ דרײַ הונדערט קארבנו „באַרעך-האבאַ, געסט!—
 זאָג איך צו זיי. — לעקאָועד שוועס, זאָג איך, זײַט איר דאָס
 געקומען רײַטנדיק? נישקאָשע, זאָג איך, טעוויע איז נישט פֿון
 די גרויסע צאדיקימ, אונ אז מע וועט אײַך זאָג, איך, אימירצע-
 שעם, שמײַסן אפּ יענער וועלט, וועט מיר ניט וויי טאָג...
 עי, גאָלדע! זע נאָר, עס זאָלן זײַן פארטיק די בלינצעס, אונ
 לאָז מען, זאָג איך, ארויסטראָגן דעם טיש אהערצו אינ דרויסן
 ארויס, איך האָב, זאָג איך, אינ שטוב גאָרנישט וואָס צו
 ווײַזן פאר די געסט... עי, שפּרינצע! טײַבל! בילקע! ווו
 זײַט איר דאָרט? רירט זיך!... אָט אזוי קאָמאנדעווע איך מיט
 די קינדער, אונ עס ווערט ארויסגעטראָגן א טיש, מיט בענק-
 לעך, מיט א טישטעך, מיט טעלער, לעפּלען, גאָפּלען, זאלצ, —
 אונ טאקע באלד נאָך דעם קומט אָן גאָלדע מיט די בלינצעס,
 הייסע, זודיקע, פֿונ דער סקאָוערדע, מעכײַעדיקע, פעטע, קע-
 צאפּיכיס בידוואָש! אונ מײַנע אָרכימ קאָנען זיך גאָר נישט
 אָפּלויבן פֿון די בלינצעס...

„וואָס שטייסטו, זאָג איך צו גאָלדען, נעם, זאָג איך, כא-
 זער איבער דעם פּאָסעק נאָכאמאָל, ס'איז היינט, זאָג איך,
 שוועס, דארפּ מען, זאָג איך, זאָגן צוויי מאָל „אוידכאַ!“ אונ
 מײַן גאָלדע פּוילט זיך ניט, פּילט אָן דעם פּאַלומעסעק
 נאָכאמאָל, אונ שפּרינצע דערלאנגט די בלינצעס צום טיש.
 פּלוצעם, איך טו א קוק אפּ מײַן אראָנטשיקן, איך זע, ער
 האָט זיך פארקוקט אפּ מײַן שפּרינצען—ער לאָזט נישט אראָפּ
 קיינ אויג פֿון איר! וואָס האָט ער אפּ איר אזעלכס דערזענ?..
 „עסט, זאָג איך צו אימ, פארוואָס עסט איר נישט?“... מאכט
 ער צו מיר: „וואָס דען טו איך?“ „איר קוקט, זאָג איך, אפּ מײַן
 שפּרינצען“.. ווערט א געלעכטער, אלע לאכנ, אונ מײַן שפּרינ-
 צע לאכט אויך. אונ ס'איז אלעמען פּריילעך, אלעמען גוט—

א גוטער, א פריילעכער שוועס אפ אלעמענא!.. גיי טרעפ, אז פונ דער פריילעכקייט וועט זיך אויסלאָזן א צאָרע, א שלאק, א יעלאָלע, א גאַטס ישטראַך אפ מיין קאָפּ, גארזיכט אונ פארפניצטערט בין איך געוואָרנא!.. נאָר עס! א מענטש איז א נאר! א מענטש א בארדאס טאָך זיך ניט צולאָזן צום הארצן און דארפ פארשטיי, אז אזוי ווי עס איז, אזוי באדארפ צו זיין, וואָרעם ווען עס זאָל באדארפן זיין אנדערש, וואָלט דאָך עס ניט געווען אזוי ווי עס איז! זאָגן מיר דען ניט אינ טיילי: האשלייך אל אדוינוי—פארלאָזן דיך נאָר אפ גאָט, ער וועט שוין מאכן אזוי, אז דו זאָלסט ליגן טיפ, ניין איילן אינ דער ערד, און באקן בייגל, און נאָך זאָגן: גאמ זו לע-טויוואָ! הערט, וואָס עס קאָן זיך פארלויפן אפ א וועלט, נאָר מיט קאָפּ, וואָרעם דאָ הייבט זיך ערשט אָן די רעכטע מיטע.

ווייזי ערעו ווייזי בויקער—אינמאָל פארנאכט קומ איך צו פאָרן אהיים א צעבראָטענער פונעם טאָג און אן אויסגע-מוטשעטער פונעם ארומלויפן איבער די דאטשעס אינ בויעריק, טרעפ איך בא מיר אינ דרויסן בא דער עטוב צוגעצוימט צו דער טיר א באקאנט פערד, איך וואָלט געמענט שווערן, אז ס'איז אראָנטשיקס סוס, דער מערין, וואָס איך האָב אימ דעמלט אָפגעשאצט אינ דריי הונדערט קארבן. גיי איך צו צום סוס און דערלאנג אימ מיט איין האנט א פליאסק פונ הינטן און מיט דער אנדערער האנט א קראצ פונ פאָרנט אינ האלדן און א טרייסל איבער דער גרווע. „יעדידי, זאָג איך צו אימ, שיי-נער באַכער מינער! וואָס טוסטו דאָ?“ דרייט ער אויט צו מיר די כיינעוודיקע מאָרדע און טוט א קוק אפ מיר מיט די קלוגע אויגן, ווי איינער רעדט: „וואָס פרעגט איר מיך? פרעגט מיין באלעבאָס...“ און איך קומ אריין אינ שטוב און טו א נעם מיין ווייב: „זאָג מיר נאָר, גאָלדע-קרוין, וואָס טוט דאָ אראָנטשיק?“ ענטפערט זי מיר: „פונוואנען זאָל איך וויסן? ער איז זאָך פונ דינע לייט!“ „ווי איז ער ערגעצ?“ „ער איז, זאָגט זי, געגאנגען מיט די קינדער אינ וועלדל אפן שפאציר...“ וואָס איז פלוצעם גאָר פאר א שפאציר?—זאָג איך צו מיין ווייב און הייס מיר געבן עסן. אָפגעגעסן, בא-טראכט איך מיך: וואָס ביסטו, טעווע, אזוי אופגעטראָגן?

אז א מענטש קומט צו דיר צוגאסט, באדארפ מען זיין אזוי
 אָנגערודלט? אדעראבע" ... און ווי איך טראכט מיר אזוי, איך
 טו א קוק — מיניע מיידלעך גייען מיטן כעוורעמאן, האלטן אָן-
 געריסענע קוויטן, פריער גייען די צוויי יינגערע, טיבל און
 ביילקע, און הינטן — מיין שפרינצע מיט אראָנטשיקן... „גוטן-
 אָונט!" „גוט-יאָר!" מיין אראָנטשיק שטייט מיר אזוי עפעס
 מאַדנע, גלעט דאָס פערד, האלט א גרעזל אינ מויל און רופט
 זיך אָן צו מיר: „רעב טעווע! איך וויל מיט אייך מאכט א
 געשעפט, לאָמיר זיך בייטג מיט די פערדלעך". „איר האָט
 נישט געפונען, זאָ איך, פון וועמען צו לאכט?" מאכט ער צו
 מיר: „גיין, איך מיין דאָס ערנסט". „אזוי, זאָ איך, איר
 מינט דאָס ערנסט? וויפל, לעמאַשל, קאָסט אייער סוס?" „אינ
 וויפל, זאָט ער, שאצט איר אימ?" „איך שאצ אימ, זאָ איך,
 איך האָב מוידע, אויב ניט דריי הונדערט קארבוינימ, און עפ-
 שער מיט א סמיטשיק". צעלאכט ער זיך און זאָט, אז ער
 קאָסט מער פון דריי מאָל אזויפל, און רופט זיך אָן צו מיר:
 „נו? מאכט מיר א בייט?" מיר איז דער שמועס ניט געפעלן:
 וואָס הייסט, ער וועט אויסבייטן זיין סוס אפ מיין שלימאזל...
 זאָ איך צו אימ, אז ער זאָל אָפלייגן דאָס געשעפט אפ אן
 אנדערשמאָל, און איך פרעג אימ אינ א שפאס: צי איז
 ער טאקע צוליב דעם געקומענ? אויב אזוי, איז אן אווירע,
 זאָ איך, די הויצאָעס... ענטפערט ער מיר גאנצ ערנסט: „גע-
 קומען בינן איך צו אייך, אייגנטלעך, מיקויעך אן אנדער זאך;
 זיין זיך מאטריעך, אויב איר ווילט, וועלן מיר א ביסל שפא-
 צירן". וואָס פאר א שפאציר איז דאָס אפ אימ אָנגעקומענ? —
 טראכט איך מיר, און לאָן מיך גיין מיט אימ צום וועלדל צו.
 די זון האָט זיך לאנג געזעצט, דאָס גרינע וועלדל זעט שוין
 אויס טונקל, די זשאבעס פון דער גרעבליע קראקען, און דאָס
 גראָן שמעקט מעכציע-נעפאָשעס! אראָנטשיק גייט, און איך גיי,
 ער שווינגט, און איך שווינג. נאָכדעם שטעלט ער זיך אָפ, טוט
 א הויט און מאכט צו מיר: „רעב טעווע! ווי וואָלט איר,
 אשטייגער, געזאָגט, ווען איך זאָל אייך זאָגן, אז איך
 האָב ליב אייער שפרינצע און אז איך וויל זי נעמען פאר
 א קאלע?" „וואָס איך וואָלט געזאָגט? — זאָ איך. — איך
 וואָלט געזאָגט, אז מע זאָל א מעשווגענעם אויסמעקן און

אײַכ ארײַנשטעלנ? ... קוקט ער מיכ אָן און מאכט צו מיר: „וואָס הייסט? זאָג איך: „אַט דאָס הייסט!“ ... זאָגט ער: „איך פארשטיי אײַכ ניט.“ זאָג איך: „איז א סימען, אז איר זײַט ניט איבעריק קלוג, ווי אינ פאָסעק, זאָג איך, שטייט: כּאָכאַמ אײַנאָוו בערוי שוי, דאָס מיינט: א קלוגנ זאָגט מען אפּן ווונק, א נאר גיט מען מיטן שטעקנ? ... מאכט ער צו מיר ווי בא-רויגעזלעכ: „איך רעד צו אײַכ פראָסט, און איר ענטפערט מיר מיט כּאָכמעס און מיט פּסוקימ!“ זאָג איך: „איטלעכער כאונ זינגט אזוי, ווי ער קאַנ, און יעדער באל-דארשנ דארשנט פונ זײַנעטוועגנ; אויב איר ווילט וויסן, וואָס פאר א באל-דארשנ איר זײַט, רעדט איבער פריער מיט אײַער מוטער, זי וועט אײַכ שוינ, זאָג איך, קלאָר מאכט אקוראט“ ... „האלט איר מיכ, זאָגט ער, אפּאַנעם, פאר א ייִנגעלע, וואָס דארפ זיכ אָנפרעגן בא דער מאמע?“ ... געוויס, זאָג איך, דארפט איר זיכ אָנפרעגן בא דער מאמע, און די מאמע וועט אײַכ געוויס זאָגן, אז איר זײַט א כושימ, און וועט זײַן גערעכט“ ... „און וועט זײַן גע-רעכט? — מאכט ער. „געוויס, זאָג איך, וועט זי זײַן גערעכט, וואָרעם וואָס פאר א כּאָסן זײַט איר, זאָג איך, פאר שפּרינצענ? וואָס פאר א גלייכ איז מײַן שפּרינצע צו אײַכ? און דער אי-קער, זאָג איך, וואָס פאר א מעכונטן בין איך מיט אײַער מו-טער?“ ... „אויב אזוי, מאכט ער צו מיר, האָט איר שוינ, רעב טעווע, א גרויסן טאַעס! איך בין נישט קיין ייִנגעלע פונ אכצן יאָר, און זוכ נישט קיין מעכונטאָנימ פאר מײַן מוטער, און ווייט, ווער איר זײַט, און ווער אײַער טאַכטער איז, און זי געפעלט מיר, און אזוי וויל איך, און אזוי וועט דאָס זײַן!“ ... „האָט קיין פאריבל ניט, זאָג איך, וואָס איך שלאָג אײַכ איבער; איך זע, זאָג איך, אז מיט אײַנ צאד זײַט איר שוינ פארטיק; זײַט איר, זאָג איך, באוואָרנט אויך מיטן אנדערן צאד?“ ... זאָגט ער צו מיר: „איך ווייס ניט, וואָס איר מיינט“ ... זאָג איך: „איך מיינ דאָס די טאַכטער מײַנע, שפּרינצע מײַן איך, צי האָט איר שוינ, זאָג איך, מיט איר עפעס גערעדט, און וואָס, זאָג איך, זאָגט זי?“ ... ווערט ער אזוי ווי באלײדיקט און מאכט צו מיר מיט א שמייכל: „וואָס פאר א פראגע איז דאָס? געוויס האָב איך, זאָגט ער, מיט איר גערעדט, און ניט אײַן מאָל — עטלעכע מאָל, איך קומ, זאָגט ער, אהער אלע טאָג“ ... איר הערט? ער

קומט אהער אלע טאָג, און איך ווייס נישט!.. בעהיימע בעצורעס
 מענטש! באדארפ מען דאָך דיר געבן קייענ שטרוי, טעווע!
 אז דו וועסט זיך לאָזן אזוי פירן אינ באַד אריין, וועט מען
 דאָך דיך קויפן און פארקויפן, דו פערדאטש איינער!... אזוי
 טראכט איך מיר און גיי מיט אראָנטשיקן צוריק. און ער גע-
 זעגט זיך אָפּ מיט מיין כעוורע, כאפט זיך ארום אפן סוס,
 און האַלאַך מוישע-מאַרדכע — מאַרש קיין בויבעריק...
 אצינד וועלן מיר, ווי זאָגט איר דאָס אינ אַייערע ביך-
 לעך, איבערלאָזן דעם בענמעלעך און זיך נעמען צו דער באַס-
 מאלקע, צו שפּרינצען הייסט עס... „זאָג מיר, טאָכטער, וואָס
 איך וועל דיך פרעגן, זאָג איך: דערצייל מיר נאָך, זאָג
 איך, וואָס דער אראָנטשיק האָט מיט דיר אָפּגעשמועסט
 מיקייעך אזא זאך, זאָג איך, גאָר אָן מיין וויסנ?...”
 ענטפערט עפעס אָט דער בוימ? אזוי ענטפערט זי! געוואָרן
 רויטלעך, אראָפּגעלאָזט די אויגן, ווי א קאלע, אָנגענומען
 א פולן מויל מיט וואסער — און שא!.. בא! — טראכט
 איך מיר. — ווילסט ניט רעדן איצט, וועסטו רעדן שפעטער א
 ביסל... טעווע איז ניט קיין יידענע; ער האָט צייט! און איך
 ווארט איבער א ווילע, ווי זאָגט מען, יאָווי יוימאָ, און טשא-
 טעווע אויס די מינוט, וואָס איך בלייב מיט איר אליין, און
 רופ מיך אָן צו איר: „שפּרינצע, זאָג מיר, וואָס איך וועל דיך
 פרעגן: קענסטו איך כאַטש, אָט דעם אראָנטשיקנ?...” זאָגט זי:
 „געוויס קען איך אימ”... „ווייסטו, זאָג איך, אז ער איז א
 סווישטשוני?...” פרעגט זי מיך: „וואָס הייסט דאָס א סווישטשוני?”
 זאָג איך איר: „א פוסט ניסל, וואָס סע פּייפט”... זאָגט זי: „האָסט
 א טאָעס, ארנאָלד איז א גוטער מענטש”... „ער הייסט שוין,
 זאָג איך, בא דיר ארנאָלד, ניט אראָנטשיק דער שאַרלאטאני?”
 זאָגט זי: „ארנאָלד איז ניט קיין שאַרלאטאני, ארנאָלד האָט א
 גוט האַרץ; ארנאָלד, זאָגט זי, געפינט זיך אינ א שטוב פון
 פארדאָרבענע מענטשן, זאָגט זי, וואָס ווייסן נאָך געלט און
 געלט”... „אזוי, זאָג איך, ביסטו שוין, שפּרינצע, אויך געוואָרן
 אן אופגעקלערטע פּילאָזאָפּקע און האָסט שוין אויך פּיינט
 געקריגן געלט?”...

בעקיצער, איך זע ארויס פון דעם שמועס, אז עס האלט
 שוין בא זיי ווייטלעך, און כאפן צוריק איז שוין א ביסל צו

שפעט. וואָרעם איך קען מינע לייט. טעוועס טעכטער, האָב
 איך אַינע געזאָגט שוין אמאָל, ניט געדאַכט זאָלן זיי ווערן, אז
 זיי קלעפּן זיך אַינע אַינע און מענטשן, איז מיטן גאַנצן לעבן,
 מיטן כּיעס, מיט דער נעשאַמע! און איך טראַכט מיר: „שוויטע!
 לעמני זאָלסטו וועלן זיין, טעווע, מער כאַכעם פּונד דער גאַנ-
 צער וועלט? עפשער איז דאָס אַ גאַטס זאַך? עפשער איז דאָס
 באַשערט, אז דאַמקע דורך אַט דער שטילינקער שפּרינצע זאָלסטו
 געהאַלפּן ווערן, באַלוינט ווערן פאַר אלע דינע קלעפּ און וויי-
 טעקן, וואָס דו האָסט ביז אַהער אַיבערגעטראַגן, האָבן אַ גוטן
 עלטער און אויך וויסן אמאָל פּונד אַ לעבן אפּ דער וועלט?
 עפשער איז דיר באַשערט האָבן אַ טאַכטער אַ מיליאָנשטיצע?
 וואָס איז? סע שטייט דיר ניט אָן?.. וווּ שטייט דאָס געשריבן,
 אז טעווע דאַרף זיין אַיביק אַ קאַפּצן, אַיביק אַרומשלעפּן
 זיך מיטן פּערדל און מיט קעז און פּוטער צוליב די יעהופּעצער
 נעגידים, זיי זאָלן האָבן וואָס צו פּרעסן?.. ווער ווייסט, עפשער
 איז מיר אָנגעצייכנט געוואָרן פּונד אַרײַבן, אז איך זאָל אפּ דער
 עלטער עפעס מעסאַקן זיין אפּ דער וועלט, ווערן אַ באל-צדאַקע
 און באל-מאַכניס-אוידעך און עפשער גאָר אוועקזעצן זיך מיט
 יידן לאַמדימ און לערנען טויער?.. אַוכעדימע אַזעלכע רייכע,
 גאַלדענע מאַכשאַוועס קריכן אינעם קאַפּ אַרײַבן, ווי איך יעהו
 כּוויד שטייט געשריבן: ראַביס מאַכשאַוויס בעלעוו
 איש — זאָגט אַ גוי, לעהאָודל: „דווען דומקאָו באַגאַטיעט!...
 און איך קומ אַרײַבן אינעם שטוב אַרײַבן, און איך נעם אוועק מיין
 אלטע און מאַכ מיט איר אַ שמועס: „וואָס וואָלט זיין, קעדימע
 לעמאַשל, זאָג איך, ווען אונדזער שפּרינצע זאָל זיין אַ מיליאָנ-
 שטיצע?..“ פּרעגט זי מיך: „וואָס הייסט דאָס אַ מיליאָנ-
 שטיצע?..“ זאָג איך: „אַ מיליאָנשטיצע הייסט אַ מיליאָנשטיקס
 אַ ווייב...“ פּרעגט זי מיך: „וואָס הייסט אַ מיליאָנשטיק? זאָג
 איך איר: „אַ מיליאָנשטיק הייסט אַ מענטש, וואָס פאַרמאַגט
 אַ מיליאָנ...“ פּרעגט זי מיך: „וויפּל איז דאָס אַ מיליאָנ?“
 זאָג איך: „אַ דו ביסט אַזאַ בעהיימע און ווייסט ניט, וויפּל
 איז אַ מיליאָנ, היינט וואָס האָב איך מיט דיר צו רעדן?“ זאָגט
 זי: „ווער בעט דיך, זאָלסטו רעדן?“ — איז זי אויך גערעכט.
 בעקצער, עס גייט אוועק אַ טאַג, איך קומ צו פּאַרן
 אַהיים: „געווען אַראָנטשיק?“ — ניין, נישט געווען... עס גייט

אוועק נאָך א טאָג. „געווען דער באַכער?“ — ניין, נישט געווען... איך זאָל ארײַנגיין צו דער אלמאַנע מיט אן אויסרייד, פאסט מיר נישט; איך וויל נישט, אז זי זאָל מײנען, אז טעווע שלאַנג זיך נאָכן שידעכ... אונ אגעוו האָב איך געפילט, אז איר באדארפ עס זײַן קע שווישאַנאָ בײַן האַכויכײַם — ווי א פינפטער ראָד צומ וואָגן. האגאמ איך פארשטיי נישט פארוואָס? בײַשער איך האָב נישט קײַן מיליאָנאַ? האָב איך דאָך איצטער א מעכוטענסטע א מיליאָנשטשיצע! אונ זי וועמען האָט פאר א מעכוטנ? — א יידן אן אָרעמאן, א קאפצן, א טעווע דעם מילכיגן; הײַנט ווער איז מער ייִכעס, איך צי זי?.. איך וועל אײַך זאָגן דעם דינעם עמעס, איך האָב אָנגעהויבן וועלן דעם שידעכ, נישט אזוי צוליב דעם שידעכ, ווי צוליב נוצאַכן אליין. „א רעכ איך זײער פאַטער אונ מוטער ארײַן, די יעהופעצער גווירמ, לאָזן זײ וויסן, ווער טעווע איז!.. ביז אהער האָט מען מער נישט גע- הערט נאָר בראַדסקי אונ בראַדסקי, גלייך ווי די איבעריקע זײנען גאָר קײַן מענטשן נישט!“...

אזוי טראכט איך מיר, פאָרנדיק אהיים פון בויבעריק, אונ קומ אהיים, גײט מיר מײַנע אקעגן מיט א געדולע: „א שאַ-ליעכ, אן אָרל איז נאָרוואָס געווען פון בויבעריק, פון דער אלמאַנע, זאָלסט לעמאַנ-האשעם באלד קומען צו פאָרן אהין, עס מעג זײַן אפ דער נאכט, זאָלסטו שפאנען דאָס פערדל אונ קומען צו פאָרן, מע דארפ דיך דאָרט זײער נײטיק האָבן!... „וואָס האָט זי, זאָג איך, אזוי אָנגעשפארט? וואָס האָבן זי, זאָג איך, אזוי קײַן צײַט נישט?“ אונ איך כאפ א קוק אפ מײַן שפרינצען — זי שווינגט, נאָר די אויגן אירע רעדן, אוי רעדן זײ! קײנער פארשטייט נישט איר הארצ, אזוי ווי איך... איך האָב די גאנצע צײַט מוירע געהאט, א קאשע אפ א מײַסע, טאָמער לאָזט זיך אויס דערפון א בוידעם, האָב איך אפ אים, אפ דעם אראָנטשיקן, אויסגעוועלט, וואָס איך האָב געקאָנט, אז ער איז אזוי, אונ ער איז אזוי — איך האָב אָבער געזען, אז ס'איז אן ארבעט אין וואנט, מײַן שפרינצע גײט אויס ווי א ליכט. האָב איך אײַנגעשפאנט צוריק מײַן פערד-אונ-וועגעלע אונ האָב מיך געלאָזט שוין פארנאכטלעך קײַן בויבעריק. פאָרנדיק אזוי, טראכט איך מיר: „וואָס קאָנען זײ מיך רופן מיט אזא מינ אימ-פעט? וועגן א וואָרט? וועגן א קנאסמאָל? וואָלט ער דאָך גע-

קאנט קומענ צו מיר, דאכט זיך, דערווייל בין איך דער אוי האקאלע?" און איך אליין צעלאך מיך פונ דעם געדאנק: ווו איז דאס געהערט געוואָרן אין דער וועלט, אז דער נאָגיד זאָל גיין צום קאפּצן? סײַדן סײַזאָל שוין ווערן עק ווערט, מאַשעכעס צײַט, אזוי ווי די יונגעלייטלעך, די וויסעכעוו-רעניקעס ווילן מיך אַינרײַדן, אז באלד וועט קומען א צײַט, וואָס דער נאָגיד מיטן קאפּצן וועלן זײַן גלײַך, שערי שעלאַך, שעלאַך שעלי, מײַנס דײַנס, העפּקער ציבעלעס! דאכט זיך, א קלוגע וועלט — און אוועלכע בעהימעס! עכ-עכ-עכ..

מיט די דאָזיקע געדאנקען בין איך אָנגעקומען קיין בו-בעריק און פארפאָרן גלײַך אפּ דער דאטשע צו דער אלמאָנע, אוועקגעשטעלט דאָס פערדל, — ווו איז די אלמאָנע? נישטאָ קיין אלמאָנע! ווו איז דער באַכער? — נישטאָ קיין באַכער! ווער זשע האָט מיך גערופּן? „איך האָב אײַך גערופּן!“ — אזוי מאכט צו מיר א קײלעכיק געפּאקט ידל מיט אַ אויס-געפּליקט בערדל און מיט א גראָבער גאַלדענער קײט אפּן בײַכל. „ווער זשע, זאָג איך, זײַט איר?“ זאָגט ער: „איך בין דער אלמאָנעס א ברודער און אראָנטשיקס א פעטער... מע האָט מיך, זאָגט ער, ארויסגערופּן מיט א דעפעש פונ קאטערינעס-לאוו, און איך בין נאָרוואָס געקומען צו פּאָרנ...“ וויבאלד אזוי, נאט זשע אײַך אָפּ שאַלעם, — זאָג איך און זעצ מיך אוועק. דערווען, אז איך האָב מיך אוועקגעזעצט, מאכט ער צו מיר: „זיצט.“ זאָג איך: „א דאנק, איך זיצ שוין. וואָס זשע מאכט איר, זאָג איך, וויאזוי איז בא אײַך, זאָג איך, די קאָ-סנעטוציע?" ענטפּערט ער מיר דערופּ גאַרנישט ניט, צעלייגט זיך אפּ א וויגשטול, די הענט אין די קעשענעס, שטעלט ארויס די גאַלדענע קײט מיטן בײַכל און מאכט צו מיר בעזע האלאָשן: „אײַך רופּט מען, דאכט זיך, טעוועז?" ... „יאָ, זאָג איך, צו דער טוירע, אז מע רופּט מיך אופּ, רופּט מען מיך אופּ: „יאמירד רעב טעוועז, בערעב שנייער-זאלמען...“ הערט אויס, מאכט ער צו מיר, רעב טעוועז, וואָס איך וועל אײַך זאָגן: וואָס טויג אונדז לאנגע דיבורימ? לאָמיר, זאָגט ער, גיין גלײַך צום איניען, געשעפט הייסט עס...“ מאכטיסע, זאָג איך, שלוימע האמעלעך האָט שוין לאנג געזאָגט: לא קויל זמאן —

ווען מע דארף רעדן געשעפט, איז געשעפט... איך בין, זאָג איך, א געשעפטסמאן... דאָס זעט מען, זאָגט ער, אז איר זײַט א גע-
שעפטסמאן, דערפאר וויל איך טאקע מיט אייך רעדן סאָכריש; איך
וויל, איר זאָלט מיר זאָגן, אָבער אָפּן געשמועסט, וויפל וועט
דאָס אונדז קאָסטן ארום און ארום?.. אָבער אָפּן געשמועסט!...
„אויב, זאָג איך, אָפּן געשמועסט, ווייס איך ניט, וואָס איר
רעדט...“ „רעב טעויע! — מאכט ער צו מיר נאָכאמאָל און וויל
נישט ארויסנעמען די הענט פון די קעשענעס. — איך פרעג אייך,
זאָגט ער, וויפל וועט אונדז קאָסטן ארום און ארום די כא-
סענעז?“. עס ווענדט זיך, זאָג איך, וואָס פאר א כאסענע איר
מיינט? אויב איר מיינט א גרויסארטיקע כאסענע, ווי אייך
שטייט אָן, בין איך, זאָג איך, ניט אימשיטאנד... שטעלט ער
אָן אפ מיר א פאָר איינאָיַם און מאכט צו מיר אזוי: „אָדער
איר מאכט זיך טאמעוואטע, אָדער איר זײַט טאקע א טאמ...
כאָטש אפילע, זאָגט ער, איר זעט ניט אויס פון קיינ טאמ,
וואָרעם איר זאָלט זײַן, זאָגט ער, א טאמ, וואָלט איר ניט אריין-
געשלעפט, זאָגט ער, מײַן פלימעניק איז א בלאָטע, אימ פאר-
בעטן צו זיך קלוימערשט אפ שוועסדיקע בלינצעס, אימ אונ-
טערגעשטעלט דאָרט א שיינ מיידל, צי יאָ א טאָכטער צי ניט
קיינ טאָכטער, איך גיי ניט אריין, זאָגט ער, אזוי ווייט, און
זי האָט זיך אימ פארליבעט, זאָגט ער, דאָס הייכט, זי איז
אימ געפעלן, נו, און ער איר אוואדע, פון דעם, זאָגט ער,
רעדט מען ניט, איך וועל אייך ניט זאָגן, זאָגט ער, עס קאָנ
זײַן, זי איז אן אָרנטלעך קינד און מיינט דאָס נעבעך ערנסט,
איך גיי נישט אזוי ווייט... איר טאָרט אָבער ניט פארגעסן,
זאָגט ער, ווער איר זײַט און ווער מיר זײַנענז? איר זײַט
דאָך, זאָגט ער, א ייד א בארדאס, ווי קאָנט איר, זאָגט ער,
גאָר דערלאָזן אזעלכס, אז טעויע דער מילכיקער, וואָס פירט
אונדו קעז און פוטער, זאָל ער זײַן אונדזער מעכונז?.. אײַ, זיי
האָבן זיך, זאָגט ער, געגעבן איינס דאָס אנדערע דאָס וואָרט?
וועלן זיי דאָס נעמען צוריק! קיינ גרויס אומגליק, זאָגט ער,
שטייט ניט דערבײַ. טאָמער דארף עפעס קאָסטן, זאָגט ער,
זי זאָל אימ ארויסלאָזן פון וואָרט, מאכעטייסע, מיר האָבן,
זאָגט ער, גאָרנישט קעגן דעם. א מיידל איז נישט קיינ באַ-
כער, זאָגט ער, צי א טאָכטער צי ניט קיינ טאָכטער, זאָגט ער,

איך וויל גאָר אזוי ווייט נישט אריינגיין, זאָגט ער... „ריבוי-
 נע-שעל-אווילעמו — טראכט איך מיר — וואָס וויל דער ייד?.. און
 ער הערט נישט אופ צו רעדן איבער מיין קאָפּ: איך זאָל גאָר
 ניט דענקען, זאָגט ער, טאָמער וועט מיר גערעכטן מאכט א סקאנ-
 דאל, אויספויקן אומעטום, אז זיין פלימעניק, זאָגט ער, האָט
 זיך געשאדענט צו טעויע דעם מיליכיקנס טאָכטער... און איך
 זאָל זיך ארויסשלענגן פונעם קאָפּ, זאָגט ער, אז זיין שוועסטער
 איז א מענטש, וואָס קאטאָרי מע קאָן פונ איר פאָמפע געלט...
 מיט גוטן, זאָגט ער, מאכעטייע, קאָן מען, זאָגט ער, נעמען
 בא איר עטלעכע קערבלעך; עלעהיי, זאָגט ער, א נעדאָווע...
 מען איז דאָך, זאָגט ער, מענטשן, וואָס קאטאָרי, מע דארפ
 אמאָל אויסהעלפן א מענטשן...

בעקיצער, איר ווילט וויסן, וואָס איך האָב איך געענטפערט?
 איך האָב איך, אז אָך און ווי איך מיר, גארנישט געענטפערט.
 ס'איז מיר געווען, ווי זאָגט איר, טידיבאק לעשוני — עס
 האָט מיר ווי אָפגענומען דאָס לאַלונ! איך האָב זיך אופגעהויבן,
 זיך אויסגעדרייט מיטן פאָנעם צו דער טיר — און נישטאָ מיכ!..
 ווי פונ א סריפע האָב איך מיך ארויסגעכאפט, ווי פונ א
 טורמע... עס האָט מיר געזשומעט איך קאָפּ, געשעמעריט איך
 די אויגן און געטורקעט איך די אויערן די ווערטער פונ דעם
 יידן: „אָפן געשמעסט“... „א טאָכטער, ניט קיין טאָכטער“...
 „אג אלמאָנע אפ צו פאָמפען“... „עלעהיי א נעדאָווע“... און
 בינ צוגעגאנגען צו מיין פערד-און-וועגעלע, אריינגעלייגט דאָס
 פאָנעם איך ברייטשקע אריין און — איר וועט ניט לאַכט פונ
 מיר? — אז איך האָב מיך צעוויינט, האָב איך געוויינט און גע-
 וויינט! און אז איך האָב מיך גוט אויסגעוויינט און געזעסן אפ דער
 ברייטשקע און איינגעטיילט מיין פערדל, נעבעך, וויפל ס'איז
 איך איך אריין, האָב איך ערשט דעמלט געפרעגט בא גאָט א
 קאשע, אזוי ווי איעוו האָט אמאָל געפרעגט: וואָס האָסטו, גאָ-
 טעניו, אזעלכס דערזען איך דעם אלטן איעוו, וואָס דו לאָזט
 איך ניט אָפ אפ קיין מינוט? ס'איז שוין מער ניטאָ קיין יידן
 אפ דער וועלט? און איך קום צו פאָרן אהיים, טרעפ איך מיין
 כאליאסטער, קיין איינהאָרע, פריילעך. מען עסט וועטשערע, נאָר
 איין שפּרינצע איז נישטאָ! „ווי איז שפּרינצע?“ — פרעג איך.
 „וואָס הערט זיך, זאָגט זיי מיר, וואָס האָט מען דיך גערופּן?“

זאָג איך נאָכאמאָל: „ווי איז שפּרינצע?“... ענטפּערט זיי מיר נאָכא-
מאָל: „וואָס הערט זיכ? ... זאָג איך: „גאָרניט, וואָס זאָל זיך
הערט? ס'איז, דאָס קען גאָט, ע איל, פּונ פּאַרזאַמענ ווערט מען
ניט...“ בא די ווערטער קומט פּונ שפּרינצע, טוט מיר א קוק
אין די אויגן אריין, זעצט זיך אוועק צום טיש, גלייך ווי ניט
זי מיינט מען, ניט פּונ איר רעדט מען... אפּן פּאַנעם בא איר קאָג
מען נישט דערקענען גאָרנישט, נאָר דאָס שטילקייט אירס איז שוין
צופיל, כּוּצ לעדערעך האטעווע... היינט געפעלט מיר ניט
דאָס זיצן אירס פארטראכט אונ דאָס פּאַלגן אירס, וואָס מען הייסט
איר; זאָגט מען איר: זיצ— זיצט זי; זאָגט מען איר: עס—
עט זי; הייסט מען איר גיין— גייט זי; אונ אונ מע טוט זי
א רופ, טוט זי זיך א וואָרפ... איך קוק אפּ איר, אונ עס פאר-
קלעמט מיר דאָס הארץ, אונ עס ברענט אין מיר א פּייער— אפּ
וועמען ווייס איך ניט... אכ טי ריבוניגע-שעל-אוילעם, עלויהיינו
נאש! פארוואָס שטרעפּסטו מיך אזוי, פאר וועמענס זינד?
בעקיצער, איר ווילט וויסן דעם סאָפּ? אזא סאָפּ וויל איך
נישט ווינטשן דעם ערגסטן סויגע, אונ מע טאָר עס גאָר ניט
ווינטשן, וואָרעם די קלאָלע פּונ קינדער איז די ערגסטע קלאָלע
פּונ דער טויכעכע! פּונוואָנען ווייס איך, אונ מיך האָט עמעצער נישט
פארשאַלטן מיט קינדער? איר גלייבט ניט אין די זאכנ? וואָס
זשע דען איז דאָס? אדעראבע, לאַמיר האָרען פּונ אייך... נאָר
צו וואָס נוצן אונדז כּקירעס? אמער, הערט דעם סאָפּ, וואָס
איך וועל אייך דערציילן. איינמאָל פארנאכט פאָר איך אהיימ פּונ
בויבעריק מיט א גוט הארץ: בארעכנט נאָר דעם פארדראָס, דעם
ביזאַיען; היינט דעם ראכמאַנעס פּונ קינד!.. אונ די אלמאַנע,
וועט איר פרעגן? אונ דער זונ?— ווער מיר אלמאַנע? וואָס
מיר זונ? אוועקגעפּאַרן אונ אפּילע זיך ניט געזעגנט! ס'איז
א בושע אויסצוואָגן: ס'איז געבליבן שטיין בא מיר אפּ זיי א
שטיקל כּויון פאר קעז אונ פוטער... נאָר איך רעד נישט פּונ
דעם, מיסטאמע האָבן זיי פארגעסן... איך רעד פּונעם געזע-
גענען זיך: אוועקגעפּאַרן אונ אפּילע זיך ניט געזעגנט!..
וואָס דאָס קינד, נעבעכ, האָט איברגעטראָגן— דאָס האָט ניט
געוויסט קיין בען-אַדאָמ, אכוצ מיר, וואָרעם איך בין א טאטע,
א טאטנס הארץ פילט... טאָמער מיינט איר, אונ זי האָט מיר געזאָגט
אפּילע כּאַצי-דיבער? באקלאָגט זיך? אָדער געוויינט אמאָל? ע!

קענט איר דאָך ניט טעויעס טעכטער! שטיל, אינ זיך, אַינגע-
 גאנגענ, געצאנקט ווי א ליכט! ווען-ניט-ווען ארויסגעכאפט זיך
 מיט א זיפּ, נאָר אזא מינ זיפּ, וואָס רייסט ארויס אָט אזא שטיק
 הארצ! אקלא, פאָר איך מיר אזוי מיט מיין פּערדל אהיים,
 פארטיפט אינ טרויעריקע מאכשאוועט און געדאנקען, פּרעג קא-
 שעס באמ ריבוינע-שעל-אוילעמ און ענטפּער מיר אליין. און עס
 ארט מיך שוין ניט אזוי אפּ גאָט — מיט גאָט האָב איך מיך שוין
 ווי-עס-איז איבערגעבעטן; מיך ארט אפּ מענטשן: לעמיי זאָלן
 מענטשן זיינן אזוי שלעכט, אז זיי קאָנען זיינן גוט? פארוואָס
 זאָלן מענטשן פארביטערן דאָס לעבן אי יענעמ אי זיך, אז זיי
 האָבן בעיאד לעבן זיס און גליקלעך? געשיקט זיך עט, אז
 גאָט האָט באשאפּן דעם מענטשן צוליב דעם, ער זאָל אָפּקומען
 אפּ דער וועלט?.. וואָס האָט דאָס אימ גענוצט?.. מיט אזעלכע גע-
 דאנקען פאָר איך אריין צו מיר אינ כוּטאָר אריין, און דערזע
 פונדערווייטן, בא דער גרעבליע, איז אַן אַנגעלייז פונ מענטשן,
 גויימ, גויעס, שיקסעס, שקאַצימ און קליינע שקאַצימלעך אָן
 א שיר. וואָס קאָן דאָס זיינן קיין סרייפּע ניט; מיסטאמע א
 דערטרונקענער, עמעצער האָט זיך געבאָדן בא דער גרעבליע
 און געפונען דעם טויט. קיינער ווייסט ניט, ווו דער מאלעך-
 האמאָוועס ווארט אפּ אימ, ווי מיר זאָגן אינ „אונעסאנע-טרויקעפּ“...
 פּלוצעמ זע איך מיין גאָלדע לויפּט, די שאל צעלאָזט, די הענט
 ארויסגעשטעלט אפּ צופריער, און פאר איר מינע קינדער,
 טייבל און ביילקע, און אלע דריי מיט א געשריי, מיט א יע-
 לאָלע, מיט א יאָמער: „טאָכטער! שוועסטער! שפּרינצע!“... אראָפּ-
 געשפּרונגען פונ דעם וואָגן, ווייט איך ניט, וואָזוי איך בין
 ניט צעשפּרונגען געוואָרן, און אז איך בין צוגעלאָפּן צום טייכל
 איז שוין געווען נאָך אלע האיעמס...

וואָס האָב איך אייך געוואָלט פּרענגן?.. יאָ! האָט איר געזען
 ווען א געטרונקענעם? קיינמאָל נישט?.. א מענטש, אז ער
 שטארבט, שטארבט ער מייסטנטיילס מיט צוגעמאכטע אויגן...
 בא א געטרונקענעם זיינען די אויגן אָפּן — ווייסט איר נישט
 דעם טייכל, פארוואָס דאָס איז?.. האָט קיין פאריבל נישט, איך
 האָב בא אייך צוגענומען צייט, און אליין איז מען אויך גע-

בונדן: מע דארפ גיין צום פערדל און מע מוז צעפירן דאָס
ביסל סכורע. די וועלט איז אויך א וועלט. מע מוז אינ זי-
נען האָבן א קערבל אויך— און פארגעסן, וואָס ס'איז געווען.
וואָרעם דאָס, וואָס די ערד דעקט צו, מוז, זאָגט מען, פאר-
געסן ווערן, און אז מען איז א לעבעדיקער מענטש, קאָג
מען די נעשאַמע ניט אויסשפּייען, עס העלפט ניט קיין כאָך-
מעס, און מיר מוזן זיך אומקערן צוריק צום אלטן פּאַסעק,
אז קאַלומאן שעהאנעשאַמאָ בעקירבי, איז פאַר ווייטער, טעווייעו!..
זייט מיר געזונט, און אז איר וועט מיך דערמאָנען, זאָלט
איר מיך ניט דערמאָנען צו בייזן.

געשריבן אינ יאָר 1907

טעויע פֿאַרט קיין ערעצ-יִסראָעל

דערציילט פֿונ טעויע דעם מילכיקן, פֿאַרנדיק אינ באַ

— סקאַצל קומט! וואָס מאַכט אַ ייד, דעב שאַלעם-אַליי-
כעמ? אָט אַ גאַסט! אפילע נישט געכאַלעמט זיכ! נאָט זשע אַזיכ
אַפּ שאַלעם-אַלייכעם. איכ האָב מיר אָבער אַלצ געטראַכט אונ גע-
טראַכט: וואָס איז די מייסע, וואָס מע זעט אימ נישט אזא צייט, ניט
אינ בויבעריק, ניט אינ יעהופּעצ? אַ קאַשע, וואָס סע מאַכט זיכ:
עפּשער האָט ער אָפּגעזאַגט די עטלעכע גילדן אונ אריבערגעפּעקלט
זיכ אהינ, וווּ מע עסט ניט קיין רעטעכ מיט עמאַלצ? אונ צוריק
טראַכט איכ מיר: געשיקט זיכ עס, זיי זאָלן טאָג אַזא נאַריש-
קייט? זיי זינען דאָך עפּעס אַ מענטש אַ באַר-דאַס, כילעבנוּ נר,
דאַנקען האַשעם-ייִסבאַרעכ, וואָס מע זעט זיכ געזונט, ווי שטייט
דאָרט אינ פּאַסעק: טוראָ בעטוראָ— אַ מענטש מיט אַ מענ-
טשנ... איר קוקט מיכ אָן, פּאַני, גלייכ, ווי איר וואָלט מיכ נישט
דערקענט? דאָס בינ איכ, אייער אַלטער גוטער פּריינט טעויע.
אַל טייטט אַ קייל בעקאַנקאַנ—קוקט נישט, וואָס אַ ייד גייט
אינ אַ נייער קאַפּאַטע. דאָס איז דער אייגענער שלימאַזל טעויע
וואָס אַמאָל, נישט געמינערט אַ האָר; נישמער, מע טוט זיכ אָן
שאַבעסדיק, זעט מענ אויס אַ ביסל דאָנטיקער, מייסע נאָגיד, וואָ-
רעם, אַז מע פּאַרט אַרויס צווישן מענטשן, קאָנ מענ אַנדערש ניט,
אַוביפּראַט, אַז מע פּאַרט אַזא ווייטע געטויע, קיין ערעצ-יִסראָעל,
אַ קלייניקייט? איר קוקט מיכ אָן אונ טראַכט זיכ, ווי קומט דאָס
אַזאַ קיינ מענטשעלע, ווי טעויע, וואָס האָט קאַל-יאַמאָוו גע-
האַנדלט מיט מילכיקס, זאָל גאָר האָבן אַזאַ האַסאַגע, וואָס קאָנ
זיכ פּאַרגיגען. אפּ דער עלטער סיידן אַ מינ בראַדסקי? גלייבט
מיר, פּאַני שאַלעם-אַלייכעם, ס'איז קולע מוקשע—דער
פּאַסעק איז רעכט אַרומ אונ אַרומ. רוקט נאָר אַוועק, זייט
מויכל, אייער טשעמאָדאַנטשיקל אַ ביסל אהינ, וועל איכ מיכ

אוועקזעצן אקעגן אייך און וועל אייך דערציילן א מיסע, וועט איר האַרן, וואָס גאָט קאָן.

בעקיצער, איך מוז אייך זאָגן קוידעם קאָל האקוידעמס, אז איך בין געבליבן, ניט פאַר אייך געדאכט, און אלמען, געשטאַרבן גאַלדע מיניע, אַלעוו-האשאַלעם. געווען א יידענע א פראַסטע, אָן כאַך-מעס, אָן אויבערקעפלעך, נאָר א גרויסע צאדייקעס. לאָז זי זיך מינע דאָרט פאַר אירע קינדער, זי איז גענוג אויסגעשטאנען צוליב זיי, און טאקע עפשער איבער זיי געגאנגען פון דער וועלט, נישט געקאָנט אריבערטראָגן, וואָס זיי זיינען זיך צעקראַכן איינער קיינ ליסי, דער אנדערער קיינ סטריסי. „מישטיינס-געזאָגט, זאָגט זי, וואָס איז מיין וועלט, זאָגט זי, אז וויבאלד, זאָגט זי, נישט קיינ קינד און נישט קיינ רינד? לעהאוודל, א בעהיימע, זאָגט זי, בענקט אויך, זאָגט זי, אז מע אנטוויינט, זאָגט זי, פון איר דאָס קעלבל...“ אזוי זאָגט זי צו מיר, גאַלדע הייטט עס, און וויינט ביים-מיסע מיט ביטערע טרערן, און איך זע, אז די יידענע גייט איינ פון טאָג צו טאָג, ווי א לכת, רעד איך איר אויס מיסטאמע דאָס הארצ פאַר ראכמאַנעס און איך זאָג צו איר אזוי, זאָג איך: „עט, זאָג איך צו איר, גאַלדע טערצע, פאַראן א פאַסעק, זאָג איך: אימ קע וואָג נימ אימ קאוואָ דימ — ווי מיט קינדער, אזוי איז אָן קינדער, זאָג איך. מיר האָבן, זאָג איך, א גרויסן גאָט, זאָג איך, און א גוטן גאָט, און א שטאַרקן גאָט, זאָג איך, נאָר פונדעסטוועגן, זאָג איך, לאַמיך האָבן די בראַכעס, וויפל מאָל דער ריבוינע-שעל-אויִלעם, זאָג איך, טוט אָפּ א שטיקל ארבעט, מעגן שוין, זאָג איך, די סאָנימ האָבן אזא יאָר...“ איז זי דאָך אַבער, זאָל מיר מויכל זיינ, א נעקלי-ווע, מאכט זי צו מיר: „דו זינדיקסט, טעויע, מע טאָר נישט, זאָגט זי, זינדיקן...“ אָט האָסטו דיר, זאָג איך, איך זאָג דען עפעס, זאָג איך, שלעכטס? איך גיי דען כאַלידע, זאָג איך, קעגן דעם אייבער-שטנס גענו, זאָג איך? וואָרעם וויבאלד, זאָג איך, אז ער האָט, זאָג איך, באשאפן אזוי שיינ זיינ וועלטל, זאָג איך, אז קינדער זיינען נישט קיינ קינדער, זאָג איך, און טאנע-מאמע זיינען בלאָטע, זאָג איך, ווייסט ער דאָך מיסטאמע, וואָס ער האָט צו טאָג... פאַרשטייט זי נישט, וואָס איך רעד, און ענטפערט מיר בוידעם: „איך שטאַרב, זאָגט זי, אוועק, טעויע, ווער וועט דיר קאָכן וועטשערע? אזוי מאכט זי צו מיר שטיל און קוקט אפּ מיר מיט אוועלכע אויגן, אז אפילע א שטייב קאָגן עס רירן. טעויע איז דאָך אַבער נישט קיינ

יידענע, ענטפער איך איר אָפּ מיט א ווערטל, אונ מיט א פּאָסעק,
 אונ מיט א מעדרעש, אונ מיט נאָכ א מעדרעש: „גאָלדע, זאָג איך,
 ביסט מיר געווען, זאָג איך, געטרײַ אזויפיל יאָרן, וועסטו מיך אפּ
 דער עלטער, זאָג איך, נישט מאכט צום נאר“, זאָג איך, אונ
 טו א קוק אפּ מיין גאָלדענ — פיזעמ! „וואָס איז דיר, זאָג איך,
 גאָלדע?“ „גאָרנישט“, מאכט זי צו מיר, קוימ-קוימ וואָס זי רעדט.
 ע! איך זע, די שפּיל איז פּאַרנ טינול, נעמ איך אונ שפּאַנ איינ
 דאָס פּערדל אונ פּאַר אוועק אינ שטאָט אריינ אונ ברענג אראָפּ
 א דאָקטער, דעם בעסטן דאָקטער. איך קומ צו פּאַרנ אהיימ —
 טע-טע-טע! מיין גאָלדע ליגט שוין אפּ דער ערד מיט א ליכטל צו-
 קאָפּנס אונ זעט אויס, ווי א בערגל ערד האָט מען צונויפגעשארט
 אונ איבערגעדעקט מיט שווארצן, אונ איך שטיי אונ טראכט מיר:
 קי זע קאָל האָד אָמ — אָט דאָס איז דער סאָפּ פונעם מענטשנ?
 אכ טי, ריבוינע-שעל-אויילעם, וואָס וו טוסט אָפּ מיט דײַן טעווענ?
 וואָס וועל איך איצטער טאָג אפּ דער עלטער, פּאַרפּינצטערט בין
 איך געוואָרנ? אונ אזוי האָב איך געגעבן א פּאַל צו צו דער
 ערד... נאָר גיי שרײַ כײַ-וועקייעמ! הערט איר, וואָס איך וועל
 אײַך זאָגנ? אז מע זעט פּאַר זיך דעם טויט, מוז מען ווערן אן
 אפּיקוירעס אונ מע הייבט אָן נאָכצוקלערן, מא אָנו מע כא יי-
 נו — וואָס איז אינגאַנצן אָט די וועלט מיט די גאלגאלים, וואָס זיי
 דרייען זיך, מיט די באנען, וואָס לויפּן מעשוגענערווייזן, מיט
 דעם גאַנצן טארעדאם ארומ אונ ארומ, אונ אפּילע בראָדסקי מיט
 זײַנע מיליאָנען — האקויל העוועל, גאָרנישט שעבעגאָרנישטן
 בעקיצער, איך האָב איר געדונגען א קאדעש, גאָלדען אָלעוו-
 האשאָלעם, באצאָלט פּאַר א גאַנצ יאָר פּרײַער. א ברייע האָב
 איך געהאַט, אז גאָט האָט מיך געשטראַפּט, נישט געגעבן מיר
 קיינ זכאָרים, נאָר נעקייזעס, נאָר טעכטער אונ טעכטער, קיינ
 גוטער ייד זאָל זיי נישט קענען! איך ווייס נישט, צי אלע יידן
 ווערן אזוי פּאַרשוואַצט מיט זייערע טעכטער, צי נאָר איך בין
 אזא פינצטערער שלימאזל, וואָס איך האָב צו זיי קיינ גליק נישט?
 דאָס הייסט, צו די טעכטער אליינ האָב איך גאָרנישט, אונ גליק
 איז בא גאָט. וואָס זיי ווינטשעווען מיר — מעג עס מיר אָנקו-
 מען כּאָטש האַלב. אדעראכע, זיי זײַנען שוין צו געטרײַ, אונ וואָס
 „צו“ איז איבעריק. אָט נעמט, לעמאַשל, די מיוזיקע מײַנע, בילקע
 רופּט מען זי. וואָס ווייסט איר, וואָס דאָס איז פּאַר א קינד?

איר קאָנט דאָך מיכ, באַרעכ-האַשעם, ווי זאָגט איר, פּונ א יאָר
מיט א מיטוואָך און ווייסט, אז איך בין נישט דער טאטע, וואָס
קאטאָרי זאָל זיך אוועקזעצן אָפּלייבן זינע קינדער, גלאַט אזוי
איך טאָג אריין. נאָך אז ס'איז געקומען צו רייד פונ מיין ביילקען,
מוז איך אייך זאָגן נישט מער ווי שלוש דאָס דאָס ימ — צוויי
ווערטער, זינט גאָט האַנדלט מיט ביילקעס, האָט ער נאָך אזא בייל-
קע נישט באשאפן. מיילע פונ שיינקייט שמועסט מען נישט; טעויעס
טעכטער, ווייסט איר אליין, האָבן א שעם אפּ דער וועלט פאר די
שענסטע קראסאוויצעס. נאָך זי, ביילקע היסט עס, וועט זיי אלע פאר-
שטעקן איך גארטל. אז מע שמועסט יאָ פּי אָ פּי ס'—איז דאָך ניט שיי-
עכ! אקעגן מיין ביילקען מוז מען טאקע זאָגן מיט די ווערטער פונ
אישעס-כאַל: שעקער האַכיינ—איך רעד נישט פונ שיינקייט,
איך רעד פונ כאַראַקטער רעד איך. גאָלד, גינגאָלד, זאָג איך אייך!
פונ טאָמיד אָן בין איך בא איר געווען דאָס אייבערשטע פונ
דער מילך, נאָך פונ זינט מיין גאָלדע אַלעו-האַשעלעם איז, איר צו
לענגערע יאָר, נישטער געוואָרן, איז דער טאטע געוואָרן: בא איר —
דאָס שוואַרצאָפּל פונעם אויגן קיין שטויב נישט דערלאָזן
זאָל אפּ מיר פאלן. איך האָב שוין געזאָגט צו זיך אליין: דער
ריבויגע-שעל-אויילעם איז, ווי מיר זאָגן אינעם וועכויל כאַאמינימ
שעהו: אומאקדימ ראַכמימ לערויגען — ער שיקט צו די
רעפּוע פאר דער מאַקע. נישטער, ס'איז שווער צו וויסן, וועלכס
איז ערגער, די רעפּוע אָדער די מאַקע? גיי זיי א נאָווי און
טרעפּ, אז ביילקע וועט צוליב מיר נעמען און פארקויפּן זיך פאר
געלט און אָפּשיקן. דעם טאטן אפּ די עלטערע יאָרן קיין ערעצ-
ייסנאָעל! מאַלט אייך, עס רעדט זיך נאָך אזוי. זי איז איך דעם אזוי
שולדיק, פונקט אזוי ווי איר. אינגאנצן איז דאָ שולדיק ער, איר
אויסדערוויילטער, איך וויל איך ניט שעלטן, א קאזארמע זאָל
אפּ איך איינפאלן און עפּשער, אז מיר זאָלן וועלן גוט בא-
טראַכטן, גריבלען זיך א ביסל טיפּער, קאָן זיין. אז איך אליין
בין דאָ מער כּייעו פונ אלעמען, וואָרעם ס'איז דאָך א בע-
פּירעשע געמאָרע: כּייעו אָ דאָ מ... נאָך ס'איז שיינ, כּילעבן,
אז איך דארפּ אייך דערציילן, וואָס די געמאָרע זאָגט!
בעקיצער, איך וויל אייך נישט לאַנג האַלטן. ס'איז אוועק-
געגאנגען א יאָר און א יאָר, מיין ביילקע איז אויסגעוואַקסן,
געוואָרן, קיין איינהאָרע, א מיידל צו לייטן, און טעויע טוט זיך

זײַנ געשעפט, ווי טאָמײד, מיטן פּערד-און-וועגעלע פירט ער אָפּ
דאָס ביסל מילכיִקס זומער קײנ בוֹיבעריק, וויטער קײנ יעהו-
פעצ, א מאבל זאָל אפּ דעם קומען, ווי אפּ סדוּימ! אָנקוקן קאָנ
איכ נישט אָט די דאָזיקע שטאָט, און נישט אזוי די שטאָט אליינ,
ווי די מענטשן, און נישט אלע מענטשן, נאָר איינ מענטש — עפּ-
ראָימ דעם שאדכנ, א רועכ אינ זײַנ טאטנס טאטן אריינ! אָט
וועט איר אומיסטנע הערן, וואָס א יײד א שאדכנ טוט אָפּ.
וויזײהי האַיוימ, קומ איכ צו פאָרן איינמאָל ארומ כאַצײ-
עלעל קײנ יעהופּעצ מיט מײַנ ביסל סכּוירע. איכ טו א קוק—
ווי אײַ וויי האָמ אָנ—עפּראָימ דער שאדכנ גײט! איכ האָב אייכ
אמאָל דערצײלט פונ אימ. עפּראָימ איז אפּילע א יײד אן איינ-
געגעסענער, נאָר אז מײַ דערזעט אימ, מוז מען זיכ אָפּשטעלן—
אָט אזא מינ קויעכ האָט אינ זיכ אָט דער יײד... „הער נאָר, כאָ-
כעם מײַנער, זאָג איכ צו מײַנ פּערדל, שטיי א וויילע, וועל
איכ דייר געבן עפעס קײענ.“ און איכ שטעל אָפּ עפּראָימ דעם
שאדכנ און גיב אימ אָפּ שאַלעם און מאכ מיט אימ א שמועס
מינ האצאד: „וואָס הערט זיכ עפעס מיקויעכ פארנאָסע?“ טוט
ער א געשמאקן זיפּצ און מאכט צו מיר: „ס'איז ביטער!“...
זאָג איכ: „דעהײנע?“ זאָגט ער: „נישט אַ וואָס צו טאָנ... זאָג
איכ: „לעכלוטנ?“ זאָגט ער: „לעכלוטנ!“... זאָג איכ: „וואָס
איז די מײַסע?“... זאָגט ער: „די מײַסע איז, וואָס שידוכימ ווערן
שוין הײַנט נישט געשלאָסן מער אינ דער היימ“... זאָג איכ:
„ווי דען ווערן זײ הײַנט געשלאָסן?“ זאָגט ער: „דאָרטן ערגעצ,
אינ אויסנלאַנד“... זאָג איכ: „וואָס זשע זאָל טאָנ אזא יײד, ווי
איכ, לעמאָשל, וואָס מײַנ זײדנס באָבע איז דאָרט קײנמאָל נישט
געווענ?“... זאָגט ער צו מיר און דערלאנגט מיר א שמעק טא-
בעק: „פאר אײַכ האָב איכ, רעב טעוויע, א שטיקל סכּוירע דאָ
אפּן אָרט“... זאָג איכ: „דעהײנע?“... זאָגט ער: „א יײדענע אן
אלמאָנע אָנ קינדער מיט קאנ קערבלעכ, געווענ א קעכנ אינ
אלע גרעסטע הײַזער“... קוק איכ אימ אָנ און זאָג צו אימ:
„רעב עפּראָימ, פאר וועמען מײַנט איר דאָס א שידעכ?“ זאָגט
ער: „פאר וועמען זאָל איכ מײַנען? פאר אײַכ“... זאָג איכ:
„אלע בײַזע וויסטע כאלוימעס זאָלן אויסגײנ צי מײַנע סאָנימס
קעפּו“ און נעם און דערלאנג מײַנ פּערד א שמיצל און וויל
פאָרן ווייטער. מאכט צו מיר עפּראָימ: „האָט קײנ פאריבל נישט,

רעב טעווע, עפשער האָב איך אייך פּויגליע-בעקאָועד געווען.
 זאָגט זשע מיר, וועמען דען האָט איר געמיינט? זאָג איך:
 „וועמען דען זאָל איך מיינען, אז ניט מיינ מיזינקע? טוט ער
 א שפרונג אָפּ, דערלאנגט זיך א פאטש אינ שטערני: שאו!
 גוט וואָס איר האָט מיך דערמאָנט, לאנג לעבן זאָלט איר, רעב
 טעווע!" זאָג איך: „אַמיינ, גאמ אטעמ, דערלעבט איר אויך
 ביז מאַשעך וועט קומען. נאָר וואָס איז מיט אַיך, זאָג איך,
 אזוי די געדולעז?..." זאָגט ער: „סי'איז גוט, רעב טעווע, סי'איז
 אויסגעצייכנט גוט, עס קאָג שרייב גאָר בעסער נישט זיינ אינ
 דער גאנצער וועלט!"... זאָג איך: „דעהיינע, וואָס איז די גוטס-
 קייט?.." זאָגט ער: „איך האָב פאר אַינער מיזינקע א גלייכס,
 א גליק, א הויפט-טרעפער, א גוויר, אן אדיר, א מיליאָנשטיק,
 א בראַדסקי, א פאָדראטשיק איז ער אונ הייסט הייסט ער פּעדאָ-
 צור!"... זאָג איך: „פּעדאָצור? א קענטלעכער נאָמען פונ כו-
 מעש..." זאָגט ער: „וואָס מיר כומעש? ווער מיר כומעש? ער זיי
 א פאָדראטשיק, אָט דער פּעדאָצור, ער בויט הייזער, מיעדני,
 בריקן, געווען אינ יאפאָניע בא דער מילכאָמע, געבראכט א
 מאטמען מיט גאָלד, פאָרט ארויס מיט ברענענדיקע סוסימ, מיט
 קארעטעס, מיט לאַקיינען בא דער טיר, מיט א בעדל בא זיך
 אינווייניק אינ שטוב, מיט מעבל פונ פאריזש, מיט א בריי-
 ליאנטענעם רינג אז דער האנט, נאָכ גאָר נישט קיינ אלטער
 מאנ, א באַכער, אן עמעסער, א כאַלאַסטויי, פרימא! אונ זוכט
 זוכט ער א שיינ מיידל, מעג זיינ ווער זי איז, א נאקעטע,
 א באַרוועסע, אבי א יעפאס-טויאר!"... „טפּררוו! — זאָג איך צו
 אַיך, — אז איר וועט אזוי פליען, זאָג אַיך, אן א פאָפאס, וועלן
 מיר פארפאָרן מיט אַיך, רעב עפראָימ, קיינ האַצעקלאַצ. אויב
 איך האָב קיינ טאָעס נישט, זאָג איך, האָט איר מיר אמאָל
 געהאט גערעדט דעם אייגענעם שידעך, זאָג איך, פאר מיינ
 עלטערע טאָכטער, פאר האַדלעג, זאָג איך... דערהערט פונ מיר
 די דאָזיקע ווערטער, אז ער כאפט זיך ניט, עפראָימ הייסט עס,
 בא די זייטן אונ הייבט אָן צו לאכט, איך האָב געמיינט, דער
 ייד וועט באקומען די פאָפּלעקציע. „אַהא, זאָגט ער, איר האָט
 זיך דערמאָנט, זאָגט ער, א מייסע, אז מיינ באַבע איז געלעבן
 געוואָרן מיטן ערשטן קינד! יענער האָט אָנגעוועצט נאָכ פאר
 דער מילכאָמע אונ אנטלאָפן קיינ אמעריקע!"... „זייער צאדיק

ליוראָכע, זאָג איך, עפשער וועט דער אויך, זאָג איך, אוועק
 אהינ? ווערט ער אויסער זיך, דער שאדכנ הייסט עס: „וואָס
 רעדט איר דאָס, רעב טעויע? יענער איז געווען, זאָגט ער, א
 פּיפּער, א שארלאטאן, אן אויסברענגער, און דער איז א
 פּאָדראטשיק, זאָגט ער, פונ דער מילכאָמע, מיט געשעפטן, מיט
 א קאָנטאַר, מיט מענטשן, מיט... מיט... מיט... וואָס זאָל
 איך אַיך זאָגן, דער שאדכנ האָט זיך אזוי צעהיצט, אז ער האָט
 מיך ארפּגענומען פונעם וואָג און ער האָט מיך אָנגענומען
 בא די לאצן און האָט מיך אזוי לאנג געטרייסלט, ביז ס'איז
 צוגעגאנגען א גאָרדאָווי און האָט אונדז ביינן געוואָלט אָפּ-
 פירן איך קאָטשומענט אריין. א שטיקל גליק, וואָס איך האָב
 מיך דערמאָנט אינעם פּאָסעק: לאַנאַכרי ס'איך—מיט פּאָ-
 ליציע דארפּ מען וויסן, וויאזוי צו האנדלען..."

בעקיצער, לעמפּ זאָל איך אַיך לאנג האלטן? אָט דער
 פעדאָצור איז געוואָרן א כאַסן פאר מיינ מיזניקע, ביילקע הייסט
 עס, און לוי אָר כו האַיאָ מימ—ס'האָט א ביסל געדויערט
 ביז מיר האָבן געשטעלט א כופּע, פארוואָס זאָג איך, ס'האָט
 א ביסל געדויערט? ווייל זי, ביילקע הייסט עס, האָט נישט
 געוואָלט דעם שידעך, אזוי ווי מע וויל נישט שטארבן. וואָס
 מער אָט דער פעדאָצור איז צו איר צוגעשטאנען מיט מאַטאָ-
 נעס און מיט גילדענע זיגערלעך און מיט בריליאנטענע פּינ-
 גערלעך, איז ער איר אלץ מער נימעס געוואָרן. מיר דארפּ
 מען קיינ פּינגער איך מויל נישט אריינלייגן. איך האָב עס
 גאנץ גוט ארויסגעזען נאָך איר פּאָנעם און נאָך אירע אויגן
 און נאָך איר וויינען, וואָס זי האָט געוויינט שטילער הייט. ביז
 איך מיך מעיאשעו אַיינמאָל און רופּ ניכ אָן צו איר אזוי,
 פארבייגענדיק: „הערסטו, ביילקע, זאָג איך, איך האָב מוידע,
 זאָג איך, אז דיין פעדאָצור איז דיר אזוי ליב, זאָג איך, און
 אזוי זיס, אזוי ווי מיר?..." ווערט זי רויט ווי פּייער און מאכט
 צו מיר: „ווער האָט דאָס דיר געזאָגט? זאָג איך: „וואָס זשע
 דען איז דער געוויינ גאנצע נעכט? זאָגט זי: „איך וויינ דענ?"
 זאָג איך: „ניין, דו וויינסט נישט, נאָר דו כליפעסט. דו מיינסט,
 זאָג איך, אז דו באהאלטסט דעם קאָפּ איך קישן, וועסטו פונ
 מיר פארדעקן, זאָג איך, דינע טרערן? דו מיינסט, זאָג איך,
 אז דיין טאטע איז א יינגלעך, זאָג איך, אָדער דער מויעך

איז אימ אויסגעטריקנט געוואָרן און ער פארשטייט ניט, זאָג איכ, אז דאָס טוסטו צוליב דיין אלטנ טאטנ? דו ווילסט אימ, זאָג איכ, פארזאָרג מיט א גוט עלטער, ער זאָל האָבן ווו דעם קאָפּ אָנצושפארן, ער זאָל כאָלילע נישט דארפן גיין, זאָג איכ, איבער די הייזער? אויב דו מיינסט אזוי, ביסטו, זאָג איכ, א גרויסער נאר, זאָג איכ. מיר האָבן א גרויסן גאָט, זאָג איכ, און טעויע איז ניט פון די אסאָראָ באטלאָנימ, זאָג איכ, וואָס וועט זיך אוועקזעצן, זאָג איכ, אפּ לאסקאווע ברויט, און געלט, זאָג איכ, איז בלאָטע, זאָג איכ, ווי אינ פאָסעק שטייט. א סימען האָסטו, זאָג איכ, אָט איז דיין שוועסטער האָדל א גוטע עווענטע, פונדעסטוועגן, זאָג איכ, זע, וואָס זי שרייבט פון אלדי שווארצע יאָר, זאָג איכ, פון עק וועלט, און ווי זי שעצט זיך גליקלעך, זאָג איכ, מיט איר שלימאזל פעפערל'... אנו, זייט א כאַכעם און טרעפט, וואָס ענטפערט זי מיר דערופ, ביילקע הייסט עס? „צו האָדלען, זאָגט זי, זאָלסטו מיכ, זאָגט זי, ניט גלייכ. האָדל איז געווען, זאָגט זי, אינ אזא צייט, ווען די גאנצע וועלט, זאָגט זי, האָט זיך געוויגט, זאָגט זי, געהאלטן אָט-אָט בא איבערקערן זיך, האָט מען זיך געזאָרגט, זאָגט זי, פאר דער וועלט, און זיך האָט מען פאר-געסן: און איצט, זאָגט זי, אז די וועלט, איז א וועלט, זאָגט זי, זאָרגט זיך יעדער פאר זיך און די וועלט האָט מען כאר-געסן...“ אָט אזוי ענטפערט זי מיר דערופ, ביילקע הייסט עס, און גייט פארשטייט, וואָס זי מיינט!

נו? איר זייט עפעס א מיוון אפ טעויעס טעכטער? איר האָט זי באדארפט זען צו דער כופע— א פרינצעסן! איך בין נאָר געשטאנען און געשפיגלט זיך אינ איר און געטראכט צו זיך אליין: „אָט דאָס איז ביילקע, טעויעס טאָכטער? ווו האָט זי זיך אויסגעלערנט אזוי שטיין, און אזוי גיין, און אזוי האלטן דעם קאָפּ, און אזוי אָנטאָג זיך, ס'זאָל אפ איר זיין, ווי אויס-געגאָסן?...“ נאָר לאנג שפיגלען זיך אינ איר האָט מען מיך נישט געלאָזט, וואָרעם דעם זעלבן טאָג פון דער כופע, ארום האלב זעקס פארנאכט, האָט זיך דאָס פאָרל אופגעהויבן, און האָל אכ מוישע-מאָר דכע— מען איז אוועק מיטן קוריער צו אלדי גוטע יאָר קיין „נאטאליע“, ווי די מאָדע איז בא די גרויסע, און צוריק איז מען געקומען ערשט העט ארום כאנעקע, און

מע האָט געשיקט נאָכ מיר, איך זאָל לעמאנ-האשעמ טייקעפ-
 אומעיאד קומענ צו פאָרן קיינ יעהופעצ. איז דאָס ביר באלד
 אריינ איך קאָפ אריינ: מימאָ-נעפשעכ, זיי זאָלן וועלן, איך זאָל
 גלאט אזוי קומענ, וואָלטן זיי אָנגעזאָגט, איך זאָל קומענ —
 זונ א סאָפ. צו וואָס טויג נאָכ דער „לעמאנ-האשעמ“ מ טנ טיי-
 קעפ-אומעיאד? מיסטאמע מוז דאָך דאָ זיינ עפעס א זאכ! פּרעגט
 זיך א קאשע: וואָס פאר א זאכ? און אלערליי מאכשאַוועס
 און געדאנקען, גוטע און שלעכטע, קריכט מיר איך קאָפ אריינ.
 עפשער האָט זיך שוין דאָס פאָרפאָלק דאָרטן צעאמפערט, ווי
 די קעצ, און עס האלט בא געטן זיך? און באלד טאקע שלאָג
 איך מיר אָפּ: ביסט א נאר, טעוויע, לעמיי זאָלסטו וועלן אויס-
 לייגן אפ שלעכטן? פּונוואנען ווייסטו, וואָס מען רופט דיך?
 עפשער האָבן זיי זיך פארבענקט נאָכ דיר און ווילן דיך זענ?
 אָדער עפשער וויל ביילקע, אז איר טאטע זאָל זיינ נאָענט נעבן
 איר? אָדער עפשער וויל גאָר פּעדאָצור דיר געבן א שטעלע,
 דיך צונעמען צו זיינע געשעפטן און מאכט דיך פאר א מאזש-
 גינעכ אפ זיינע פאָדראדן? ס'ווייסט, פאָרן דארפ מען. און איך זעצ
 מיך אופ און וואַי ילעכ כאָר אָנאָ — איך פאָר קיינ יעהופעצ.
 פאָרנדיק אזוי, גייט מיר איבער דער קיינע-האדאמ, און עס שטעלט
 זיך מיר פאָר, אז איך האָב אוועקגעוואָרן דאָס דאָרפ, פארקויפט
 די בעהיימעלעכ, מיטן פּערד-אונ-ווע.עלע, מיט האקל-באקל
 און בין אריבערגעפאָרן איך שטאָט און בין געוואָרן בא מיין
 פּעדאָצורן פריער מאזשגינעכ, דערנאָכ קאסיר, דערנאָכ קאָלוע-
 לאַך איבער אלע זיינע פאָדראדן, און דערנאָכ א שוטעפ צו אלע
 זיינע געשעפטן גלייכ מיט אימ, האלב אפ האלב, און פאָר
 ארויס גלייכ מיט אימ אפ א פאָר ברענענדיקע סוסימ, איינער
 א בולאנער, דער אנדערער א קאשאנעוואטער, און איך ווון-
 דער מיך אפ זיך אליין: מא זע ווע אל מא זע — ווי קומ איך,
 אזא שטיל מענטשל, ווי טעוויע, צו אזעלכע גרויסע געשעפטן?
 וואָס טויג מיר דער טארעראמ מיטן יאריד, מיטן הר-הא, טאָג
 ווי נאכט, ווי זאָגט איר: לע הוי שיווי אימ נע די ווימ —
 זיך טויטשענ מיט די מיליאָנשטיקעס? לאָזט מיך אָפּ, איך
 וויל האָבן א רוך עלטער, אריינקונן אמאָל איך א מיטשניצעס,
 זאָגן א קאפיטל טילימ, מע דארפ דאָך אמאָל איך זינען האָבן
 יענע וועלט אויך צי גיינ? ווי זאָגט שלויבע האמעלעכ: א

מענטש איז א טשיסטע בעהיימע, ער פארגעסט, אז וויפיל ער זאל ניט לעבן, מוז ער אמאל שטארבן... אָט מיט אזעלכע גע-
דאנקען און מאכשאַוועס בין איך געקומען צו פאָרן צעמאָל קיין
יעהופעצ גלייך צו מיין פעדאָצורן. מיטלע, איך זאל מיך
גיין בארימען, דערציילן אייך רוי ון גאָד לוי ווערוי ון
אָ שרוי — זיין דירע מיט זיין זיצעכצ, איז ניט שנייע צו זאָגן.
איך האָב נאָך קייןמאָל נישט געהאט די זכיע צו זיין בא בראָדס-
קיג אינ שטוב, נאָר איך בין מיר מעשאער אלפי-סייכל, אז שע-
נער ווי בא דעם פעדאָצור קאָן שוין גאָרניט זיין איר קאָנט
פארשטיין שוין פון דעם אליין, וואָס פאר א דירע-מעלכע דאָס
איז, אז דער שוימער, וואָס בא דער טיר, א ווערגעלעצ מיט
זילבערנע קנעפ, האָט מיך בעשומ-אויפן ניט געוואָלט אריין-
לאָזן אינווייניק, כאָטש גיב אימ א קרענק. וואָס טוט זיך דאָ?
די טיר איז א גלעזערנע טיר, זע איך, ווי ער שטייט, אָט דער
ווערגעלעצ, ימאכ שמוי וועזיכרוי זאל ער ווערן, אונ ריי-
ניקט מאלבושימ. ווינק איך צו אימ, רעד מיט אימ אפ שטימ-
לאָשן און באווייזן אימ מיט די הענט, אז ער זאל מיך אריין-
לאָזן אינווייניק, מאכמעס דעם באלעבאָס'ווייב קער ניר אָן
א לייבלעכע טאָכטער... פארשטייט ער אָבער נישט אפן ווינק,
א גוישער קאָפ, ווייזט ער מיר אויך מיט די הענט, אויך אפ
שטרמלאָשן, אז איך זאל גיין לאַזאָל — נעמען דעם וועג
היסט עס. נאט אייך אזא שלימאָל! צו אן אייגענער טאָכטער
זאל מען דארפן האָבן זכוס-אָוועס! „אז אָך אונ וויי איז צו
דיין גרויען קאָפ, טעויע, צו וואָס דו האָסט זיך דערלעבט!“ —
אזוי טראכט איך מיר אונ קוק דורכ דער גלעזערנער טיר אונ
דערוע עפעס א מיידל דרייט זיך ארומ. „אפאָנעם, א פאָקאָיאָווע
זייערע“, טראכט איך מיר, מאכמעס די אויגן אירע זינען ווי
בא א גאנעוועטע. אלע פאָקאָיאָוועס האָבן גניינישע אויגן. איך
בין אן איינגייער אינ אלע נעגידישע הייזער אונ בין באקאנט
מיט אלע פאָקאָיאָוועס... טו איך צו איר א ווינק: „עפן אופ,
קעצעלע!“ פאלגט זי מיך אונ עפנט די טיר אונ מאכט צו מיר
דאפקע אפ יידיש: „וועמען דארפט איר?“ זאָג איך: „דאָ זיצט
פעדאָצור?“ זאָגט זי צו מיר העכער: „וועמען דארפט איר?“
זאָג איך צו איר נאָך העכער: „אז מע פרענט דיך, זאָלסטו
ענטפערן אל רישן רישן; דאָ זיצט פעדאָצור?“ זאָגט זי:

דאָ" ... , וויבאלד אזוי, זאָג איך, ביסטו פון מײַנע מענטשן,
 זאָג איך; גיי, זאָג איך, זאָג דײַן מאדאם פעדאָצור, זאָג איך,
 אז זי האָט א גאסט, זאָג איך, דער טאטע אירער, טעווע, איז
 געקומען, זאָג איך, צוגאסט אונ שטייט שוין, זאָג איך, א
 היפשע וויילע אינ דרויסן, זאָג איך, קעאָני באפעסאכ,
 וואָרעם ער האָט נישט זיכע געווען, זאָג איך, צו געפינען כינ
 אונ לײַטזעליקייט אינ די אויגן פון אָט דעם דאָזיקן אייסעו
 מיט די זילבערנע קנעפ, די קאפאָרע, זאָג איך, זאָל ער זײַן
 פאר דײַן מינדסטן נאָגל! אויסגעווערט מײַנע דיבורים, האָט
 דאָס מיידל מיט א געלעכטער פון א מעשוּמעדעס פארהאקט די
 טיר גלײַך מיר אונטער דער נאָז, אוועקגעלאָפן ארום, אראָפּגע-
 לאָפן אראָפּ, אריינגעלאָזט אונ אריינגעפירט מיכ אינווייניק אינ
 א מינ פאלאצ, וואָס מײַנע אָוועס אווויסיינו האָבן עס נישט
 געזען אינ כּאָלעם אפילע. זײַד אונ סאמעט אונ גאָלד אונ
 קרישטאָל, אונ אז איר גייט, פילט איר נישט די טריט, מאכמעס
 איר שפאנט מיט די זינדיקע פיס אפ די טײַערסטע דיוואנעט,
 ווייך ווי שניי. היינט זייגערס, זייגערס! אפ די ווענט זייגערס,
 אפ די טישן זייגערס, אָן א שיר זייגערס! דיבוינע יוינע!
 האָסט א סאכ אזוינע? צו וואָס דארפ עס א מענטש אזויפיל
 זייגערס? אזוי טראכט איך מיר אונ גיי מיר, די הענט פאר-
 לייגט ארונטער, א ביסל ווייטער; איך טו א קוק — עטלעכע טע-
 וועס מיטאמאָל שנײַדן זיך אקעגן מיר פון אלע זײַטן, איינ-
 טעווע גייט אהער, דער אנדערער טעווע אהין, איינער צו מיר,
 דער אנדערער פון מיר — טפו זאָלסטו ווערן! פון אלע פיר
 זײַטן שפיגלען! נאָר אזא מינ פויגל, ווי אָט דער פאָדראטשיק,
 קאָן זיך פארגינען אזויפיל זייגערס מיט אזויפיל שפיגלען!..
 אונ עס קומט מיר אפ די געדאנקען פעדאָצור, א גראָבס אונ
 א קײַלעכיקס, מיט א ליסינע איבערן גאנצן קאָפ, אונ סע רעדט
 הויך אונ סע לאכט דריבניטשקע, אונ איך דערמאָן מיכ, ווי-
 אזוי ער איז געקומען צו מיר דאָס ערשטע מאָל אינ דאָרם
 אריינ מיט די ברענענדיקע סוסימ, זיך צעלייגט בא מיר, ווי
 בא זײַן טאטן אינ וויינגאָרטן, זיך באקאנט מיט מײַן ביילקען,
 מיכ אוועקגערופן אפ א זײַט אונ איינגערוימט א סאָד אפן
 אויער, נאָר אזוי הויך, אז מע האָט געקאָנט הערן אפ יענער
 זײַט יעהופּעצ. וואָס איז געווען דער סאָד? דער סאָד איז גע-

ווען, אז מײַן טאָכטער איז אימ געפעלן און ער וויל, אז ס׳זאל זײַן איינס-צוויי-דריי און א כופע. מײַלע, אז מײַן טאָכטער איז אימ געפעלן—דאָס פארשטייט מען מיטן סיכל, נאָך אָט דער איינס-צוויי-דריי איז מיר ארייַן קעכער ערוויפיעס—ווי א טומפער מעסער איז הארצן ארייַן. וואָס הייסט דאָס איינס-צוויי-דריי און א כופע? און ווי ביזן איכ? און ווי איז ביילקע? אײ, האָט זיך מיר געוואָלט אימ ארייַנהאקן א פאָר פסוקים מיט א מעדרעש, ער זאל מיך האָבן צו געדענקען! נאָך צוריק האָב איך מיך מעיאשעו געווען: לאַמאָ זע אָנויכ—וואָס דארפסטו זיך מישן, טעוויע, צווישן קינדער? א סאך האָסטו געפויעלט באַ דײַנע עלטערע טעכטער, אז דו האָסט געוואָלט זאָגן דײַעס אפּ זייערע שידוכים? האָסט זיך אָנגע-רעדט ווי א פויק, אויסגעשאַטן די גאנצע טוידע דײַנע, און ווער איז געבליבן א נאר?—טעוויע!

האקיצער, לאָמיר אוועקזוארכן, ווי זאָגט איר דאָרטן איז אײַערע ביכלעך, דעם בען-מעלעך, און זיך נעמען צו דער באס-מאלקע. האָב איך, זיי, הייסט דאָס, צוליב געטאָג און ביזן צו זיי געקומען קיין יעהופעצ, און עס האָט זיך אָנגעהויבן א כאסענע: שאַלעם-אלייכעם! אלייכעם-שאַלעם! ווי גייט עס? וואָס מאכט איר גוטס? זיצט! א דאנק, מע קאָגן באשטיינ!—מיט די אלע איבעריקע צערעמאָניעס, ווי געוויינטלעך. איך זאל זײַן דער ערשטער אפן ארויספאָר, זיי א פרעג טאָגן: מאַ יוי מ מײַן מאַיַם—וואָס איז דאָס רופּ, וואָס איר האָט מיך גערופּן?—פאסט נישט. טעוויע איז נישט קיין יידענע, ער האָט צײַט. דערווייל קומט צו א פארשוין מיט גרויסע ווייסע הענטשקעס און זאָגט, אז דער אָנבײַסטן שטייט שוין אפן טיש, און מיר הייבן זיך אופ אלע דריי, און מיר קומען ארייַן אין א כירער ארייַן פון גאַלע דעמב: דער טיש א דעמבענער, די בענקלעך דעמבענע, די ווענט פון דעמב, די סטעליע דעמב, און אלע איז געשניצט און געפארבט און געמאַלט און געצאצקעט, און אפן טיש—ביגדי-מאלכעס: טיי מיט קאווע, און מיט טשאַקאָלאַדע, און מיט פוטער-געבעקס, און מיט גוטן קאָניאַק, און די בעסטע געזאלצנס, און אועלכע מינימ מייכאַלים, פיי-רעס און אויבסן, ס׳איז מיר א כארפע אויסצוזאָגן, נאָך איך האָב מוירע, אז מײַן ביילקע האָט זיי באַ איר טאטנס

טיש קיינמאָל נישט געזען אפילע. און מע גיסט מיר אָן א
 קויסע און נאָך א קויסע, און איך טרינק לעכניימ, און
 איך קוק אפ איר, אפ ביילקען הייסט עס, און איך טראכט
 מיר: „האַסט זיך עס דערלעבט, טעוועסט טאַכטער, ווי מיר זאָגן
 אינ האלעל: מע קימי מיין פאָר דאָל — אז גאָט העלפט דעם
 אַרעמאן, מיין אשפויס יאָרימ עוויוינ — איז אימ גאַרנישט
 צו דערקענען. דאכט זיך, ביילקע — און פאַרט נישט ביילקע.“
 און איך דערמאָן מיך אָן יענער ביילקע פונ אמאָל און איך פאר-
 גלייך זי מיט דער ביילקע, וואָס אצינד, און עס טוט מיר האר-
 צעדיק באַנק — גלייך ווי איך וואָלט עפעס געמאכט א שלעכט
 געשעפט, אָפגעטאָן א זאך, וואָס איז פארפאלן, אשטייגער,
 קעדוימע דעמאָשל, ווי איך וואָלט אויסבניטן מיין האַרעפאשנעם
 פערדל אפ א לאַשאקל, וואָס מע ווייסט נאָך נישט, וואָס פון דעם
 וועט אמאָל זיין, אָדער א פערד, אָדער א דראָגן. עכ, ביילקע,
 ביילקע, טראכט איך מיר, וואָס פון דיר איז געוואָרן אמאָל,
 געדענקסטו, ווי דו פלעגסט זיצן באַנאכט בא א רויכער-
 דיק לעמפל און גייען און זינען א לידל, אָדער נעמען
 אינ איין קעהרעפ-אינ אויסמעלקן צוויי בעהיימעלעך, אָדער
 גאָר פארקאטשען די ארבל און אָפקאָכן מיר א פראָסטן מילכיגן
 באַרשט, אָדער טייגלעך מיט פאסאָליעס, אָדער פאמפעשקעס מיט
 קעז, אָדער שקאַציי מיט מאָן, און א זאָג טאָן צו מיר: „טאטע,
 גיי וואש זיך!“ — איז דאָך עס געווען, ווי דער בעסטער ניגן!
 איצטער זיצט זי מיט איר פּעדאָצורן, ווי א באס-מאלקע, צוויי
 מענטשן דערלאנגען צום טיש, קלאפן מיט די טעלער, און בייל-
 קע? זי זאָל עס אויסרעדן אפילע א וואָרט! זעט איר, ער,
 פּעדאָצור הייסט עס, רעדט שוין פאר זיי ביידן, דאָס מויל
 מאכט זיך אימ נישט צו זינט איך לעב, האָב איך נישט געזען,
 א מענטש זאָל אזוי ליב האָבן פלאפלען און פלוידערן, דער
 שוואַרציאָר ווייסט וואָס, און בעשאס-מיסע לאכט דריבניטשקע
 מיט א קליין געלעכטערל, דאָס ווערט אָנגערופן בא אונדז:
 אליין געוואָגט א כאַכמע, אליין געלאכט... אכוצ אונדז דריי
 זיצט נאָך איין פארשוין באַם טיש, א נעפעש מיט רויטע באַקן,
 איך ווייס נישט, ווער ער איז און וואָס ער איז, נאָר אן אכלער,
 ווייזט אויס, דארפ ער זיין נישט קיין קליינער, וואָרעם די
 גאַנצע צייט, וואָס דער פּעדאָצור האָט גערעדט און געלאכט,

הָאָט ער געפאקט אינ די באקן, ווי אינ פיירעק שטייט גע-
 שריבן: ש ל ו י ש ן ש ע אָ כ ל ו — ער האָט געגעסן פאר דרײַ... דער
 האָט געגעסן, און יענער האָט גערעדט, און אלץ עפעס אזעלכע
 פוסטע זאכן, וואָס קריכן מיר נישט אינ דער לינקער פייע:
 פאָדראד, גוברנסקי פראוולעניע, אודעלני וועדאָמאָסט, קאזנא-
 טשיסטווע, יאפאָניע... פונ אלצרינג האָט מיכ אינטערעסירט
 נאָר איינ יאפאָניע, ווייל מיט יאפאָניע האָב איכ מיכ אָנגע-
 קערט א שטיקל מעכונט. בעשאס מילכאָמע, ווייסט איר דאָכ,
 זינען פערד געוואָרן ביכשיוועס גאָדל, מע האָט זיי געזוכט מיט
 ליכט, האָט מען געטראַפן מיסטאמע צו מיר אויב און מע האָט
 גענומען מיין פערדל צום סמיק, אויסגעמאָסטן מיט אן ארשינ,
 א טרייב געטאָן אהינ-אהער און מע האָט דעם געגעבן א ווייסן
 בילעט. האָב איכ זיי געזאָגט, זאָג איכ: „איכ האָב געוויסט
 פריער, זאָג איכ, אז ס'איז אומזיסט אַייער טירכע, ווי אינ פאָ-
 סעק שטייט: יו דייע צאדיק נעפעש בעהעמטוי — נישט
 טעויעס פערד גייט אפ מילכאָמע...“ נאָר האָט קיין פאריבל
 נישט, פאני שאַלעם-אלייכעם, איכ מיש איינ מיטן אַנ-
 דערן און קאָן אזוי כאַלילע אראָפּשלאָנג זיכ פונעם שליאכ.
 ווי זאָגט איר, נאכזויר לעינ יאָנינו — לאָמיר בעסער גיין
 צום איקער האמיסע.

בעקיצער, האָבן מיר, הייסט עס, גאנצ פּיין אויסגעטרונקען
 און פארביסן, אזוי ווי גאָט האָט געבאָטן, און אז מען איז
 אופגעשטאנען פונעם טיש, נעמט ער מיכ, פעדאָצור הייסט עס,
 אונטער דער האנט און פירט מיכ אריין אינ א באזונדער
 קאבינעט אריין, אופגעפוצט קעיאד האמעלעכ — מיט ביקסן און
 מיט שפיזן אפ די ווענט און מיט הארמאטן אפן טיש, און זעצט
 מיכ אוועק אינ א בינ דיוואן, ווייכ ווי פוטער, און נעמט ארויס
 פונ א גאָלדענער פושקע צוויי גרויסע גראָבע שמעקנדיקע צי-
 גייערן און פארייכערט, איינע זיכ, די אנדערע מיר, און זעצט
 זיכ אוועק אקעגן מיר, ציט אויס די פיס און מאכט צו מיר
 אזוי: „ווייסט איר, וואָס איכ האָב געשיקט נאָכ אייך?“ „אהא! —
 קלער איכ מיר. — אָט דאָס וויל ער מיסטאמע א שמועס טאָן
 מיקויעכ אכצן און דרייצן.“ נאָר איכ מאכ מיכ טאמעוואטע און
 רופ מיכ אָן צו אימ אזוי: „הא שוימער אָכני אָנויכי —
 פונוואנען זאָל איכ וויסן?“ מאכט עד צו מיר: „איכ האָב גע-“

וְאָלֶט רעדן מיט אייך טאקע וועגן אייך אלייני. „א סלוושבע“, טראכט איך מיר און טו א מאכ צו אימ: „אבי נאָר עפעס גוטס, מאכעטייטע, לאָמיר האָרכן“. נעמט ער ארויס דעם ציי-גייער פון די ציינ, פעדאָצור הייסט עס, און הייבט מיר אָג מיט א גאנצער דראָשע: „איר זייט, זאָגט ער, א ייד נישט קיין נאר און וועט קיין פאריבל נישט האָבן, וואָס איך וועל מיט אייך רעדן אָפנטלעך. איר דארפט וויסן, זאָגט ער, אז איך פיר גרויסע געשעפטן, און אז מע פירט אזעלכע גרויסע געשעפטן, ווי איך...“ „יא, טראכט איך מיר, דאָס מיינט ער מיכ“, — און איך האק אימ איבער אינמיטן און רופ מיכ אָן צו אימ: „ווי די געמאָרע זאָגט, זאָג איך, שאבעס אינ פירערק: מאַרבע נעכאָסימ מאַרבע דעאָגאָ. ווייסט איר, זאָג איך, דעם פשאט פונ דער געמאָרע?“ ענטפערט ער מיר אָפ גאנצ אָפנטלעך: „איך וועל אייך זאָגן, זאָגט ער, דעם ריינעם עמעס, זאָגט ער, איך האָב, זאָגט ער, קיין געמאָרע קיינמאָל נישט געלערנט, זאָגט ער, און איך ווייס אפילע נישט, זאָגט ער, וואָסער א פאָנעם זי האָט“. אזוי זאָגט ער צו מיר, פעדאָצור הייסט עס, און צעלאכט זיך דרייבייטשקע מיט זיינ קליינ געלעכטערל. איר פארשטייט אן אייסעק? דאכט מיר, אז גאָט האָט דיך געשטראָפּט, ניסט אן אמהאָרעצ, טאָ לאָז כאָטש זיינ כאטא פאָקרישקע, וואָס דארפסטו זיך נאָך באַרימען דער-מיט? אזוי טראכט איך מיר און מאכ צו אימ: „איך האָב אייך טאקע אזוי געשאצט, זאָג איך, אז צו די זאכן זייט איר נישט שנייעך, נאָר לאַמיר, זאָג איך, הערן, וואָס ווייטער?“ מאכט ער צו מיר: „ווייטער האָב איך אייך געוואָלט, זאָגט ער, זאָגן, אז צו מיינע געשעפטן מיט מיינ נאָמען, זאָגט ער, מיט מיינ פאָ-לאָזשעניע, פאסט מיר נישט, זאָגט ער, אָט דאָס, וואָס מע רופט אייך, זאָגט ער, טעווייע דער מילכיקער. איר דארפט וויסן, זאָגט ער, אז איך בין באקאנט ליטשנע מיטן גובערנאטאָר, זאָגט ער, און צו מיר אינ שטוב ארײַנ, זאָגט ער, קאָג אמאָל קומען א בראָדסקי, א פאליאקאָו, און עפשער א רויטשילד אויך, טשעם טשאָרט נייע שוטיט?“... אזוי מאכט ער צו מיר, פעדאָצור הייסט עס, און איך זיצ און קיק אפ זיינ גלאנצנדיקע ליסינע און טראכט מיר: „עס קאָג זייער זיינ, אז דו קאָנסט זיך ליטשנע מיטן גובערנאטאָר און אז רויטשילד זאָל אמאָל קומען צו דיר

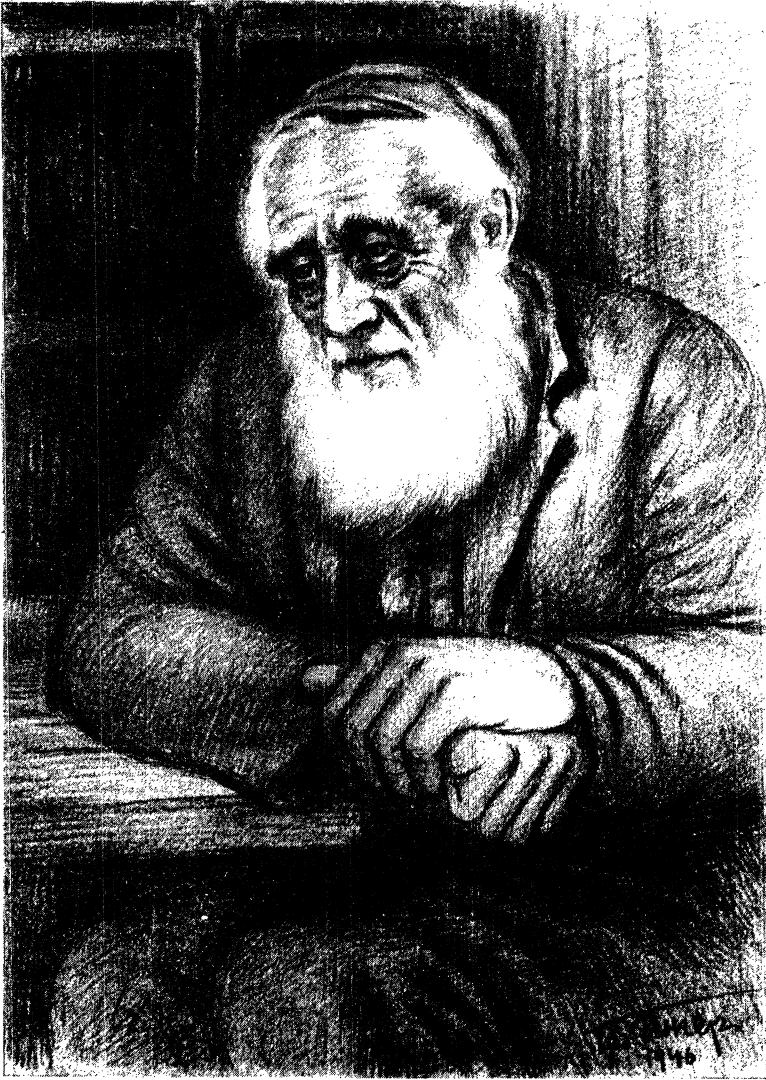
אינ שטוב אריינ, נאָך רעדנ' רעדסטו, ווי א קעלעוו שעביקלאָ-
ווימ" ... אונ איכ רופ מיכ אָן צו אימ שוינ א ביסל מיט פאר-
דראָס: "וואָס זשע, זאָג איכ, טוט מען דערצו, טאָמער, זאָג איכ,
קומט טאקע צו איינכ אמאָל רויטשילד?" מיינט איר דאָכ, און
ער פארשטייט דעם שטאָכ? לוי דובימ וועלוי יא אר -
עס הייבט זיכ גאָרנישט אָן!

"איכ האָב געוואָלט, זאָגט ער, און איר זאָלט אוועקווארפן,
זאָגט ער, אָט דאָס מילכיקס, אונ זאָלט זיכ פארנעמען, זאָגט
ער, מיט עפעס אנדערש". דעהינע, זאָג איכ, מיט וואָס?
"מיט וואָס איר ווילט, זאָגט ער, ווינציק געשעפטן, זאָגט ער,
פאראן אפ דער וועלט? איכ וועל איינכ, זאָגט ער, אונטערהעלפן
מיט געלט, וויפל מע וועט באדארפן, אבי, זאָגט ער, איר זאָלט
ווערן אויס טעווייט דער מילכיקער. אָדער שאט, זאָגט ער,
ווייסט איר וואָס? טאָמער וואָלט איר, זאָגט ער, גאָר איינכ-
צוויי-דריי אוועקגעפאָרן קיינ אמעריקע? הא?" אזוי מאכט ער
צו מיר, רוקט אריינ דעט ציגנער אינ די ציינ אריינ און קוקט
מיר גלייכ אינ די אויגן אריינ, און די ליסינע גלאנצט ... נו?
וואָס ענטפערט מען אזא גראָבן יונג? טכילעס האָב איכ מיר
געטראכט: "וואָס זיצסטו, טעווייט, ווי א ליימענער גוילעם?
הייב זיכ אופ, טו א קוש די מעוווע, גיב א קלאפ מיט דער
טיר און האָל אכ לעויל אָמוי - פאשאָל אָן א זיי-געזונט!" ...
אזוי שטארק האָט דאָס מיכ א נעם געטאָן בא דער לעבער! ..
אן אועס פון א פאָדראטשיק! וואָס הייסט, דו הייסט מיר
אוועקווארפן אן ערלעכע בעקאָוועדע פארנאָסע און פאָרן קיינ
אמעריקע? ביישער טאָמער וועט צו דיר אמאָל קומען רויטשילד,
בעכיינ דארפ טעווייט דער מילכיקער לויפן אינ דער וועלט
אריינ?" ... און דאָס הארצ קאָכט אינ מיר ווי א קעסל, און
א ביסל אופגעטרענגט בין איכ נאָכ פון פריער; מיכ האָט גע-
ברענגט אפ איר, טאקע אפ מיינ ביילקען: "וואָס זיצסטו דאָרטן,
ווי א באס-מאלקע, צווישן די הונדערט זייגערס מיט די טויזנט
שפיגלען, בעשאס מע טרייבט דאָ דיין טאטן, טעווייט, קאָליסט-
רוי, אפ הייסע קוילנ? לאָמיכ האָבן די בראַכעס, טראכט איכ
מיר, וואָס דיין שוועסטער האָדל האָט בעסער געמאכט פון דיר!
וואָס עמעס איז עמעס, זי האָט נישט אזא שטוב מיט אזויפיל
שמאָכטעליאקעס. ווי דו, דערפאר האָט זי אָבער א מאן, א

פּעפּערל, איז ער דאָך א מענטש, וואָס קאַטאָרי ער אליינ איז
בא זיך העפּקער, און דער גאַנצער איקער איז די וועלט... און
דערצו האָט ער א קאָפּ אפּ די פּלייצעס, נישט קיין לאַקשן-
טעפּל מיט א גלאַנצנדיקער ליטינע, און א פּיסק האָט פּעפּערל—
איז דאָך עס גאָלד מיט גאָלד! אימ, אז איר זאָגט א פּאָסעק,
גיט ער אייך דריי פּסוקים סדאַטשע! ווארט אויס, פּאָדראַטשיק
מיינער, אָט וועל איך דיר באלד ארײַנהאַקן א פּאָסעק, וועט
דיר ווערן פינצטער אינ די אויגן!... אזוי טראַכט איך מיר און
רופ מיך אָן צו אימ בעזע האַלאַשן: „מיילע, זאָג איך, וואָס
די געמאָרע איז פאַר אייך א סאָד, בינ איך, זאָג איך, אייך
מויכ; אז א ייִד זיצט אינ יעהופּעצ און הייסט פּעדאַצור און
איז א פּאָדראַטשיק, מעג, זאָג איך, די געמאָרע ליגן אפּן בוי-
דעם. אָבער א פּראָסטן פּאָסעק, זאָג איך, דאָס וועט דאָך שוין
פאַרשטיין, זאָג איך, א גוי אינ פּאָסטעלעס אויכ. איר ווייסט
דאָך, זאָג איך, וואָס דער טאַרגום-אונקעלעס זאָגט אפּ לזוון
האַראַמי: מיזנאוּט אַ דעכאַזיר אַס אַ לאַ מאַכאַנט אַ
שטריימעל אַס אַ?... קוקט ער אפּ מיר, ווי א האָג אינ בני-אַדאַם,
און מאַכט צו מיר: „וואָס זשע הייסט עס?“ דאָס הייסט, זאָג
איך, אז פּונ א כאַזערשן עק קאָג מעג קיין שטריימל נישט
מאַכנ. „אַקעגן וואָס, זאָגט ער, זאָגט איר דאָס?“ „אַקעגן דעם,
זאָג איך, וואָס איר הייסט מיר פּאַרן קיין אמעריקע. צעלאַכט
ער זיך דרייבניטשקע און מאַכט צו מיר: „אַמעריקע נישט, איז
עפּשער קיין ערעצ-יִסראָעל? אלע אלטע ייִדן פּאַרן קיין ערעצ-
יִסראָעל... אזויווי ער האָט דאָס מיר אויסגערעדט, אזוי איז דאָס
מיר ארײַן, ווי אן אַיזערנער צוויאַק אינ מויעכ ארײַן: „שאַ
עפּשער איז דאָס גאַרניט אזוי קרומ, טעווע, ווי דו מיינסט?
עפּשער איז דאָס טאַקע א פּלאַן? וואָרעם איידער האָבן אזא
נאַכעס פּונ קינדער, ווי דו האָסט, איז שוין עפּשער גלייכער
ערעצ-יִסראָעל? בעהיימע! וואָס שטעלסטו דאָ אַיין און וועמען
האַכטו דאָ? דיין גאָלדע אַלעוו-האַשאַלעם ליגט דאָך שוין בע-
מיילע אינ דער ערד, און דו אליינ, נישט אויסגערעדט זאָל זײַן,
ליגסט דען נישט נײַן איילג אינ דער ערד? ביזוואַנען איז דער
שיר צו טאָפּטשען זיך אפּ דער וועלט?... און אגעוו דאַרפּט
איר וויסן, פּאַני שאַלעם-אַלייכעם, אז מיך ציט שוין לאַנג
אַהי, קיין ערעצ-יִסראָעל, איך וואָלט א באלג געווען זײַן בא

...פּעדאַגאָג און צו אור צוגעשטאַנענ. מוט מאַטאַנעס...

און איך בלעב... איינער אליין און איך טראכט...

דער קויסעל-מארקאווי, מעקראס-האמאכפילאך, דער מוטער ראַכלס
קיינער, אַנקוקן מיט מיינע אויגן דעם יארדן, דעם בארג
סיני, דעם יאמ-סוף, פיסוימ מיט ראמסעס, ווי זיי זעען אויס,
אוקעדוימע אזעלכע זאכן. און מיינע מאכשאָוועס טראָגן מיכ
אזעק אהינ, אינעם געבענטשטן לאנד קנאאן, ווי זאָגט איר,
ערעצ זאָוואס כאָלָו אודוואָש. שלאָגט ער מיר איבער, פעדאָצור
הייסט עס, מיינע ראיוינעס סאמע אינמיטן און רופט זיך אָן
צו מיר: „נו? וואָס דארפ מען דאָ, זאָגט ער, אזוי לאנג
טראכטן? איינס-צוויי-דריי... „בא אייך, זאָג איך, איז, באָרעכ-
האשעם, אלצדינג איינס-צוויי-דריי, ווי די געמאָרע זאָגט, זאָג איך:
האָ גאָר אַ וועהאַ טראַס קאַ... און בא מיר, זאָג איך, איז
דאָס א הארב שטיקל מישניעס, וואָרעם אופהייבן זיך, זאָג איך,
און פאָרן קיין ערעצ-ייסראָעל, דארפ מען, זאָג איך, האָבן מיט
וואָס...“ צעלאכט ער זיך דריבניטשקע מיט זיין קליין געלעכטערל,
שטייט אופ, גייט צו צומ טיש, עפנט אופ א טישקעסטל און נעמט
ארויס פונ דאָרט א טייסטער און ציילט מיר אָפּ אכאס וועא-
כאס, לאָ זיך אייך דאכטן, א שיינע מאטבייע, און איך בין דאָפ-
קע נישט פויל אפ דער פענ און נעם צונויפ דאָס ביסל פא-
פיר — דער קויעכ פונ געלט — און לאָן עס ארָפּ העט-ווייט
אינ קעשענע, און וויל אימ זאָגן כאָטש א פאָר פסוקים מיט
א מעדרעש, וואָס זאָל פארענטפערן ארומ און ארומ, הערט ער
מיך ווי דעם קאָטער און מאכט צו מיר: „אַט דאָס וועט אייך
זיין, זאָגט ער, גענוג ביז אהינ איבערבן קאָפּ, און אז איר וועט
קומען, זאָגט ער, אפן אָרט און וועט דארפן געלט, זאָלט
איר שרעבן, זאָגט ער, א בריוו, וועט מען אייך איינס-צוויי-דריי
באלד ארויסשיקן געלט, און דערמאָנען אייך נאָכאמאָל וועגן
פאָרן, זאָגט ער, פארשפאָרט מען דאָך, וואָרעם איר זינט
דאָך, זאָגט ער, עפעס א ייִד מיט יוישער און מיט סאָ-
וועסט...“ אָט אזוי מאכט ער צו מיר, פעדאָצור הייסט עס,
און צעלאכט זיך דריבניטשקע מיט זיין קליין געלעכטערל, וואָס
קריכט גלייך אינ די קישקעס אריין. און עס פליט מיר דורכ
א מאכשאָווע אינ קאָפּ: „טאָמער וואָלסטו אימ א שמיצ געטאָן
דאָס געלט צוריק אינ פאָנעם אריין און אימ דערציילט דעם
פאָסעק, אז טעויען קויפט מען נישט פאר געלט און מיט טעוו-
יען שמועסט מען נישט פונ יוישער און פונ סאָוועסט?...“ נאָך

אידער איך עפּן א מויל אפ צו רעדן, טוט ער א קלונג און
רופט אריין בילקען און מאכט צו איר: „דושענקע, דו ווייסט?
דיין פּאָטער וואָרפט דאָך אונדז אוועק, ער פּאַרקויפט אויס
אַלץ, וואָס ער האָט, און פּאַרט ארויס איינס-צוויי-דריי קיין ערעצ-
יִסְרָאֵל“.. „כאַלוימ כאָלאַמטי וועיני יוֹידיאָ — וואָס
ס'האָט זיך מיר געכאַלעמט יענע נאכט און היינטיקע נאכט!... אזוי
טראכט איך מיר און קוק אפּ מיין בילקען — איר זאָלט זאָגן,
זי זאָל זיך עס אפּילע פּאַרקרימען. שטייט ווי א ברימ, קיין
טראָפּן בלוט אינ פּאַנעם, קוקט פונ אימ אפּ מיר, פונ מיר אפּ
אימ, און קיין איינציק וואָרט! איך, אפּ איר קוקנדיק, שווינג
אויך, שווינג מיר, הייסט עס, אַלע בידע, ווי אינ טילימ שטייט:
טִיבֵּאָק לַעֲשׂוֹיֵנִי — עס האָט אונדז אָפּגענומען דאָס לאָשן.
דער קאָפּ דרייט זיך מיר, די שרייפּן קלאפּן מיר, ווי פונ א טשאַד.
פונ וואָס זאָל עס זיינן? — טראכט איך מיר. — אפּאַנעם, דאָס איז
פונעם שיינעם ציגנער, וואָס ער האָט מיר געגעבן רייכערן? אָט
ריכערט דאָך אָבער ער אויך, פּעדאַצור הייסט עס! ער ריי-
כערט און רעדט, דאָס מויל מאכט זיך אימ גאַרנישט צו, כאָטש
די אייגלעך קלעפּן זיך אימ, עס גלוסט זיך אימ, ווייזט אויס,
כאַפּן א דרימל. „פּאַרן דאַרפּט איר, זאָגט ער צו מיר, פונדא-
נען קיין אָדעס, זאָגט ער, מיטן קוריער. און פונ אָדעס מיטן
יאמ אַזש ביז יאַמע, און פּאַרן מיטן יאַמ, זאָגט ער, איז די
בעסטע צייט נאָר איצט, וואָרעם, זאָגט ער, שפּעטער הייבן
זיך אָן די ווינטן מיט די שנייען, מיט די בערעס, מיט, מיט,
מיט...“ אזוי זאָגט ער און די צונג פּלאָנטעט זיך אימ שוין,
אזוי ווי איינער, וואָס וויל שלאָפּן, נאָר ער הערט נישט אופּ
צו קלאפּן ווייטער: „און אז איר וועט זיינן, זאָגט ער, פּאַרטיק
צו דער נעסיע, זאָלט איר אונדז, זאָגט ער, געבן צו וויסן,
וועלן מיר ארויספּאַרן, זאָגט ער, ביידע צום וואָקזאַל מיט אייך
זיך אָפּגעזעגענען, וואָרעם ווען קאָנען מיר זיך שוין זענן?
אזוי לאָזט ער אויס, איך בעט איבער איינער קאָוועד, מיט א
גרויסן גענעצ, שטייט אופּ און רופּט זיך אָן צו איר, צו בייל-
קען הייסט עס: „דושענקע, וועסט, זאָגט ער, זיצן דאָ א
ביסל, און איך וועל, זאָגט ער, גיין זיך צולייגן א וויילע“.
„האָסט נאָך קיינמאָל אזא גלייכס נישט געזאָגט, ווי איך בין
א ייד! אצינד וועל איך כאָטש האָבן צו וועמען מיין ביטער

הארץ אויסצולאזן. אזוי טראכט איך מיר און וויל מיך געבן א נעם צו מיין ביילקען, איר אויסליימען אלצדינג, וואָס האָט זיך צונויפגעוואמלט בא מיר פאר דעם גאנצן פרימאָרגן, — ערשט אז זי טוט א פאל צו מיר אפן האלדז, ביילקע הייסט עס, און הייבט אָן צו וויינען, אָבער וויאזוי, מיינט איר, וויינען? מיין טעכטער, נישט געדאכט זאָלן זיי ווערן, האָבן אלע אזא טעווע: פריער מענטשלעך זיי זיך און בעריען זיך, און קומט צו עפעס — וויינט מען, ווי א בערעזענע. אָט נעמט, לעמאַשל, מיין על-טערע טאָכטער, האָרד הייסט עס: קארג האָט זי איינגעלייגט די וועלט אין דער לעצטער מינוט, בעשאס זי האָט באדארפט אוועקפאָרן אָפּריכטן גאָלעס מיט איר פעפערל אין די קאלטע מעדינעס? נאָר ווייס איך, ס'א דימיען! יענע דארפ בא איר הייצן די הרובע!

איך וועל אייך זאָגן דעם רעכטן עמעס: איך אליין, ווי איר קענט מיך שוין א ביסל, בין נישט קיין מענטש פון טרערן. גוט וויינען האָב איך געוויינט נאָר איין מאָל, בעשאס מיין גאָלדע אָלעוו-האשאלעם איז געלעגן אפ דער ערד, און נאָך איין מאָל האָב איך מיך גאנצ געשמאק אויסגעוויינט, בע-שאס האָרד איז אוועקגעפאָרן צו איר פעפערל, און איך בין געבליבן אפן וואָקזאל, ווי א גרויסער נאר, איינער אליין מיט מיין פערדל, און נאָך עפעס א פאָר מאָל האָט זיך געטראָפן, וואָס איך האָב מיך א ביסל, ווי זאָנט איר, צעיאכמערט, און וויי-טער געדענק איך עפעס נישט, איך זאָר האָבן א טעווע פון וויינען. נאָר ביילקע מיט אירע טרערן האָבן מיך אזוי פאר-קלעמט בא דער נעשאַמע, אז איך האָב מיך ניט געקאָנט איין-האלטן, און איך האָב שוין נישט געהאט דאָס הארץ אפילע. איך זאָל איר זאָגן א קרומ וואָרט. מיט מיר באדארפ מען קיין סאך נישט רעדן. איך הייס טעווייע. איך האָב באלד פאר-שטאנען אירע טרערן. דאָס איז נישט געווען גלאט אזוי זיך טרערן. דאָס זיינען געווען, פארשטייט איר מיך, טרערן פון אל כעט שעכט אָס י לעפאָנעכאָ בענישט פאָלגן א טאטן... און אָנשטאַט דעם, וואָס איך זאָל זי מעכאבעד זיין, ווי זי איז ווערט, און אויסגיטן קאָל כאמאָסי אפ איר פעדאָצורן, האָב איך גאָר גענומען אויסריירן איר דאָס הארץ מיט אזא מאָשל און מיט אזא מאָשל, ווי טעווייע קאָן. הערט זי מיך אויס,

ביילקע הייסט עס, און מאכט צו מיר: „ניין, טאטע, נישט דאָס, זאָגט זי, וויינ איך. איך האָב צו קיינעם, זאָגט זי, קיינ טיינעס נישט, נאָר אָט דאָס, זאָגט זי, וואָס דו פאַרסט אוועק, זאָגט זי, איבער מיר און איך קאָן, זאָגט זי, דערצו גאַרנישט העלפן, אָט דאָס, זאָגט זי, בראַט מיכ.* „גיי שוין, גיי, זאָג איך, דו רעדסט, זאָג איך, ווי א קינד, האָסט פארגעסן, זאָג איך, אז מיר האָבן נאָך א גרויסן גאָט און אז דיינ טאטע איז נאָך, זאָג איך, בא אלע כושימ. בא דיינ טאטן, זאָג איך. שפילט א ראָליע זיך דורכפאַרן קיינ ערעצ-ײסראָעל און קומען צוריק, ווי אינ פאַסעק, זאָג איך, שטייט געשריבן: ווא-? סו וואיאכנו — טודא אי נאזאד... אזוי רעד איך איר אויס דאָס ווארצ, און אינווייניק בא זיך טראכט איך מיר: „טעווע, דו לייגסט! פאַרסטו אוועק קיינ ערעצ-ײסראָעל, איז אַלעו-האשא- לעמ — אויס טעווע!“... און פונקט ווי זי וואָלט טרעפן מיינע געדאנקען, מאכט זי צו מיר אזוי: „ניין, זאָגט זי, טאטע, אָט אזוי טרייסט מען א קליינ קינד; מע גיט דעם, זאָגט זי, א ליאלקע, א שפילעכל אינ די הענט אריינ און מע דערציילט דעם, זאָגט זי, א שיינע מייסע פונ א ציגעלע א ווייסע... איב, זאָגט זי, שוין יאָ דערציילן א מייסע, וועל איך, זאָגט זי, דיר דערציילן, נישט דו מיר. נאָר די מייסע, וואָס איך וועל דיר דערציילן, טאטע, איז מער טרויעריק, ווי שיינ.“

אָט אזוי מאכט זי צו מיר, ביילקע הייסט עס: טעוועס טעכטער רעדן נישט גלאט, און זי נעמט און זי לייגט מיר אוועק א מיינע-לאָשן, א גאנצע מעגילע, אָדער א מייסע פונ טויזנט- איינ-נאכט, וויאזוי אָט דער פּעדאַצור אירער איז פונ קליינ גרויס געוואָרן, אויסגעוואקסן פונ סאמע נידעריקסטן גראד, זיך אליינ מיט זיינ אייגענעם סייכל ארופגעשלאָנגן אפ דער העכסטער מאדרייגע, און איצט וויל ער דערגרייכן דערצו, אז צו אימ אינ שטוב אריינ זאָל קומען בראַדסקי, שיט ער מיט נעדאָועס, ווארפט מיט טויזנטער. נאָר אזויווי געלט אליינ איז נאָך ווינציק, מע דארפן נאָך האָבן ייכעס אויך, לייגט ער איינ די וועלט, פּעדאַצור הייסט עס, צו באווייזן, אז ער איז נישט קיינ אבי ווער, בארימט זיך, אז ער שטאמט פונ די גרויסע פּעדאַצורס, אז זיינ טאטע איז אויך געווען א בארימטער פּאָד-ראטשיק. — „כאָטש, זאָגט זי, ער ווייסט גאנצ גוט, און איך

ווייס, אז ער איז געווען א קלעזמער. היינט, זאָגט זי, דערציילט
ער אלעמען, אז זיין ווייבס טאטע איז געווען א מיליאָנשטשיק...
„וועמען, זאָג איך, מיינט ער דאָס? מיכ? עפשער איז מיר,
זאָג איך, באשערט געווען אמאָל צו האָבן מיליאָנען, זאָג איך,
זאָל איך דערמיט אָפקומען.“ „וואָס ווייסטו, טאטע, זאָגט זי
צו מיר, ווי עס פלאמט מיר מיין פאָנעם, אז ער שטעלט מיך
פאָר, זאָגט זי, פאר זיינע באקאנטע און הייבט זיי אָן דער-
ציילן גרויסקייט פון מיין טאטן און פון מייןע פעטערס און
פון מיין גאנצער מישפאָכע, אזעלכע זאכן, וואָס ניט געשטויגן,
ניט געפאָרן, און מע מוז דאָס, זאָגט זי, אלצדינג אויסהערן
און מאכן א שווייג, וואָרעם ער איז, זאָגט זי, אפ די זאכן
א גרויסער קאפּריוניק.“ „בא דיר, זאָג איך, הייסט דאָס אַ קא-
פּריוניק, און בא אונדז, זאָג איך, ווערט דאָס אָנגערופן פאָשעט
א ניכפעניק, זאָג איך, אָדער א מא-ייסעניק.“ „ניין, זאָגט זי,
טאטע, דו קענסט אימ ניט, ער איז גאָרגיט אזא שלעכטער,
ווי דו מיינסט; ער איז נאָר א מענטש, וואָס א מינוט איז ער
אזוי און א מינוט איז ער אנדערש. ער האָט, זאָגט זי, א גוט
הארץ און א ברייטע האנט, אימ אז מע מאכט, זאָגט זי, א
קרומ פאָנעם, און אבי מע טרעפט די גוטע מינוט, וועט ער
אוועקגעבן די געשאַמע, און ווער שמועסט, זאָגט זי, פון מיין-
געטוועגן—איז דאָס טעלערל פונעם הימל! דו מיינסט, זאָגט זי,
איך האָב אפ אימ שוין גאָר קיין שום שליטע ניט? אָט האָב
איך בא אימ נישט לאנג געפויעלט ארויסראטעווען האָלדען
מיט איר מאג פון די ווייטע גובערניעס, ער האָט מיר, זאָגט
זי, געשוואָרן, אז ער וועט זיך לאָזן קאָסטן א סאך טויזנטער,
נאָר מיט איין טניי, אז זיי זאָלן פון דאָרטן אוועק גלייך קיין
יאפאָניע.“ „וואָס עפעס קיין יאפאָניע, זאָג איך, פארוואָס נישט
קיין אינדיע אָדער, לעמאָשל, קיין פאדן-אראַם צו דער מאלקע
שוואָץ?“ „ווייל אינ יאפאָניע, זאָגט זי, האָט ער געשעפטן.
אפ דער גאנצער וועלט, זאָגט זי, האָט ער געשעפטן; וואָס
אימ קאָסט אָפ, זאָגט זי, א טאָג נאָר דעפעשן אליין, וואָלטן
מיר אלע, זאָגט זי, געהאט אפ א האלב יאָר צו לעבן. נאָר
וואָס קומט מיר ארויס, זאָגט זי, אז איך בין נישט איכ?...
„עס קומט אויס, ווי מיר זאָגן, זאָג איך, אינ פייעק; אימ
אַינ אַני לי מי לי—איך בין נישט איך, דו ביסט נישט דו...“

אָט אזוי זאָג איך צו איר מיט א ווערטל און מיט א פאָסעק, כאַטש דאָס הארצ ווערט מיר צעריסן אפ שטיקער, זעענדיק, ווי מײַן קינד ווערט נעבעכ פארשווארצט, ווי זאָגט איר, איך אויטער און איך קאָוועד... „דייַן שוועסטער האָרל, זאָג איך, וואָלט נישט אזוי געטאָג...“ שלאָגט זי מיך איבער, ביילקע הייסט עס, און מאכט צו מיר אזוי: „איך האָב דאָך דיר געזאָגט, זאָגט, זי, אז צו האָדלען זאָלסטו מיך, טאטע, נישט גלייכנ, האָדל האָט גע- לעבט, זאָגט זי, איך האָדלס צייטנ, און ביילקע, זאָגט זי, לעבט איך ביילקעס צייטנ... פונ האָדלס צייטנ, זאָגט זי, ביז ביילקעס צייטנ, איז אזוי ווייט, זאָגט זי, ווי פונדאנען קיין יאפאָניע...“ איר פארשטייט דעם פירערש-האמילעס פונ און מיין טארגומ-לאָשנ?

בעקיער, איך זע, איר כאפט זיך, פאָני; נאָך צוויי מי- נוט, און א כאָפ צו אלע מייכעס. אָנגעגעסן זיך זאט מיט צאָ- רעס און יעסורימ פונ מײַן גליקלעכער מיזיקע, בין איך ארויס- געגאנגען פונ דאָרט אַווייל וואכאפוי רויש — א צעבראָ- כענער, א צעברעקלעכער, און האָב געגעבן א שליידער איך דער ערד ארייַן דעם ציגניער, וואָס האָט מיר פארטשאדעט מײַן קאַפ, און רופ מיך אָן צו אימ, צום ציגניער, הייסט עס: „גיין זאָלסטו קאפ-האקאל, א רועך איך דייַן טאטנס ערד ארייַן.“ וועמען איך, רעב טעויער? הער איך א קאָל הינטער מינע פלייצעס. איך דריי אויס דעם קאַפ, איך טו א קוק — ס'איז ער, ערדאָימ דער שאדנ, פארכאפט זאָל ער ווערן! „באָרויך-האבאָ, א ייד, זאָג איך, וואָס טוט איר דאָ?“ וואָס, זאָגט ער, טוט איר דאָ? „געווען, זאָג איך, צוגאסט בא מינע קינדער.“ „וואָס, זאָגט ער, מאכנ זיי?“ „וואָס, זאָג איך, זאָלן זיי מאכנ? כוצ זיער שאָדן אפ אונדז ביידן געזאָגט געוואָרן!“ „ווי איך זע, זאָגט ער, זייט איר רעכט צופרידן מיט מײַן סכירע?“ „נאָך א מינ צופרידן, זאָג איך, גאָט זאָל אייך מע- מאלע זינן, זאָג איך, בעקייפל-קיפלאימ.“ „א דאנק אייך, זאָגט ער, פאר דער בראָכע, עפּשער וואָלט איר מיר נאָך, זאָגט ער, צו דער דאָזיקער בראָכע צוקויפן א מאטאָנע?“ „איר האָט דען נישט גענומען, זאָג איך, קיין שאדנאָנעס?“ „נישט מער, זאָגט ער, זאָל ער פארמאָגן, טאקע איינער פּעדאָצור אליינ.“ וואָס איז דען, זאָג איך, ווינציקלעך ראכאש? „נישט אזוי ווינציק,

זאָגט ער, ווי מיט א גוט הארצ געגעבנ". "דעהינעז?" "דעהינעז, ס'איז שוין נישטאָ, זאָגט ער, א גראָשנ". "ווי איז דאָס, זאָג איך, אהינגעקומענז?" "כאסענע געמאכט, זאָגט ער, א טאָכטער". "מאזלטאָו אייך, זאָג איך, לאָז גאָט געבן, ס'זאָל זיין מיט מאזל, איר זאָלט איין זיי דערלעבן, זאָג איך, גרויס נאכעס"... "א שיינעם נאכעס, זאָגט ער, האָב איך איין זיי דערלעבט. איך האָב, זאָגט ער, דערטאפט אן איידעם א שארלאטאן, געהארגוט, זאָגט ער, געשלאָגן די טאָכטער, צוגענומען די עטלעכע גידדן און אוועק, זאָגט ער, קיינ אמעריקע". "לעמני האָט איר אימ, זאָג איך, געלאָזט פאָרן אזוי ווייט?" "וואָס האָב איך אימ, זאָגט ער, געזאָלט טאָגן?" "איר האָט געזאָלט, זאָג איך, אימ אָנזאלצן אפן עק"... "ס'איז אייך, אפאָנעם, זאָגט ער, גוט אפן הארצן, רעב טעוועז?" "האלעוויי, זאָג איך, אפ אייך געזאָגט געוואָרן, רי-ביניע-שעל-אוילעם, כאָטש האַלב!" "אזוי גאָר? און איך האָב אייך, זאָגט ער, געשאצט, אז איר זייט א ייד א נאָגיד; וויבאלד אזוי, זאָגט ער, טאָ נאט זשע אייך א שמעק טאבעק"... אָפגעפאטערט דעם שאדנן מיט א שמעק טאבעק, ביין איך געקומען צו פאָרן אהיים און האָב מיך גענומען אויספארקויפן מיין באלעבאטישקייט פון אזויפיל יאָרן. מאָלט אייך, נישט אזוי גיך טוט זיך עס, ווי ס'רעדט זיך. איטלעכס טעפל מיט איטלעכס נארישקייט האָט בא-מיר צוגענומען א שטיק געזונט. די זאך האָט מיר דערמאָנט גאָל-דען, אָלעו-האשאַלעם, יענע זאך האָט מיר דערמאָנט די קינדער, זיי צו לענגערע יאָר. נאָר קיינ זאך האָט מיר נישט דערלאנגט אזוי טיפ, ווי דאָס פערדל מייןס. אקעגן מיין פערדל האָב איך מיך געפילט עפעס כניעו... סטייטש, אָפגעהאָרעוועט מיט דעם אזויפיל יאָרן, אינינעם געבידעוועט, אינינעם פארשווארצט גע-וואָרן, און פלוצעם גענומען און פארקויפט! פארקויפן האָב איך דאָס פארקויפט צו א וואסער-פירער, וואָרעם פון די באלעגאָלעס קאָג מען נאָר מעוועזע ווערן. איך קומ צו זיי פארקויפן מיין פערדל, מאכן זיי צו מיר: "גאָט איז מיט אייך, רעב טעוועז, ס'איז דען בא אייך א פערד?" "וואָס דען, זאָג איך, איז דאָס, א הענג-לזכטער?" "ס'איז בא אייך, זאָגן זיי, נישט קיינ הענגלזכטער, נאָר א לאמעדוואָוויניק". "וואָס הייסט דאָס, זאָג איך, א לאמעד-וואָוויניק?" "דאָס הייסט, זאָגן זיי, א זאָקן פון זעקס און דריי-סיק יאָר, אָג א סימען פון ציינ, מיט א גרויע ליפ, און

טרייסלט מיט די זיטן, ווי אג אלטע יידענע ערעוו שאבעס
אפן פראסט... געפעלט אייך אזא מינ באלעגאלע-שפראכ? איך
וועל אייך גיין שווערן, אז דאס פערדל נעבעכ האט פארשטאנען
איטלעכס ווארט, ווי אינ פאסטק שטייט: יאָדא שויר קוי-
ניי הו— א סקאטינע פילט, אז מע האלט דאס בא פארקויפן.
א סימענ האָב איך, אז בעשאס איך האָב צוגעקלאפט דעם
וואסער-פירער און געזאָגט צו אימ: „מיט מאזל-בראָכע“, האָט
מיין סוס פלוצעם אויסגעדרייט צו מיר די כיינעוויקע מאָרדע
און קוקט אפ מיר מיט שטומע אויגן, ווי איינער רעדט: זע
כעלקי מי קאל אמאלי— אָט אזוי דאנקסטו מיר אָפ פאר
מיין סלוזשבע? ... איך כאפ א קוק אפ מיין פערדל דאָס לעצטע
מאָל, ווי דער וואסער-פירער האָט דאָס גענומען אינ די הענט
אריין לערנען מיט דעם באָלאָק, און איך גלייב נאָכדעם שטייג
איינער אליין און טראכט מיר: „ריבוינע-שעל-אוילעם! ווי סיכלדיק
דו פירסט דיין וועלט! אָט האָסטו באשאפן א טעויען און
האָסט באשאפן, לעהאוודל, א פערד, און ביידע האָבן זיי איין
מאזל אפ דער וועלט... נישמער, א מענטש האָט א מויל און
קאָן זיך כאָטש אויסטיינען, אויסריידן דאָס הארצ, און א
פערד, לעהאוודל, וואָס? מישטיינס-געזאָגט, א שטומע צונג, ווי
זאָגט איר: אומויסאר האָדאָמ מינ האב היימאָ...“

איר קוקט אפ מיר, פאני שאַלעם-אלייכעם, וואָס סע האָבן
זיך מיר געשטעלט טרערן אינ די אויגן, און איר טראכט
זיך אוואדע: „אָט דער טעויע האָט זיך פארבענקט, אפאָנעם,
נאָך זיין פערדל?“ וואָס עפעס נאָכן פערדל, מענטש איינער?
אלצדינג טוט מיר באַנק, און נאָך אלעמען וועל איך בענקען.
איך וועל בענקען נאָכן פערדל, איך וועל בענקען נאָכן דאָרפ,
איך וועל בענקען נאָכן סאַראָסטע מיטן אוראדניק, נאָך די
בויבעריקער דאטשניקעס, נאָך די יעהופעצער נעגידים, און אפילע
נאָך עפראָימ דעם שאדכן, ס'זאָל אפ אימ קומען א מאגייפע,
וואָרעם סאָפאָקאלסאָפ, אז מע זאָל וועלן אריינטאָן זיך א ביסל
אינ קירע, איז ער דאָך נישט מער ווי א ייד און עווען,
וואָס זוכט נעבעכ פארנאָסע. אימירצעשעם, אז גאָט וועט מיך
ברענגען בעשאַלעם אהינ, ווו איך פאָר, ווייס איך נאָך אליין

נישט, וואָס איך וועל דאָרט טאָג, נאָר דאָס איז קלאָר, ווי
דער טאָג, אז ריישיס-כאָכמע וועל איך זיין בא דער מוטער
ראַכל אפּן קייווער. איך וועל דאָרטן בעטן פאר מייןע קינדער,
וואָס איך וועל זיי מינאסטאמ שויגן קיינמאָל נישט זען, וועל איך
אימ אויך איגן זינען האַבן, עפּראַימ דעם שאדכן מיין איך,
אימ און אייך און קאָל ייִסראַעל. נאט אייך דערום מיין
האנט טקיעס-קאפ און זייט מיר געזונט און פאָרט געזונט און
לאַזט גריסן איטלעכע באזונדער גאָר פריינטלעך.

געשריבן איג יאָר 1909

לעכ-לעכאָ

— א שיינער, א גוטער, א ברייטער שאַלעם-אלייכעם אפּ
אייכ, פּאני שאַלעם-אלייכעם! אלייכעם וועאָל בנייכעם! איך קוק שוין
אפּ אייך לאנג ארויס, ס'האָט זיך אָנגעקליבן באַ מיר אַ היפש
ביסל סכּוירע פּאר אייך. איך פּרעג מיך אלץ נאָך: איך קאָן —
פּארוואָס זעט מען אייך ניט? זאָגט מען מיר, אז איר פּאָרט
ארום דאָרט איבער דער וועלט, איך די ווייטע לענדער ערגעץ,
ווי מיר זאָגן איך דער מעגילע: שוואַ וועערט איר איר —
מייַן מעדינאָ... נאָר מיר דאכט, אז איר קוקט אפּ מיר
עפעס מאָדנע? אפּאָנעם, איר קווענקלט זיך אונ טראכט זיך
בייס-מייסע: ס'איז ער צי ניט ער? ס'איז ער, פּאני שאַלעם-
אלייכעם, ס'איז ער! איינער אלטער פּריינט טעויע ביכווידוי
אוועאצמוי, טעויע דער מילכיקער, דער אייגענער טעויע,
נאָר אויס מילכיקער, גלאט א ייד, א ייד פּונ אַ גאנצ יאָר,
א ייד א זאָקן, ווי איר זעט, כאָטש אפּילע איך יאָרן גאָר
ניט אזוי אלט, ווי מיר זאָגן איך דער האַגאָדע: האַר יי אַני
קע ווען שוויימ — נאָך גאנצ ווייט צו זיבעציק! איי, וואָס
עפעס אזוי ווייט די האַר? גלייבט מיר, נישט פּאר טיינעג,
ליבער פּריינט, א ביסל אייגענע צאָרעס, ניט צו פּארוינדיקן,
און אַ ביסל פּונעם קאָל ייסראָעל — אַ שלעכטע צייט! אַ בי-
טער שטיקל צייט אפּ יידן!.. נאָר איך ווייס, וואָס אייך
קוועטשט. אייך קוועטשט אַן אנדער זאכ: איר האָט זיך דער-
מאָנט מיסטאמע, אז מיר האָבן זיך אמאָל געהאט אָפּגעזעגנט,
איידער איך האָב באַדארפט אוועקפּאָרן קיין ערעצ-ייסראָל, אל-
קיין רעכנט איר אוואַדע, אז דאָס זעט איר שוין טעויענ צוריק-
וועגס, פּונ ערעצ-ייסראָעל הייסט עס, און איר גארט שוין מיסטאמע
האָרונ עפעס גייעס, אָפּגעמען אַ גרוס פּונ דער מוטער ראָכלס קיי-

ווער און פונ דער מעאראס-האמאכפיילאָ און נאָך אזעלכע זאכנ? באדארפ מען אייך בארויקן, אויב איר האָט צייט און ווילט האָרען כידושימ, אָבער טאקע האָרען מיט קאָפּ, ווי אינ פאָסעק שטייט: ש מ א י י נ י, — וועט איר שוינ דעמלט אליינ זאָגן, אז א מענטש איז א בעהקימע און אז מר האָבן א שטארקן גאָט און ער פירט די וועלט.

בעקיצער, וואָס פאר א סעדרע גייט בא אייך איצט? וואיקראָ? בא מר גייט אן אנדער סעדרע: די סעדרע לעכ-לעכאָ. לעכ-לעכאָ — האָט מען מיר געזאָגט — דו זאָלסט ארויס-גיין, טעווע, מייארצעכאָ — פונ דיין לאנד, אומימרי-לאדטעכאָ — און פונ דיין דאָרפ, ווו דו ביסט געבוירן און אָפגעלעבט אלע דינע יאָרן, ער האָרע צו א שער ארעסאָ — ווהיגן די אויגן וועלן דיכ טראָגן!.. און ווען דערמאָנט מען זיכ צו זאָגן טעווען דעם דאָזיקן פאָס? אקוראט דעמלט, ווען ער איז שוינ אלט און שוואכ און עלנט, ווי מיר זאָגן דאָשעשענע אינ די טפילעס: אל טא שליכיינו לעייס זיך-נאָ!.. נאָר איך כאפ אייך איינס פארן אנדערן, שיר פארגעסן, אז מיר האלטן נאָך גאָר פונ פאָרנט און אז איך האָב אייך נאָך ניט דערציילט, וואָס אינ ערעצ-ייסראָעל הערט זיך, וואָס זאָל זיך דאָרטן הערן, ליבער פריינט? א לאנד — אפ אונדז ביידין אזא יאָר ערעצ זאָוואס כאָל אָוו אודוואָש — שטייט נאָך אינ דער טוירע געשריבן! איינ כיסאָרן נאָר, וואָס ערעצ-ייסראָעל איז אינ ערעצ-ייסראָעל, אז איך בין, ווי איר זעט אָט-אָ, נאָך דערווייל אינ כוצ-לאָאָרעצ... אפ טעווען, הערט איר, איז, אפאָנעם, געזאָגט געוואָרן דער פאָסעק פונ דער מע-גילע: קאאשער אָוואדעטי אָוואדעטי — געווען א שלי-מאזל און א שלימאזל וועל איך שוינ שטארבן. דאכט זיך, אָט-אָט שוינ געשטאנען קימאט מיט איינ פוס אפ יענער זייט, אינעם הייליקן לאנד הייסט עס, געבליבן נאָר נעמען א בילעט, זיך אופועצן אפן שיפ און — פאשאָל. וואָס זשע טוט גאָט? איז זיך מעיאשעו, וועט איר הערן א שיינס, מיין עלטערער איידעם, מאָטל קאמוויל, דער כנעט פונ אנאטעווקע ניט דאָ געדאכט, גיט פאר קיין יידן געדאכט, און לייגט זיך אוועקעט א געוונ-טער, א שטארקער, און מאכט א שטארבן דאָס היינט, קיין גריסער גוואר איז ער ניט געווען קיינמאָל. מישטיינס-געזאָגט.

א באלמעלאַכע, געוועסן יוימאָמ וואָליליאַ אל האטויראָ וועאל
האָוווידאָ — אפּ דער נאָדל מיטן פּאָדעם און געשטשאַבעט,
מעכילע, טאכטוינימ. אזוי לאנג, אזוי ברייט, ביז ער האָט בא-
קומען דאָס טרוקענע, אָנגעהויבן קאכיקען, געקאכיקעט און
געקאכיקעט, ביז ער האָט אויסגעשפינגן דאָס לעצטע ביסל
לונג — עס האָט נישט געהאַלפּן שוין נישט קיין דאָקטער, נישט
קיין טאָטער, נישט קיין ציגנמילכ, נישט קיין טשעקאָלאַדע מיט
האַניק. א ווילער יונגאשש געווען, אפילע א פּראָסטער, נישט
קיין בען-טוירע, נאָר אן ערלעכער, אָן כאַכמעס, ליב געהאט
מיין טאָכטער — דאָס כּיעס! און מאפקיר געווען זיך פאר די
קינדער, און פאר מיר — געווען גאָר די קאפּאָרע!
בעקיצער, אָפּגעזאָגט דעם פּאָפּעק: וואַיאָמאָס מוֹישע —
געשטאַרבן מאָטל, האָט ער איבערגעלאָזט מיר א רעכטע באַמבע;
ווי האָב איך שוין געקאָנט אפילע אינ זינען האָבן דעמלט
ערעצ-יִסראָעל? איך האָב שוין געהאט א גוטן ערעצ-יִסראָעל בא
זיך אינ דער היימ! וויאזוי לאָזט מען איבער, איך פרעג אייך
אליין, א טאָכטער. אן אלמאַנע מיט פּיצלעך קינדער יעסוימימ
אָן א שטיקל ברויט? כאַטש אפילע אינ פּלוג, אז מע וויל
צוריק, וואָס קאָן איך איר העלפּן — א לעכערדיקן זאק? איך
וועל דאָך איר דעם מאַן אירן צוויק נישט לעבעדיק מאַכן, און
אירע קינדער דעם טאטן פון יענער וועלט נישט אומקערן, און
אליין איז מען דאָך אויך נישט מער ווי א זינדיקער מענטש,
אפּ דער עלטער ווילט זיך א ביסל אויסרוען די ביינער, פילן,
אז מען איז א מענטש, נישט קיין סקאָט. גענוג געטארע-
ראַמט! גענוג געוילעמהאזעוועט! מע באַדאַרפּ שוין א ביסל
א טראַכט געבן פון יענער וועלט אויך, שוין צייט! אובי-
פּראַט, אז איך האָב שוין געמאַכט א טעל פון מיין ביסל
כאַדאַבע: דעם סוס, ווי איר ווייסט, לאנג געגעבן דעם וועג,
די בעהיימעלעך אויסגעפּאַרקויפּט אד לעפּאַק, געבליבן נאָר א
פּאָר ביקלעך, וואָס סע קאָן אמאָל ווערן פון זיי ליט, אז מע
זאָל זיי גוט האַדעווען, — און פּלוצעם גיי ווער אפּ די על-
טערע יאָרן אן אזוי יעסוימימ, א טאטע פון קליינע קינדער!
זייט איר שוין פּאַרטיק? האָט צייט! די רעכטע געדיכטע גייט
ערשט ווייטער, וואָרעם בא טעווען, אז עס טרעפּט זיך
א צאָרע, ווייסט איר דאָך שוין, אז עס שלעפּט זיך נאָך

פֿון הינטן נאָכ א צאַרע. אשטייגער, אז ס'האָט זיך אמאָל
געמאכט אן אומגליק—ס'איז געפאלן בא מיר א בעהיימעלע,
האָכ זיך באלד פאָווטירנע, ניט פאר אייך געדאכט, אוועקגע-
לייגט נאָכ א בעהיימע... אזוי האָט שוין גאָט באשאפן זיינ
וועלט, און אזוי וועט דאָס שוין בלייבן— א פארפאלענע
זאכ!

בעקיצער האמניסע, מיט מיינ מיוניקע, מיט מיינ ביילקען
הייסט עס, געדענקט איר דאָך די געשיכטע מיטן גרויסן גע-
ווינט, וואָס זי האָט געמאכט, געפאקט א העכט, א פעדאָצור,
א קנאקער, א פאָדראטשיק פון דער מילכאָמע, וואָס האָט גע-
בראכט צו פירן קיין יעהופעצ פולע זעק און האָט זיך פאר-
קאָכט אינ מיינ טאָכטער, געוואָלט א שיינע, געשיקט צו
מיר עפראָימ דעם שאדנן ימאכ שמוי, אויסגעשלאָנג א קניע
ערד, שיר דעם שלאק באקומען, גענומען זי, ווי זי שטייט און
גיט, אָפגעשיט פון אויבן ביז אראָפ מיט מאטאָנעס, דימענטן
און בארליאנטן—דאכט זיך, אזא גליק, איאָ? נו, האָט זיך
פון דעם גאנצן גליק אויסגעלאָזט מיסטאמע א טייך, און נאָכ
וואָס פאר א טייך! א טייך מיט א בלאָטע, דער אייבערשטער
זאָל שוימער אומאצל זיינ! וואָרעם אז גאָט הייסט, דאָס רעדל
זאָל זיך געבן א דריי איבער צוריק, איז מיט דער פוטער
אראָפ, ווי מיר זאָגן אינ האלעך: אָט, דאכט זיך, נאָרוואָס
איז געווען מעקמי מי אָפאָר דאָל, און איידער מע קוקט
זיך ארום, איז שוין טראכ: האמאשפילי לירויס באשא-
מאימ אוואָאָרעצ— איז דער ערד מיט די פאָסטאָרָנקעס...
גאָט האָט ליב שפילן זיך מיט א מענטשן. אוי, האָט ער ליב שפילן
זיך! אזוי האָט ער זיך געשפילט מיט טעויענע וויפל מאָל:
אוי לימ וועירדימ— ארום און אראָפ! און אזוי איז
געווען אויך מיט מיינ פאָדראטשיק, מיט פעדאָצורן. איר גע-
דענקט דאָך מיסטאמע דאָס גרויסקייט זיינס מיטן הייזל, מיט
די דרייצן דינסטן, מיט די שפיגלען, און מיט די זייגערס,
און מיט די צאצקעס אינ יעהופעצ פי-פו-פא! געדענקט איר,
איך האָב אייך דערציילט, דאכט זיך, וויאזוי איך האָב צוגע-
רעדט דעמלט מיינ ביילקען, געבעטן זיך בא איר, זי זאָל זען,
אז ער זאָל איר אוועקויפן דאָס הייזל, און לעמאנ-האשעם— אפ
איר נאָמען? נו, האָט מען דאָך מיך מיסטאמע געהערט, ווי

האָמאַן דעם גראַנער—וואָס פאַרשטייט א טאַטע? א טאַטע
פאַרשטייט גאַרניט! וואָס זשע, מיינט איר, איז געווען דער
סאָפּ? דער סאָפּ איז געווען—ווי איר האָט ערגעץ א סוינע:
אכוצ וואָס ער האָט זיך פונעם גאַנצן טראַסק געשטעלט,
געבליבן דערונטער, אויסגעפאַרקויפט גלע שפּיגלען מיט
אלע זייגערס, מיטן ווייבס דימענט און באַרליאַנטן, האָט ער
זיך נאָך פאַרשמירט מיט סאַקאַנעס-נעפּאַשעס, געמוזט ווערן א
בויריעך, ניט פאַר קיין ייִדן געדאַכט, און מאַכן אַן אַפּטריט
און אוועקגעפאַרג אהיין, ווי דער ליבער שאַבעס-קוידעש גייט
אוועק—קיין אמעריקע הייסט עס. אהינצוצו פאַרן דאָך
אלע שווערע הערצער, זינען זיי אויך געפאַרן אהינצוצו,
די ערשטע צייט גוט פאַרשוואַרצט געוואָרן, דאָס ביסל
מעזומענס, וויפּל ס'איז געווען, האָט מען אויפגעגעסן,
און אז ס'איז ניט געווען מער וואָס צו קינען, האָט מען
ניבעך געמוזט נעמען זיך צו דער אַרבעט, גוטאַן קאָל אוווי-
דאס-פּערעך, ווי די ייִדן אין מיצראַיִם. ביידע, אי ער, אי זין
איצט שרייבט זי, אז ס'איז זיי שוין, באַרעך-האַשעם, נישקאַשע-
דיק; זיי אַרבעטן זאָקן אפּ א מאַשינע און מאַכן א לע-
בעכצ... אזוי רעדט זיך עס דאָרטן, אין אמעריקע. אפּ
אונזער לאַשן וועט עס הייסן: דאָס שטיקל ברויט שלעפט
זיך... דאָס גאַנצע שטיקל גליק, וואָס זיי זינען מער ניט ווי
צוויי מענטשן, שרייבט זי, אָן א קיִד, אָן א רינד—גאַם זו לע-
טוואָ! נו, פּרעג איך אייך, זאָל ניט א רועך אין זיין
פּעטערס מוּטע אריינגעפּלויגן געוואָרן?.. איך מיינ טאַקע עפּראָמי
דעם שאַדן מיינ איך, פאַרן שיינעם שידעך, וואָס ער האָט
מיר נאַראַיעט, און פאַר דער בלאַטע, וואָס ער האָט מיך אַריי-
געפירט! וואָס וואָלט איר געווען אזוי ביטער, לעמאַשל, זי
זאָל געווען כאַסענע האַבן פאַר א באַלמעלאַכע, ווי צייטל,
אַדער פאַר א לערער, ווי האַדל? אַי, די האַבן אויך ניט גע-
מאַכט אזא גליק איינע איז א יונגע אלמאַנע. און די אַנדערע
איז אין אלרי גוּע יאָר ערגעץ פּירשיקט אפּ פּאַסעליעניע?
איז דאָך עס א גאַט-זאַך—וואָס קאָן א מענטש פאַרזאָרגן?..
הערט איר, א כאַכאַזע א יידענע איז געווען טאַקע מיינע,
גאַרע אַלעוו-האַשאַלעם, דערמיט אליין שוין, וואָס זי האָט זיך
באַצייטנס אַרומגעקוקט, אַפּגעזעגנט זיך מיט דער נאַרישער

וועלט און האַלאַכ לעוילאָמוי. וואָרעם זאָגט שוין איר אליין, איידער האָבן אזא צאר-גידל-באַנימ פון טעכטער, ווי טעוויע האָט, איז ניט גלייכער טויזנט מאָל ליגן אין דער ערד און באַקן בייגל?.. נאָר ווי שטייט דאָרטן אין פייערעק: בעאל-קאָר-כאָטאָטאָ כײַ — א מענטש נעמט זיך ניט אליין, און אז מע נעמט, גיט מען איבער די הענט, זאָגט איר... דערוויילע האָבן מיר זיך אראָפּגעשלאָנגן פונעם שליאַכ, איז דעריבער נאָכזיך לעבן-יאָנינו האָרישן — לאָמיר איבערלאָזן, ווי איר זאָגט אין איי-ערע ביכלעך, דעם בען-מעלעך און זיך אומקערן צו דער באַס-מאלקע. וווּ זשע, הייסט עס, האַלטן מיר? באַ דער סעדרע לעך-לעכאָ, נאָר איידער מיר וועלן צוקומען צו דער סעדרע לעך-לעכאָ, וועל איך אייך בעטן זיך מאַטרעכ זײַן מיט מיר אָפּשטעלן זיך אַפּ אַ וויילע באַ דער סעדרע באַלאָק. דער מינ-העג האָוילעם איז אפילע פון זינט די וועלט שטייט, אז פריער לערנט מען לעך-לעכאָ, דערנאָך באַלאָק. מיט מיר האָט מען אָבער, פאַרקערט, פריער געדערנט באַלאָק, דערנאָך לעך-לעכאָ. און געלערנט האָט מען מיט מיר באַלאָק אזוי שיינ, אז איר מעגט עס האָרן. עס קאָן אייך אמאָל צונוצ קומען.

בעקיצער, דאָס איז געווען שוין לאַנג, באלד נאָך דער מילכאָמע איז דאָס געווען, אין דער סאַמע היצ פון קאַסנע-טוציעס, ביים עס האָבן זיך אָנגעהויבן די יעשועס ווענעכאָמעס אַפּ יידן, פריער איז די גרויסע שטעט, דערנאָך אין די קליינע שטעטלעך, נאָר צו מיר איז דאָס ניט דערגאַנגען, און עס האָט ניט געקאָנט דערגיין בעשום-אויפן. פאַרוואָס? פאַשעט! מע זיצט אָפּ אזא צײַט צווישן גויים, מיט סאַמע אייסעוון, — אין מען אויס-געבונדן מיט אלע באלעבאטימ פון דאָרפ. יעדיד נעפעש און האָראַכמאָן — באַטיושקא טעוועל" איז באַ זיי דאָס איי-בערשטע פונעם שטויסל! וואָס איז שײַעכ? אַן אייצע — אין יאָק טעוועל סקאַזשע". א רעפּוע צו קאַדאַכעס — איז דאָ טע-וועליאַ". א גמילעס-כעסעד — אויך באַ טעוועינע. נו, האָב איך עפעס באַדאַרפט אין זינען האָבן אַזעלכע זאַכן, פאַגראָמען, נאַרישקײַטן, און די גויים אליין האָבן מיר געזאָגט וויפּל מאָל, אז איך זאָל קלאַל אוקלאַל קיין מירע ניט האָבן — זיי וועלן ניט דערלאָזן... און קאַכ-האַווע — וועט איר הערן א שיינס.

בעקיצער, איך קום צו פאַרן איינמאָל אהיים פון בוי-

בעריק — איך בין נאָכ דעמלֶט געווען בעגאדלוסי — איך די
 פּעדער, ווי זאָגט איר, נאָכ געהאנדלט מיט מילכיקס, קען אונ
 פוטער אונ שאַר-יעראָקעס; אויסגעשפּאַנט דאָס פּערדל, אונ-
 טערגעוואָרפּן דעם היי אונ האַבער, נישט צייט געהאט אפּילע
 זיך וואשן צום עסן, איך טו א קוק — א פולער הויפּ מיט
 גויימ, די גאַנצע הרָמאַדע, אלע פּיינסטע באלעבאַטימ, פונעם
 סטאַראָסטע איוואַן פּאַפּערילע ביז דעם לעצטן גוי, טראַכטימ
 דער טשערעדניק, אונ אלע זעען זיי מיר אויס עפעס מאָדנע,
 יאָמטעוודיק!.. האָט מיר אפּילע טכילעט געגעבן א טיאָקע איך
 הארצן: וואָס פאַר א יאָמטעווי אינמיטן-דערינען? צי איז מען ניש
 געקומען מיט מיר לערנען באַלאָק?.. נאָר צוריק טראכט איך מיר:
 פע, טעוויק! מענסט זיך שעמען פאַר זיך אליין: קאַל-יאָמאָוו
 זיצסטו איין ייד, לעהאוודל, צווישן אזויפיל גויימ בעשאַלעם ווע-
 שאַלוע, אונ מע האָט דיך ניש אָנגערירט, איר זאָלט זאָגן, אפּ
 א האָר! אונ איך נעם אונ גיי ארויס צו זיי מיט א ברייטן שאַ-
 לעם-אַלייכעם: „ברוכים האבאָימ, זאָג איך צו זיי, וואָס טוט איר
 דאָ, מיינע ליבע באלעבאַטימ? אונ וואָס וועט איר עפעס זאָגן
 גוטס? אונ וואָס וועט איר דערציילן נייעס?..“ טרעט ארויס דער
 סטאַראָסטע, איוואַן פּאַפּערילע הייסט עס, אונ רופט זיך אָן צו
 מיר גאַנצ אָפּנטלעך אונ גאָר אָן שום האַקדאָמעס: „מיר זיינען
 געקומען, זאָגט ער, צו דיר, טעוועל, מיר ווילן דיך שלאָגן.“
 וואָס זאָגט איר אפּ דער שפּראַך? דאָס ווערט אָנגערופּן באַ אונדז
 „לאַשן סאַגינאַהער“ — גערעדט פאַרשטעלט הייסט עס... מיינע,
 וויאזוי מיר איז געוואָרן אפּן הארצן — קאָנט איר אַיך מעשאַער
 זיינן. נאָר ארויסבאווייזן — פע! אדעראַבע וועאדעראַבע! טעוויק
 איז ניש קיין יינגעלע... רופ איך מיך אָן צו זיי גאַנצ לעבעדיק:
 „מאַזלטאָוו אַיך, זאָג איך, נאָר וואָס האָט איר זיך, קינדער,
 אזוי שפּעט דערמאַנט? איך אנדערע ערטער, זאָג איך, האָט
 מען שוין פונ דעם קימאַט פאַרגעסן!..“ רופט זיך אָן צו מיר
 איוואַן פּאַפּערילע, דער סטאַראָסטע הייסט עס, שוין דאַפּקע
 גאַנצ ערנסט: „פאַרשטייטו מיך, טעוועל, זאָגט ער, מיר האָבן
 זיך, זאָגט ער, אלץ געיישעוויט, צי מיר זאָלן דיך שלאָגן צי ניש
 שלאָגן? אומעטום, איך אלע ערטער, שלאָגט מען אַיך.
 פאַרוואָס, זאָגט ער, זאָלן מיר דיך דורכלאָזן?.. איז געבליבן
 באַ דער הרָמאַדע, זאָגט ער, אז מיר זאָלן דיך שלאָגן... נאָו

מיר וועלן דיר, — זאגט ער, — כאַטש אויסחאקן די פענצער. דאָס...
מוזן מיר, וועלן טאָמער... פאַרט עמעצער דורך. טאָ לאָז מען... זען. אז
מען האָט דיך געשלאָגן, אַניט... וועט מען אונדז נאָך שטראַפֿירן...

...אונ צעט אפ ארויסצופארן, גיט מען דיר, זאגט ער, דרע טאג.

וואָס דען, מיר ווייסן נאָך אליין ניט, וואָס מיר זאָלן מיט דיר טאָן, טעוועל: צי מיר זאָלן דיר נאָר אויסהאקן די שויבן, זאָגט ער, און צעטרענען די פּערענעס מיט די קישעלעך און ארויסלאָזן די פּעדערן, צי מיר זאָלן דיר פּארברענען, זאָגט ער, די כאטע מיט דער שטאל, מיט דער גאַנצער כאדאָבע די-נער?"

דאָ איז מיר שוין געוואָרן גוט קאלעמוטנע אפּן הארצן, און איך באטראכט מינע לייט, ווי מע שטייט אָנגעלענט אפּ די לאנגע שטעקנס און מע שושקעט זיך מיר עפעס שטילערהייט. מאשמאָעס הייסט עס, אז ס'איז בא זיי גאָר קיינ קאטאָועס ניט? וויבאלד אזוי, טראכט איך מיר, איז דאָך, ווי מיר זאָגן אינ טילימ: באַז מאַמ אד נאַפעש — ביסט דאָך טאַקע, טעווע, גוט איך דער ארבעט! וואָרעם טאַמער אל טיפּט אכ פּע לע-ס אַטן — א קאַשע אפּ זיי? „ע, טעווע, קלער איך מיר, מיטן מאלעך-האַמאָועס טאָר מען זיך ניט שפּילן — מע באדאַרף זיי עפעס זאָגן!...“ און וואָס זאָל איך אייך לאנג מיריך בידרוש זיי, ליבער פּריינט, ס'איז באשערט געווען, אפּאַנעם, א נעס, האָט מיר דער אייבערשטער ארטינגעגעבן א זין, איך זאָל בא זיך ניט אראָפּפאלן, און איך נעם מיך אָן מיט הארצ און רופּ מיך אָן צו זיי, צו די גויימ הייסט עס, דאַפקע איך גוטן מוט: „שימו-נאָ, ראבויסימ, זאָג איך, הערט זשע אויס, זאָג איך, מי-נע ליבע באלעבאטימ, וויבאלד, זאָג איך, אז הראַמאדע האָט אזוי געפּאַסקנט, איז דאָך ניט שייעך, זאָג איך, מיסטאַמע ווייסט איר, זאָג איך, בעסער, אז טעווע האָט בא אייך פּאַרדינט, איר זאָלט מאכט א טעל, זאָג איך, פּונ זיינן כאדאָבע און פּונ זיינן גאַנצ פּאַרמעגן... נאָר וואָס דען, זאָג איך, דאָס ווייסט איר, זאָג איך, אז ס'איז פּאַראן נאָך העכערס פּאַר אייער הראַמאדע? איר ווייסט, זאָג איך, אז ס'איז דאָ א גאָט אפּ דער וועלט? איך זאָג ניט, זאָג איך, מיין גאָט, אייער גאָט — איך שמועס פּונ יענעם גאָט, זאָג איך, פּונ אונדזער אלעמענס גאָט, וואָס זיצט, זאָג איך, אָט דאָרטן אויבן און זעט צו אלע פּאָדלאָסטן, זאָג איך, וואָס טוען זיך אָפּ אָט דאָ אונטן... עס קאָגן זיי, זאָג איך, אז ער אליין האָט מיר אָנגעצייכנט, אז איך זאָל געשטרעפּט ווערן אומזיסט-אומנישט דורך אייך, דורך מינע בעסטע גוטע פּריינט, און עס קאָגן זיי ווידער, זאָג איך.

אקוראט פארקערט, אז ער וויל, אדער אבע, בעשומ-אויפן-וועויפן
ניט, אז מע זאל טעווען טאָגן שלעכטס... ווער זשע, זאָג איכ,
קאָגן דאָס וויסן, וואָס גאָט וויל? אדער אבע, זאָג איכ, עפשער
געפינט זיך דאָ צווישן אייך איינער, וואָס וועט זיך אונטער-
נעמען, זאָג איכ, דערגיין דאָ א טאָלק?..."

בעקיצער, זיי האָבן, אפאָנעם, געזען, אז מיט טעווען וועלן
זיי זיך ניט אויסטיינען, רופט זיך אָן צו מיר דער סטארקסטע,
איוואן פאָפערילע הייסט עס, בעזע האַלאָשן: „די מייסע, זאָגט
ער, דערפונ איז אויך. מיר האָבן צו דיר, טעוועל, אייגנטלעך,
גאָרנישט ניט. דו ביסט, זאָגט ער, טאקע א זייד, נאָר ניט
קיינ שלעכטער מענטש. נאָר איינס צום אנדערן, זאָגט ער,
געהער זיך ניט אָגן — שלאָגן דארפ מען דיך; הרגאָמדע האָט
אזוי געפאסקנט — פארפאלג! מיר וועלן דיר, זאָגט ער, כאַטש
אויסהאקן די פענצטער. דאָס, זאָגט ער, מוזן מיר, ווייל
טאָמער, זאָגט ער, פאָרט עמעצער דורך, טאָ לאָז מען, זאָגט
ער, זען, אז מע האָט דיך געשלאָגן, אניט, זאָגט ער, וועט
מען אונדז נאָך שטראפירן?..." אָט מיט די ווערטער און מיט
דעם לאָשן, ווי איך דערצייל אייך, גאָט זאָל מיר אזוי העלפן
בעכאָל אשער עפעס! נו, איצט פּרעג איך אייך, פאני שאַלעם-
אלייכעם, איר זייט דאָך עפעס א ייד, וואָס קאטאָרי איר
פאָרט אויס די וועלט — איז שוין טעווע גערעכט, וואָס ער
זאָגט, אז מיר האָבן א שטארקן גאָט?..

האָב איך אייך, הייסט עס, שוין געפאטערט די סעדרע
באַלאָק. אצינד וועלן מיר זיך אומקערן צוריק צו דער סעדרע
לעך-לעכאָ. די דאָזיקע סעדרע האָט מען מיט מיר געלערנט
אָט דאָ ערשט ניט לאנג, און טאקע אפ דער רעכטער עמעס. דאָ
האָט שוין ניט געהאָלפן, פארשטייט איר מיך, קיינ שום דראָ-
שעס מיט קיינ שום מוסער זאָגן, אומייסע שעהאיאָ קאכ
האָיאָ — מע דארפ עס אייך איבערגעבן אקוראט, מיט אלע
פישטשעווקעס, קאאשער אָהאוטי — אזוי ווי איר האָט דיב.
ווייזי בימיי מענדל בייליס — דאָס איז געווען אקוראט אינ
יענער צייט, ווען מענדל בייליס, אונדזער קאפאָרע-הינדל, איז
אָפגעקומען כיוט-האקיווער, געלענטערט די נעשטמע פאר פרעם-
דע זינד, און די וועלט איז געגאנגען כאַדאָראָמ, — זיצ איך מיר
אזוי איינמאָל אפ דער פריזבע בא מיינ שטוב פארטיפט אינ

מאכשאוועס. זומער-לעבנ. די זון באקט, און דער קאָפּ טראָגט:
 סטייטש, סטייטש, האַנטאַכנו! היינטיקע צייטנו אזא קלוגע
 וועלט! אזעלכע גרויסע מענטשנו און וווּ איז גאָט? דער
 אלטער יידישער גאָט? וואָס שווייגט ער? ווי דערלאָזט ער
 אזא זאכ? סטייטש און סטייטש און ווידעראמאָל סטייטש!
 און טראכטנדיק אזוי פון גאָט, פארטיפט מען זיך שוין אגעו
 אינ הימל-זאכ און מע פאלט אריין איבן כקירע: וואָס איז
 די וועלט? און וואָס איז יענע וועלט? און פארוואָס זאָל
 נישט קומען מאָשיעכ? „איי, טראכט איבן מיר, וואָלט ער געטאָג,
 ווי אַ כאַכעמ, טאקע מאָשיעכ מיינ איבן, ווען ער כאפט זיך
 אראָפּ צו אונדז אצינדערט רייטנדיק אפּ זיינ ווייס פערדל!
 דאָס וואָלט געווען א שיינע זאכ! ער איז נאָך קיינמאָל, דאכט
 מיר, אזוי נייטיק נישט געווען פאר אונדזערע אכיינו בני-ימ-
 דאָעל, ווי היינט! איבן ווייס נישט, וואָזוי די געגנדימ, די בראָדס-
 קיס, לעמאָשל, איבן יעהופּעצ, אָדער די רויטשילדס איבן פאריזש?
 סע קאָג זיינ, אז זיי האָבן אימ איבן זינען אקוראט איבן דער
 לינקער פייע; נאָר מיר יידן אָרעמעלייט, פון קאסרילעווקע
 און פון מאזעפּעווקע און פון זלאָדייעווקע, און אפּילע פון
 יעהופּעצ, און אפּילע פון אָדעס, קוקן ארויס, אוי, קוקן מיר
 ארויסעט אפּ אימ! מאמעש די אויגן קריכן אויבן פון קאָפּ!
 אונדזער גאנצע האַפּענונג אצינד איז דאָך נאָר, טאָמער וועט
 גאָט טאָג א נעס, עס וועט קומען מאָשיעכ!“...
 דערווייל, אזוי ווי איבן זיבן מיר פארטיפט איבן די דאָ-
 זיקע ראייניגעס, איבן טו אַ קוק— א ווייס פערדל, און עמעצער
 זיצט אפּ דעם רייטנדיק, און גלייך צום טויער פון מיינ שטוב!
 טפּררר— אָפּגעשטעלט זיך, אראָפּגעקראַכט, צוגעבונדן דאָס פערדל
 צום טויער, און אליין גלייך צו מיר: „זדראסטוי, טעוועל!“
 זדראסטוי, זדראסטוי, וואשע בלאהאַראָדיע!“— ענטפּער איבן
 אָפּעט גאנצ ברייטלעך, און איבן הארצן טראכט איבן מיר: וואַי-
 ווי האָ מאָג— מאכט ראשע: אז מע קוקט ארויס אפּ מאָשיעכע,
 קומט דער אוראדניק... און איבן שטיי אופּ אקעגן אימ, אקעגן
 דעם אוראדניק הייסט עס: „באָרוי-האבאָ א גאסט, זאָג איבן,
 וואָס הערט זיך עפעס אפּ דער גרויסער וועלט און וואָס וועסטו,
 זאָג איבן, עפעס זאָגן גוטס, אדויני פּאַרעצז“ און דאָס הארצ
 פאלט מיר שיר נישט ארויס— איבן וויל שוין וויסן וואָס און

ווען? און ער, דער אוראדניק הייסט עס, האָט זיך אָבער צײַט. ער פארייכערט זיך גאנצ פײַן א פאפירעסל, בלאָזט ארויס דעם רויך, שפײַט אויס און רופט זיך אָן צו מיר: „וויפֿל צײַט, אשטייגער, דארפסטו האָבן, טעוועל, זאָלסט קאָנען פאר- קויפֿן, זאָגט ער, דיין כאטע מיט דינע אלע בעבעכעס?“ קוק איך אים אָן: „צו וואָס, זאָג איך, זאָל איך פארקויפֿן, זאָג איך, מײַן כאטע? וועמען, לעמאַשל, מאכט זי, זאָג איך, ענג?“ „ענג, זאָגט ער, מאכט זי קיינעם ניט. נאָר איך בין געקומען, זאָגט ער, דיך ארויסקינן, זאָגט ער, פון דאָרפֿ“. „סאכאקל, זאָג איך, מער ניט? פאר וואָסערע מײַסימ-טויווימ? מיט וואָס, זאָג איך, האָב איך פארדינט בא דיר אזא קאָוועד?“... „דאָס איז ניט איך שיק דיך ארויס, זאָגט ער, די גובערניע שיקט דיך ארויס“. „די גובערניע? — זאָג איך. — וואָס האָט זי אזעלכעס דערזען אפֿ מיר?“ „נישט נאָר דיך אליין, זאָגט ער, און נישט נאָר פונדאנען, נאָר פון אלע דערפער ארומ און ארומ פון זלאָדילעווקע, זאָגט ער, און פון ראבילעווקע, און פון קאָסטאָ- לאָמעווקע, און אפילע, זאָגט ער, אנאטעווקע, וואָס איז בין אהער געווען א שטעטל, ווערט דאָס שוין איצטער אויך, זאָגט ער, א דאָרפֿ. און מע וועט ארויסטרייבן פון דאָרט, זאָגט ער, אלע — אלע איינערע... „אפילע לייזער-וואָלפֿ דעם קאצעוו, זאָג איך, אויך? און נאפטאָלע-גערשן דעם לומער אויך? און דעם דאָרטיקן שויכעט? און דעם ראָוו?“ „אלע! אלע!“ — זאָגט ער און טוט א מאכ מיט דער האנט, ווי א שנייד אָפֿ מיט א מעסער... איז מיר אפילע געוואָרן עפעס ווי א ביסל גרינגער. ווי זאָגט איר: צאָראס ראבימ כאָצי נעכאַמע. נאָר פארדריסן פארדריסט דאָס מיך, און א פֿייער ברענט אין מיר, און איך בין מיך מעיאשעוו און רופֿ מיך אָן צו אים, צום אוראדניק הייסט עס: „זאָג מיר, זאָג איך, דו ווייסט כאָטש, זאָג איך, וואשע בלאהאָראָדיע, אז איך זיצ דאָ אין דעם דאָרפֿ א סאך פֿריער פֿין דיר? דו ווייסט, זאָג איך, אז אָט דאָ, אין דעם ווינקל איז נאָך מײַן טאטע אָלעוו-האשאָלעם, זאָג איך, געזעסן, און מײַן זידע אָלעוו-האשאָלעם, און מײַן באָבע אָלעוו-האשאָלעם?“ און איך פֿויל זיך ניט און רעכנ אים אויס די גאנצע מיש-פאָכע בא די נעמען, וווּ ווער ס'איז געזעסן און וווּ ווער ס'איז געשטאָרבן... הערט ער מיך דאָפֿקע אויסעט, דער אוראדניק

הייסט עס, און אז איך האָב געקאָנטשעט, מאכט ער צו מיר: דו ביסט א ציקאווע ייד, זאָגט ער, טעוועל, און דו האָסט איך זיך נען מאָס רייד. צו וואָס טויגט מיר דינע מיסעס, זאָגט ער, פון דינע באַבען מיט דינע זיידן? לאָזן זיי, זאָגט ער, דיר האָבן א ליכטיקן גאנידנאָן און דו, טעוועל, נעמ, זאָגט ער, ציוניפּ דינע בעבעכעס און פאָר, פאָר נא באַרדי-טשעוו!... פארדריסט עס מיך שוין נאָך מער: גענוג דו זאָגסט מיר אָן, אייסעוו, אזא גוטע בסורע טויווע, מאכסטו נאָך כויוועק: פאָר, פאָר נא באַרדיטשעוו!.. לאַמיק איך כאַטש א ביסל אויס-ליימערנ... און איך רופ מיך אָן צו אימ: וואשע, זאָג איך, בלאהאָרדע! וויפל צייט, זאָג איך, ביסטו שוין דאָ פאָרעצ, האָסטו עפעס געהערט, זאָג איך, א סאך מאָל, עמעצער פון די שכינימ זאָל זיך אפ מיר באַקלאָנג, אז טעוועל האָט איך באַגאנוועט, אָדער באַגאולט, אָדער אויסגענארט, אָדער אזוי צונענומען? אנו, צעפרעג זיך אַקאָרשט בא די באלעבאטימ, זאָג איך, צי האָב איך נישט געלעבט מיט זיי א סאך בעסער, זאָג איך, ווי דער בעסטער באלעבאָס? צי בין איך נישט געווען, זאָג איך, אדוני פאָרעצ, בא דיר אַליין, זאָג איך, וויפל מאָל בעטן דיך פאר די גויימ, זאָלסט זיי אזוי נישט אָביזשענען?... האָט דאָס איך שוין, אפאָנעם, נישט געשמעקט? שטייט ער אופ, דער אוראדניק, צעקוועטשט דעם פאפיראָס מיט די פינגער, טוט איך א וואָרפ אָפ און מאכט צו מיר: „איך האָב, זאָגט ער, קיינ צייט נישט מיט דיר צו באַלאַקען פוסטע רייד. ס'איז מיר אָנגעקומען, זאָגט ער, א פאפיר — און ווייטער גייט מיך נישט אָן! קומ, זאָגט ער, וועסטו מיר, זאָגט ער. כאסמענען דאָס פאפיר, און צייט אפ ארויסצופאָרן גיט מען דיר, זאָגט ער, דריי טאָג, זאָלסט קאָנען, זאָגט ער, אויספארקויפן אלצדינג און צוגרייטן זיך אינ וועג אריין.“ דערוען, ס'איז ביטער, רופ איך מיך אָן צו אימ: „דו גיסט מיר, זאָג איך, דריי טעג גיסטו מיר? דריי יאָר זאָלסטו לעבן, זאָג איך, דערפאר איך אוישער און איך קאוועד. גאָט זאָל דיר, זאָג איך, צאָלן בעקייפל-קיפ-לאימ, זאָג איך, פאר דער גוטער בסורע, וואָס דו האָסט מיר געבראכט איך שטוב אריין... גוט-גוט אריינגעזאָגט איך, ווי טעוועל קאָן איך האָב מיך מעיאשעוו געווען: מימאָנעפשעך, ס'ווייט מיך מאַטע פאָר — וואָס האָב איך דאָ אָנצווערן? וואָלסט

איכ געווען יינגער כאַטש מיט א יאָר צוואנציק, אונ וואָלט מיר געלעבט מיין גאָלדע אָלעוו-האשאַלעם, אונ וואָלט איכ גע-ווען דער אייגענער טעויע דער מילכיקער וואָס אמאָל, אינ די שאַנימ קאדמיניקעס, — עהע-הע! וואָלט איכ זיכ אזוי גיכ ניט אונטערגעגעבן! איכ וואָלט זיכ געבאַרעט, געשלאַנג זיכ ביזן בלוט אריין! נאָר אזוי — וואָס? מאָ אָנו מע כא יינו — וואָס בין איכ היינט, אונ ווער בין איכ? א פלאג-גופ, א שיווע-קיילע, א צעבראַכענער שארבן! „אכ טי, ריבוינע-שעל-אויילעם, גאַטעניו! — טראכט איכ מיר. — וואָס האָסטו זיכ עפעס צוגע-טשעפעט צו טעויען גראָד? פארוואָס זאָלטו בעסער ניט א שפיל טאָן זיכ אמאָל אפ א טשיקאוועס, לעמאַשעל, מיט א בראַדס-קינ אָדער מיט א רויטשילדן? פארוואָס לערנט מען מיט זיי ניט די סעדרע לעכ-לעכאַ? זיי וואָלט, דאכט מיר, בעסער אָנגע-שטאנען? ערשטנס, וואָלטן זיי דערפילט דעם עמעסן טאמ, וואָס הייסט א ייד, וועהאשייניס, לאָזן זיי אויכ זען, אז מיר האָבן א שטארקן גאַט“...

בעקיצער, דאָס איז אָבער אלצ פוטטע דיבורים. מיט גאַט טיינעט מען זיכ ניט אויס, אונ אימ קיין אייצעס, וויאזוי צו פירן די וועלט, גיט מען ניט. ער, אז ער זאָגט: לי הא שאַ-מאָמ וועלי האַ אָרעצ — קומט אויס, אז ער איז בא-לעבאַס, אונ מיר דארפן אימ פאַלגן. וואָס ער זאָגט, איז גע-זאָגט! גיי איכ אריין אינ שטוב אריין אונ טו מיר א זאָג צו מיין טאַכטער דער אלמאַנע: „צייטל, זאָג איכ, מיר קלייבן זיכ ארויס, זאָג איכ, פונדאנען ערגעץ אינ א שטאַט אריין. גענוג שוין געזעכט אינ דאָרפ, זאָג איכ. מעשאנע מאַקעם, מע-שאנע מאזל... דו נעם אַקאָרשט, זאָג איכ, אונ הייב אָן בא-צייטנס זיכ צוגרייטן מיטן בעטגעוואנט, מיטן סאמאָוואר אונ מיט די שאָר-יעראַקעס, אונ איכ וועל, זאָג איכ, גיין פאָר-קויפן די כאטע. ס'איז אָנגעקומען, זאָג איכ, א פאפיר, אז מיר זאָלן אָפרייניקן, זאָג איכ, דאָס אָרט אונ אינ דריי טאָג ארום זאָל דאָ אונדזער דעכ ניט בלייבן!... דערהערט פונ מיר אזא בסודע, אז זי מאכט ניט קיין געוויינ, די אלמאַנע מיינע, אונ די קיין-דערלעכ אירע, אפ איר קוקנדיק, האָבן זיכ גלאט צעוויינט, אונ ס'איז געוואָרן, וואָס זאָל איכ אייכ זאָגן, טישעבאָוו אינ שטוב! ווער איכ שוין אינ קאס אונ לאָז אויס מיין גאנצ

ביטער הארצ אפ מיין טאָכטער נעבעכ: „וואָס האָט איר זיך
גענומען, זאָג איך, אפ מיין לעבן? וואָס האָט איר זיך, זאָג
איך, צעיאכמערט פלוצעם אינמיטן-דערינען, ווי אן אלטער כאָזן
צו די ערשטע סליכעס?.. וואָס בין איך עפעס — א בען-יאָ-
כיד, זאָג איך, בא גאָט? א ציטעריקער? קאָרג יידן, זאָג איך
ווערן איצטער ארויסגעטריבן פון די דערפער? גיי האָרע, זאָג
איך, וואָס דער אוראָדניק דערציילט זיך אָנו א סוואָרע, זאָג
איך, אז דיין אַנאַטעווקע, וואָס איז ביו אהער געווען א שטעטל,
ווערט דאָס שוין אויך, זאָג איך, מיט גאָטס הייל, א דאָרפ,
צוליב די אַנאַטעווקער יידן, זאָג איך, מע זאָל זיי קאָנען ארויס-
טרייבן אלעמען. וויבאלד אזוי, זאָג איך, מיט וואָס זשע, זאָג
איך, בין איך ערגער פון אלע יידן?.. אָט אזוי רעד איך
איר אויס דאָס הארצ, דער טאָכטער מינער. איז דאָך עס אָבער
א יידענע, זאָגט זי צו מיר: „ווייניג וועלן מיר זיך, זאָגט
זי, קלייבן פלוצעם אינמיטן-דערינען? ווו וועלן מיר, זאָגט זי,
גיין זוכן שטעט?..“ „שאַטיע! — זאָג איך, — אז גאָט איז געקו-
מען, זאָג איך, צו אונדזער עלטער-עלטערזידן, צו אוראָמ-
אָווינון, און האָט אים געזאָגט, זאָג איך, לע-ל-ע-ל-ע-ל-ע-ל-מע-
א ר צ ע כ אָ — זאָלסט ארויסגיין פון דיין לאַנד, האָט אים דען
אוראָמ, זאָג איך, איבערגעפרעגט דאָס אנדערע וואָרט אפילע:
זווייגן?.. גאָט האָט אים געזאָגט, זאָג איך, על האָרע צ
א ש ע ר א ר ע ק אָ — איז דער פּשאַט: נא ווסיע טשעטירע סטאָ-
ראַני... מיר וועלן גיין, זאָג איך, וווייניג די אויגן טראָגן, ווו-
הינ אלע יידן גייען! וואָס סע וועט זיין, זאָג איך, מיט קאָל
ייסראָעל, דאָס וועט זיין מיט רעב ייסראָעל. און מיט וואָס,
זאָג איך, ביסטו מער מעיזכעסעס פון דיין שוועסטער ביילקע,
די נעגידעסטע? איר שטייט אָן צו זיין מיט איר פעדאָצורן
אצינד אין אמעריקע און מאַכן א לעבעכצ, מעג דיר אויך, זאָג
איך, אָנשטיין... דאַנקען האַשעם-ייסבאָרעכ, זאָג איך, וואָס מיר
האָבן כאָטש מיט וואָס צו רירן זיך. א ביסל, זאָג איך, איז נאָך
דאָ פון פריער, און א ביסל פון דער כאַדאָבע, וואָס מיר האָבן
פאַרקויפט, און א ביסל וועט אריינפאלן פון דער כאַטע. פון
א ביסל און א ביסל, זאָג איך, ווערט א פולע שיסל — און
גאַם זו לעטויווע! און אפילע מיר זאָלן, זאָג איך, כאַלידע, גאַרנישט
האָבן, איז אונדז, זאָג איך, נאָך אלצ בעסער פון מענדל בייליס!...“

בעקיצער, איכ האָב באַ איר יאקאָש געפּויעלט, זי זאָל
 זיך ניט שטארק פּאַראַקשענען. איכ האָב איר געגעבן צו פּאַרשטיין
 מיט אַ סיכל, אז דער אוראדניק קומט און ברענגט אַ פּאַ-
 פּיר, אז מע הייסט גיין, קאָנ מען קיין כאַזער ניט זיין און
 מע דאַרפ גיין. און אליין ביני איכ אַוועק אין דאָרפּ מאַכט אַ
 טאָלק מיט דער כאַטע, און גלייך צו איוואַנ פּאַפּעריילע, צום
 סטאַראַסטע הייסט עס, ער איז אַ גוי אַ באַלעגוף און פּיי-
 גערט נאָך מײַן דירע! געקומען צו איוואַנען, דערצייל איכ
 אימ ניט פּונ קיין פּויסער און פּונ קיין כאַלעמ און איכ
 זאָג אימ, זאָג איכ: „היניי זיי וויסן, איוואַנ סערצע, אז איכ
 זוארפּ אײַך אַוועקעט“... זאָגט ער: „וואָס עפּעס?“ זאָג איכ:
 „איכ פּאַר אריבער, זאָג איכ, אינ שטאָט אריין. איכ וויל
 זיין, זאָג איכ, צווישן יידן. איכ בין שוין ניט קיין יונ-
 גערמאַן, זאָג איכ, טאָמער כאַלילע טוט מען אַ שטאַרב...“
 מאַכט צו מיר איוואַנ: „פּאַרוואָס זשע זאָלסטו ניט שטאַרבן
 דאָ? ווער לאָזט דיך ניט?“ דאַנק איכ אימ זייער און זאָג
 אימ: „שטאַרבן דאָ שטאַרב שוין דו בעסער, זאָג איכ, דו
 ביסט בילכער, און איכ וועל בעסער גיין שטאַרבן, זאָג איכ,
 צווישן מײַניקע... קויפּ אָפּ, איוואַנ, באַ מיר, זאָג איכ צו אימ,
 מײַן כאַטע מיטן גאַרטן. אַן אַנדערנ וועל איכ, זאָג איכ, ניט
 פּאַרקויפּן, דיר — יאָ“. „וויפּל, זאָגט ער, ווילסטו פּאַר דײַן כאַטע?“
 „וויפּל זאָג איכ, גיסטו?“ אהיין — אהער, ער מיר: „וויפּל ווילסטו?“
 איכ אימ: „וויפּל גיסטו?“ — מע האָט זיך גענומען דינגען זיך, פּאַטשן
 אין די הענט אריין, אזוי לאַנג געדונגען זיך און געפּאַטשט
 זיך, אַ רענדל אירופּ, אַ רענדל אַראָפּ, ביז מע האָט זיך אויס-
 געדונגען פּאַרן מעקעכ, און טאַקע פּאַווטירנע גענומען באַ אימ
 אַז דער יאַד אַ פּיינעם אדערופּ, ער זאָל זיך כאַלילע ניט אופּ-
 טרענען, און אָט אזוי האָב איכ אויסגעפּאַרקויפּט אין איין
 טאָג, בעכאַציי-כינעם געוויינטלעכ, דאָס גאַנצע דאָברע-מאַזל,
 געמאַכט פּונ אַלצדינג גאָלד, און בין אַוועק דינגען אַ פּור,
 פּאַרנעמען דאָס איבערגעבליבענע ביסל אַרעמקייט — וועט איר
 הערן נאָך אַ שיינס, וואָס באַ טעויענע קאָנ זיך פּאַרלויפּן! איר
 לייגט נאָך צו קאָפּ, איכ וועל אײַך שוין לאַנג נישט האַלטן,
 איבערגעבן עס אײַך, ווי זאָגט איר, ביישלויש אַ דוואָ-
 די מ — אין צוויי ווערטער.

בעקיצער, פארן אוועקפאָר קומ איך אהיים, טרעפ איך
 שוין נישט קיין שטוב, נאָר א כורווע. די ווענט נאקעט, זיי וויי-
 נען מאמעש מיט טרערן! אפ דער ערד — פעקלעך מיט פעק-
 לעך מיט פעקלעך! אפן פריפעטשעק זיצט די קאצ, ווי א יע-
 טוימע נעבעך, טרויערדיק — עס האָט מיך אוש א נעם געגעבן
 באמ הארצן, און טרערן האָבן זיך מיר געשטעלט אין די אויגן...
 איך זאָל מיך נישט שעמען פאר מיין טאָכטער, וואָלט איך מיך
 גוט-גוט אויסגעוויינט, ווי זאָגט איר, פאָרט באטקאוּשטשינע!..
 דאָ אויסגעוואקסן, דאָ פארשווארצט געוואָרן קאָל-יאָמאָוו, און
 פלוצעם אינמיטן-דערניען — לעך-לעכאָ! זאָגט אייך, וואָס איר ווילט,
 ס'א פארדראַסיקע זאכ!.. טעוויש איז דאָך אָבער נישט קיין יידענע,
 זאלט איך מיך איינ און מאכ מיך פריילעך און רופ מיך אָג
 צו מיין טאָכטער דער אלמאָנע: „קומ נאָר אהער, זאָג איך,
 צייטל, ווו ביסטו ערגעצ?" גייט זי ארויס פונ צווייטן אלקער,
 צייטל הייסט עס, מיט רויטע אויגן און מיט א געשוואָלענער
 נאָז. אהא, טראכט איך מיר, מיין טאָכטער האָט זיך דאָ שוין
 ווידער צעיינלעט, ווי א יידענע צו אונעסאנע-טויקעפ! אָט די
 ווייבער, הערט איר, זינען אייך קיין קאטאוועס נישט — באַד
 עפעס, איז געוויינט! וואָלוועלע טרערן בא זיי! „שאטיע! —
 זאָג איך איר, — וואָס וויינסטו שוין ווידער? ביסטו נישט קיין
 באַר? — זאָג איך, — בארעכנ זיך נאָר, זאָג איך, דעם כילעק
 פונ דיר ביז מענדל בייליס"... וויל זי נישט הערן און מאכט צו
 מיר: „טאטע, זאָגט זי, דו ווייסט נישט, וואָס איך וויינ"... זאָג
 איך: „איך ווייס גאנצ גוט. פארוואָס זאָל איך נישט וויסן? דו
 וויינסט, זאָג איך, ס'טוט דיר באַנק די היימ... ביסט אָט דאָ,
 זאָג איך, געבוירן געוואָרן און אויסגעוואקסן — פארדריסט עס
 דיכ!.. גלייב מיר, זאָג איך, איך זאָל נישט זיין טעוויש, איך
 זאָל זיין אַן אנדערער, וואָלט איך אליין אויך, זאָג איך, גע-
 קושט אָט די נאקעטע ווענט מימ אָט די לידיקע פאָליצעס...
 איך וואָלט אליין אויך, זאָג איך, צוגעפאלן צו אָט דער דאָזי-
 קער ערד!.. עס טוט מיר באַנק, זאָג איך, איטלעכס ברעקל
 גלייך מיט דיר. נארעלע! אפילע אָט די קאצ, זאָג איך, זעסטו,
 אָג זיצט זי דאָרט א פאריאָסעמעטע אפן פריפעטשעק? א שטומע
 צונג, א כליע, זאָג איך, פונדעסטוועגן איז א ראכמאָנעס, זי
 בלייבט אליין אָג א באלעבאָס — צאר-באלע-כאימ"... ס'איז דאָ,

מאָל דיר, זאָגט זי, א גרעסערער ראכמאַנעס... „דעהינען?
„דעהינען, אָט פאָרן מיר אוועק, זאָגט זי, און לאָזן איבער דאָ
א מענטשן אליין, עלנט ווי א שטיין.“ פארשטיי איך ניט,
וואָס זי מיינט, און רופ מיך אָן צו איר: „וואָס בעלעבע-
טשעסטו, זאָג איך, וואָסערע פלאַמען? וואָס מענטש? וואָסער
שטיין?“ מאכט זי צו מיר: „טאטע, איך רעד ניט פונעם וועג,
איך רעד, זאָגט זי, פון אונדזער כאוועג...“ און ווי זי האָט
מיר אויסגערעדט דעם דאָזיקן נאָמען, איז שווער איך אייך,
ווי מיט א הייסן אָקערעפ אָדער מיט א שניט האַלצ איבערן
קאָפ! און איך פאל אָן אפ מייג טאָכטער און גיב איר אוועק
א וויסטן סאָפ: „וואָס עפעס פלוצעם אינמיטן-דערינען כאוועג,
זאָג איך, איך האָב דאָך אָנגעזאָגט, זאָג איך, וויפל מאָל, אז כאוועג
לוי ייִזאָכער וועלוי ייִפאָקעד!“... מיינט איר, אז זי שרעקט זיך
איבער? אָבער גאָר לוי! טעויעס טעכטער האָבן איז זיך א קויע!
„טאטע, מאכט זי צו מיר, דו ביזער זיך נאָר נישט אזוי
שטארק און דערמאָן זיך בעסער, וואָס דו אליין, זאָגט זי,
האָסט געזאָגט וויפל מאָל, אז סע שטייט געשריבן, אז א מענטש
דארף האָבן ראכמאַנעס אפ א מענטשן, ווי א טאטע אפ א
קינד.“... איר הערט ווערטער? ווער איך מיטטאמע נאָכ מער אופגע-
קאָכט און גיב איר אוועקעט א גאָב, ווי איר קומט: „פון
ראכמאַנעס, זאָג איך, רעדסטו מיט מיר? ווו איז געווען, זאָג איך,
איר ראכמאַנעס, אז איך בין געלעגן ווי א הונט פארן גאלעכ,
ייִמאכ שמוי, אימ געקושט די פיס, און זי איז עפשער גע-
ווען, זאָג איך, אינ צווייטן כידער און עפשער געהערט אים-
לעכס וואָרט?.. אָדער ווו איז געווען, זאָג איך, איר ראכמאַ-
נעס, אז די מאמע אָלעו-האשאַלעם איז געלעגן, זאָג איך, ניט
פאר דיר געדאכט, אָט דאָ אפ דער ערד מיטן שווארצן איבער-
געדעקט? ווו איז זי דעמלט געווען?.. און די נעכט, וואָס איך
בין, זאָג איך, ניט געשלאָפן? און דאָס קרענקען, וואָס האָט
מיך, זאָג איך, געקרענקט די גאנצע צייט ביז היינטיקן טאָג
נאָכ, אז איך דערמאָן מיך, זאָג איך, וואָס זי האָט מיר אָפ-
געטאָן, אפ וועמען זי האָט אונדז אויסגעביטן — ווו איז, זאָג
איך, דער ראכמאַנעס אפ מיר?..“ און עס פארבאקט מיך באמ
הארצן, און איך קאָן ניט רעדן מער... מיינט איר דאָך אוואדע,
אז טעויעס טאָכטער האָט נישט געפונען וואָס מיר דערופ

אָפּצוּענטפּערנ? „דו אליינ, זאָגט זי, זאָגסט דאָך, טאטע, אז דער מענטש, וואָס האָט כאַראַקטע, איז אימ אפילע גאָט אליינ אויב מויכל“... „כאַראַקטע? — זאָג איכ. — צו שפּעט! דאָס צוויי-געלע, זאָג איכ, וואָס האָט זיכ איינמאַל אָפּגעריסנ פונ בוים, מוז, זאָג איכ, פאַרטריקנט ווערנ! דאָס בלעטל, זאָג איכ, וואָס איז אָפּגעפאלנ, מוז פאַרפּוילט ווערנ, אונ מער, זאָג איכ, זאָלסטו מיט מיר ניט רעדנ דערפונ אד קאַנ אוימדימ בעשאבעס האגאָדל!“...

בעקיצער, דערזענ, אז מיט ווערטער קאָנ זי מיט מיר גאָרניט מאכנ, טעויע איז ניט דער מענטש, וואָס מע רעדט אימ איבער, פאַלט זי צו מיר שוינ גאָר צו אונ הייבט מיכ גאָר אָנ צו קושנ אינ די הענט אריינ אונ מאַכט צו מיר: „טאטע, זאָגט זי, זאָל איכ שלעכטס האָבנ, זאָל איכ שטאַרבנ אָט אָ-דאָ אפּ אָרט, אויב דו וועסט זי איצטיקס מאָל, זאָגט זי, אָפּ-שטויסנ, ווי דו האָסט זי אָפּגעשטויסנ דעמלט אינ וואלד, אז זי איז, זאָגט זי, צוגעפאלנ צו דיר, אונ דו האָסט פאַרקערעוועט, זאָגט זי, דאָס פערדל אונ ביסט אנטלאָפּנ!“... „וואָס פאַר א פריטשעפע, זאָג איכ, אפ מיינ קאָפּ? וואָס פאַר אַן אָנשיקעניש? וואָס האָסטו זיכ גענומענ, זאָג איכ, אפ מיינ לעבנ?!“... לאָזט זי מיכ ניט אָפּעט, האלט מיכ צו בא די הענט אונ טינעט זיכ אירס: „זאָל איכ שלעכטס האָבנ, זאָגט זי, זאָל איכ שטאַרבנ, אויב דו וועסט איר ניט מויכל זיינ, זאָגט זי, וואָרעמ זי איז דיר א טאָכטער, זאָגט זי, גלייכ ווי איכו!“... „וואָס ווילסטו, זאָג איכ, פונ מיינ לעבנ? זי איז ניט מיינ טאָכטער מער! זי איז שוינ, זאָג איכ, לאנג געשטאַרבנ!“... „ניינ, זאָגט זי, זי איז ניט געשטאַרבנ אונ זי איז שוינ צוריק דיינ טאָכטער, זאָגט זי, ווי געווענ, וואָרעמ פונ דער ערשטער מינוט, זאָגט זי, אז זי איז געוויירע געוואָרנ, אז מע שיקט אונדז ארויס, האָט זי גע-זאָגט צו זיכ אליינ, אז דאָס שיקט מענ ארויס אונדז אלעמענ, זי אויכ, הייסט עס. דאָרט וווּ מיר — אזוי האָט מיר כאווע אליינ געזאָגט — דאָרט איז זי. אונדזער גאָלעס — דאָס איז איר גאָלעס... א סימענ, זאָגט זי, האָסטו, טאטע, אָט איז אפילע דאָס פעקל אירס!“... אזוי מאַכט צו מיר מיינ טאָכטער, צייטל הייסט עס, אינ איינ אָטעמ, ווי די אסערעס בניי האַמאַנ אינ דער מעגילע, אונ לאָזט מיכ אפילע ניט א וואָרט ארויסרעדנ

און טוט מיר א ווייזן אָן אפּ עפעס א פּעקל אינ א רויטער
פּעטשיילע אַינגעוויקלט, און טאקע פּאַוּטירנע טוט זי אן
עפּן אופּ די טיר פּונ צווייטן אלקער און א רופּ אויס: „כא-
ווע!“ — ווי איר זעט מיכ א ייִדנ... און וואָס זאָל איכ אַיכ
זאָגן, ליבער פּריינט? טאקע פּונקט אזוי ווי בא אַיכ אינ די
ביכלעך ווערט באשריבן, באווייזט זי זיכ, כאווע הייסט עס,
פּונ אלקער ארויס — א געזונטע, א גלאטע, א שיינע, ווי גע-
ווען, ניט געמינערט א האָר, נאָר דאָס פּאַנעם א ביסל פּאר-
זאָרט, די אויגן א ביסל פּאַרצויגן, און דעם קאָפּ האלט זי
הויכ, מיט גאדלעס, בלייבט שטיי א ווייזע, קוקט אפּ מיר, איכ —
אפּ איר. דערנאָכ ציט זי אויס צו מיר ביידע הענט, און נאָר איינ
וואָרט קאָג זי ארויסריידן, איינ-און-איינציק וואָרט, און שטיל:

— טא-טע...

האַט קיינ פּאַריבל ניט, אז איכ דערמאָן מיכ, שטעלן
זיכ מיר נאָכ איצט אויכ טרערן אינ די אויגן. נאָר מיינט
ניט פּונדעסטוועגן, אז טעוויע האָט כּאַלילע געלאָזט א טרער
אָדער ארויסבאוויזן, ווי זאָגט איר, מיאכקע לעוואָוועס — בלאָ-
טע!.. דאָס הייסט, וואָס איכ האָב געפילט בייס-מייסע אינ-
ווייניק אינ הארצן — דאָס איז עפעס אנדערש. איר זייט דאָכ
אליין אויכ א טאטע פּונ קינדער און איר ווייסט גלייכ מיט
מיר דעם פּשאט פּונעם פּאַסעק „קעראכיימ אָו אל באַנימי“ און
דעם טאמ פּונ דעם, בייס א קינד, עס מעג זיכ ווי פּאַרוינ-
דיקן, נאָר אז סע קוקט אַיכ גלייכ אינ דער נעשאַמע אריינ
און זאָגט אַיכ: „טאטע!“ — אנו, זייט דעמלט א בעריע, אדערא-
בע, און טרייבט עס אָפּ!.. און צוריק אָבער, דער קויעכ-האדאמ
ארבעט, און עס קומען מיר אקעגן באלד דאָס שיינע שפיצל,
וואָס זי האָט מיר אָפּגעטאַגן... כוועדקע גאלאגאן, אַינגעזונקען
זאָל ער ווערן... און דער גאלעכ, ימאכ שמוי... און מיינע
טרערן... און גאָלדע אָלעוו-האשאַלעמס טויט... ניינ! זאָגט שוין
איר אליין, ווי קאָג מען דאָס פּאַרגעסן, ווי קאָג מען דאָס
פּאַרגעסן?.. און ווידער צוריק — סטייטש! פּאַרט א קינד...

קעראכיימ אָוו אל באַנימ... ווי טאָר א מענטש זײַן אן אכזער,
 אז גאָט אליינ זאָגט אפּ זיך, אז ער איז אן אייל ערעך אפּאָמ!..
 אוביפראַט, זי האָט כאַראַטע און וויל זיך אומקערן צוריק צו
 איר טאטן און צו איר גאָט!.. וואָס זאָגט איר, פּאני שאַלעם-
 אלימכעמ? איר זײַט דאָך עפעס א ייד, וואָס קאטאָרי איר
 מאכט ביכלעך און איר גיט דער וועלט אייצעס — זאָגט שוינ
 איר אליינ, וואָס האָט טעווע באַדארפט טאָנן ארומנעמען זי,
 ווי אן אייגענע, קושן זי און האַלדזן זי און זאָגן איר, ווי מיר
 זאָגן יאָמקיפער צו קאָלנידרע: סאָלאַכטי קידוואָר עכאָ —
 קומ צו מיר, דו ביסט מײַן קינד? צי עפּשער פּארקערעווען דעם
 דישל, אזוי ווי דעמלט, און זאָגן איר: לע-לע-לע-לע-לע — גי דיר
 געזונטערהייט, פּונוואַנען דו ביסט געקומען?.. גיין, לאָז זיך איינ
 דאכטן, לעמאַשל, עלעהיי איר זײַט אפּ טעוועס אָרט, און זאָגט מיר
 בעהיינ שעלי, גאָר אָפּנטלעך, ווי פּאר אן עמעסן גוטן פּריינט:
 וויאזוי וואָלט איר זיך נויהעג געווען?.. און אויב איר קאָנט
 עס מיר ניט זאָגן באלד, גיב איך אייך צײַט אפּ צו באַטראַכטן
 זיך... און דערווייל דארפּ מען גיין — די אייניקלעך וואַרטן שוינ
 אפּ מיר, קוקן ארויס אפּן זיידן. איר דארפט וויסן, אז אייניק-
 לעך זײַנען נאָך טויזנט מאָל טײַערער און איינגעבאקענער פּונ
 קינדער. באַנימ און זײַ באַנימ — א קלייניקייט? זײַט מיר
 געזונט און האָט קיין פּאריבל ניט, איך האָבן אייך אָנגע-
 קלאפּט א קאָפּ — איר וועט שוינ דערפּאר האָבן וואָס צו
 שרייבן... אז גאָט וועט הייסן, ווערן מיר זיך נאָך זען מי-
 סטאמע. א גוטן!

אָנמערקונגען און דערקלערונגען

קאָטוינטי

צו ז. 3

קאָטוינטי — איך בין צו קליין. געמיינט: איך בין גיט ווערט. מיט דעם דאָזיקן וואָרט, ווערט דערציילט איך דער ביבל, האָט יאנקעו, א לעגענד-דארער אורפאָטער פון די יזרע, אָנגעהויבן זיין געבעט צו גאָט, ווען ער האָט זיך געלאָזט גיין קעגן זיין ברודער אייסעו.
ראשע — רשיי — א פארקירצונג פון די ווערטער רעב שלוימע ייצכאָקי (1105-1040) — א באווסטער קאָמענטאטאָר פון ביבל און טאלמוד.
מיינע — ווער וויסט.
בויסע-כייב געוועב — אויסגענומען, געפעלג געוואָרן.
לויקאָלשקייב — שויב אָפּגערעדט; אוואדע און אוואדע.

צו ז. 4

כאדייש יאָמ"ב קעקעדעם — באני אונדזערע טעג, ווי פרנער. טעויע דארפ דאָ האָבן דעם פאָסעק נאָר צוליבן קעקעדעם" (ווי פרנער).
אל צאד האיויסער טויוו — אפן בעסטן אויפן.

צו ז. 5

אי קער שאַכא כטי — דעם איקער האָב איך פארגעסן. דאָס איז די טראדיציאָנעלע פאָרמלע פון א פאָסט-סקריפטומ איב אלט-ינדישע בריוו.
בעזע האַלאַשן — מיט אָט די ווערטער.

דאָס גרויסע געווינס

צו ז. 6

א מעטופל — א באלעסטיקטער.
לאמנאצייאכ אל האגייטיס — ס'איז דער אָנהייב פון א קאפיטל טיילט. "גייטיס" איז א פארצייטיקער מוזיקאלער אינסטרומענט. טעויע ברענגט דעם דאָזיקן פאָסעק נאָר צוליב א ווייטער קלאנגענ-אסאָנאציע: "אל האגיי-טיס — אז סע גייט"....
איין כאַכמע וועיג אייזע נעגעד — געמיינט: ס'איז נישטאָ קיין מיטל קעגן.

סאָנע-צײַענ (געזאָגט געוואָרן אפ) די פּינט פונ צײַענ, די פּינט
פונ יִדן; א שאָווינסטישער צושפּרוך, ווען א רעליגיעזער יִד רעדט וועג
א מעגלעכן אומגליק-פאל.

רעוואַכ וועה אצאָל אַ יא אמויד לַיַהודים — א פארלעכטע
רוג און א רעטונג וועט קומען פאר די יִדן.
דער פּשאט — די באַרִיטונג.
קאַלזמאנ שעה אנעשאַמאָ בעקירני — אזוי לאנג ווי די נע-
שאַמע איז איב מיר; אזוי לאנג ווי עס שלאָגט נאָך אן אָדער.

צו ז. 7

נישמאס קאַל כַי — געמיינט: יעדע לעבעדיקע זאך.

צו ז. 8

טאָרום — די קאָנאָניזירטע אראמינישע איבערזעצונג פונ ביבל.
טילימ — איינער פונ די ביבל-ביכער, א זאמלונג רעליגיעזע לויב-גע-
זאנגען.

פירעק — געמיינט: דעם זאלמורדישן טראקטאט „וועס“, וואָס רעלי-
גיעזע יִדן זאָגן איב די זומערדיקע שאבאָסימ.
האָזאָן אומעפארנעס לאַקויז — א שפּיזער פונ אלעמען.
שוין אכריי קיכלויס האַקויל — שוין נאָך אלעמען.
אונעס אבעטויקע פֿ — א טפילע, וואָס רעליגיעזע יִדן זאָגן לאַשע-
שאַנע און יאָמקיפער.

מי יאָרום אומי יִשאַ פֿיז — ווער עס וועט דערהויבן ווערן, ארג
ווער עס וועט דערנידעריקט ווערן. בא טעויענ הייסט עס: „ווער עס פאָרט,
און ווער עס גייט צופוט“.

אטאָ באַכאַרטאָנו — דו (גאָט) האָסט אונדז אויסגעוויילט. אב אָנהייב
פונ א באשטימטער טפילע (ס'איז די קלאסישע פאָרמולירונג פונ יִדישן שאַ-
ווינזום, אז דאָס יִדישע פאָלק איז דאָס אויסדערוויילטע פונ אלע פעלקער).

צו ז. 9

באָסאָר וועדאָגים — פלייש און פיש, געוואָלט זאָגן: „באָסאָר-וואָ-
דאָם“ — פלייש און בלוט, געמיינט: א מענטש.

מינכע — דאָס פארנאכטיקע דאווענן.
שמוינעסרע — די גרונט-טפילע פונעם דאווענן. די דאָזיקע טפילע
זאָגן די רעליגיעזע יִדן שטייענדיק אפ איין אָרט. ווייטער ווערן דאָ גע-
בראכט פראגענטן רוב דער דאָזיקער טפילע.
מיסעסאָטג — געמיינט: ווי אפ צולאָכעס.

צו ז. 10

עלוייה-יאורא האָמ עלוייה-יִי? צכאָק וועלוייה-יאורא —
גאָט פונ אוראָמ, גאָט פונ יִי-צכאָק און גאָט פונ יאנקעוון.
אָמעד — דער שטענדער, פאר וועלכע דער כאונ דאוונט איב בעסמערעש

מעכאל קייל כאַיַמ בעכעסער — ער שפּיינט די זעבעדיקע מיט גענאָר.

אומעקקעמ עמונג סוי ליישיניי אַסאָר — אונ היט זינג טריי-הלט צו די, וואָס שלאַפּט אינ דער ערד (צו די טויטע).

רעיינגע בעאַניענו — זע צו אונדזער פּינג. רעפּאָיינו ווענייראַפּיי — הייל אונדז, אונ מיר וועלן געהיילט ווערן.

גאמ זולעטוויאָ — דאָס איז אויכ צו גוטן.

וועלאמאלשינימ — אונ די מאַסרימ. טעווע פּאַרטיטשט עס אפּ זינג שטייגער: די. סטיקראטני (אריסטאָקראטני), וואָס זאָגן, אז ס'איז ניטאָ קייג גאָט אפּ דער וועלט.

שויווער אויווימ — ער זעברעכט די פּינט.

אָווהאַראַכמאַנג — דערבארעמדיקער פּאַטער.

צו ז. 11

שמא קויליינו — הער צו אונדזער שטימ.

כוס וועראכיימ אָליינו — דערבארעמ זיכ אפּ אונדז.

רעציי — באויליק, נעמ אָב פאר גוט.

אינבייטהאמיקדעש — אינעמ פּאַרצייטיקן טעמפל פונ יערושלאָאָימ.

די קויהאנימ — די פּריסטערס.

די זעווינג — די באדינער פונעמ טעמפל.

בעהיימע בעצוראסיפערד — א בעהיימע איג געשטאלט פונ א פערד.

צו ז. 13

פּיזמויגעס — דאָ געמיינט: פּוסטע מינסעס.

צו ז. 14

אמאַשלקעכערעס האנישבאָר — געמיינט: ס'איז ניט קיין מאַשלאָ, ס'איז ניט קייג גלייכע זאכ.

טאַרמילאַשב — דאָ געמיינט: גאָר אומפּאַרשטענדלעכע רייד.

מאַכא וואָווראַכ — אנטלויפ.

קויעכהאדאמ — געמיינט: דער קויעכהאדימיעב — די פּאַנ-טאזיע.

צו ז. 15

האַלאַכ לעוילאַמוי — אוועק אינ זינג וועלט (געשטאַרבן); טעווע טייטשט עס: אוועק וויטער.

מַצְרִיכ זינג — לאנג ריידן.

וואַנסו מירעפּירימ — אונ זיי האָבן אָפּגערייזט פונ רעפּירימ. ס'איז א פּאַסעק פונ כומעש. דאָ געמיינט: געלאָונ זיכ פּאַרבן.

האכילויסאָ לינפּויל — האָסטו אָנגעהויבן פאלן. ס'איז א פאָסעק פון דער „מעגילאס-עסטער“.
מא יאָקאָר — ווי טייער?

צו ז. 16

בער אָכל ביטכאָ האַקעטע — אַן איראָנישער פאַראַפראַז פּונ
„בער אָכל ביטכאָ האַקטאַנאָ“ (פאַר ראָכלענ דינן קלענערער טאַכטער — אזוי
ווערט דערציילט אינ דער ביבל, ווי יאַנקעו האָט אָפּגעוועדט מיט לאָוואָנען,
אַז ער דינט אימ פאַר ראָכלענ, אונ באַקומען האָט ער פאַר א ווייב ניט
ראָכלענ, נאָר לייענ). דאָ געמיינט: פינקטלעך, גענוי.
מינ-האַצאָד — פּונ דער זייט.

צו ז. 17

די אַל אָפּימ — די טויזנטער.
מייעלעפ — 100000.
רישאל אָפּימ — 200000.

צו ז. 18

מיט א יאָרגאָז — געמיינט: מיט א געפילדער, מיט א טראַסק.
סאָב-וועסימכע — געמיינט: א גרויסע פרייד.
בעטשנ גוימל — א מינהעג בא רעליגיעזע יידן צו זאָגן א געוויסע
בראָכע נאָך דעם, ווי מע איז געראטעוועט געוואָרן פּונ אַן אומגליק-פּאַל.
איי-ל-ערעכאָפּאָ — גאָט דער געדולדיקער.
מאַקעס-בכּוירעס — אינ געגעבענעם קאָנטעקסט געמיינט: מאַקעס,
צאָרעס.

צו ז. 19

אוואָדימ האָ?נו — קנעכט זיינען מיר געווען; דער אָנהייב פּונ דעם
„טערעצ“, וואָס ווערט געגעבן אינ דער פּייסעכדיקער „האַגאָדע“ נאָך די פּיר
„קאַשעס“ (פּראַגנ). טעווע ברענגט דאָ אָט די פּראַזע, ווייל ער שטעלט אַ
פּראַזע אונ גיט אַן ענטפּער.
עמונע — גלויבן (אינ גאָט).
ברוכימ האַיוי — א ווינטשעניש, וואָס מיינט: עסט געזונטערהייט.
אייזע „לעכאָמ“ וועיזע לאַמאָוועס — וועמען צומ לעבן אונ
וועמען צום טויט. טעווע ברענגט די פּראַזע צוליבן וואָרט „לעכאָמ“.
מאַכט ראַשע — „ראַשע“ פאַרטײַטשט, דערקלערט. באַ טעווען איז עס
אַ מאַניר צום אַרויסברענגען זינען אייגענע „טייטשנ“.
מאַשמייכעמז — ווי הייסט איר?

צו ז. 20

האַמאָודיל ביינ קוידעש לעכוייל — דער, וואָס שייט אָפּ
צווישן הייליקס (שאַבעס אונ יאָמטעו) אונ וואָכעדיקס (דער אָנהייב פּונ אַ
טפּילע). טעווע ברענגט די פּראַזע צוליבן גראַמ: לעכוייל — וויל.

בעמאָקוימ שעיינ איש — ווו ס'איז ניטאָ קיין מענטש. דאָ ווערט
די פראנע גענראכט צוליב דעם גראמ: איש — פיש.
מע מאכט „שעה אקל ביהיע בידו וואָרוי — דאָ געמיינט: נע נעמט
א ביסל בראנפן.
פונ קאָל מאאמינימ שעהו — געמיינט: פונ קאָל האמינימ — פונ
אלצדינג.

צו ז. 21

קיפּל פּלאַנ — געמיינט: פיל מאָל אויפיל.

צו ז. 22

וועה אי עלער אייבענו — אונ דאָס קינד איז ניטאָ.
„כע וורע“ — אינ געגעבענעם קאָנטעקסט געמיינט: שיידימ.
כמעד אָע — א ביזע כמע.

צו ז. 23

פּיפּערנאָטער — אינעם יידישן פּאָלקלאָר — א לעגענדארע באשע-
פעניש.
„מעלעכ עליוני“ — א פראגמענט פונ דער יאָמימ-נויראָימדיקער לי-
טורגיע.
בעגילפון — פריילעכ.
וויא מיזמער — דאָ געמיינט: גיכ.
לייענט די טויכעכע — געמיינט: שילט, פלוכט.

צו ז. 24

שלימע האמעלעכ — דער טאלמור האלט אימ פארן אויטאָר פונ
ביבלישן בוך „קויהעלעס“, ווו עס ווערט געזאָגט, אז „צווישן טויזנט ווייבער“...
אאו.
וואיויכלו — אונ זי האָבן געגעסן.
סיגנאציעס — אסיגנאציעס, פאפיר-געלט.

צו ז. 25

פונ אלעפ ביז טאָוו — פונ אָנהייב ביז סאָפּ.
כע (היי) — 18.
א קימעל אָנ — א סאכאקל.

צו ז. 26

די טאקסע — דער שטייער אפ קאָשער פלייש באמ צאריזם דער
דאָזיקער שטייער פלעגט אָפגעגעבן ווערן אינ ארענדע, אונ דער ארענדאטאָר
פלעגט נאָכדעם ארויספרעסן דעם שטייער בא דער יידישער (באזונדערס בא
דער אָרעמער) באפעלקערונג.
נעמען דעם „פראָיעקט“ — אָפדינגען די טאקסע.

צו ז. 27

קאַל אוירעו לעמינייִהוּ — יעדער ראָב צו זיין מינ. ס'איז אַ פּאַסעק פֿון כּומעש. טעויע טיטשט עס: „איטלעכער צו זינס“.

א בוי דעם

צו ז. 28

ראַבויס מאַכש אָוויס בעלעוויש — פֿיל געדאַנקע זינגען אינעם מענטשנס האַרצן. טעויע טיטשט עס אפּ זיין שטייגער. דער דאָזיקער פּאַסעק געפֿינט זיך אינעם ביבלישן בוך „מישליי“, און טעויע זאָגט, אז „דאָס שטייט געשריבן איבן דער הייליקער טויע“.

בעלעשן אַשקענאָז — דאָ געמיינט: אַט ייִדיש.

האַכאַמ וועהאַמ אָוועס בעיאַד האַלעשן — דאָס לעבן און דער טויט הענגט אָפּ פֿון דער צונג. טעויע טיטשט עס אפּ זיין שטייגער.

צו ז. 29

קולאַמ אַהווימ, קולאַמ ברורימ — זיי אלע זינגען ליבע, זיי אלע זינגען קלאָרע. טעויע שטעלט דאָ, פֿארשטייט זיך, דעם טראָפּ אפּן אָנ־הייב פֿון דער פּראַזע „קולאַמ“ (אלע).

שינקאַרבן — 300 רובל.

רייש — 200.

קאַב (ק״ב) — 150.

מאַנישטאַנאָ? — אזוי הייבן זיך אָן די „פֿיר קאַשעס“ איבן דער פֿייע־טעדיקער האַגאָדע. אי „מאַנישטאַנאָ“ אי „אוואָדימ האָניג“ דאַרפּ טעויע האָבן, ווייל ער פֿרעגט און ענטפֿערט.

וואָרעטשקעס — זעקלעך.

צו ז. 30

יעהאַלעלעכאַ זאָר — אַ פּאַסעק פֿון „מישליי“. דער פּולער טעקסט איז „יעהאַלעלעכאַ זאָר וועלוי פֿיכאַ“ — זאָל דיך לויבן אַ פֿרעמדער (אַן אַנדער־רער) און גיט דיין מויל. טעויע האַלט, אַז דאָס „זאָגט דער באָווי“, און טיטשט טיטשט ער עס: „גוטע סכּוירע לויבט זיך אַלייני...“

אַדלעפּאַק — געמיינט: ביז גאָר.

אַדאַמ יעסוידוי מייאַפּאַר — אַ מענטש שטאַמט פֿון דער ערד־יעויע טיטשט עס: מע איז דאָך גיט מער ווי אַ מענטש“.

אַזאַס — גיט וואַגן!

פּוֹרְאֵי לֵב (איראָנעריאל) — אַ גאַָדענע מאַטבייע (פּונ 15 רובל) אינ
צאַרישן רוסלאַנד. אַ האַלבער אימפעריאַל — 7 רובל 50 קאָפּ.

רײַשׁ-ס-כּאָכמע — געמיינט: ערשטנס.

טאַק (ת"ק) קאַרביצן — 500 קאַרבנ.

די מיזרע-כיואנט — די וואנט אינ בעסמערדעש, צו וועלכער רעלי-
גיעזע יידן ווענדן זיך מיטן פאָנעם באַם דאוונען. אינ מיזרע-כיוואנט פלעגן
שטיין די גוויוימ.

טאַלמור-ד-טוירע — אַ „כידער“ פאַר אָרעמע קינדער.

ביקער-כוילימ — אַ צדאַקע-געזעלשאַפּט צו העלפּן קראַנקע.

כעוורעקארישע — אַ רעליגיעזע „כעוורע“, וואָס פאַרנעמט זיך מיט
באַגראָבן די טויטע לויטן ייִדישן ריטואַל.

צו ז. 31

אַ שײַנבײַשליש — אַ גלידשוועסטערקינד.
האַקויז העוועל — אַלץ איז גאַרנישט.

צו ז. 32

מאַשעל קעכערעס האַנישבאָר — ער (דער מענטש) איז געגליכט
צו אַ צעבראָכן שערבל. אינ דער טפילע, פּונדוואַגען דער דאָזיקער שפּרוכ
איז גענומען געוואָרן, קומט נאָך אַ גאַנצע רײַ פאַרגליכונגען. די לעצטע פּונ
זײַ איז „וועכאַכאַלוימ יאָפּ“ — ווי אַ כאַלעם, וואָס פליט אוועק. מעג-
לעך, און לויט דער דאָזיקער אַסאַציאַציע קומט עס שוין באַ טעווען אַרויס
„די גאַנצע וועלט איז אַ כאַלעם“.

אַ „בויריעכ“ — אַג אַנטלעפּענער. טעווע מינט עס ערנסט, אונ מע-
נאַכעמ-מענדל גיט אים צו פאַרשטיין די „יעהופּעצער“ (דה. די קעווער) די-
נימ אונ מינהאַגים. באַ דער צאַרישער צײַט האָבן ייִדן (אויסער ריכע
טאַכרימ אונ פאַבריקאַנטן) גיט געהאַט קײַג ווײַנרעכט אינ קיעו. די ייִדן,
וואָס פלעגן אינ קיעו דאַרפן פאַרברענגען צוליב זײַערע אינאַגים, פלעגן
ווײַגען אָדער נעכטיקן אינ די דערבייקע דאַטשעס.

צו ז. 33

קאַל דיכפּינ יעסיי ווע? צראַכ — איראַניש איבערגעפּראַזירט פּונ
דער פּייסעדיקער האַגאַדע: „קאַל דיכמינ יעסיי וועיכויכיל“ — ווער עס איז
הונגעריק, זאָל קומען אונ עסן.

איז מאַטרויו — געמיינט: איז אוראַרע גוש.

העוועל-האַוואָלימ — געמיינט: גאַרנישט.

זיכער ליוואָכע (זיכרויגע ליוואָכע) — געמיינט: זינג (איר) אַגדענען
זינג צום גוש. אַ צושפּרוכ, ווען אַ רעליגיעזער ייִד דערמאַנט אַ טויטן.
אַ כאַכאַמע גיפלע — אַ ווונדערבאַרע כאַכאַמע.

הָאָסִי — דָּאָס שטײג פֿון װערט־פּאפּירן.
 בַּעֲסִי — דָּאָס פּאלן פֿון װערט־פּאפּירן.
 פֿאַט־יוֹדֶעװ — געמײנט: אַקציעס. װאַרשײנלעך, פֿון פּוטי־לֶאָװער
 זאוּרֶאָד.
 מַאֲצֵע־װֶשֶׁמֶלֶצֶװװ — געמײנט: אַקציעס, פֿון מַאֲצֵעװער זאוּרֶאָד.

צו ז. 34

מַאֲסֵט־אֶטֶנֶס — געמײנט: געשעפֿטן.
 אַקוֹדִיט, נעקוֹדִימ אױוֹרוֹדִימ — געשטרייפֿטע באַ די קני, גע־
 פּינטלטע אױב געשפּרענקלטע. טעױע טײטשט עס: „אַ מאַקע אפּ אַ מאַקע,
 אױב אפּ דער מאַקע אַ בֶּלֶאָטער“...
 בִּיכ־שׂוֹרֶעס גֶאָדֶל — דָּאָ געמײנט: הָאָט אַ גרויסן װערט.

צו ז. 35

קָאַרעװ־לִיסכאַר װער אָכעק מִיקעשעװע — גָאַענט צו פּאַרדִינסט
 אױב װײט פֿון דער קעשעװע. אַ אִיראַנִישער פּאַראפּראַז פֿון „קָאַרעװ־לִיסכאַר
 װער אָכעק מִייהעפּסער“ — גָאַענט צו פּאַרדִינסט אױב װײט פֿון אָװער.
 בַּעג־אפּוֹי יֶאָװוֹי בַּעג־אפּוֹי יַעֲצִי — אַלײב געקומען, זָאָל ער
 אַלײב אױעקגיין. ס'איז אַ פּאַסעק פֿון כּױמעש. דָּאַרטן װערט געזאָגט װעג
 אַ שְׂקֶלֶפּ, אַז אױב ער איז אָנגעקומען צום באַלעבאַס, גיט זײַענדיק פּאַר־
 הִיראַט, אױב איז באַמ באַלעבאַס געװאָרן אַ פּאַמִיליע־מענטש, איז װען ער
 װערט באַפּרײט, װערט זײַן פּאַמִיליע גיט באַפּרײט צוזאַמען מיט אױב: „אַלײב
 געקומען, אַלײב אַרױס“. טעױעס „ראשע“ טײטשט עס: „אַז מע לײגט אַרױב
 קרענק, נעמט מען אַרױס קאַדאַכעס“.
 אַ נִיער־מִיז־מַעֵר — דָּאָ געמײנט: אַ נִי לִידֶל, אַ נִיע מִיסע.

צו ז. 36

דִּוִי־יֶאָלֶע װעלױ יֶאָװוֹי — געמײנט: עס זָאָל דערצו גיט קומען.
 אַ צושפּרוך, װען אַ רעליגיעזער יֶדֶר רעדט װעגן אַ מעגלעכן אױמגליק. אַ
 פּאַראפּראַז פֿונעם אָנהײב פֿון דער ספּילע „יאַלע װעִיאָװוֹי“ — עס זָאָל אַרױפ־
 קומען אױב אָנקומען (צו גָאַט).
 יוֹמֶאָ מִױוֹלֶעֶלֶאָ — טָאַג אױב נאַכט.

צו ז. 37

יֶאָצֶאָ גִישֶׁמֶאָ סױ בִּיגֶלֶעזֶל — זײַן געשאַמע איז אַרױס באַמ גלעזל,
 דה. ער איז געשטאַרבן פֿון טרױנקען. טעױע מאַכט גָאַכ אִיראַנִיש די פּרומע
 דערצײלונגען װעגן צאַדיקױט: „יֶאָצֶאָ גִישֶׁמֶאָ סױ בִּיבִישֶׁקֶאָ“ (זײַן געשאַמע איז
 אַימ אַרױס פֿון אַ קוש, דה. פֿון גָאַטס אַ קוש).
 גאַמ־אֶטֶעמֶ — אַיר אױכ. אַ װײטשעניש.
 הַאָזוֹרִימֶ בערִימֶאָ, בערִיבֶאָ יֶקֶצוֹרֶוֹ — די, װאָס זײַען
 מיט טרערן, װעלן שױנדן מיט געזאַנג (אַ פּראַע אַיב „טִילימ“). טעױע

טייטשט עס אפ זינן שטייגער («בעסער פריער באוואַרנט, איידער נאָכדעם באַ-
וויינט») און זאָגט, אז דאָס שטייט באַ אַווראָמ אָווינו.
לאַו אַכבראָך גאַבוואָך (עלף כּוּר אָ) — אַ טאַמוריש ווערטל;
„ניט די מוין איז דער גאַנעו (נאָר די לאַכ).“ טעויע טייטשט עס: „ניט דער
וועקסל צאָלט, נאָר דער מענטש...“
כײַלעק קעכײַלעק — גלייב אפּ גלייב.
כאַצי שעלי וועכאַצי שעלאַכ — א העלפט מיר און א העלפט דיר.

צו ז. 38

א וועקלאַקענע — אַוועקנעמען. געמיינט: אַוועקגאַנווענען.
לאַו יעוּכער — ניט שפעטער.
לעמאַנ-האַשעם — אומ גאַטעס ווילן.
באַאַריכעס — אויספירלעך.

צו ז. 39

האַט אַכבּו? — ווי שיקט זיך דאָס קאָן דאָס דען געמאַלט זינן?
רעוואַכ וועט אַקומען פאַר די ירן. טעויע ווערט דאָ אַ אַ וואָרטשפּיל.
רעוואַכ (איב העברעיִש) באַטייט אי רעוועכ (פאַרדינסט, פּראָפּיט) אי
פאַרליכטערונג, זאָגט טעויע: אויב ניט קיין רעוועכ, זאָל כאַטש זינן האַצאַלאָ —
זאָל מען כאַטש ראַטעווען דאָס קערן.
אַשער לאַי פּערדלאַו אַוויסינו — וואָס אונדזערע עלטערן האָבן
ניט געפּערדלט. געמיינט: ניט געהאַט אַווינע פּערד.

צו ז. 40

אַל טיפּטאַכ פּע — געמיינט: ניט אויסגערעדט זאָל דאָס ווערן; אַ
זושפּרוכ, ווען אַ רעליגיעזער ייִד רעדט וועגן אַ מעגלעכע אומגליק-פּאַל.
אַ מײַלי צײַט-רוי שערטע — געמיינט: אַ גוטע בעטערן (פאַר גאָט, אפּ
יענער וועלט).
וואַיסו מיסוקעס — זיי האָבן אָפּגערייזט פּונ „סוקעס“. טעויעס
„ראשע“ מאכט: מאַרש קייב יעהופּעצ.

צו ז. 41

אוי לימי וועיר דימי — גייען ארום און גייען אראָפּ. טעויע טייטשט
עס: אז מע שמירט, פאַרט מען.
איב אוימער וועיב דוואַרימ — געמיינט: קיין אייב וואָרט ניט.

צו ז. 42

פאַרמעליע — פאַמיליע-נאָמען.
מיט יאַקע האָז — דאָ געמיינט: מיט בעכטיקע טעג.
בעסויכאַמ — דערונטער, צווישן זיי.

צו ז. 43

אוי לע מה אטויהו — א באַטשישע וועלט.
 קארטאזש (קורטאזש) — מעקלער-געלט.
 וואָרראַכ יאַנקעו — איז יאַנקעו אנטלעפּג.
 ס'איז מיר פּאַר כּאַ-נ'י ש מ אַ ס י ג ע ו אָ ר ג — געמיינט: ס'איז מיר
 שיר די געשאַמע ארויס.
 קאאשער אָו אדעטי אָו אָדעטי — געמיינט: איך בין שויב אל-
 ציינס פארפאלן.
 לוי דובימ וועלוי יאאר — ניט קייב בערב אונ גיט קיי
 וואלד, געמיינט: ניט געשטויגן, ניט געפלויגן. טעוויע טיטשט עס: „ניש קייב
 סכורע, ניט קייב געלט“.

צו ז. 44

בירכוש גאָדל — מיט גרויס פארמעגן. געמיינט: זייער פיל; מיט א
 ברייטער האנט.
 א מאכצעסכארניק — דער, וואָס באקומט העלפט פארדינסט — א
 גלייכער שוטעפּ.

צו ז. 45

לאכאַנ'מ וועלוי לאמאָוועס — צום לעבן אונ ניט צום טויט.
 אינ געגעבענעם קאָנטעקסט געמיינט: צום גוטן אונ גיט צום ביזן.
 אל טיסהאלעל בעיוימ מאַכאַר — בארימ זיך ניט מיטן מאָר-
 געריקב טאָג.
 קאָמע צ-בייס („ב" אונ „אַ“) — באַ. טעוויע זאָגט, אז עס גייט ניט,
 איז „ב" אונ „אַ“ — מע.
 מאַקעמ-קדושע — א הייליק אָרט.
 צאָאקאָ האנאאר אָ — דאָס מיידל האָט געשרינען. טעוויע טיטשט
 עס: „שרי צעזעצטערהייט!“
 אדויבאָי נאָסאנ וואדוינאָי לאַקאכ — גאָט האָט געגעבן,
 אונ גאָט האָט צוגענומען.

צו ז. 46

לי האקעסעפ וועלי האזאָהאָו — צו מיר (צו גאָט) געהערט
 דאָס זילבער, אונ צו מיר געהערט דאָס גאָלד.
 קאָל האָאָדאָמ קויזי וו — יעדער מענטש איז פאלש (ניט זיכער).

הינטטיקע קינדער

צו ז. 47

באַנימ גיראלטי ווערוימאמטי — קינדער האָב איך דער-
 צויגן אונ אויסגעהאָדעוועט.
 זי זיך מאפקיר — געמיינט: גיב זיך אָפּ אינגאנצן.

וועה אשייניס — אונ צווייטנס.
אן איי דראכונג-וועכאנונג — א גאָט א דערבארעמדיקער.
יִמְאָכ שמוי וועזיכרוי — בוכשטעבלעכ: אָפּגעמעקט זאָל ווערן
זינג נאָמען אונ זינג געדעכעניש (א טראַדיציאָנעלע קלאַסע).

צו ז. 48

פּראָיעקט — דאָ געמיינט: דאָס „קאָראָבקע“ (טאקסע) שטיבל, וווּ
עס פלעגט זיצן די שאַכטימ.

צו ז. 49

אזא באר-מאזל — אזא גליקלעכער.
א סירכעלע אפ דער לונג — וועג דער שויכעט פלעגט אפ דער
לונג פון א בעהיימע געפינען א סירכע (א ווידערהיטל), פלעגט בא אימ ווערן
א שילדע, צי דאָס פלייש פונ דער בעהיימע איז קאָשער צי טרייפ.
לוי מעקצאָכ וועלוי מידוושאָכ — ניט דיין ביס אונ ניט
דיין האָניק (דאָס שפּריכוואָרט ווערט געברויכט וועגן א בינ). טעווע ברענגט
דעם דאָזיקן אפּאָריזם צוליב דעם, וואָס איז אימ איז פאראן צוויי מאָל „לוי“
(ניט).

אסקאקורדאָ דעמאסקאנטאָ דעקארנוסאָ דעפארסמאכ
טאָ — אן אומגיגע פראזע, אויסערלעכ ענדעכ צו א געמאָרע-פראזע.

צו ז. 51

אָדאָמ קאָרויוו לעאצמוי — געווינדלעכ מיינט מען דערמיט: א
מענטש איז געענטער צו זיך אליין. יעדער מענטש איז בא זיך בילכער.
א לוידיי-א-פער — געמיינט: אן אָנגעלייגעטער איז די רעליגיעזע
ספּאָרימ; א מענטש, וואָס „קען לערנען“.

צו ז. 52

אימ אייב קעמאכ אייב טויראָ — אויב ס'איז ניטאָ קיינ מעל
(קיינ ברויט), איז ניטאָ קיינ לערנען: אז ס'איז ניטאָ וואָס צו עסן, קאָג מען
ניט לערנען.

זינג זיוועג — געמיינט: זינג (באשערטע) פאָר.
באָרוכה-אשעם — גאָט צו דאנקען.
ראָכאָ מעוואקאָ אל באָנעהאָ — ראָכל וויינט אפ אירע קינד-
דערן; א ביבלישע פראזע וועגן דער לעגענדארער מוטער ראָכל.

צו ז. 53

שיר-אשירימ — איינער פונ די ביבלישע ביכער.
כא-דגאדיע — א מיסעלע, וואָס מע זאָגט פייסעכ צום סידער.
קאקאסווי — ווי עס שטייט געשריבן (געמיינט: איז די „הייליקע
ספּאָרימ).

צו ז. 54

מעווסעמדיק — שיקער, באזויפן.
הינדי — אלזאָ, אָט.

צו ז. 55

איב אוישער — אינ רימקייט.
פאָוועלע — אויסשטייער פאר דער קאלע.
שזיאמעס — פיקסן-פוטער.
קולקעס — שיכ-האטשיקעס.

צו ז. 56

האנעשעמעלעך — די געשעמע איז דינע (גאָטס).
קילכויכ האשור — בוכשטעבלעך: ווי דער אָקס לעקט (צופט)
אויס. טעויע מיינט דאָ: באגינען.
צאָהאַלע וועסעמייכאַ (זי איז) פרידיק און לוסטיק.

צו ז. 57

יאָמימ-נורי אָימ — די רעליגיעזע יאָמטוויימ ראָשעשאָנע און יאָמ-
קיפער.
וועיעעס אָיר, "וועכויס מאאמינימ שעהו" — געוויסע פראג-
מענט פון דער יאָמימ-נורי אָימדיקער ליטורגיע.
האלעל — לויבגעזאנגען, וואָס באשטייען פון אייניקע קאפיטלעך טי-
דימ, וועלכע רעליגיעזע יידן זאָגן באמ דאוונען אינ געוויסע יאָמטוויימ.
פאר גאבאָעס — פאר דער שטעלע פון א גאבע (אנ עלסטער איב
בעסמערעש אָדער איב א רעליגיעזער געזעלשאפט).
שישי — דער זעקסטער, וואָס ווערט אופגערופן צום זייענען די טוירע,
און דער טעקסט, וואָס ער זייענט.
מאפטיר — דער זעצטער, וואָס ווערט אופגערופן צום זייענען די טוירע,
און דער טעקסט, וואָס ער זייענט.
לוי האמייסימ יעהאלעלעו יאָ — גיט די טויטע וועלן לויבן
גאָט.

פור אָנעסן — (גאָטס) שטראָפן.
בעכאָפזי — אינ איינעגיש (געמיינט: גיט באדאכט).

צו ז. 58

אשמעדיני — געמיינט: שער.
קאכהאווע — אזוי איז דאָס טאקע געווען.

צו ז. 59

איז יוידיא — ווייסט.
לעייס-צאָרע — אפא שלעכטער צייט.

צו ז. 60
גיי שרייבן כע-וועקניעם — געמיינט: סוועט שויב גאָרנישט העלפן,
א טעל-אוי לעם — געמיינט: א כורבן.
באס פלויני לייפלוני — דעם אונ דעמס טאָכטער איז פאר
דעם אונ דעם.
קייב יעהי ראָצן — אזוי זאָל זיין (גאָטס) ווילן.

צו ז. 61
זיי מעפארנעס — שפיי.

צו ז. 62
באָרוכה א באָ — (געבענטשט זאָל זיין דער ארינגעקומענער) א בא-
גריסונג.

צו ז. 63
גאָל וועעסמאכ — איך וועל זיך פרייען אונ לוסטיק זיין.

צו ז. 64
די בענטאבעס — די קווער-באלקנס, וואָס פארייניקן די קראָקוועס
פונ דאכ. „פארווארפן די ציינ אפ די בענטאבעס“ — דאָס זעלבע, וואָס „לייגן
די ציינ אפ דער פאָליצע“.
וואָס עס וועט זיין מיט קאָל ייסראָעל, וועט זיין מיט רעב
ייסראָעל — געמיינט: וואָס עס וועט זיין מיט אלעמען, וועט זיין מיט מיר.

צו ז. 65
סאָלאַכטי קידוואָרעכאָ — איך האָב מויכל געווען, ווי דו זאָגסט
טעויע ברענגט דאָס צוליבן „ווי דו זאָגסט“.
באסוסימ אווויגמאלימ — מיט פערד אונ מיט קעמען.
אינ דער מעגילע — געמיינט: אינ דער מעגילע „עסטער“.
וועהאשסן קאדאָס — אונ דאָס טרינקען איז לויטן שטייגער נאָך.
דרינגט פונ דעם טעויע, אז „אלצדינג דארפ זיין באטראכט“.

צו ז. 66
מעקויעם ווערן — פארווירקלעכט ווערן.
שקאָרימ אוכזאָווימ — לייגנס.

צו ז. 67
קעהיי לישבע — געמיינט: מיט אָט די ווערטער.

צו ז. 68
באָרוכ שעלוי אָסאני אישאָ — געלויבט איז דער (גאָט), וואָס
האָט מיך ניט געמאכט פאר א פרוי (אזא בראָכע).
האָ גאורדע וועהאָ טראסקע — נאָכגעמאכט קלוימערשט א גע-
מאָרע-פראוע: אָט איז דער מענטש אונ אָט איז דער טראסק.

צו ז. 69
וועהיימ פאָשו בי — אונ זיי האָבן אינ מיר געפעלשט.

הַדָּל

צו ז. 70

אָדאָם יעסוידרי מייאָפּאָר וועסוויפּוי לעאָפּאָר — א
מענטש שטאמט (זינג גרוגט איז) פונ ערד אונ קערט זיכ אומ (זינג סאָפּ איז)
צו דער ערד.

א פּעס-יימינ — א נאר (וואָס) גלייבט.
אונדזערע כאכאָמימ — געמיינט: די מעפּער פונ טאלמוד.
קאבדיי הו וועכא שדיי הו — אכט אימ אונ זי אימ כוושער.
בעל אָשנ אשקענאז — אפ דנטש, אפ יידיש. דאָ מיינט טעויע —
אוקראַניש.

סליכעס — טפילעס, וואָס רעליגיעזע ייִדן זאָגן געוויינלעך אלע פאר-
טאָג, די וואָכ פאר ראָשעשאָנע אונ צווישן ראָשעשאָנע אונ יאָמקופּער.
האנעשאָמעל אָכ וועהאגופ שעל אָכ — די נעשאָמע איז דינע
(גאָטס), אונ דער גופ איז דינער.
מערדערעש (מערצאָל מעדראָשימ) — רעליגיעזע ספּאָרימ, וואָס אנטהאלטן
א סאכ לעגענדארן מאטעריאל.

צו ז. 71

וועלד-קולאָמ — אונ איבער אלעמ.
כיעט — א שניידער.
קיטויוואס מארע הי — ווייל זי וואָט א גוט (א פינג) אויסזען.
האגאָדע — א ציקל טפילעס אונ מיטעס, וואָס מע זאָגט פייסעכ צומ
„סיידער“.

קולאָנו כאכאָמימ — אלע זינען מיר ק'רגע.
קולאָנו בעווינימ — אלע זינען מיר פארשטאנדיקע.
אל טישלאַכ יאָדאָ — זאָלסט ניט אויסשטרעקן דינג האנט;
זאָלסט זיכ ניט אָנרייב צו...
בעכאָל אשער עפּווע — ווו איכ וועל זיכ קערן.
מאקעס מיט בכוירעס — געמיינט: מאקעס.

צו ז. 72

וועסאָמאכטאָ בעכאגעכאָ — אונ זאָלסט זיכ פרייען מיט דינג
יאָמטעוו.
טאנע (מערצאָל טאנאָלמ) — אזוי הייסן אין טאלמוד די שעפּער פונ דער
„מישנע“ (פּונעמ עלטערן טייל פונ טאלמוד).
האסאנדלער — דער שוסטער.
מאָלע וועגאָדוש — פול אונ אָנגעשפיקעוועט.
איישילעהאָוואָ — פלאמ-פייער.
שאָריער אָקעס — דאָ געמיינט: אנדערע קלייניקייטן.

קאָל־יאָמאָוו — געמיינט: זײַן גאנצ דעבנ.
די ראַגאַל־אָל־די פּינ.
יאַאמױד האַכאַסב רעב... זאָל אונשטיינ דער באַכער דער אונ
דער דער טראפּארעט כּונ אופּרובּ א באַכער צו דער טױרע (רעליג.).

צו ז. 73

אַזױוו טאזױוו — אינעם ביבלישן טעקסט, ווו דער דאָזיקער פּאָ-
סעק געפינט זיך, באטייט עס: העלפּן זאָלסטו העלפּן. ביכלאז באטייט אַזױוו—
פּאַרלאָזן.
אימ־קינ — אויב אזוי.
קאָל האַכניע וועכאַל האַבע היימע — אלע כּניעס אונ אלע בע-
היימעס.
אַדאַמ האַרישן — לױט דער ביבלישער דעגערע — דער ערשטער
מענטש אפּ דער וועלט.
טאַכשיט — א צירונג.

צו ז. 74

בעדערעכ האַליכע — דאָ געמיינט: פּאַרינוועגס.
כּקירע איב הימ־זאַכב — טעויע רופּט אזוי אָב פּילדאַסאָפּיע.

צו ז. 75

כּי (ח") גידרוינימ — 18 גילדן, א גילדן — 15 קאָפּעקעס.
בעכאַל דעוואָוּכאַ אובּעכאַל באַפּשעכאַ — מיט דינ גאַנצ
האַרצ אונ מיט דינ גאַנצער נעשאַמע.
אַינ טאַכאַס אַינ — אבּ אויג פּאַר אבּ אויג. טעויע טיטשט
עס: א פּאַטש פּאַר א פּאַטש.
בעב־באַיס — א שטוב־מענטש, אבּ אייגענער מענטש.
אַפּרעסטער כּי־וועקניעם — געמיינט: א פּאַשעטער מענטש.
שעלי שעלאַכ שעלאַכ שעלי — מינעס איז דינעס, דינעס איז מינעס.
מי באַייש ומי באַמאַמ — ווער איבּ (מיט) פּיער אונ ווער איבּ
(מיט) וואסער.
אַדוינאָי וועאַל מעשיכּוי אונ אפּ „נענאַטקאַ“ — א זאַצ
פּונ „טידימ“, וואָס הייבט זיך אָב מיטן וואָרט „ינטיאַצוו“ אונ ענדיקט זיך מיט
„אַדוינאָי וועאַל מעשיכּוי“ (זיי שטעלן זיך אפּ... אפּ גאַט אונ אפּ זײַן גע-
זאַלעטן). דער ווינטערדיקער זאַצ הייבט זיך אָב מיט „נענאַטקאַ“ — דאָמיר
צערניסן. ווען איינער רעדט צופּיל אונ צו דרייסט, זאָגט מענ: „ער רעדט
אַדוינאָי וועאַל מעשיכּוי אונ אפּ „נענאַטקאַ“, דהי, נאָכ מער ווי אפּ גאַט
אַבּ זײַן מאַשעכּ. „נענאַטקאַ“ איז אויב געוואָרן א מיבּ קאָנספּיראַטיווער
אויסדרוק פּאַרבּ קייסער.

צו ז. 76

כאַרויסעס — א געמיש (צעשטויסענע ניס מיט צימרינג, אינגבער,
ווינ אא.), וואָס רעליגיעזע יודן באַנוצן פּייסעכ צום „סידער“.

יעגיא קאפעכץ — די מי פונ דינע הענט, געמיינט: האָרעוואניע.
אל קאָל דיוריי שירויס וועסישבאָכויס — אפ אלע געזאנג-און
ליב-ווערטער. טעויע שטעלט דעם טראָפּ אפּ „אל קאָל דיוריי“ (אפ יערב
וואָרט).

מיר כקירעב — געמיינט: מיר פילאָסאָפּירן.
שויער אומאצצ זינג — געמיינט: אויסהיטן.

צו ז. 77

ווינהי ערעו ווינהי וויקער — אונ עס איז געווען אָוונט,
אונ עס איז געוואָרן פרימאָרגן.
ווי אייכ איז יאָדוע — ווי אייכ איז באוויסט.
רעוואכ וועהאצאָל אַ יאאמירד מימאָקוימ אכיר — א
פארליכטערונג און א רעטונג וועט ארויסקומען פונ אן אנדער אָרט. טעויע
ברענגט די דאָזיקע פראזע צוליב „מימאָקוימ אכיר“ (פונ אן אנדער אָרט).
קאפריסן — געמיינט: עפעס גאָר אויסערגעוויינדעכס.
ריישיס — ערשטנס.
כאָצידארגע — פארקריפלט פונ „נעכויס-דארגע“ — פונ א
נידעריקן שטאנד.

צו ז. 78

יודיי-אנאגן — א מענטש, וואָס פארשטייט זיך אפ מוזיק. טעויע
מיינט, ווי ער דערקלערט עס ווייטער, „וואָס פארשטייט איך די קליינע אוי-
סנעס“ (איך די „הייזיקע“ ספאָרימ).
וואָס ראשע מאכט — באטייט: איך דעם געגעבענעם קאָנטעקסט:
וואָס איך די ספאָרימ שטייט געשריבן.
סוסימ — פערד.
יאָע אביזוסאָל עיזסרעל — עס פאסט אָרעמקייט פאר יידן.
טעויע טיטשט עס: „גאָט אלייב האָט אויך פיינט א קאפצן“.
א גאָרוש — א געגעטער.

צו ז. 79

גמילעס-כעסעד — א (קליינע) האלוואָע (אָן פדאָצענט).
א כאָפּהייער — א פינג-און-צוואנציקער.
דעסוסאָסי — צו מיינ שקאפע.
ניקער — קענטיק.
לוי באשאמאָמ וועלוי באָאָרעז — נישט אפּן הימל און נישט אפּ
דער ערד. בא טעויען הייסט עס: „נישט אהייב און נישט אהער“.

צו ז. 80

באָומאָמ אדנאָפעש — געמיינט: דאָס וואסער איז צוגעקומען
צום האלדן.

אָהאוּטִי — איך האָב ליב.
א ביסל מעטושט עש — געמיינט: א ביסל צעמישט, פארלאָרן.

צו ז. 81
אן אַגונע — א פרוי, וואָס איר מאן לעבט, נאָר מ'וויסט ניט, וווּ ער איז. לויטן ייִדישן רעליגיעזן דינ טאָר אזא פרוי מיט קינדעס ניט כאַ-סענע האָבן.
כּוּפּע אוקדושג — די ייִדישע רעליגיעזע צערעמאָניע פונ היל-ראַטן.

צו ז. 82
בעכיפּאָזנדיק — אַייליק, געשווינד.
פונ דער עכשילעם וועג — קערי עס זאָל זיין שאלעם.
האַגאָדל האַגיבער וועהאַנויראָ — אינ געגעבענעם קאַג-טעקסט געמיינט: א גרויסן, א גוואַלדאָוועם.
בעויסוי האַיוימ — דעם זעלבן טאָג.
געניירעם — איראַניש, געמיינט: אירעם.
האַלאַכ מוישעמאָרדע — דאָ געמיינט: אוועק.

צו ז. 83
אײַנעסער מאַגעדעס — עסטער זאָגט ניט. טעווע מיינט: זי שוויגט.
טויוואסייהאַקלאַ — געמיינט: דאָס וויל פונ דער געוועלשאפט.

צו ז. 84
אײַבקאַל וועײַנקעסעפּ — ניט קיינ שטימ און ניט קיינ געלט.
איבערגעפראזרט פונ „אײַבקאַל וועײַנ אוינע“ — קיינ שטימ און קיינ ענטפער.
מײַסײַטוויימ — גוטע מײַסימ.
קעראַכײַמ אָוואַל באַנימ — ווי א פאָטער האָט ראַכמאַנקעס אפ זינע קינדער.

צו ז. 85
וועשוירכאַ — און דיין אָקס.
וואַכאַמײַרכאַ — און דיין אײַז.
טוט מען אַ בלאָז מיטן שוײַפער — געמיינט: אָנהייב עלעל (די צווייטע העלפט אווגוטט — אָנהייב סענטיאַבער), ווען לויטן ייִדישן רעליגיעזן ריטואַל הייבט מען אָן בלאָזן אינ „שוײַפער“ (א האָרן).
פאַסעכײַנשאַ — „ש“ און „אַ“ — שאַ.

צו ז. 86
כאַסלירע — א שאָווינגטישער אויסדרוק פאַר אַ ניט-ייִדישער כאַסענע.

צו ז. 87
אווידיעזאָרע — געצנדיגעריי. באַ א רעליגיעזן ייִדן איז געצנדיגעריי דער גרעסטער פאַרברעכן.
רו ביסט מעקצעם — געמיינט: דו פילסט אויס.

אלקין יא אזויו — דעריבער זאל פארלאזן (א מענטש זיין פאטער
און זיין נוטער און זאל זיך באהעפטן מיט זיין פרוי) — ס'איז א פאסעך
בזון כומעש.

אלעקסאנדער מוקדו — א גריכישער קיניג (356—323 פאר אונ-
דזער ערע), וואָס איז אינ די יידישע פאָלקס־מייסטעס פארוואנדלט געוואָרן איב א
זעגענדארער פיגור.

אַ קרענט — א שיפ.

וויספע — אב אינדזל.

אלרישן רישן — אפן ערשטן צוערשט.

צו ז. 88

מיט א שיינע „יעוואָרעכעכאָ" — דאָ געמיינט מיט א גרויס געשריי.

דאָמאָ ראָגשו? — געמיינט: וואָס זיאָרעמט מענ?

דאָס גוטע קוויטל — א רעליגיעזע אָבערגלויבעניש, אז הוישיגע-
ראבע ווערן אפן הימל ארויסגעגעבן די קוויטלעך וועגן דעם גוילד פון יעדן
מענטשן, וואָס גאָט האָט פאר אימ באשטימט אינעם אָקאָרשט פארגאנגענעם
יאָמקיפער.

צו ז. 89

דאָכייב — דעריבער.

ציידאָ דערעכ — שפיזן אפן וועג.

קאָל האשוועס שעבאָוילאָמ — אלע שוועס אינ דער וועלט.
יעגיץ — קאפא? מניקעס — האָרעפאשניקעס.

כאווע

צו ז. 91

הוידו דאדינאָי קי טויוו — לויבט גאָט, ווייל ער איז גוט.
פאר טעויען איז די פראזע אב אריינפיר צוליבב וואָרט „טויוו" (גוט).
צאר גידל — באָנימ — דער צאר פון האָדעוועג קינדער.

צו ז. 92

אד הייעמ — ביז היינטיקן טאָג.

האמעכאסע אני מעא ווראָהאָמ? — איך פארבאָרג דען (עפעס)
פון אוראָמען? ס'איז א פאָסעך בזון כומעש. טעויע ברענגט דעם פאָסעך.
קעדי אויסצופירן: פאר אייך איז דען פאראב בא מיר א סאָדו?

צו ז. 93

דער גוי'שער ראָש-האקאָהאָל פון דאָרפ — דער ניט-
יידישער הויפט פון דער דאָרפ-געזעלשאפט, געמיינט: דער סטאראָסטע (א
פארוואָלדיגן אָנערער אמט אינ דאָרפ).

גויעצא — א ניט-יידישער באַכער. א שאָוויגניטישער אויסדרוק.

א שאָק — 60 שטיק. א שאָק מיט יאָרן — א סאכ יאָרן.

כומעש — די ערשטע פינף ביכער פון דער ביבל (די „טוירע“).
בערעשיט בארא אלֶקִים — דער אָנהייב פון כומעש איב דער
איראָפּעזשער טראנסקריפציע. געווינדלעך לייגענע עס די יִדְנִי: „בער ייִשים
בָּאָרָא עֲלֵוֹהִים“ (איב אָנהייב האָט גאָט באשאפן).
טאלמוד — רעליגיעזע זאמלונג פונעם אלטן ייִדישן רעכט, צונויפגע-
שטעלט איב מעשעך פונעם III ביז VII יאָרהונדערט. אנטהאלט אויב פיל:
לעגענארן און אנדערן מאטעריאל.
אויסצוליימערן — אויסצוזאָגן, אויסצודערציילן.

צו ז. 94

פון סאמע גדוילימ — פון סאמע גרויסע לייט.
טאנע — דאָ געמיינט איראָניש: א געלערנטער (זע צו ז. 51).

צו ז. 95

יעגא קאפעכאָ קי סויכאל — וועג דו וועסט עסן פון דינ-
אייגענער האָרעוואניע.
מייאָב באָסאָ אולעאָב אטאָ הוילייכ — פונדאנע קומסטו אונ-
וואני גייסט. טעויע טייטשט עס אפ זיין שטייגער.
איש קעמאטנאס יאָדוי — יעדער מענטש לויט זיין גאָב (וויפל).
ער קאָנעגבן). טעויע ברענגט דעם פאָסעק צו ווייזן, אן גיט אלע זינעב-
גלייכ.
איב עלעפ האשישי — איב זעקסטן יאָרטיוונט (לויטן ייִדישן רע-
ליגיעזן קאלענדאר). געמיינט: זייער ווייט.
מישישעס יעמי בער ייִשים — געמיינט: זינט די וועלט איז
א וועלט.
בראָכעס — דאָ געמיינט: די טפילעס, וואָס רעליגיעזע ייִדן זאָגן איב-
דערפרי נאָכן אופשטייבן.
האנויסייב לאסעכווי ווינאָ — דער, וואָס גיט א האָב פאר-
שטאנד. טעויע ברענגט דעם פאָסעק צוליב די ווערטער „לאסעכווי ווינאָ“
(דעם האָב פארשטאנד).
זמירעס — הימנען, וואָס רעליגיעזע ייִדן זינגען שאבעס אונ יאָמטעו-
באמ עסן. דאָ געמיינט איראָניש.
שיוואָ דוואָרימ בעגוילאָמ — געמיינט: זיבן (שלעכטע) מירעס.
פארמאָגן א גוילעם.

צו ז. 97

זיקנע — איב געגעבענעם קאָנטעקסט געמיינט: זאָקאָ — א באָרד.

צו ז. 98

כיבוט — האקיי ווער — די יעסורימ, וואָס די טויטע דארפן קלוימערשט.
אויסשטייב איב קיי ווער (לויטן ייִדישן אָבערגלויבן).

צו ז. 99

מא פֿישי אומע כאטאָסי? — וואָס איז מײַנ זינד?
מאָ אָבו אומע כאיעינו? — וואָס זײַנענ מיר אונ וואָס איז
אונדזער לעבנ?

צו ז. 100

קעראכיימ איימ אל באָנימ — ווי א מוטער האָט ראכמאָנעס אפ
(אירע) קינדער.
קוימער — א גאלעכ.

צו ז. 101

פֿרי יעכראצ קעלעוו לעשויווי — נאָל א הונט ניט שארפֿט
זײַנ צונג, דה, ניט בילנ.
אל רישנ רישנ וועאל אכרוינ אכרוינ — אפנ ערשטנ צו-
ערשט אונ אפנ לעצטנ צולעצט. געמיינט: פֿויט דער ריי.

צו ז. 102

דו אָרימ ברורימ — קלאָרע רייד.
בעקייפל — קיפֿלאָמ — געמיינט: פֿיל מאָל אויפֿיל.
שיווע — זיבנ. זיצנ שיווע — זיצנ אפ דער ערד די ערשטע זיבנ
טעג באָבן טויט פונ א נאָענטן קאָרעוו, לויטנ ייִדישנ רעליגיעזונ ריטואָל.
האָרע-כוישעכ — די לעגענדארע „פינצטערע בערג“, וואָס געפיגענ
זיכ „דאָרטן, ווו ס'איז עק וועלט“. הינטער די האָרע-כוישעכ —
זייער ווייט.
קאָל האצאָרעפ שעבאָוילאָמ — אלע צאָרעס אינ דער וועלט.

צו ז. 103

פֿרי אָמוס קי עכיע — איכ וועל גיט שטארבן, נאָר לעבן.
האזשאָכע — אינ געגעבענע קאָנטעקסט געמיינט: גאָטס אומפֿיכט
גאָטס פֿאָרויסזענ די מייסט פונ יעדן מענטשן.
קליפע — ווי די אָבערגלייביקע מיינענ, א רועכ, וואָס גייט אריין אינ
א מענטשן.
אנ אָפֿגעטאָגענע זאכ — א זאכ, וואָס א שער, א „ניטאָטער“
האָט אָפֿגעטאָגן צולאָכעס.
פֿייצימ — אינ דעם געגעבענעם קאָנטעקסט געמיינט שיידימ.
אָדאָמ קאבעהיימאָ נידמע — א מענטש איז געגליכנ צו א
בעהיימע.
אויצאָמ קעמינהאָגוי — די וועלט (גיט) פֿויט איר פֿירונג.
פֿוי יוזאָכער וועלוי י? פֿאָקעד — נאָל ניט דעמאָנט ווערן.

צו ז. 104
מעגארל זינן — אופהאָדעווען.

צו ז. 105
בען-אָדאָמ — א מענטש.

צו ז. 106
אָל טיסטאקייט בעקאנקאן — קוק ניט אפן קרוג. טעווע דארפ
האָבן די פדאוע צוליב איר אָנהייב: „קוק ניט“.
מע איז זיך בוליעג — מע פירט זיך.
סאָטן מעקאטרייג — געמיינט: דער סאָטן, דער פארפירער.
ממיריכ-יאָמימ זינן — דאָ געמיינט: ממיריכ זינן, לאנג ווידן.
קאפּהאקאל — ווי די אָבערגלייביקע מיינען: אב אָפּקומעניש, וואָס די
געטשאָרבענע מוזן אויסשטיין נאָכן טויט.
אָסער דעראכעם — מע טאָר ניט רצמאָנעס האָבן. איך בין
אָסער דעראכעם — מע טאָר אפ מיר קיין ראכמאָנעס ניט האָבן.

צו ז. 107
„אשרי יושווי וויסעכאָ אויד יעהאלדערוכאָ סעל אָ!“ —
א פאָסעק פון טיילי. מיט דעם דאָזיקן פאָסעק הייבן די רעליגיעזע יודן אָן
דאוונען מינכע (דאָס פארנאכטיקע דאוונען).
אָשאמנו (מיר זינען: שולדיק) — דער אָנהייב פון „ווידע“ (די טפילע,
ווי רעליגיעזע יודן זינען זיך מוידע פאר גאָט אינ זייערע זינד). באמ זאָגן
„אָשאמנו“ שלאָגט מען זיך איב הארצן.

צו ז. 108
איש לעפּאָאָלוי וועדאָמ לאאווידאָסוי — יעדער צו זינן
טוונג אונ צו זינן ארבעט.
א כושימ — א דולער.
אדקאן אוימרימ בעשאבעס האגאָדל — ביזדאנען זאָגט
מען שאבעס האגאָדל (דעם לעצטן שאבעס פאר פייסעכ). ס'איז א רעמארקע
איב דער פייסעכדיקער „האגאָדע“. טעווע ברענגט עס צוליב די ווערטער:
„אד קאנ“ — ביזדאנען.
וואישקאָכיי הו — אונ ער האָט אימ פארגעסן.

ש פ ר י נ צ ע

צו ז. 109
אָלייכעם וועאל בנייכעם — אפ אייך אונ אפ אייערע קינדער.
אקעשעניעו — געמיינט: דער קעשעניעווער פאָגראָם פון 1903 יאָר.
קאָסנעטוויצע — קאָנסטיטוציע. געמיינט: דער צארישער מאניפעסט
פון 17-טן אָקטאָבער 1905.
האריי אני קעווען שיווימ — איך בין אלט שוין בא 70. בא
טעווען הייסט עס: „איך בין נאָך ניט אלט קיין זעכציק“.

צו ז. 110

זאל צו-ביטלעך — זאלצ-וואנעס.
 -באָרוך שעצמאר — דער באַמען (און דער אָנהייב) פון א טפילע.
 באָרוך מעראכעמ אל האָרעצ — געבענטשט איז דער, וואָס
 דערבארעמט זיך אפ דער ערד. טעויע ברענגט די דאָזיקע פראזע באַר צו-
 ליבן וואָרט „האָרעצ“ (די ערד).
 אלפאָ-אלפֿים — טויזנטער טויזנטער.
 גוירימ אדירימ — געמיינט: גרויסע גוירימ.
 וואינסו וואיאכנו, וואיאכנו וואינסו — און זיי האָבן גע-
 רייזט און גערוט, גערוט און גערײזט. טעויע טײטשט עס אפ זיבן שטייגער.
 א קראכ — א גרויסע שטאַט.

צו ז. 112

בעסויכ-קאכ — אין דעם, דערווייץ.
 וואיץ ווי האיעלעד — און עס איז געקומען דאָס קינד.
 א שיינע אוודע — א שיינע ארבעט.
 בעג — א זון.
 בעיאָד כאזאָקאָ אכאס בעויסויס אוועמויפסימ
 שטאָמ — מיט א שטארקער האנט איז איינס, מיט ניסימ איז צוויי (א
 פראזע פון דער פייסעכדיקער האגאָרע). טעויע ברענגט די דאָזיקע פראזע
 צוליב די ווערטער „בעיאָד כאזאָקאָ“ (מיט א שטארקער האנט, מיט גוואלד)
 און באַכ מער צוליב דעם סאָפּ פון איר צווייטער העלפט: „שטאָמ“ (צוויי).
 קעכערעס האנישבאָר — ווי א צעבראָכן שערבל.

צו ז. 113

מיט די ראגלאָמ — געמיינט: צופרט.
 אשער לוי בלינצו אוויסינו בעמיצראָמ — וואָס עס
 האָבן גיט „געבלינצעט“ אונדזערע עלטערן אינ מיצראָמ; געמיינט: בלינצעט,
 וואָס האָבן צו זיך קיין גלייכב גיט.
 מא דעקאָמרע רעבעצן — וואָס די רעבעצן זאָגט. איראָניש באַכ-
 געמאכט א טאלמודישע פראזע. געוויסט מא דעקאָמרע רעבעצן —
 געמיינט: עפעס געוויסט.
 מינ האסאָפאָ אולעכוצ — פון מויל ארויס. טעויע טײטשט עס
 „פון דער סקאָוערע אינ מויל אריין“.

צו ז. 114

זוגאָסי האיעקאָרָ האצנוָ ועהאכאסיראָ מאָראס
 גאָלדע שעטיכיע — מינ טײער ווייב, די צנוע און די פרומע פרוי
 גאָלדע זאָל לעבן. טעויע מאכט דאָ באַכ די טראדיציאָנעלע ווענדונג אינ א.
 יידישן בריוו.

קעסעפ וועזאָהאָו מאאסי יעדיי אָדאָמ — וילבער אונ
מאָלד זיינען ווערק פונ א מענטשנס הענט. טעויע ברענגט די דאָזיקע פראוע
צוליבן וואָרט „קעסעפ“, וואָס באטײט אויכ געלט.
האשאַמאַ?מ שאַמאַ?מ לאַרײַנאָי — דער הימל געהערט גאָט.
בא טעויען הייטט עס „סיאיז א הימל פונ גאָט“.

צו ז. 115

קעצאפּיכיס בידוואָש — דאָ געמיינט: אויסגעצייכנט.
„אוידכאָ“ — א פאָסעק פונ „האלעל“, וואָס מע זאָגט אימ צוויי מאָל.
מיטן זאָגן צוויי מאָל „אוידכאָ“ מיינט טעויע: געבן צוויי מאָל בלינצעס.

צו ז. 116

יעדירי — מיין פריינט.

צו ז. 117

קארבויגים — קארבן, רובלס.

צו ז. 118

כאָכאָמ איינאָו בערוישי — א קלוגער האָט אויגן אינ קאָפּ.
באָדארש — א זאָנער, א פרייריקער.

צו ז. 119

בעהיימע בעצוראס — מענטש — בעהיימע אינ געשטאלט פונ א
מענטשן.
יאָווי יוימאָ — עס וועט קומען איר זאָגן (א צייט).

צו ז. 120

מעסאָקן זייגן — אופטאָג (וויכטיקס).
יעהי כווייד — דער אָנהייב פונ א שטיק אינדערפרייקן דאווענען.
דורען דומקאָיו באָגאטײַעט — א נאר ווערט רייכ אינ געדאנק.

צו ז. 121

קעשווישאָנאָ בייג האכויכים — ווי א רויז צווישן דערנער.

צו ז. 122

אוי האקאלע — דער קאלעס פאָטער.
יאאמויד רעב... בערעב (זאָל אופשטייב רעב... דער זונ פונ...) —
דאָס איז דער גוסעכ, מיט וועלכע מע פלעגט אופרופן צו דער טוירע אינ
בעסמערעש.
לאקויל זמאן — אלץ האָט א צייט.

צו ז. 123

איינאקמ — אויגן.

צו ז. 124

טיד באק לעשוניג — זאָל צוגעקלעפט ווערן מיין צונג.
איָעוו — דער העלד פונעם ביבלישן בוך מיטן זעלבן נאָמען. וועגן
איָעוו ווערט דערציילט, אז גאָט זאָל אימ האָבן געפרווט מיט אלערליי צאָרעס.

צו ז. 125

כּוּצ לעדערעכ האטעווע — אומנאטירלעכ.
אכ טי, ריבוינע-שעל-אוי לעמ, עלוי היינו נאש — אכ,
דו גאָט אונדזערער.
טויכעכע — א פארשע (א פראגמענט) אינ כומעש, ווי עס ווערן אויס-
גערעכנט זייער פיל קלאָלעס.
כאָצי-דיבער — א האלב וואָרט.

צו ז. 126

אובעסאנע-טויקעפ — א טפילע, וואָס מע זאָגט ראָשעשעָנע אונ-
יאָמקיפער. לויט דער טפילע, ווערט אפן הימל קלוימערשט באשלאָסן, ווער
עס דארף דאָס קומענדיקע יאָר שטארבן אונ מיט וואָס פאר א טויט.
נאָכ אלע הייעמס — געמיינט: נאָכ אלעמען.

טעווייע פאָרט קיינ ערעצ-ייסרעָעל

צו ז. 128

האשעמ-ייסבאָרעכ — געמיינט: גאָט.
טוראָ בעטוראָ (לוי פאָגא אינעש בענינעש פאָגא) — א בארג מיט
א בארג (טרעפן זיך ניט, א מענטש מיט א מענטש טרעפן זיך). א געמאָרע-
ווערטל.
קולע מוקשע — אינגאנצן אָפגעפרעגט (אלץ רופט ארויס פראנג).
טעווייע טייטשט עס: דער פאָסעק איז רעכט ארומ און ארומ — און ס'איז,
הייסט עס, ניטאָ וואָס צו פרעגן...

צו ז. 129

קוידעמ-קאָל-האקוידעמס — צום אלעם ערשטן, פריער פאר אלץ.
אימ קעוואָנימ אימ קאאוואָדימ — צי ווי קינדער צי ווי
קנעכט, ס'איז א פראזע פון א טפילע. טעווייע טייטשט עס אפ זיין שטייגער.
די בראָכעס — דאָ געמיינט: די גליקן.

צו ז. 130

פֿיזעם — מוסקוס-טרעפן, וואָס מע לייגט צו צו דער נאָז פֿונ אַ טויט קראַנק. דאָ געמיינט: ס'איז געפערלעך, ס'האלט שמאַץ.
 קי זע קאָל האָאָדאָמ — ווײַל דאָס איז גאָר דער מענטש.
 גאלגאלימ — די הימל־קערפערס.
 געדונגעב אַ קאדעש — געדונגעב אַ מענטש, וואָס זאָל זאָגן „קא־דעש“ (די טפילע, וועלכע רעליגיעזע יודן זאָגן גאָס אַ טויט). די דאָזיקע טפילע דארפן זאָגן אַן אייגענער זון, און וועגן ס'איז ניטאָ קיינ זון, דינגט מען עמעצן).

צו ז. 131

שלושע דואָרימ — דריי זאכן, דריי ווערטער.
 יאָפּיאָפּיס — דו ביסט שיינ.
 איי שעט-כאַג — מיט די ווערטער הייבט זיך אָן אַ טייל פֿונ דעם לעצטן קאפיטל פֿונ „מישלי“.
 איג דעם דאָזיקן קאפיטל ווערן באוונגען די מילעס פֿונ אַ געראַטענער פֿרוי, אַ באַלעכאַסטע.
 שעקער האַכייג — פאלש איז דער (אויסערלעכער) כייג.
 נופטער געוואָרן — געשטאַרבן.
 וועכיל מאַאָנימ שעו — אזוי הייסט איינע פֿונ די יאָ־מימ-נוראַמדיקע טפילעס.
 אומאָדימ ראַכמימ לערויגעז — געמיינט: זיין ראַכטאַנעס גייט פֿרין פֿאר זיין קאַס.
 כּיעו — שולדיק.
 כּיעו אָדאָמ — אַ מענטש פֿונ... טעויע טיטשט אויס „כּיעו“ — שולדיק.

צו ז. 132

סדימ — אַ לעגענדאַרע שטאַט, וואָס לויט דער ביבל, זאָל זי גאָס האָבן אומגעבראַכט פֿאר די זינד פֿונ אירע אינוויגער.
 אַרומ כּאַציעלעל — באַ אָנהייב טעטיאָבער.
 וואיאָווי האָמאָנ — און האָמאָנ איז געקומען. ווערט געברויכט איראַניש וועגן אַ ניט־געווינטשענעם גאַסט.

צו ז. 133

פויגייע-בעקאוועד געווען — באַלידיקט.
 גאַמ-אַטעם — איר אויכ.
 אַ כּאַל־סטוי — אַ ניט־פֿאַרהייראַטער.
 אַ יעפֿאַס־טויאר — געמיינט: אַ שיינענט.
 אָנ אַ פּאַפּאַס — ניט אָפּשטעלנדיק זיך פֿיסערן.
 זיכער צאָדיק ליוראָכאָ — אַ צושפּרוך, ווען אַ רעליגיעזער יוד דערמאָנט אַ סאַרשטאַרבענעם, אַ פֿרומען מענטשן.

צו ז. 134

איב קאטשומענט — געמיינט: אינ טורמע.
פראַנצער דעם דאָזיקן ביבלישן פּאָסעק טיטשט טעווע אוי: דער פּאָליציי
דארפ מען געבן... כאפאר.
לוי אַרכו האַלף מיל — ס'האָט ניט לאַנג געדויערט.

צו ז. 135

פונ די אספּאָראַ באַטלאַגנימ — געמיינט: פונ די ליידיקגייטער.

צו ז. 136

וואיעלעכ כאַראַנאַ — אונ ער איז אוועק קיין כאַראַנאַ (א ביב-
לישע פראזע).
מיט האַקל-באַקל — מיט אלץ.
קאַל-וועלאַכ — געמיינט: א גאַנצער מאכער.
מא זע וועלאַ מא זע? — וואָס איז דאָס אונ צוליב וואָס איז דאָס?
לעהוישוי אימ בעדיווימ — אוועקצוועגן מיט מאגנאַטן.
מישניעס — מישנע, דער עלטסטער טייל פונעם טאַלמוד.

צו ז. 137

רויו גאַדלוי ווערויוו אַשרוי — זיין גרויסקעט אונ זיין
גרויסע ריכקעט.
לאַאָזל — געמיינט: צום טיפּול.

צו ז. 138

קאַגלי באַפעסאכ — ווי א בעטלער בא דער טיר.
אייסעוו — א יידישער שאַוויגיסטישער אויטרוק אפ ניט קיין ייִדן.

צו ז. 139

קעכערעו פיפעס — ווי א שווערד מיט צוויי שאַרפן. טעווע
טיטשט עס: ווי א טעמפער מעסער.
לאַמאָ זע אַנאָיכי — געמיינט: אפ וואָס דארף איכ דאָס?
מא יוימ מייוימ אַימ? — וואָס איז הינט אנדערש ווי אנדערע טעג?
טעווע ברענגט אָמ די פראזע צוליב וואָרט „מא“ (וואָס?).
ביגדיי מאַלעס — קיניגלעכע קליידער. טעווע מיינט: די בעסטע זאַכע.

צו ז. 140

מקיימי מייאָפּאָר דאָל — ער שטעלט אונ פונ דער ערד דעם
אַרעמאן.
מייאָפּויס יאָרימ עווייב — פונ מיסט הייבט ער אונ דעם עוויען.
אַנאַלער — אונ עסער.

צו ז. 141

לוישע שעאַכלר — דרין, וואָס האָבן געגעסן. טעווע טיטשט עס:
ער האָט געגעסן פאר דרין.

יורדי צאדיק נעפעש בעהעמטוי — דער צאדיק וויסט די בע-
שאַמע פון זינב בעהיימע.

נאכזויר לעבן אַניינו — לאַמיר זיך אומקערן צו אונדזער אינעם.
קעיאד האמעלעכ — ווי דער קיניג קאָן. געמיינט: ווי בא א קיניג.
האשויער אַכי אַנויכי? — היט איך דען מיין ברודער?

צו ז. 142

מארבע נעכטסימ — מארבע דעאָגאָ — וואָס מער גיטער, אלץ
מער זאָרג.

צו ז. 143

מע טרעבט קאליסטרוי — מע טרעבט דורכ א ריי זעלבער און
מע גיט שפּיצרוטן.

צו ז. 144

לאַוואָן האַראַמי — א ביבלישע פיגור.
מיזנאוואָס דעכאזיראַסאָ לאַי מאכאנטאָ שטרעמע-
לאַסאָ — טעויע סאליזירט דאָ אן אלט יודיש ווערטל, ווי א ציטאטע קלוי-
מערשט פון טארגומ.
ווי א האָב און „בני-אָדאָמ“ — געמיינט: ניט פארשטייענדיק.

צו ז. 145

קולסעל-מאָווי — די מיירעוודיקע וואנט (אין יערושאָלאָם). לויט
דער יודישער טראדיציע איז דאָס די מיירעוודיקע וואנט פונעם ביים-האמיק-
דעש (טעמפל); וואָס איז כאַרעו געוואָרן אינעם יאָר 70 פון I יאָרהונדערט
פון אונדזער ערע.
מעאַראס-האמאכפילאָ — לויט דער ביבלישער לעגענדע, די הייל,
ווי עס זינען באגראָבן געוואָרן די „אורפאָטערס“ פון די יודן; אוראָם,
ייצבאָק און יאנקעו.

דער יארדן — דער הויפט-טייך פון פאלעסטינע.
דער בארג סיני — דער בארג אפן סינאישן האלב-אינדזל, ווו גאָט
זאָל האָבן געגעבן מוישען די צען געבאָטן (לויט דער ביבלישער לעגענדע).
דער יאמ-סופ — דער רויטער יאם.
פּיסוימ מיט ראמסעס — צוויי אלט-עגיפטישע שטעט, וועלכע ווערן
דערמאָנט אין דער ביבל.
אינעם געבענטשטן לאַנד קנאאן — געמיינט: אין פאלעסטינע.
ערע צוואָס כאַלאָו אודוואָש — א לאַנד, וואָס פליסט
מיט מילך און האָניק.
אכאס וועאכאס — איינס און איינס.

צו ז. 146

כאָלוימ כאַלאַמטי וועייני יודיי א... — א כאַלעם האָט זיך

מיר געכאָלעמט, און איך ווייס ניט... טעויע רײסט איבער די ציטאט אינמיטן
און טײטשט זי אפ זיבן שטייגער.
די בערעס — די שטורעמס.

צו ז. 147

ס'א דימיען — דאָ געמיינט: ס'א פארגלייב.
אלעט שעכטאָסן לעפּטעכע בע... פאר די זינד, וואָס
איך האָב געווינדקט קעגן דיר מיט...
קאָל כאַמאָסן — מיין גאנצן קאס.

צו ז. 149

א נייכפעניק, א מא-ינסעניק — געמיינט: אן אויסווארפ.
קיינ שום שליטע ניט — קיינ שום מאכט ניט.
פאדן-ארטאָם — דער נאָמען פון א געגנט, וואָס ווערט דערמאָנט
אין דער ביבל.
מאלקע שוואָך — די קיניג פון שוואָך, א לעגענדארע פיגור פון דער
ביבל. טעויע פאָרט דאָ צוגויפ פאדן-ארטאָם און די מאלקע שוואָך, ווייל
פאר אים זינען זיי גלייך וויטע עקזאָטישע זאכן.
אימ איינאנילי מי לי? — אויב איך אליין וועל ניט זיין
פאר מיר, איז ווער וועט זיין פאר מיר? טעויע טייטשט עס: „איך בין ניט
איך, וו ביסט ניט דו“...

צו ז. 150

פירעס האמילעס — די דערקלערונג פון די ווערטער, די טייטש.
אויף וואכאפוי רויש — געמיינט: א טרויעריקער.
ראכאש — דאָ געמיינט: שאדכאָנעס-געלט.

צו ז. 151

מעווע ווערן — פארשעמט ווערן.
לאמעדוואָניק — לויט א פארשפרייטן אָבערגלויבן, איינער פון
די 36 (37) פארבאָרגענע צאדיקים. איבן טעויעס דערציילן באַקומט דאָס
וואָרט גאָר אן אנדער זיבן.

צו ז. 152

יאָדא שויר קויניו — דער אָקס ווייסט, ווער ס'האָט אים גע-
קויפט. בא טעויען הייסט עס: „א סקאָטיגע פילט, אז מע האלט עס בא
פארקויפן“.
זעכעקימיקאָל אמאָלי — דאָס איז מיין טייל (מיין גוירל)
פון מיין גאנצער ארבעט.
דערנען באַלעק הייסט (מעטאפאָריש) געבן א רעכטן כוילעק.
געבן שווערע קלעפּ.

אומויסאר האָדאָמ מינ האַבהיימאָ — געמיינט: מיט וואָס שטייט א מענטש העכער פון א בעהיימע.

צו ז. 153

טקניעס־קאפ — א האנט־שלאַג. דאָ געמיינט: אלס א צוואַנג.

לעכ-לעכאָ

צו ז. 154

לעכ-לעכאָ — גיי זיך. דאָס איז דער אָנהייב פון א באשטימטן אָפּשניט אינעם ערשטן בוך פון דער ביבל. דאָרטן ווערט דערציילט, אז גאָט האָט געזאָגט צו אוראָמען, דעם „אורפאָטער“ פון די ייִדן: „גיי זיך פון דינ געבורט־לאַנד און פון דינ פאָטערס הויז אינ דעם לאַנד, וואָס איך וועל דיר ווייזן.“ מאַכמעס דעם דאָזיקן אָנהייב פון דעם אָפּשניט זינען די ווערטער „לעכ-לעכאָ“ געוואָרן א סינאָנים פון גירוישימ און וואנדערונגען. אי עקאָ? — וווּ ביסטו?

שעווא ווערערימ אומיאָ מעדינאָ — הונדערט זיבן און צוואַנציק מעדינעס, דעם גאנצן שטיק פאָסעק דארפ טעויע האָבן נאָר צו־ליב דעם וואָרט „מעדינעס“. האַריי אַני קעווען שיווימ — איך בין שוין אלס באַ זיבע־ציק. דאָ טייטשט עס טעויע: „נאָך גאנצ ווייט צו זיבעציק“...

צו ז. 155

שמאָייני — הער מיך אויס. וואָס פאר א סערע גייט באַ איינאָ? — וואָס פאר א „סערע“ זייענט מען די וואָך? די ערשטע פינף ביכער פון דער ביבל (די „טוירע“) זינען אינגעטיילט אפ אָפּשניטן — „סערעס“. יעדע וואָך (שאבעס) פלעגן רעליגיעזע ייִדן זייענען די סערע פון דער וואָך. יעדע סערע האָט א באַ־שטימטן נאָמען. די סערע „וואַיקראָ“ פלעגט מען זייענען אָנהייב פּרילינג. די סערע „לעכ־לעכאָ“ אינ האַרבסט. אומימילאדטעכאָ — און פון דינ געבורט־לאַנד. עס האָט אַרעצ אשער ארעקאָ — אינ דעם לאַנד, וואָס איך וועל דיר ווייזן. אַל טאַשליכיינו לעייס זיקנאָ — וואַרפ אונדן ניט אוועק אפּ דער ערטער. כּוּצ־לַאָרעצ — אויסלאַנד (ניט־ערעצ־יִסראָעל).

צו ז. 156

יוֹרִימָאָמ־וואָל־לִי־אָ — טאָג און נאַכט. אַל האַטוֹרֶאָ וועאַל האָאוויִדאָ — געוויינלעך געמיינט: באַם לערנען און באַם דאוונען. טעויע טייטשט עס: „אפּ דער נאָרל מיטן פאָדעם“.

נישט קיין בען-טוירע — ניט קיין געלערנטער (אינ רעליגיעזע איניאָנימ).

וואַיאַמאָס מוישע (א זאצ פונ דער ביבל) — געשטאַרבן מוישע בא טעויענ הייסט עס: „געשטאַרבן מאָטל“.
געוילעמ האזעוועט — אָפגעגעבן זיכ מיט די איניאָנימ פונ דעד וועלט (אינ קעגנזאצ צום רעליגיעזן באגריפ „יענע וועלט“, די קלוימערשטע וועלט נאָכן טויט, די „הימלשע וועלט“).
אוי-יעסוימימ — א פאָטער פונ יעסוימימ.

צו ז. 157

האמאשפילי לירויס באשאמאָמ אווואָאָרעצ — דער, וואָס קוקט אראָפּ אפּן הימל אונ אפּ דער ערד. דעם פאָסעק ברענגט טעויע זוליב דעם וואָרט „אוואָאָרעצ“ (אונ אינ דער ערד).

צו ז. 158

שאבעס-קוירעש — „היליקער“ שאבעס. געמיינט: שאבעס. קאָל אווידאס-פערעכ — אלע שווערע ארבעט.

צו ז. 159

האָלאַכ לעוילאָמוי — געמיינט: געשטאַרבן. נאכזויר לעניאָנינו האָרישן — לאָמיר זיכ אומקערן צו אונדזער ערשטן איגענ.
די סעדרע באַלאָק — לייענען רעליגיעזע יידן זומער-צייט.
דער מינהען האָוילאָמ — דער פיר פונ דער וועלט, די אָנגענומענע געווינהייט.
די יעשועס וועבעכאָמעס — די הילפ אונ די טרייסט. טעויע מיינט דאָ דעם הייפע: די פאָגראָמ-כוואליע, וואָס איז דורכ אינ גאנצן טכונ נאָכ אָקטיאבער 1905.
יעדיד בעפעש אָו האָראַכמאָנ — הארציקער פריינט, פאָטער דערבארעמדיקער. אב אָנהייב פונ א ירישן רעליגיעזן הימנ. טעויע ברענגט אימ זוליב די ערשטע צווי ווערטער.

צו ז. 160

בעגאדלויסי — בא מינן גרויסקייט.
הראָמאדע — די דאָרפ-געמיינדע.
טשערעדיק — פאסטעכ.
בעשאָלעם וועשאָלע — פרידלעכ אונ רונק.
ברוכימ-האבאָמז — די מערצאָל פונ באַרוכ-האבאָ א באגריסונג פאר געסט.

לָאָשׁ-סַאָגִיבֶּהֶר — אַן אויסדרוק, וואָס מיינט פונקט דעם הייפּעכ פון זײַן ווירקלעכב באַטמט.

צו ז. 161

מַרְיִכ־בִּידרוֹשׁ זײַן — לאַנג דאַרשענען.
שײַמוֹנֶאָ ראַבּוּלִיסִימ — הערט אויט, מײַנע הערן.

צו ז. 162

אַומִיטע שׁעֶהאַיֶאָ קאַכּ הַאָיֶאָ — געמיינט: די מײַסע איז געווען אזוי.
קאַאשער אָהאוּטִי־ווי איכּ הַאָבּ לײַב. טעווע טמטשט עס: אזוי ווי איר האָט לײַב.
וויִהי בײַמִי — און ס'איז געווען אינ די טעג (אינ דער צײַט) פונג...
מעגדל בײַדִיס — די צאַרשע רעגירונג האָט אימ געהאַט אײַנגע־זעצט אינ טפּיסע, באַשולדיקנדיק אימ, אז ער האָט צוליב ריטועלע צוועקן געהאַרגעט א גיט־יודיש ייִנגל.

צו ז. 163

אַכײַנוּ בײַ־יִסְרָאֵל — אונדזערע ברידער יידן.

צו ז. 164

צאַראַס ראַבימ כּאַצִי נעכאַמע — אז די צאַרע איז נעגײע א סאַכ מענטשן, איז עס א האלבע טרייסט.

צו ז. 166

אַינ די שַאַנִימ קאַדמויִנֶעס — אינ די אַמאָליקע יאַרן.
אַ פּלאַג־גופּ — א האלבער גופּ.
לִי האַשַׁמֶאָמ וועלי הַאָאַרעצ — ס'איז מײַן הימל און מײַן ערד.
מעשאַנע מאַקעמ מעשאַנע מאַזל — געביטן דאָס אָרט — גע־ביטן דאָס מאַזל.

צו ז. 167

שאַטיע: — נאַר (וועגן א פרוי).

צו ז. 168

בעכאַצִי־כִינעמ — האַלב אומזיסט.
בִּישׁוּשַׁאָ דוואָרימ — אינ דרײַ ווערטער.

צו ז. 169

זיכ צעמיילעט — געמיינט: צעוויינט, צעשרייענ.

צו ז. 171

אונדזער גאלעס — דאָ געמיינט: אונדזער פארטרעטונג.
ווי די „אסערעס בני-האָמאָנ“ אינ דער מעגילע — אינ
דער מעגילאס-עסטער, וואָס מע לייענט פורים, ווערנ דערמאָנט די צענ זיב
האָמאָנס. די נעמענ זייערע לייענט מענ דורכ אינ איינ אָטעמ, אָנ א פאזע.

צו ז. 173

בעהיינ שעלי — אפ מינ וואָרט.
זיכ בריהעג געווענ — זיכ אופגעפירט.
באָנימ און בני-באָנימ — קינדער אונ קינדס-קינדער.

אינה אלט

זמט	
3	קאטיונטי
6	דאָס גרויסע געווינס
28	א בוידעמ
47	היינטיקע קינדער
70	האָדל
91	כאווע
109	שפּרינגע
128	טעויע פּאַרט קייב ערעצ-יטראָעל
154	לעכ-לעכאָ
175	אַנמערקונגען און דערקלערונגען

ШОЛОМ-АЛЕЙХЕМ
ТЕВЬЕ-МОЛОЧНИК

Редактор *А. Фрумкин*. Художник *Г. Ингер*. Техредактор *А. Кантор*.

Сдано в производство 2/IV-46 г. Подписано к печати 24/II-47 г. А—00156.
Печ. л. 13+1 лист вклеек. Уч.-изд. л. 10,03. Тип. знаков в п. л. 28.000.
Формат 82x108 1/32. Тираж 15.000. Заказ 92. Цена 6 руб.

Набрано в 13-ой типографии треста „Полиграфкнига“ ОГИЗа при Совете
Министров СССР, Москва, Денисовский, 30.
Отпечатано в типографии Госэнергоиздата, Москва, Шлюзовая наб., 10.